1
VA
SF
1976
011

SENIORII IMAGINAŢIEI
INTEGRALA SCIENCE FICTION & FANTASY

SENIORII IMAGINATIEI

MIRCEA OPRIŢĂ

ADEVĂRUL DESPRE HIMERE

Anul ediţiei princeps: 1976

Eagle Publishing House
Ediţia 2010

MIIRCEA OPRIŢĂ - ADEVĂRUL DESPRE HIMERE

Mircea Opriță

Adevărul despre himere

Notă: personajele și evenimentele descrise în această carte sunt fictive și vor fi tratate ca atare.

ADEVĂRUL DESPRE HIMERE

Copyright © 1976 Mircea Opriță pentru prefață și text

Copyright © Eagle Publishing House pentru ediția 2010

www.edituravirtuala.ro

Toate drepturile de reproducere, integral sau parțial, prin orice mijloace, sunt rezervate.

Drepturile de autor au fost intermediate prin BestsellerAgency Patrimonial Rights, București 2010

www.bestselleragency.com

Distribuție internațională: Eagle Distribution / a division of Eagle Creative Associates S.R.L.

Colecția *Seniorii Imaginației* este realizată în parteneriat cu Societatea Română de Science Fiction și Fantasy

www.srsff.ro

Eagle Publishing House

Editor: Mugur Petronius Cornilă

Co-editare: **Societatea Română de Science Fiction și Fantasy**

Managing Editor: Marian Truță

Redactor: Mihaela Sipoș

Coperta colecției: Cristian Homeucă

Prelucrare tehnică: Gabriel Vâlsan

Ilustrația: Dreamstime

Tehnoredactare: Eagle Publishing House

Ediția princeps: 1976

Ediția 2010 este revizuită de către autor

ISBN 978-606-92687-6-6

ISBN eBook: 9786068315089

Lectura digitală protejează mediul

Versiune electronică realizată de Elefant.ro

Cuprins

- REFERINȚE CRITICE
- CĂRȚILE LUI MIRCEA OPRIȚĂ
- CUVÂNTUL AUTORULUI
- UN TOAST PENTRU PROTEU
- PORTRET DIN LINII ŞI PUNCTE
- CALENDARUL TIMPULUI ZERO
- LEMNUL CEL VIU AL CREMONEI
- ARHEOPTERIX
- ADEVĂRUL DESPRE HIMERE
- ORA MUTANȚILOR
- UCRONIA DE LA TAPAE
- JUDECĂTORII
- CINE-I ACOLO?
- PREMIUL KREMER
- CĂRȚILE EAGLE PUBLISHING HOUSE

REFERINŢE CRITICE

„Mircea Opriţă doreşte să facă inoperantă distincţia dintre profesioniştii SF-ului şi aceia ai literaturii main stream, ieşind cu cărţile sale de science-fiction din cadrul colecţiilor sau al editurilor specializate şi pătrunzând în literatura «obişnuită» cu numeroase din procedeele specifice în SF.”

FLORIN MANOLESCU

„Dacă forţa prozatorului « realist» se vădeşte în capacitatea de insolitare a realului, creatorul de lumi insolite care este prin definiţie scriitorul de science-fiction şi-o poate manifesta pe a sa fie prin desferecarea debitului imaginativ, copleşitor prin sine când e debordant (cazul lui Vladimir Colin, de exemplu), fie – invers – printr-un strict control, printr-o discretizare a insolitului în semitonuri şi ambiguităţi rezultate din ricoşeuri cu realul curent, mizând deci pe efecte mai subtile de nuanţă, de estompare sau contrast. Este tocmai direcţia care poate oferi cea mai adecvată «cheie de lectură» pentru tot ce a scris Mircea Opriţă în domeniul SF.”

CORNEL ROBU

CĂRŢILE LUI MIRCEA OPRIŢĂ

Romane
Argonautica *
Pasărea de lut
Cina cea mai lungă

Volume de povestiri
Întâlnire cu meduza √
Nopţile memoriei √
Adevărul despre himere √
Figurine de ceară *
Semnul licornului *
Povestiri de duminică

Nonfiction
H.G. Wells – Utopia modernă *
Anticipaţia românească – Un capitol de istorie literară
Cronici de familie. SF-ul românesc după anul 2000 *
Discursul utopic *

Poezie
Jocul cu vipere

Teatru pentru copii
Planeta părăsită
Viaţa într-o floare

(cărţile marcate cu * sunt în pregătire sau în curs de publicare, iar cărţile marcate cu √ au apărut la Eagle Publishing House)

CUVÂNTUL AUTORULUI

Un lucru ce poate că nu apărea prea limpede în SF-ul meu anterior, disponibilitatea acestuia pentru diverse fuziuni generice, începe să se vadă, sper, cu toată claritatea în volumul intitulat *Adevărul despre himere.* Convingerea mea foarte fermă – şi nu voi obosi s-o repet tuturor celor dispuşi s-o asculte – este că anticipaţia nu-i un gen pur şi că aproape nimic din literatura contemporană nu mai trăieşte din purităţi generice. În schimb, aproape totul se amestecă discret, domeniile se interconectează, aşa cum substanţe ce păreau precis delimitate în stare de laborator fac schimb de atomi şi de proprietăţi îndată ce ajung în contact unele cu altele. Iar asemenea reacţii pe care le descriu acum nu doar la propriul lor mod, ţinând de fizică şi de chimie, ci ca un fel de metafore savante, pot fi sugestive inclusiv pentru literatură. A trecut vremea când lirica era doar poezie, comedia doar exerciţiu amuzant, fabula – fabulă, fantasticul doar fantastic, iar naraţiunea poliţistă – simplă enigmă şi bâjbâială cu lupa după amprente de criminal. A trecut şi în genul nostru momentul când se mai putea spune, interpretând după ureche: „Ah, povestirile acelea cu rachete, farfurii zburătoare, roboţi...” De la o asemenea situaţie „clasică” (în fond năpădită de scheme desenate economicos, ca pentru nişte minţi comode şi nu prea deprinse cu osteneala gândurilor serioase), SF-ul a evoluat împreună cu lumea modernă, cu gusturile în schimbare ale acesteia. În funcţie de ele şi de inteligenţa mereu adaptabilă a autorilor, a suferit alunecări de sensuri şi complicaţii neîngăduite odinioară de o mentalitate puristă. Îmi place să spun că s-a maturizat.

Povestirile şi nuvelele incluse în *Adevărul despre himere* au fost pentru mine şi un experiment literar. Un exerciţiu de testare a limitelor generice, întrucât intuiam că descripţia realului, fabulaţia de natură fantastică şi rigorile ficţiunii ştiinţifice puteau „merge împreună". Voiam să aflu din proprie experienţă cum anume o fac şi cât vor înainta fără dispute conflictuale în această formaţie insolită. Evident, răspunsurile sunt strict personale şi nu am pretenţia de a-mi impune nimănui formulele proprii, pe motiv că ar fi superioare altor opţiuni. Cei prea legaţi de clişeele SF-ului de aventură spaţială îmi vor reproşa că naraţiunile mi se ţin prea aproape de sol, desfăşurându-se de data asta în diverse medii banale, construite din detalii realiste, cum e de altfel scenografia lumii unde trăim. Nu am nimic împotriva unei asemenea obiecţii, fiindcă şi aşa ceva voiam să testez: şansa SF-ului de a se naşte simplu, fără şocuri mari şi chiar fără zgomote avertizatoare, în chiar universul nostru familiar. Şansa lui, apoi, de a evolua subtil, în mici tatonări sugestive, printre rafturi încărcate cu jucării banale şi printre oameni comuni, plictisiţi, obosiţi sau obtuzi, ca în povestirea *Un toast pentru Proteu;* printre profesoraşii comunali şi bătrânele superstiţioase, cu aspect de rădăcină ancestrală, ca în *Lemnul cel viu al Cremonei;* printre obişnuitele situaţii domestice pe care le influenţează în secret, ca de după perdeaua vag transparentă a unei lumi paralele, ca în *Ora mutanţilor;* printre oameni normali, care sudează fierbeton la blocuri neterminate sau nutresc ambiţii mistuitoare de zbor prin forţe proprii, ca în *Cine-i acolo?* şi *Premiul Kremer.* Am deschis, într-adevăr, „cât încape", perspectiva realistă pentru un SF aflat, altfel, în pericol de devalorizare prin rutinată uzură clişeistică şi, poate, în prag de compromitere a propriei sale credibilităţi, tocmai datorită faptului

că-şi pierde prea uşor şi prea adesea solul energizant de sub tălpi.

Situaţia menţionată se leagă de numele lui Anteu, şi mai ştim şi ce-a plătit pentru ea. O să aud eventual că argumentul ţine de perimata lume mitologică şi că de milenarele ei moralizări în pilde ni s-a cam acrit. Aşa o fi pentru unii, dar mie mi se pare că o serie de figuri arhetipale desprinse din mit ne deschid automat uşa spre fantastic. Şi încă spre un fantastic cât se poate de modern, care le absoarbe şi, cu puţină osteneală, ni le transmite mai departe, în plin SF. Sculptorul Paciurea, de pildă, are o serie întreagă de himere cu alcătuiri tulburătoare, fiinţe cu corp de fiară şi capete de femei enigmatice, crescute în prelungirea unor gâturi incredibil de mlădioase şi de lungi. Adevărul despre asemenea fantasme nu-l ştie încă nimeni şi nici eu nu fac altceva decât să-l presupun, să-l figurez la modul ipotetic, într-o manieră poetică şi cât se poate de reţinută. O călătorie fantastică poate fi şi căderea prin universul labirintic al unui computer, ca în *Calendarul timpului zero.* Asimov şi-o imagina prin corpul uman, având pentru asta nevoie şi de o complicaţie detectivă, de roman cu spioni introduşi până şi în submarinele miniaturizate care circulă prin inimă sau prin creier. Eu mă mulţumesc cu complicaţia unei efemere fuziuni dintre fantasticul aburos şi SF, iar dacă rezultatul acesta aproape impalpabil îmbracă şi lumina unui halou de poezie, cu atât mai bine. Aş putea face o întreagă teorie privind motivele migratoare, pe care fuziunile intergenerice le invită şi le cultivă în nuanţe ceva mai aparte decât în cazul motivelor aflate în circulaţie pe canalele rutinate ale unui singur gen. Wells îşi lăsa termitele din *Imperiul furnicilor* să invadeze doar anticipaţia. Daphne Du Maurier îşi limitează năvala de păsări agresive la compartimentul fantastic. În *Premiul Kremer* mi-am propus să conduc o asemenea invazie de specie în explozie la

limita de interferenţă a trei domenii: real, fantastic şi SF. Poate am şi reuşit întrucâtva, dar decizia ultimă o las în seama cititorului.

Caracterul relativ complex al proiectului imaginat în *Adevărul despre himere* m-a îndemnat să mai fac o dată, dar în mod foarte hotărât, „greşeala" de care pomenea cândva Florin Manolescu în ce mă priveşte. Să ies cu cartea aceasta din colecţia specializată în SF, asumându-mi riscurile implicate de un asemenea gest. Volumul s-a publicat în 1976 la Cartea Românească, editură aparţinând Uniunii Scriitorilor, consacrată aşadar producţiei literare propriu-zise şi asupra căreia, datorită prestigiului incontestabil câştigat în epocă, presiunea colaboratorilor era foarte mare. Dintre anticipatori, I.M. Ştefan reuşise să publice acolo, cu trei ani mai înainte, o culegere de microromane SF intitulată *Naufragiaţii.* Horia Aramă strecoară şi el povestiri SF în *Pălăria de pai,* carte prezentată de editură ca aparţinând genului fantastic. Pe parcursul pregătirii redacţionale a volumului meu aveam să-l cunosc pe criticul şi redactorul-şef Mihai Gafiţa, care, la fel ca Victor Zednic de la Editura Albatros, urma să dispară în mod tragic la cutremurul din martie 1977, împreună cu alţi scriitori. Nu cred că s-a amestecat în problemele manuscrisului, delegând-o în acest sens, ca redactor de carte, pe Georgeta Dimisianu. Cu doamna Geta mă ştiam de la repetatele cursuri de perfecţionare (celebrele „reciclări" cultural-politice de odinioară) pe care aveam obligaţia să le parcurgem anual amândoi, întrucât şi eu îmi câştigam pe atunci pâinea ca redactor la Editura Dacia din Cluj. Exista şi o oarecare relaţie de concitadinitate între noi, ea provenind dintr-o familie clujeană Naidin (nume la care a şi revenit după separarea de criticul Gabriel Dimisianu). Nu gusta SF-ul, dar mi-a spus la un moment dat că nepotul ei clujean, încă elev, era fan al anticipaţiei. E vorba chiar de acel Mircea

Naidin care mai târziu avea să ţină la Facultatea de Litere din Cluj un curs facultativ specializat, publicându-şi-l ulterior sub formă de carte: *Science Fiction. Definiţii, Origini. Fondatori.*

Cred că tocmai literaritatea textelor din manuscrisul meu ne-a salvat colaborarea. Până la *Adevărul despre himere* lucrasem cu oameni pentru care SF-ul nu era o necunoscută. Acum trebuia să conving pe cineva cu totul străin de gen şi care, zic şi eu cum se spune în legătură cu Jules Verne, dacă nu l-a întâlnit în copilărie, nu mai avea nici o şansă să-l recupereze. Am lucrat însă corect şi chiar agreabil asupra textelor, iar ordinea povestirilor în volum i se datorează. A fost prima şi singura dată când, în această delicată problemă de opţiune auctorială, altcineva şi-a impus gusturile şi voinţa. Îmi amintesc că acceptarea mea resemnată s-a produs pe fond de uşoară nemulţumire şi cu promisiunea, făcută mie însumi, de a reveni la ordinea iniţială cu prilejul unei reeditări. Acum, însă, nici nu mai ştiu care era ordinea aceea şi nici măcar nu doresc s-o aflu, într-atâta m-am obişnuit cu actuala „curgere" a cărţii. S-a obişnuit, fără îndoială, şi cititorul. Prin urmare, ordinea rămâne neschimbată, ca şi cum aş fi stabilit-o eu însumi, de la bun început.

Modificările impuse de lecturile ulterioare sunt multe şi mărunte, nici nu merită pomenite aici. Aş mai aduce totuşi în discuţie câteva texte, pentru unele lămuriri la care cititorul are dreptul. Mai întâi, vreau să risipesc o eventuală nedumerire posibilă la lectura celor două povestiri pe temă cibernetică, *Portret din linii şi puncte* şi *Calendarul timpului zero.* Îmi închipui că tinerii de astăzi, care din fragedă vârstă au deschis ochii asupra PC-urilor de cameră şi îşi poartă laptopul subsuoară pe stradă, ridică din sprâncene nedumeriţi când întâlnesc aici calculatorul-mamut, cu nenumărate role de benzi magnetice şi mii de beculeţe luminate intermitent, instalaţie ocupând o

întreagă clădire special climatizată. Ei, ce să-i faci, acestea erau computerele la data când scriam textele respective! Instalate cu orgoliu prin toate capitalele de judeţ, zumzăiau lenevos la prelucrarea facturilor de curent electric şi de telefon. Dar tot cu asemenea instrumente masive şi greoaie îşi făceau şi graficienii „avangardişti", de felul informaticianului Mihai Jalobeanu, desenele lor de funcţii matematice – fascinantele străbunice ale rapidelor şi practic nelimitatelor programe de grafică din aceste zile recente. De lumile virtuale nici nu putea fi vorba, curentul cyberpunk încă nu se manifesta decât ca o slabă adiere de vânt prin patria lui de peste Ocean, iar la reproşul că nici mie, nici altora din jurul meu nu ne-a trecut prin minte perspectiva apropiatei avalanşe a computerelor personale poate că n-avem scuză, în calitate de anticipatori. Nu uit, însă, să-l citez oportun pe Isaac Asimov, care se lamenta la un moment dat de faptul că, în vreme ce el însuşi şi tot regimentul autorilor de SF clasic îşi purtau personajele de la un capăt la altul al Galaxiei, nu fuseseră în stare să prevadă o problemă esenţială pentru marile metropole americane: criza acută de locuri de parcare, gata să izbucnească dincolo de geamurile birourilor unde îşi scriau cu râvnă fanteziile anticipatoare. Problema e, la urma urmei, nu cum şi cât anticipezi, ci ce anume faci, ca literatură, cu elementele de sprijin ale imaginaţiei epocii tale.

Sumarul volumului de faţă include şi două povestiri mai întinse, un fel de nuvelete: *Ucronia de la Tapae* şi *Judecătorii.* Pe prima o semnalez pentru caracterul ei precursor, încercat fiind de o umbră de neplăcută surpriză pe când citesc bilanţurile rezervate de mai tinerii mei confraţi ucroniilor româneşti. Fără îndoială, în *Motocentauri pe Acoperişul Lumii* (1995) apare schiţată o ucronie tracodacică amuzantă şi interesantă atât în sine, cât şi ca pretext pentru mai

multe povestiri scrise de câţiva participanţi la conceperea şi redactarea efectivă a acelei cărţi-manifest. Însă atunci când întreprinderea respectivă se declară prima scriere unde, prin răsturnarea datelor istorice ale Antichităţii, dacii sunt puşi în situaţia de a purta pe umeri un imperiu mondial, nu pot decât să constat o culpă de ignoranţă. În *Ucronia de la Tapae* propuneam acelaşi lucru, dar cu două decenii mai înainte. Şi ar mai fi de semnalat intenţia polemică aflată la originea povestirii mele – o trăsătură pe care trecerea timpului o împinge oarecum în umbră, dar care atunci, la apariţia lucrării, nu putea să scape ochiului avizat. Ucronia mea se publica în plin avânt protocronist, când curentul acesta bazat pe zgândărirea programatică a orgoliului naţional, pe vânturarea îndârjită a priorităţilor româneşti de orice fel, inclusiv născocite, avea în spate un solid sprijin politic, fiind cultivat de Comitetul Central al PCR ca ideologie alternativă pentru tendinţele de sincronizare, măcar la nivel cultural, cu lumea occidentală. Mi s-a părut atunci interesant să-mi închipui o răsturnare artificială a reperelor aflate la baza istoriei noastre, într-un context politic ce privilegia făţiş rădăcina dacică a românităţii, ca fiind „cea mai autentică” şi „cea mai morală”, în detrimentul celei latine. Polemica mea cu ideologia oficială a momentului începe în clipa când, oferindu-le traco-dacilor şansa de a-şi întemeia un imperiu în această istorie alternativă, am pus la îndoială etica unei asemenea construcţii de protocronism maximalist. Dacă am lăsat, aşadar, statul dac al lui Burebista să se extindă în limitele actualei Europe, am făcut-o din convingerea că o astfel de evoluţie ar fi condus nu la asanarea morală convenabilă propagandiştilor politici din anii ‘70, ci dimpotrivă, la o decădere cel puţin la fel de spectaculoasă ca a decăzutului Imperiu Roman din istoria pusă oficial sub asediu.

Cu *Judecătorii* e o altă poveste, pe care o comentează şi Cornel Robu într-una din cărţile sale. Mai precis, un caz de eronată înţelegere a obiectivelor literare ale scrierii, confundate cu unele de natura anticipaţiei pur tehnice. Pe aceasta din urmă niciodată n-am cultivat-o în sine, şi susţin asta în mod categoric, ca să nu las prilej de confuzie. În eforturile sale de a arunca punţi spre spaţiul anglo-saxon, Robu a inclus şi traducerea povestirii mele în sumarul unei culegeri de SF românesc propusă unui editor englez. Sigur, acesta avea deplină libertate să accepte ce-i place şi să respingă tot ce vrea. Eu unul nu-i contest impresia negativă faţă de scrierea mea. Sunt însă obligat să-i contest, împreună cu antologatorul, argumentele. Acestea se concentrau în jurul ideii că teoria apei polimerizate era dezminţită de cercetări; prin urmare acţiunea, conflictul şi morala povestirii s-ar anula şi ele pentru simplul motiv că nu se pot sprijini pe o idee ştiinţifică incontestabilă. E ca şi cum ai spune că, dacă sonda spaţială „Cassini" n-a găsit viaţă pe Titan, satelitul planetei Saturn, nici un autor de SF nu mai are dreptul să-şi închipuie forme de viaţă rătăcite prin decorul acela. Când m-am apucat să scriu povestirea ştiam foarte bine că ideea apei polimerizate este din punct de vedere ştiinţific un eşec, fiindcă nu altcineva decât fostul meu coleg de clasă, fizicianul Vasile Morariu, şi-a petrecut câţiva ani din viaţă la o universitate din Australia, verificând ipoteza şi redactându-şi teza de doctorat în sensul spulberării ei argumentate. Asta nu m-a împiedicat totuşi să-mi imaginez o lume viitoare în care invenţia unui catalizator ce schimbă proprietăţile apei, solidificând-o, să poată fi întrebuinţată ca armă într-un conflict militar generalizat. Un conflict de fundal, totuşi, apărut în textul meu abia într-o variantă povestită, fiindcă altceva m-a interesat în *Judecătorii:* problema răspunderii morale a omului de ştiinţă pentru o

invenţie ce pune în pericol întreaga planetă. Nu-mi pasă nici acum de veridicitatea ştiinţifică a apei polimerizate, am folosit sugestia asta doar ca pretext pentru un proces etic, pe care însuşi titlul lucrării îl profilează, cred, destul de convingător. Ion Mânzatu, care până şi după 1990 lăsa impresia că deţine secretul „apei vii" şi al „apei moarte", fiind gata în orice clipă să le pună la lucru *pentru* sau *contra* omenirii, dar „în interes naţional", poate că s-a compromis numai în calitate de om de ştiinţă. Nu s-ar fi compromis deloc în calitate de autor SF, dacă ar fi scris pe seama acelor pretexte himerice o foarte bună lucrare literară. Domeniile nu trebuie amestecate. *Adevărul despre himere* vrea să spună multe, nicidecum însă nu şi-a propus să susţină, ca teorie ştiinţifică, ipoteza că himerele există în lumea materială cu adevărat.

MIRCEA OPRIŢĂ

UN TOAST PENTRU PROTEU

Se simţea pierdut, îl indispuneau multe, şi în primul rând faptul că nu se putea decide ce să cumpere. Îşi plimbă privirile, dezorientat, peste rafturile care gemeau de atâtea lucruşoare, utile şi inutile, ca întotdeauna de sărbători. Şi tocmai asta îl făcea să ezite, erau prea multe obiecte la un loc, prea multe jucării. Tot felul de jucării. În primul rând, săreau în ochi păpuşile acelea trase după şablon, fetiţe cu faţa exagerat de matură – de fapt, cu aceeaşi expresie, stereotipă, nepotrivită pentru dimensiunile lor, ivită de sub perucile de diferite culori. Era ca şi cum ai fi luat tiparul unei domnişoare oarecare, fără nici o personalitate, şi l-ai fi redus „la scară” şi l-ai fi multiplicat, fără pic de imaginaţie, şi-ai fi aliniat zeci de asemenea figuri, imagini reflectate, neinspirate, toate zâmbind uniform, într-un zadarnic efort de a te convinge că păstrează puţin suflet, că păstrează măcar o parte din sufletul creatorului lor anonim. „Treabă de meseriaş nepriceput!” îşi zise, cercetând păpuşile aliniate în rafturi, lângă cutiile cu jocuri mecanice. Cărţi de colorat, avioane de plastic, trenuleţe şi mingi. Ursuleţi de catifea, căsuţe de lemn lăcuit, cutii. O garnitură miniaturală de bucătărie. Tinichele pictate, greblă, sapă, hârleţ, vara aveau să-şi găsească şi ele întrebuinţarea, se mai joacă şi în nisip copiii, dar ce să faci cu ele acum? se întrebă el şi îşi făcu loc mai în faţă, mai aproape de vânzătoarea agitată, încruntată, care abia îşi mai ascundea enervarea, era limpede că făcea eforturi să se reţină, să nu răspundă tăios clienţilor care, la ora aceea târzie, o purtau de la masă la raft şi înapoi, cerând alte şi alte piese, răsucindu-le în mâini, întorcându-le pe

toate feţele, cumpărând sau renunţând să mai cumpere.

Când intrase, era hotărât să-i ia nepotului patine. „Alo? între-base la telefon cu un ceas în urmă. Aici e Moş Gerilă. Ce-ţi doreşti de Anul nou?” Şi copilul rămăsese fără glas, la capătul firului, apoi izbucnise într-un chiot subţire, bucurie şi uimire la un loc: „Mamă! Mamă! La telefon e Moş Gerilă...” Şi bărbatul îşi imagina copilul alergând cu receptorul în mână spre maică-sa, tremurând de emoţie. Auzise vag un îndemn: „Vorbeşte tu, vorbeşte tu!” Asta era soră-sa, poate că şi ea îl ghicise, de aceea îl îndemna pe copil să-i răspundă. Iar copilul ceruse patine. „Ce fel de patine?” întrebase el, aşteptând lămuriri, în fond răspunsul îl lua cam pe nepregătite, fiindcă nu ştia nici măcar numărul purtat de copil la pantofi. „Patine de patine!” veni apoi lămurirea, şi el intrase în magazin hotărât să cumpere numărul cel mai mic.

— N-avem decât din astea! îi arătase una dintre vânzătoare nişte patine pe rotile. Celelalte s-au vândut, toate.

Nemulţumit, cercetase marfa ce i se oferea. Ce-o să spună copilul când le va găsi sub brad? Poate că altceva aştepta de la Moş Gerilă, spusese prea categoric „patine de patine” ca să nu creadă că-şi dorea unele pentru gheaţă. Şi, în plus, acestora, pe care le ţinea în mână, nu le venise încă timpul. Ce-ar fi putut face copilul cu ele? Cel mult ar fi rulat prin casă, stricând parchetul şi trans-formând viaţa vecinului de jos într-un coşmar. La primăvară, îşi zise, sau la vară... Şi îşi aminti de băieţii care terorizau cartierul cu incursiunile lor derutante printre pietoni, făcându-te să crezi că, dintr-o clipă în alta, aveau să-şi termine cursa izbindu-se de trecătorii deveniţi jaloane mişcătoare pentru slalomul lor pe roti-le. Dar ei zuruie pe asfalt şi schimbă brusc direcţia şi trec mai departe, ocolind mereu, într-un concurs care le ţine nervii încordaţi, iar bătrânii se feresc

cu paşi târşâiţi din calea lor şi-i ameninţă din urmă cu bastoanele.

— Sunt prea mari, apreciase el, înapoind patinele.

Vânzătoarea insistase să le ia, totuşi.

— Uite, zicea ea şi mâinile făceau mişcări grăbite, uite, se pot micşora, se pot lungi, fixaţi şuruburile aici sau aici.

Dar el se răzgândise între timp, renunţase la patine şi privea rafturile în căutarea altui cadou. Poate că era mai bine să-i ia nepotului o puşcă. Una care făcea zgomot şi-l scutea astfel pe copil să strige mereu, în timpul jocului: „Pac! pac! pac!”

Între timp, vânzătoarea îl abandonase. Reuşise să se certe, scurt şi violent, cu un client obraznic şi umbla agitată prin spatele mesei cu vitrină. „Toate-s cu capsa pusă! Ce le-o fi apucat azi?” se întrebă bărbatul, nemulţumit, şi urmări mişcările zvâcnite ale fetei în halat, cum trăgea din raft un urs mare, de catifea galbenă, ca să-l întindă solicitantei. Şi-l cuprinse dorinţa de a o „pune la punct”, deşi cu câteva minute mai înainte, într-o împrejurare similară, i-ar fi luat apărarea; dar acum i se părea că întrecea o anume măsură.

— Nu te supăra..., îi zise, hotărât să-i ceară altceva pentru copil, însă vânzătoarea părea că nu-l aude, era destul zgomot în magazin şi fata se arăta preocupată încă de incidentul abia stins, fiindcă arunca din când în când priviri mânioase peste capetele clienţilor spre cel care o jignise şi se plimba atunci, liniştit, prin faţa altor raioane.

Duse ursul înapoi, pe raft, şi dădu să ia un electrocar. Iarăşi nu auzi întrebarea, pentru că vorbeau mai mulţi în acelaşi timp şi fiecare cerea altceva. „Aşa nu termin nici până mâine!” exageră el, enervat de înghesuială, de multele pachete, de zăpada frământată în picioare şi aproape topită într-o pastă murdară, care mustea pe ciment, de la uşă până la vitrine. Mereu alţii şi alţii intrau, scu-turau zăpada de pe încălţăminte, apoi o

frământau sub tălpi, mişcându-se prin lumea aceea pestriţă, a jucăriilor. Cineva, alături, cerea o puşcă. Bărbatul se întoarse tocmai când părea hotărât să renunţe, se întoarse ca şi cum el însuşi urma să fie servit. Vânzătoarea întinse mâna spre jucăria cerută, se ridică pe vârfuri ca s-o poată desprinde din cui şi, din neatenţie, agăţă cu cureluşa o păpuşă, iar păpuşa se desprinse din şirul înghesuit pe raft şi căzu. Fata se întinse s-o prindă, o atinse în cădere, dar n-o putu reţine, încât păpuşa căzu, răsturnându-se prin aer, scâncind mecanic. De după vitrină se auzi un pocnet ca de plastic crăpat. Şi iarăşi scâncetul acela.

* * *

„Am spart-o!” gândi vânzătoarea, privind înciudată păpuşa, apoi o ridică de un picior, îi cercetă în fugă capul plesnit şi o aruncă în raftul de jos, printre cutiile de carton, goale. Mai erau câteva zile până la salariu. „O s-o plătesc...”, îşi zise, regretând banii, nu tocmai puţini, pe care urma să-i arunce în vânt pentru o clipă de neatenţie. Ar fi vrut să plângă, dar nu avea unde şi nici nu avea când, clienţii aşteaptă să-i serveşti, ce le pasă lor de ne-cazurile tale! îşi zise. Îşi aminti de tânărul acela obraznic, care-i făcuse observaţii pe nedrept, obiectând că nu fusese servit cu ce ceruse şi-o învinuise apoi de nepoliteţe şi-i mai şi azvârlise maimuţica în braţe, după ce că nici măcar nu se uitase la jucărie, probabil n-o ceruse decât ca să se afle în treabă şi să se lege de ea. „El, un nesimţit, gândise fata, iar eu trebuie să-l ascult şi să-l servesc. Neruşinatul!...” Îşi aminti de el în clipa când aruncă păpuşa în raft şi o cuprinse deodată grija că insul ar putea fi pe aproape şi se temu că, întorcându-se, îl va vedea zâmbind mulţumit, sau râzând cu subînţelesuri, încântat de necazul ce căzuse pe capul ei. Oricum, trebuia să se convingă şi, dacă era aşa, să-l înfrunte.

— Cine a cerut o puşcă? întrebă fata şi, întorcându-se spre clienţi, îşi purtă privirea printre capetele lor, căutând figura tânăru-lui obraznic. Răsuflă uşurată: nu mai era acolo, probabil ieşise. Cine a cerut o puşcă? repetă întrebarea şi, deodată, încremeni, ţinând încă de ţeavă jucăria pe care se pregătea s-o înmâneze clientului.

Scoase un strigăt uşor şi, smulgându-se din loc, alergă prin dosul vitrinelor în raionul vecin, speriindu-şi colega, care era cât pe-aci să scape din mână pachetul atunci terminat când o văzu pe cealaltă apărând cu o asemenea expresie zugrăvită pe faţă.

— Ce-i cu tine, Nani? Ce s-a întâmplat? o întrebă, nedumerită.

Iar vânzătoarea cea tânără întinse mâna şi arătă printre capetele clienţilor şi abia reuşi să spună, printre gâfâituri:

— Acolo... femeia aceea!

Şi tăcu imediat, tăcu la timp, neavând curajul să spună că vedea acolo, în mijlocul magazinului, printre alţi cumpărători, o femeie care semăna până la confuzie cu păpuşile aliniate în raft – acelaşi chip, acelaşi zâmbet înţepenit, aceeaşi coafură, mai puţin dimensiunile. Era ca şi cum acolo s-ar fi mişcat o păpuşă enormă, şi vânzătoarea cea tânără se simţi înmuindu-se sub privirea unor ochi cenuşii, imobili, umbriţi de nişte gene artificiale, neverosimile.

Avea capul spart, dar nu părea să-i pese.

— Ei! exclamă colega, tresărind. Asta-i mătuşa Valeria! Săru-mâna, mătuşă...

* * *

Bărbatul se întorsese şi el la strigătul fetei în halat, interesat să vadă, în direcţia privirilor ei, ce anume o speriase. Nu găsi nimic alarmant şi nu înţelese ce se întâmpla în magazin, vedea doar cumpărătorii care se uitau parcă intrigaţi unii la alţii. Apoi i se păru că recunoaşte o faţă cunoscută.

„Cum să nu! Asta-i Mara!” gândi, uluit, şi în momentul următor îşi făcu loc să iasă din înghesuială şi se îndreptă spre femeia care dădea impresia că priveşte mărunţişurile dintr-o vitrină. Făcu doi paşi, apoi se opri, temându-se de o confuzie, femeia era întoarsă acum cu spatele şi chipul îi rămânea ascuns de căciula rotundă, argintie. „Nu poate fi Mara!” se trezi străbătut de un gând, îşi zise că Mara era de multă vreme plecată din ţară, ce să caute ea în acel magazin! Însă chiar atunci căciuliţa de vulpe argintie se mişcă, se răsuci, lăsând să se vadă profilul femeii.

— Mara?! îi scăpă bărbatului întrebarea şi, în emoţia provocată de confirmarea bănuielii sale, simţi din ce în ce mai departe pereţii plini de jucării, din ce în ce mai vagi, înăbuşite, sunetele magazinului.

Îşi zise că *ea* era, ea trebuia să fie, nu se văzuseră de şase ani, dar timpul nu părea să fi schimbat nimic pe chipul ei, rămăsese aceeaşi. „Banchetul de pomină!” îi trecu prin minte, dar nu zăbovi la gândul acela, pentru că Mara îşi întorsese capul spre el şi, lucru surprinzător, *nu-l recunoscu.* „Nu mă recunoaşte!” constată el uimit, învingându-şi impulsul de a porni din nou spre ea, atunci când femeia care era Mara sau, în orice caz, semăna teribil cu Mara făcu un pas spre ieşire. Dar nu, îşi zise, era chiar Mara, nu putea fi alta! „E Mara şi nu mă recunoaşte”, gândi şi, în acelaşi moment, se simţi invadat de regret. Apoi de uimire. Apoi de ceva care aducea cu o inexplicabilă ruşine. O bulucealã de amintiri, care nu zăboveau însă, îl atingeau o clipă, ca să dispară imediat, alungându-se unele pe altele.

* * *

— Ia te uită! exclamă vânzătoarea. Pleacă şi se face că nici nu mă vede! Şi începu să fiarbă de ciudă. Când vine să împrumute bani, mă cunoaşte,

adăugă ea, privindu-şi colega şi luând-o astfel martoră revoltei sale îndreptăţite.

— Cine? întrebă stins cealaltă vânzătoare.

— Ei, cine! Mătuşă-mea, asta... Nici nu mi-a răspuns la salut! Crede că dacă-i mai bătrână i se permite orice...

„Bine că pleacă!" răsuflă uşurată cealaltă, când femeia cu chip de păpuşă sau păpuşa aceea enormă, care părea femeie, dispăru dincolo de uşile batante. O lumină tulbure, de seară înnorată, se filtra dintr-acolo. Câţiva oameni ieşiră, alţii intrară. Ţineau de mână copii, care, de cum intrau, întindeau un braţ spre rafturi şi, gălăgioşi, aproape că-şi trăgeau părinţii într-acolo.

— Domnişoară, mai aştept mult jucăria aceea? auzi întrebarea clientului, care bombănea nemulţumit.

Tresări, se smulse parcă dintr-un vis urât şi se grăbi spre sec-torul ei. Bătăile inimii i se mai liniştiseră. Trecu după vitrină, ţinând încă puşca-jucărie de ţeavă şi strângând-o la piept. O în-tinse clientului, apoi îşi aminti că trebuia s-o împacheteze şi, scuzându-se, trase de sub tejghea o coală mare de hârtie. Pe când se apleca, privirea neliniştită îi alunecă spre raftul de jos, unde ţinea cutiile goale. „E tot acolo...", îşi zise ea şi, cu mişcări nesigure, începu să împacheteze jucăria.

* * *

Schiorii săltau din movilă în movilă şi picioarele lor, bine îndoite din genunchi, păreau nişte arcuri antrenate într-un joc rapid, aproape incredibil, un joc al fracţiunilor de timp de care depindeau mişcarea şi echilibrul pe pârtia accidentată. Din fotolii nu se putea simţi şuierul aerului despicat şi nici arsura lui pe feţe, dar era destul să vezi coborârea, frântă în linii scurte, alunecarea corpurilor omeneşti pe coasta aceea cu drumuri necroite, ca să ţi se taie răsuflarea şi să-ţi rămână privirile magnetizate de ecran. Schiorul cobora,

ghemuit, genunchii îi săltau nebuneşte, apoi, deodată, omul zvâcnea în sus şi schiurile muşcau în gol, tăiau oblic aerul, ca înscrise pe o pârtie proiectată în cer; corpul întreg descria o buclă prin aer, şi încă una, două rotiri peste cap, după care schiorul recădea pe pantă şi, echilibrându-se, cobora mai departe. Aceeaşi săritură, filmată din diferite unghiuri şi încetinită mult. Bărbatul avu impresia că simte vibraţia corpului angajat în dubla buclă pe aerul comprimat de apăsarea schiurilor la viteza aceea năucitoare.

— Lumina asta mă oboseşte, spuse el la un moment dat şi-i ceru Anei s-o aprindă pe cea mascată, dar soră-sa ieşise de câteva clipe. Unde-i maică-ta? îl întrebă pe băiat.

— La bucătărie, răspunse copilul şi începu să ţopăie în faţa televizorului, agitându-şi mâinile, probabil fascinat de săriturile schiorilor de pe ecran.

Bărbatul se ridică şi întoarse comutatorul.

— Ce faceţi acolo? se interesă femeia, fără să iasă din bucătărie, vorbea prin uşa deschisă, şi n-apucară să-i răspundă, că sună telefonul.

— Ridic eu, ridic eu! se anunţă copilul, zvâcnind spre măsuţă.

Şi imediat începu să strige în receptor:

— Alo? Tata? De ce nu vii acasă? Nu... Stăm cu unchiul şi ne uităm la schiuri.

— La *schiori!* corectă bărbatul fără să-l privească, urmărind mai departe spectacolul de pe ecran.

— Unchiul zice că nu la schiuri ne uităm, că la schiori. Tu nici nu ştii ce bucurie mi-a făcut Moş Gerilă! Mi-a dat telefon şi mi-a promis patine şi toată seara l-am aşteptat, mă auzi, tata? Alo! L-am aşteptat şi tot nu l-am văzut când a venit... Şi nici mămica nu ştie! Nu mi-a adus patine, le-a uitat la alt copil şi nu s-a mai întors să le ia, le-a lăsat acolo. Mama mi-a citit biletul, că am primit şi un

bilet. Mi-a adus o puşcă... Sigur, una care împuşcă tot, stai s-o auzi!

Şi băiatul aşează receptorul pe măsuţă, înhăţă jucăria, îndreptă ţeava spre el şi apăsă pe trăgaci. Ridică iarăşi receptorul, emoţio-nat.

— Ai auzit, tata? Să mai trag o dată?

Femeia ieşi din bucătărie şi veni lângă aparat.

— Dă-l încoace! îi ceru.

Iar băiatul, cu o strâmbătură de regret, se supuse, nu înainte de a mai striga în receptor:

— Sigur?! Eşti sigur că mai vine?... Şi-mi aduce patinele? Tata, dacă-l întâlneşti, spune-i să nu le mai uite pe unde tot umblă!...

— Eu sunt la aparat! începu Ana. Unde eşti? Sigur că nu cinăm fără tine! Fă ce poţi şi scapă, dă-le liber, au să se bucure. Am găsit un vin bun, să nu mai cumperi. Da, da, din acela... Dacă vrei, în drum, intră la Autoservire şi cumpără ceva tare, că s-au terminat şi vodca şi coniacul... Şi încă două franzele, ca să ne-ajungă, să n-avem surprize. Dacă mai găseşti... Vii acum, îmi promiţi?

Apoi femeia ascultă un timp, vorbind puţin, intervenind doar cu exclamaţii. „Hai, fii serios! spunea. Glumeşti?! Nu pot să cred...” Din fotoliu, fratele ei îi urmărea expresia, din ce în ce mai schimbată, cum uimirea i se întindea pe faţă, iar o umbră de nedumeri-re îi ridica încet-încet una dintre sprâncene. „Cum o să cred aşa ceva!” mai spuse femeia, ascultând apoi încordată, iar încordarea aceea n-o mai părăsi până când, cu o mişcare ezitantă, închise telefonul fără să-şi mai ia rămas bun de la soţul ei.

— Ce s-a întâmplat? întrebă, curios, bărbatul din fotoliu.

— Nu pot să cred! repetă femeia, încremenită pe canapea, cu telefonul în poală.

— Ce s-a întâmplat? reveni bărbatul cu întrebarea.

— Spune că s-a întâlnit cu nişte cunoştinţe, începu ea. N-ai de unde să-i ştii, am lucrat

împreună la ţară, cândva, cu vreo zece ani în urmă. Ei au rămas acolo, la o şcoală generală. La un an după ce Aurel şi-a găsit post aici, în oraş, ne-am revăzut şi, cu toţii, am petrecut o parte din concediu la mare.

Ana se ridică şi puse telefonul pe măsuţă. Îşi privi fratele cu o expresie neliniştită.

— Ei?! o îndemnă el.

— Aurel zice că i-a văzut astăzi. Pe amândoi... Din maşină, în timp ce mergea spre institut. A trecut pe lângă ei şi i-a recunoscut, zice că i-a văzut de departe, dar nu şi-a dat seama cine erau decât atunci când a ajuns în dreptul lor... Era să intre într-un stâlp cu maşina !

— Cum aşa? se miră bărbatul.

Femeia îşi căuta cuvintele cu o grijă care îi trăda frământarea. O clipă dădu impresia că avea să renunţe, lăsându-şi gândul neterminat. Apoi, cu aerul că-şi cere scuze pentru prostia rostită, urmă :

— Aurel spune că erau goi.

— Goi?!

— Aşa zice el, preciză femeia. O fi vreo epidemie de nebunie în oraş. Auzi! Să umble goi pe stradă...

Bărbatul nu răspunse, îşi întoarse privirile spre ecran, de unde prezentatoarea, împrumutând deodată chipul rigid al unei păpuşi mecanice, anunţa programul zilei următoare.

* * *

— Dacă nu frânam, nu s-ar fi întâmplat nimic, explica Aurel, cercetând sarmalele prin ochelarii lui cu multe dioptrii, înainte de a-şi înfige furculiţa în farfurie. Smântână nu pui? întrebă, ridicându-şi mirat privirile spre nevastă-sa.

— Am uitat! recunoscu Ana, apoi se ridică de la masă şi aduse smântână.

— Tu de ce nu dormi la ora asta? îşi aminti Aurel că trebuia să-l întrebe pe copil.

— L-am aşteptat pe moşul cu patinele, răspunse copilul, căznindu-se să-şi taie sarmaua cu cuţitul zimţat; se urcase pe scaun în genunchi şi părea mai mulţumit de poziţia aceea.

— Moşul nu vine la noapte, poţi să dormi liniştit! spuse Aurel şi-l luă drept martor pe cumnatu-său. Uite, să-ţi spună şi unchiul dacă nu-i aşa...

Copilul se îmbufnă, încât maică-sa se simţi obligată să-l în-demne iarăşi să mănânce.

— Dacă nu frânam brusc, totul era în regulă, reluă Aurel, apu-când sticla de vin şi înclinându-i gâtul spre pahare.

Rulase încet, pentru că zăpada, chiar aşa cum era, presată de roţi, făcea strada alunecoasă şi, ca şi cum asta n-ar fi fost de ajuns, ningea întruna. „De altfel, observă Aurel, îmi pare că toată după-masa a nins." Fulgii, mari şi repezi, reduceau vizibilitatea, încât de vreo două ori fusese nevoit să pună în funcţiune ştergătoarele de parbriz. Trecuse de stopul din centru, ţinându-se în coada unui troleibuz cu geamurile îngheţate. Prin rotocoalele făcute de răsuflări desluşise nişte feţe de copii. Suflau pe sticlă, întrecându-se să topească floricelele frigului, şi se strâmbau la maşinile din urmă, scoteau limba, ştiindu-se apăraţi în vagonul umblător. Apoi depăşise troleibuzul şi o apucase întins spre pod, după care ar fi trebuit să întoarcă imediat la stânga. Era încordat, atent la numeroşii pietoni îmbulziţi pe trotuare, să nu-i sară vreunul în faţă, să nu-i intre sub roţi, toţi păreau grăbiţi şi preocupaţi, şi aglomeraţia, în loc să scadă, creştea pe artera aceea, a marilor magazine. Şi, deodată, îi văzuse pe cei doi strecurându-se prin mulţime. „Nu, nu erau chiar goi, el purta un slip, iar ea costumul de baie. Un costum bleumarin, decolorat, cu o tăietură care-i lăsa spatele gol", explică Aurel. Îi văzuse plimbându-se alene printre ceilalţi pietoni, eclipsaţi din când în când, apoi ieşind din nou la

vedere – două corpuri despuiate printre sutele de persoane în ţinută de iarnă care umpleau trotuarul din dreapta, pe direcţia lui de înaintare. „Ăştia-s nebuni!” spusese. Reducând viteza, se apropiase din spate şi privise scena aceea neverosimilă, cu făpturile aproape goale, care păşeau desculţe prin zăpadă. Afară erau vreo opt sau zece grade minus. „Nici măcar nu dârdâiau! exclamă Aurel. Pur şi simplu, era *şocant* să-i vezi umblând aşa, cu aerul că fac un lucru absolut normal, printre cei îmbrăcaţi în blănuri şi paltoane. I-am depăşit, am întors capul, ca să-i văd mai bine, şi în clipa aceea i-am recunoscut...”

Îi recunoscuse, stătea cu gâtul sucit şi privea prosteşte, înţelegând şi, totuşi, refuzând să înţeleagă. Până să-şi revină, turismul alunecă spre trotuar. Instinctiv, întoarse volanul, dar, aproape fără să-şi dea seama cum, acţionă şi frâna, ceea ce n-ar fi făcut niciodată dacă nu şi-ar fi pierdut controlul din cauza celor doi aiuriţi. Pusese frână şi maşina derapase, scrâşnind, spre felinarul din capătul podului. Vedea tija metalică a felinarului apropiindu-se şi mai apucă să gândească, într-o străfulgerare: „Gata, te-am îndoit!” Apoi îi fu greu să priceapă că se oprise totuşi la o palmă de obstacol şi îi trebuiră câteva minute bune ca să-şi revină şi să pornească mai departe – mâna dreaptă căuta în gol, fără să nimerească schimbătorul de viteze. Abia mai târziu, când parcase în curtea institutului, îşi simţise cămaşa lipită de corp, era leoarcă de sudoare.

— Puteai să te nenoroceşti! zise soţia, speriată. La telefon nu mi-am dat seama că a fost atât de grav.

— Îmi mai venisem în fire, explică Aurel. Şi n-am vrut să te alarmezi degeaba. Oricum, faptul era consumat, am scăpat fără accident. O să-mi fie învăţătură de minte.

* * *

Copilul picotea pe scaun, abia îşi mai ţinea ochii deschişi, dar nu se dădea învins, era una din mai rarele ocazii când putea rămâne, seara, la discuţiile celor mari.

— Copilul ăsta adoarme cu capul pe masă, observă Aurel. Ar trebui să-l duci la culcare.

— Nu mi-e somn! miorlăi îndârjit băiatul, împotrivindu-se în-cercărilor Anei de a-l lua în braţe.

— Poate mă superi şi îţi ard una peste fund! îl preveni Aurel. Trebuia să fii de mult în pat, haide, du-te!

Pe neaşteptate, copilul se bosumflă, îşi duse mâinile la ochi şi izbucni într-un plâns scâncit. Femeia îl luă în braţe şi încercă să-l liniştească.

— Tu eşti un băieţaş cuminte, zicea, dacă plângi, cum o să mai vină moşul cu patinele? El nu vine decât atunci când copiii dorm...

Şi femeia trecu în camera alăturată.

— E obosit, observă fratele Anei.

— O să adoarmă imediat, presupuse Aurel. Apoi îndemnă: Hai, goleşte-ţi paharul!

Şi, cu o altă sticlă pe genunchi, întinse mâna după tirbuşon.

— Mami, spune-mi de ce umblau tanti şi nenea ăia dezbrăcaţi, nu le era frig? se mai auzi întrebarea copilului, apoi uşa se închise.

* * *

Veioza lumina slab dintre cărţile etajerei. Aurel îşi descheie cămaşa. Femeia se apropie de ferestre şi trase, pe rând, perdelele.

— Ştii, zise ea, l-am văzut pe unul din blocul vecin privind cu binoclul. Dacă face treaba asta ziua, îmi închipui că nu scapă ocazia nici la căderea nopţii, cu apartamentele luminate.

— O fi vreun maniac. Să-i fie de bine! aprecie bărbatul, aşezându-se pe marginea patului, ca să-şi

scoată pantofii.

— Te poţi aştepta la orice, dramatiză puţin Ana. Dacă până şi soţii Nechiti au ajuns să umble goi pe stradă...

Femeia râse, uşor ameţită de vin.

— Soţii Nechiti! E un fel de-a spune, observă Aurel.

— Cum adică ?

Bărbatul nu răspunse imediat. Ana îşi trase rochia peste cap, o aruncă pe spătarul scaunului.

— Eşti frumoasă, zise el, simţindu-şi respiraţia accelerată.

Ana îşi ridică braţele, încât furoul scurt îi dezveli până sus coapsele suple. Încremeni, zâmbind, într-o poziţie oare amintea cumva o figură de balet.

— Să ies şi eu pe stradă aşa? glumi ea, alintându-se.

— Pe gerul ăsta, ar fi minunat! răspunse el. Se anunţă minus douăzeci de grade.

— Cum reuşesc alţii..., continuă femeia să glumească.

— Alţii au înzestrări speciale.

— Tot la tipii ăia „farfurişti" te gândeşti? întrebă femeia, care avusese vreme să-şi îmbrace cămaşa de noapte şi se strecura în pat, înfiorată de atingerea rece a aşternutului.

— Nu neapărat la ei, zise Aurel. Ştii bine că n-am crezut decât pe sfert ceea ce se spunea despre farfuriile zburătoare. Poate nici atâta, deşi în ultimul timp au apărut mereu informaţii în presă.

— Mi-e frig!... scânci femeia. Dezbracă-te mai repede şi vino aici, lângă mine...

— Unde mi-e pijamaua? întrebă el, căutând în jur; îşi scosese ochelarii şi vedea neclar contururile lucrurilor, încât fu obligat să şi-i pună la loc. Vin imediat, îi spuse, am uitat să pun patinele sub brad.

Cu cutia sub braţ, deschise încet uşa şi trecu dincolo, în came-ra copilului. Reveni îndată şi se vârî sub capătul de plapumă pe care Ana îl ţinea

ridicat. Stătuse până atunci ghemuită, neîndrăznind să-şi întindă picioarele dincolo de locul încălzit. Se lipi de corpul bărbatului şi, mulţumită, îl sărută.

— Doarme, zise Aurel, arătând spre camera copilului.

Din partea dreaptă, unde simţea corpul femeii, căldura începu să i se reverse în vine, înfierbântându-l. Îşi strecură mâna spre sânul Anei, iar femeia tresări, străbătută de un fior.

— Fii cuminte! îi spuse pe un ton de blândă dojană, după ce îşi regăsi suflarea.

— Am cam băut, nu? o întrebă bărbatul, zâmbindu-i cu o vagă vinovăţie. Apoi, liniştit, se ridică într-un cot. Ştii, mă obsedează ceva! zise. În legătură cu întâmplarea de azi. Dincolo de faptul că soţii Nechiti, aşa cum îi ştim, sunt nişte oameni cumsecade. Gândeşte-te la mediul acela de exagerate reţineri şi chiar false pudori în care trăiesc, ca să înţelegi de ce n-ar fi fost *ei* în stare să umble prin oraş despuiaţi, aşa cum i-am văzut. Doar dacă n-au înnebunit amândoi simultan, ceea ce-i exclus.

Se opri, întinse mâna spre cordonul veiozei, dar nu-l nimeri şi, atunci, renunţă.

— Mă nedumereşte faptul că lumea trecea pe lângă ei fără să-i bage în seamă, deşi normal ar fi fost ca apariţia a doi oameni în ţinută de ştrand, acum, în miezul iernii, şi încă în plin centrul oraşului, să-i şocheze şi pe ceilalţi.

Femeia aştepta, privindu-l fără să-şi ridice capul din pernă.

— Or, am impresia, abia acum îmi dau seama de asta, că numai eu am fost acela care şi-a pierdut capul. Poate că ceilalţi nu vedeau ceea ce vedeam eu.

— Ce vrei să spui? se îngrijoră Ana.

— Poate că fiecare vedea altceva acolo. Eu i-am văzut pe soţii Nechiti aşa cum erau ei cu ani în urmă, la mare, ştii tu când; dacă mă gândesc bine, până şi costumul de baie al doamnei era acelaşi.

Unele amănunte îmi apar în minte abia acum, sau poate că vinul e de vină? presupuse el, destinzându-şi faţa într-un zâmbet aproximativ.

— Un fel de *proiecţie?* întrebă femeia, care rămăsese seioasă.

— Exact. Acolo era *ceva,* nu ştiu ce. Să zicem că un câmp predispus modelării, poate că-i o prostie ce afirm acum, dar altfel nu pot înţelege... Mă întreb dacă pe drum, agasat de troiene, de lunecuş, de fulgii care cădeau întruna, nu cumva m-am gândit eu însumi la mare, poate chiar la soţii Nechiti, dacă nu cumva m-am gândit... Ar fi o explicaţie, dar nu şi chestia aia cu stâlpul... cu felinarul... Şi tocmai atunci au sărit, nu ştiu cum au sărit, şi n-am mai avut de unde să le pun la loc... să le întorc pe partea cealaltă... Cred că le-a luat Pleşa să le încerce la contorul lui...

Femeia îl privi mirată, apoi pricepu că el vorbea de dincolo de luciditate, aproape scufundat în somn, înţelese asta din cuvintele lui încâlcite şi rărite, din tonul schimbat al vocii. Râse abia auzit, amuzată. Cu un ultim efort, bărbatul tresări şi îşi ridică din pernă capul, privind spre Ana, derutat.

— Am spus prostii? întrebă. Am adormit şi mi se pare că am vorbit aiurea, se scuză el, somnoros.

— Despre ceva ce ţi-a luat Pleşa, aminti Ana, mângâindu-l pe frunte.

— Aha! se lumină bărbatul. Cheia de contact.

Şi în clipa următoare dormea dus, cu faţa îngropată în moliciunea pernei, iar Ana, lângă el, se răsuci uşor şi stinse lumina.

* * *

Tot mai ningea, nu des, fulguia mărunt pe lângă lămpile fluorescente; privind în sus, bărbatul avu impresia că roiuri nesfârşite de molii defilau prin cercurile de lumină, pierzându-se imediat în albul tulbure al străzii înzăpezite. La ora aceea din noapte era linişte, el aşteptase o vreme în staţia de troleibuz, sperase să mai prindă unul, fie şi

ultimul. Numai că ultimul trecuse spre garaj înainte de-a se înfiinţa el acolo, în staţie, se vedea asta după stratul fin pe care fulgii îl aşternuseră în urmele adâncite de roţi pe mijlocul străzii. El sperase, totuşi, şi stătuse vreo cincisprezece minute, pândindu-l să apară de după nişte blocuri îndepărtate, unde părea să fie capătul liniei. Apoi îl cuprinsese frigul, simţea la picioare o umezeală care-i îngheţa şi-i înţepenea degetele, oricât ar fi tropăit pe loc, să şi le dezmorţească. Într-un rând se întrebase dacă merita să se aplece, să-şi scoată cumva zăpada intrată într-un pantof şi strivită, pe jumătate topită acolo. Apoi renunţase, de teamă să nu se dezechilibreze aplecându-se; chiar dacă strada era aproape pustie, chiar dacă şi alţi întârziaţi arătau, prin umblet, că zăboviseră cu răbdare în faţa paharului, n-ar fi vrut să fie tocmai el acela care să se dezechilibreze şi să cadă. În plus, îi era lene să-şi scoată mâinile din buzunare, prea i se încălziseră acolo. Înjură printre dinţi troleibuzul care nu voia să apară. Convins în cele din urmă că aştepta degeaba, hotărî să plece pe jos, înfruntând zăpada în care urmele de picioare, şiruri-şiruri, aproape că se nivelaseră.

„Aşa-i când depăşeşti măsura!” filozofă el gratuit, concentrându-se, ambiţionându-se să meargă repede şi drept pe drumul acela alunecos, care cobora în pantă spre oraşul vechi. Părăsise trotuarul, mergea acum prin urma lăsată de troleibuz, se străduia să nu calce afară din ea, zăpada i-ar fi trecut peste glezne. Din faţă veneau, ţinându-se pe după umeri, patru cheflii zgomotoşi, ocupau trotuarul pe toată lăţimea. Vocile lor răguşite, poticnite într-un cântec de pahar, te făceau să simţi că ajunseseră aproape de limita puterilor, iar paşii ezitanţi, în ciuda sprijinului reciproc, dădeau impresia că nu-i interesa încotro mergeau şi unde aveau să ajungă. Cântecul amorţea în răstimpuri, apoi câte unul îşi amintea începutul unui refren şi năvălea brusc în el,

strident, urmat îndată de ceilalţi, într-un cor care cu nici un chip nu se mai putea armoniza. „Ăştia au făcut-o şi mai lată!” îşi zise şi, trecând prin dreptul lor, fără să iasă din urma roţii de troleibuz, răspunse cu un gest amical salutului zgomotos al acelora, deşi nu-i cunoştea şi era mai mult ca sigur că nici ei n-aveau de unde să-l cunoască.

Coti pe o altă stradă, privi în treacăt câteva vitrine luminate, fără să le dea însă prea multă atenţie, pentru că atunci îl preocupau alte lucruri şi capul îi vuia destul ca să nu se poată concentra la ceva anume. Picioarele i se mai încălziseră în mers, iar căciula, înfundată bine până peste urechi, îl făcea să mai uite neplăcerile frigului, prea puţin slăbit de ninsoarea nocturnă. Pielea feţei şi-o simţea totuşi întinsă, rigidă, ca acoperită de o foiţă subţire de sticlă.

Trecu prin dreptul unui mic oficiu poştal şi îşi aminti deodată de telegrame. Uitase să le trimită. Se enervă, nici el nu ştia pe cine, dar apoi îşi dădu seama că gândea prostii. Zăpada cădea mereu, întroienise trotuarele, şi încă nu era decât puţin după miezul nopţii. „Ce-o să fie până la ziuă?” se întrebă şi, cu o lacrimă îngheţată în coada ochiului, îi compătimi pe cei care, dimineaţa, aveau să asude din greu ca să cureţe trotuarul de zăpada adunată peste noapte. Îşi imagină fetele de la magazinul de jucării ieşite în stradă, cu paltoanele trase peste halate şi cu lopeţi în mâini, îngrămădind zăpada în marginea trotuarului şi flirtând cu băieţii din frizeria de vizavi, care, fireşte, aveau de făcut aceeaşi treabă, în aşteptarea primilor clienţi. Văzu în gând scena şi-i veni să râdă de unul singur. Dar râsul îi îngheţă pe buze şi toată tulbureala aceea plăcută cu care se îndrepta spre casă pieri: la câţiva paşi de el, lângă intrarea librăriei, o revăzu pe Mara, nu putea fi alta, nu se putea înşela, fiindcă femeia stătea în dreptul unei imense vitrine cu cărţi şi lumina din interior îi cădea de-a dreptul pe faţă.

* * *

— Aşa-i şi cu Mara ta, presupunea Aurel, poţi fi convins că nu era nici o Mară acolo. Ai fost hipnotizat, asta e! Parcă singur spui că Mara e stabilită de mai multă vreme în Canada, poate că are doi-trei copii şi, de bună seamă, nu mai arată astăzi ca pe vremea studenţiei. Vârsta aceea nu se mai întoarce! Tu ascultă-mă pe mine, ai păstrat-o în memorie aşa cum era ea în seara banchetu-lui, bănuiesc că povestea de atunci te-a zguduit profund, din moment ce astăzi, având impresia că o regăseşti, încă te mai tul-bură. Nu, n-a fost Mara, degeaba refuzi să crezi şi încerci să găseşti tot felul de explicaţii. Mai degrabă un fenomen halucinatoriu, ca în cazul meu, de altfel... Nu risc să susţin că *alţii,* veniţi de nu ştiu unde, se plimbă în voie printre noi, protejaţi, să zicem, de un câmp de unde, care le ascunde adevărata înfăţişare, oferindu-ne în schimb una care ne este nouă familiară. Nu risc, pentru că sunt un cap de tehnician şi-mi plac lucrurile exacte. Or, aici e vorba doar de presupuneri. Un joc de ipoteze. Dar ceva straniu, ceva încă inexplicabil tot se petrece în oraş. Poate că suntem martorii unor experienţe, poate că se întâmplă ceva cu noi înşine, din când în când, asta de fapt e sigur, e aproape sigur că se întâmplă. Dacă vrei, îi chem mâine dimineaţă la telefon pe soţii Nechiti, fac asta în prezenţa ta, şi ai să vezi că amândoi vor fi acasă, liniştiţi, la vreo şaizeci de kilometri de aici, neavând habar de tot ce ne frământă. Ai să auzi ce spun. Eu, dacă aş fi în locul tău, i-aş trimite Marei o felicitare de Anul Nou, i-aş trimite-o în Canada, fii convins că are s-o primească în câteva zile. Ea, cea adevărată, cea *reală,* nu s-a mişcat de acolo; *asta,* pe care ai văzut-o tu, nu era, într-un fel, decât propria ta proiecţie, nimic mai mult!

Apoi Aurel se ridicase în picioare şi, întinzând peste masă mâna în care ţinea paharul plin, făcuse

propunerea:

— Să bem pentru Proteu! Să bem pentru cel cu o mie de chipuri.

* * *

„E timpul să ştiu pentru cine am băut”, îşi zise bărbatul, pătruns parcă de o neaşteptată bucurie imediat ce-şi reveni din surpriza întâlnirii. Mara nu se clintise de lângă peretele librăriei. La etaj, geamurile erau întunecate, piaţa rămăsese pustie, dar lumina lămpilor fluorescente, reflectată de zăpadă, era suficient de puternică pentru a nu-l face să renunţe. Şi mai era încă destul de ameţit.

— Nu mă mai recunoşti, nu-i aşa? Nu vrei să mă recunoşti! ex-clamă el pe un ton provocator şi se îndreptă spre Mara cu un mers clătinat.

Se aşteptă s-o audă ţipând, s-o vadă smulgându-se din loc şi fugind, ca o femeie acostată la miezul nopţii de un beţiv. Dar Mara nu se mişcă, îl privea cu aceeaşi expresie liniştită, atentă, nicidecum speriată, şi o clipă bărbatul avu impresia că ea îl recunoscuse totuşi, că *ea era ea,* cea de odinioară, pe care o purtase în el ca pe o urnă cu cenuşă. Derutat, începu să se bâlbâie, rosti câteva cuvinte de scuză, îşi simţi obrajii arzându-i şi se temu că primele vorbe ale femeii vor fi unele de reproş mai degrabă decât expresia unei justificate indignări. Se temu de reacţia Marei.

Dar Mara nu reacţionă în nici un fel şi, cum secundele treceau apăsătoare, în el începu să crească îndoiala. Nu se mai simţea deloc ameţit, aburii vinului se risipiseră în atmosfera îngheţată a nopţii de sfârşit de decembrie. Îl încercă o ciudată nesiguranţă, acolo, la un pas de femeia aceea neliniştitoare, de la care nu-şi mai putea întoarce privirile, deşi tăcerea se prelungea şi totul devenea de-a dreptul penibil. Apoi Mara se mişcă abia vizibil şi bărbatului i se păru că, în lumina artificială care inunda piaţa, femeia zâmbise. Răsuflă uşurat.

— Dă-mi voie să te conduc, îi ceru el, o femeie ca tine n-are ce căuta pe stradă, singură, la o oră atât de târzie.

Mara îşi feri braţul cu încetineală. Mâna lui o atinse, totuşi, coborî pe talie şi brusc se opri, tresărind, fără să se retragă. Acolo unde ar fi trebuit să simtă suprafaţa moale a paltonului, mâna lui nu întâlnea nimic! Buimăcit, bărbatul mişcă degetele, atinse ceva, îşi plimbă palma în sus pe obiectul acela ascuns şi simţi deodată înţepături în buricele degetelor, ca şi cum ar fi atins ceva spinos, un cactus de pildă. Umflături cu ţepi. Umflături mişcătoare cu ţepi. Arsuri. Căldură.

Fulgerător, îşi retrase mâna şi sări în lături. Degetele îl dureau, avea câteva zgârieturi din care curgea sângele. Se aplecă, luă un pumn de zăpadă şi îşi frecă palma rănită. Retrăgându-se cu spatele înainte, privea prosteşte silueta Marei, rămasă în acelaşi loc, nemişcată.

* * *

Se auzi strigat din spate, tresări şi se întoarse brusc, ferindu-se parcă de o nouă atingere.

— Ce-nvârteşti pe-aici? îl întrebă pe un ton răstit plutonierul căruia îi trezise suspiciuni prin comportarea lui stranie.

Spuse ceva, destul de neconvingător, încă nu-şi revenise din şoc şi încă mai arunca din când în când priviri furişe peste umăr. Miliţianul aştepta legitimaţia. Când i-o întinse, îi văzu degetele cu urme de sânge şi-l privi încruntat.

— Ce-ai la mână? întrebă plutonierul, întârziind controlul buletinului de identitate.

— M-am înţepat, spuse bărbatul, mai liniştit acum.

— Al dumitale-i dulapul ăla? mai întrebă miliţianul.

— Care dulap? se miră celălalt.

— Ăla de lângă vitrina librăriei.

Bărbatul se întoarse, privi în direcţia arătată de plutonier şi o văzu tot pe Mara, umbră profilată pe vitrina luminoasă. Simţi că-i vine ameţeală, apoi îşi reveni, ar fi vrut să izbucnească în râs, poate un râs isteric, dar făcu nişte eforturi aproape supraomeneşti şi se reţinu.

— Nu, nu-i al meu, zise.

— Ai noroc! îl asigură omul legii. Ţi-aş fi ars o amendă, să mă ţii minte! Nu ştiu cine naiba l-a adus şi l-a lăsat acolo, în faţa librăriei, în plină stradă, ca la mă-sa în tindă, dar până la urmă tot îl aflu eu... Ţine actul şi dă-i drumul spre casă, că se face ziuă. Şi altă dată să bei cu măsură, că eşti om în toată firea...

PORTRET DIN LINII ŞI PUNCTE

Pe scară, între etaje, se opri în dreptul plantei ornamentale, observase imediat că frunza aceea de care se lovea adeseori lipsea, o frunză enormă, plină de crestături adânci şi de găuri. Cercetă tulpina verde şi descoperi imediat ciotul, deasupra ultimei rădăcini aeriene, care atârna spre lădiţa cu pământ, fără să ajungă la ea. Îşi aminti deodată că, înainte de a urca, trecând prin părculeţul destinat copiilor, văzuse grupul gălăgios care se zbenguia în jurul toboganului, îl văzuse şi pe cel cu frunza, alerga după alţii şi-i plesnea cu frunza aceea ţinută de capătul unui peţiol lung de aproape un metru, iar copiii fugeau chicotind, încântaţi la culme de cine ştie ce joc abia atunci născocit. Pipăi ciotul nevindecat şi, gândindu-se la vecinii de apartament, proprietarii plantei, îşi zise că lor n-o să le convină întâmplarea, dar ce puteau face, la urma urmei? Copiii au fost şi vor rămâne copii.

Urcă ultimele trepte, cu ochii aţintiţi spre numărul de deasupra uşii; n-ar fi avut nevoie de asta, se mutase de aproape doi ani în locuinţă, în doi ani urci şi cobori de atâtea ori încât poţi să-ţi găseşti casa chiar mergând cu ochii închişi, dar se obişnuise aşa, în zilele când era încă nou în cartier şi se temea să nu greşească uşa, etajul. De câte ori urca scara, de câte ori ajungea la câţiva paşi în josul uşii lui, cifra aceea, 33, imprimată pe o mică suprafaţă de plastic alb, îi atrăgea fără voie privirile. Reacţie pur mecanică? Obişnuinţă? De bună seamă, un asemenea reflex trebuia să fie.

Din bucătărie, radioul tranzistorizat revărsa ritmurile sincopate ale unei orchestre, o voce masculină se tânguia răguşit pe deasupra lor, bruiată din când în când de clinchetul farfuriilor.

Femeia ieşi în întâmpinarea lui, se ridică pe vârfuri, bucuroasă, pentru obişnuitul sărut, îi cuprinse gâtul cu un braţ umed, ferindu-şi-l pe celălalt la spate, ca să nu-i murdărească hainele cu obiectul pe care-l ţinea în mână.

— Cine-i uitucilă şi n-a adus franzeluţă? întrebă femeia, alintându-se.

Zâmbind, bărbatul ridică un deget, îşi recunoscu vina.

— Uite ce-am primit! zise ea şi întinse obiectul pe care-l ţinuse la spate, o tijă de plastic roşu, terminată cu un mănunchi de fâşii de burete, galbene, mirosind a detergenţi. A fost soră-mea pe la mine şi mi l-a adus.

— La ce foloseşte „păpădia" asta artificială? se interesă el.

Femeia învârti de câteva ori mănunchiul de burete prin farfuria pe care tocmai o spălase. Gesturile ei păreau făcute în joacă, era limpede că instrumentul acela de utilitate casnică o amuza.

— E drăguţ, nu-i aşa? întrebă ea. Dacă-l pui într-o vază, poate trece drept o floare exotică. În două minute aştern masa, adăugă şi îşi trase de pe mâini mănuşile subţiri, de cauciuc. Şi mai am o surpriză, dar asta după ce mănânci! preciză femeia.

Nu încercă să afle despre ce era vorba, ştia că în zadar ar face-o. Printre îmbucături, îi povesti despre isprava copiilor, se amu-ză puţin pe seama vecinilor de palier, ea era sigură că Marta Gheţ va face scene, ţinea mult la planta ornamentală şi, dacă o pusese pe scară, asta se datora faptului că nu mai avea loc pe balcon. El povesti o întâmplare din redacţie, „ştii, mi-a venit azi un zurliu, abia am scăpat de el, o oră întreagă mi-a ţinut teorii despre nişte porci drogaţi. Şi ghici unde? La New York? La Singapore? Te înşeli, draga mea! Tocmai în cooperativa agricolă din Finişel!..." Râseră, apoi ea servi felul doi, nişte găluşte cu brânză tăvălite în pesmet. „Am să le propun pentru un *Oscar",* glumi el, lăudându-le.

— Du-te dincolo, spuse ea la sfârşit, eu rămân să strâng ce mai e de strâns şi vin imediat.

Trecu în bibliotecă, ţinând sub braţ o revistă din care citise pe drum jumătatea unui articol şi, trântit într-un fotoliu, se pregăti să-l termine. Înainte de a se adânci în lectură, privirile îi alunecară pe masa de birou, aşezată sub fereastră. Văzu nişte planşe împrăştiate acolo, dar erau prea departe ca să-şi poată da seama ce reprezentau. Se ridică şi veni lângă masă, cu revista îndoită în mână.

Puncte, linii. Puncte, linii. Toate de o fineţe excepţională, întreţesute într-o plasă elegantă, lucrată în cerneluri de mai multe culori. Curbe exacte, urmând reguli precise de creştere şi des-creştere, înghesuindu-se în unghiuri, sugerând suprafeţe, volume, arhitecturi. O geometrie suplă, alcătuită din puncte şi linii scurte, egale; structuri întrepătrunse, născute parcă una din alta, deosebite prin forme, prin densitatea curbelor, prin culori.

— Bogdan, chemă de dincolo femeia. Mă auzi, Bogdan? Cum a rămas cu porcii din Finişel?

Bărbatul ţinea acum în mână una dintre planşe, o cerceta cu atenţie, urmărind jocul liniilor pe figura desenată în centrul ei.

— Cum să rămână? zise el, fără să-şi ridice privirile de pe planşă. Ţi-am spus că insul are fixaţiile lui. În calitate de autor şi totodată de personaj principal, e convins că face parte dintr-o echipă de intervenţie a Organizaţiei Naţiunilor Unite. Îmi spune: „Domnule, noi, ăştia din echipă, avem sediul la Geneva. Stau acolo, în birou, şi aştept. Când primesc un telefon de undeva, cum că s-a ivit nu ştiu ce chestie care poluează mediul, îmi iau oamenii şi mă reped acolo. Aşa şi cu afacerea asta cu porcii. Mă sună unul – zice – nu contează cine, la telefon : «Hai, cutare, acasă, că se fac nunţi, nişte nunţi de pomină, se taie porci în Finişel, o să mâncăm şi-o să bem pe sparte». Stau şi mă gândesc: de ce se taie porcii acum, doar încă nu-i vremea lor, suntem abia în octombrie. Cer

amănunte – zice – înţeleg că nu-i treabă curată. Aflu că aşa şi aşa, porcii ăia, pe neaşteptate, începuseră să umble ameţiţi şi să facă urât, ce mai! Ţăranii, ca să nu le moară mândreţe de animale şi să le arunce, s-au pus pe tăiat... «Mă, Gheorghe!» strig eu...”

— Gheorghe îl cheamă pe autor? se interesă femeia, apărută în prag.

— Nu! zise bărbatul. Gheorghe e un fel de adjunct de-al lui. Deci, insul strigă: „Mă, Gheorghe, ia dă tu o fugă, cu primul avion, până la Finişel, vezi că tocmai s-a eliberat postul de porcar al satului, te travesteşti şi tu cumva, te duci acolo şi-l soliciţi. Cu porcii ăia e ceva, au mâncat, au băut ceva, aşa că ia nişte recipiente în traistă şi recoltează probe de pe unde crezi, acolo-i o afacere stranie, pot să jur!...”

— Amuzant! aprecie femeia, de la spatele lui, lipindu-i-se de umăr.

— Da, dar nu şi atunci când cineva se ambiţionează să te convingă să-i publici astfel de născociri. Aici ce-i? întrebă, ridicând o altă planşă, cu un desen diferit de cel dintâi, făcut însă tot din linii întrerupte şi puncte.

— I-am dat de lucru Arabellei, explică femeia.

— Arabella e mamutul vostru electronic? întrebă Bogdan. Dacă mi s-ar fi cerut părerea, aş fi numit-o mai degrabă Godzila, nu ţi se pare că i-aţi pus un nume nemeritat?

Femeia se supără.

— Te rog să nu-i spui aşa! Arabella e o alcătuire sensibilă, n-are nimic de-a face cu monştrii din filmele tale japoneze. Şi, în orice caz, ce vezi aici sunt producţiile ei, funcţii de diferite complexităţi, desenate.

El înţelese că era dator s-o îmbuneze, prea arăta jignită de ironia lui, adresată maşinii preferate.

— Liz, sper că nu te-ai supărat! exclamă şi o strânse la piept, ridicându-i capul ca să o poată privi în ochi.

— Ai grijă să nu mototoleşti planşa! protestă femeia, alunecându-i din braţe. Ar trebui s-o cunoşti, adăugă, cred că merită mai multă atenţie decât porcii ăia îmbătaţi din Finişel. Arabella e o maşină complexă.

Pereţi de metal şi plastic. Dulapuri cu uşi masive, căptuşite pe dinăuntru cu mii şi mii de elemente, sârmuliţe, izolatori. Benzi magnetice, şerpuind fără zgomot, discuri, capete de înregistrare, cap de citire, perii, cartele perforate, benzi perforate, ecrane, lumini. Un cub imens, de sticlă, acoperind totul, un clopot care menţine clima constantă, fiindcă Arabella dă semne de nelinişte chiar şi la oscilaţii nu prea mari ale temperaturii şi umidităţii. „Are pretenţii, e capricioasă duduia!" gândea bărbatul, şi în minte îi apăru, cu deosebită claritate, imaginea unui tablou celebru, Dali, îşi zise, parcă era un Dali: o femeie cu corpul compartimentat, o femeie cu sertăraşe deschise, alcătuindu-i nudul terifiant, depozitând într-însele golul sau spaima. Şi o girafă, departe, o girafă cuprinsă de flăcări.

— Asta-i tot? întrebă.

— Cum, nu-ţi ajunge? se miră Eliza, puţin surprinsă.

Îl conducea prin coridorul de sticlă care înconjura calculatorul; dincolo de peretele transparent, aparatele îşi continuau zumzetul supravegheat de mai mulţi cercetători.

— Ba da, ba da! se grăbi el să încuviinţeze. E măreţ şi solemn aici – şi ea nu înţelese dacă el vorbea atunci serios sau ironic. Da, da, urmă bărbatul, altceva mi-am închipuit, altceva... Aşadar, asta-i Arabella, aşa arată păpuşica! N-are nimic uman şi, lucru şi mai sigur, nimic dintr-o femeie!

— Te înşeli, zise ea, te înşeli profund! şi-l trase de mânecă spre o încăpere ceva mai retrasă. Uite, aici ai să vezi nişte creaţii, isprăvile ei cele mai noi. Ăsta-i un cap de cal.

— Bineînţeles că-i un cap de cal, fu de acord bărbatul, ce-ar putea să fie altceva! şi urmări cu atenţie liniile întrerupte care compuneau desenul, conturul capului de cal şi trăsăturile menite să-i dea expresivitate.

— Ai zice că-i copiat de undeva, ei bine, nu! vorbi Eliza, apăsând cuvintele cu satisfacţie. E opera ei, a Arabellei, ea l-a dedus, l-a calculat, l-a modelat în memoria ei şi, în sfârşit, l-a reprodus aici, cu mijloacele pe care le avea la dispoziţie. Înghite informaţii-le pe cartele perforate şi reproduce totul mai exact decât desena-torul, nostim, nu-i aşa?

Bărbatul clătină din cap. Nu găsea nimic nostim acolo.

— Te întorci la redacţie? întrebă Eliza, ezitând în poarta Institutului înainte de a se retrage pe aleea cu pietriş mărunt, mărginită de trandafiri.

— N-am nici un chef, mărturisi Bogdan. La ora asta aş fi o victimă sigură a tipului care descoperă heroină în băltoacele de lângă Finişel. Ştii, n-am scăpat încă de el, e din categoria celor pe care îi scoţi pe uşă şi-ţi intră pe fereastră. Şi vorbeşte, vorbeşte, vorbeşte!... Până acum mi-a mai povestit subiectele la încă două romane. „Le-am scris, zice, uite-aici sunt, aici le am!” şi bate cu palma o servietă umflată, în care nu garantez că n-are şi câteva cărămizi, prea atârnă greu când o cară...

— Te las, îi zâmbi Eliza. Azi lucrez mai mult, mă gândeam că, dacă rămâi în oraş până termin, să vii să mă iei.

Bogdan trecu totuşi pe la redacţie, după ce zăbovi într-o cofe-tărie atâta cât să bea o cafea. Aşa cum prevăzuse, fusese căutat.

— A fost unul, îl anunţă secretara, s-a învârtit pe-aici aproape un ceas, întrebând din cinci în cinci minute de tine, unde eşti, dacă n-ai venit, iar la sfârşit a făcut scandal...

— Ia mai dă-l dracului! izbucni Bogdan. M-am săturat de tâmpeniile lui, să mai meargă şi la altă

redacţie. Sunt atâtea reviste în ţara asta, atâtea edituri, să-i plictisească pe alţii!

Incidentul nu-l afectă totuşi prea mult. Pe la amiază primi nişte pagini pe care le aştepta de mai multe zile; în sfârşit, fetele de la corectură îşi găsiseră vreme să le citească. Recitindu-le, se trezi la un moment dat cu atenţia slăbită, părea că sensurile cuvintelor se închegau mai greu în mintea lui, trecea peste rânduri fără să le înţeleagă. Se concentră, reluă lectura unui pasaj din care nu pricepuse aproape nimic, dar efortul îl obosi şi mai mult. Privea pagina şi semnele grafice îi jucau în faţa ochilor, cuvintele se dislocau, se împrăştiau, li se tulbura imaginea; subţiate, reduse la un punct, la o linie scurtă, literele încetau să existe, lăsând în urmă contururi ciudate, parabole şi hiperbole întrerupte brusc, reluate în sens invers, încălecate, intersectate sub unghiuri egale. „Arabella!” gândi Bogdan, fascinat de desenul mişcător, variabil, tinzând spre un echilibru şi o simetrie care puteau să însemne mai mult decât îi spuneau lui atunci, cel puţin el, în momentele acelea, aşa credea. Ceva din neliniştea, din nesiguranţa simţită la institutul Elizei, în prezenţa uriaşului computer, reveni. În răstimpuri, când încordarea ochilor devenea maximă, literele se realcătuiau, cuvintele de asemenea, fără ca pagina să mai primească limpezimea de la început. Era ca şi cum cerneala tipografică s-ar fi şters, s-ar fi decolorat deodată, ca şi cum omul ar fi privit textul după ce, mai înainte, şi-ar fi apăsat cu degetele, prin pleoape, globii oculari.

Renunţă să mai citească. Imaginea femeii-dulap, cu sertarele deschise, cu masca amorfă a chipului inexpresiv, îi reapăru în minte, tulburându-l. „Arabella, oare asta să fie Arabella?” se întrebă, ezitând să-şi răspundă.

În drum spre Eliza, făcu un mic ocol şi cumpără bilete la cinematograf. „Am să-i fac o surpriză”, îşi zise, şi anticipă bucuria femeii, ştia că-şi dorise să

vadă filmul, unul indian, îl scăpaseră la început şi revenea abia acum, la mai multe luni după ce interesul marelui public trecuse. Se pregăti sufleteşte pentru un spectacol siropos şi lacrimogen, auzise atâtea despre film, şi bune şi rele, încât confruntarea i se părea acum mai mult decât binevenită.

— Unde-i Eliza? îl întrebă pe un tânăr din holul clădirii, dar acela ridică din umeri, poate la calculator, de unde să ştie el?

Bogdan urcă la etaj, pătrunse în coridorul de sticlă, cercetă sala computerului, dar n-o descoperi printre cei adunaţi acolo. I se păru că erau mai mulţi decât de dimineaţă, ce tot fac, ce tot meşteresc acolo? se întrebă, neliniştit. Dădu să intre, uşa de sticlă era încuiată şi cei dinăuntru nu auziră ciocăniturile lui, păreau prea ocupaţi, sau dispuşi să-i ignore prezenţa. Cineva, o femeie, veni şi deschise totuşi, se pregătea să-l întrebe pe cine căuta, dar el i-o luă înainte.

— Unde-i Eliza? întrebă din nou.

— Nu v-am mai văzut pe aici! veni, prudent, răspunsul.

— Sunt soţul ei, explică Bogdan, cercetând peste umerii femeii (era destul de scundă şi îndesată) spaţiul luminos din enorma cutie de sticlă destinată calculatorului şi personalului care-l servea.

— Aha! zise bondoaca şi-l lăsă să intre, dar o luă înaintea lui, legănându-se pe picioarele cu pulpe foarte groase.

Apoi auzi glasul Elizei, venea de după un paravan improvizat, în care tăiaseră mai multe fante, şi Bogdan înţelese că la ea, la Eliza, se uitau cei îngrămădiţi lângă paravan.

— Ai venit, dragule? întrebă femeia. Nu te speria, vin imediat, totul e bine, nu mi se întâmplă nimic rău, zicea. Apropie-te, să-ţi văd ochii, vino lângă paravan!

Prin fantă, bărbatul o văzu aşezată comod pe un scaun, zâmbea discret, o mână îi atârna în poală, cu cealaltă, proptindu-şi cotul de spătar, îşi sprijinea tâmpla uşor înclinată.

— Ce faci acolo?! strigă Bogdan.

Apoi înţelese şi se linişti, înţelese şi-i veni să râdă. Femeia *poza,* pur şi simplu poza, zâmbetul ei era adresat Arabellei. Stătea cu faţa îndreptată spre o anumită porţiune a maşinii, de unde o cerceta un ochi complicat, probabil un grup de celule fotoelectrice. Un alt dispozitiv adaptat la computer ţăcănea grăbit, alunecând pe deasupra colii de hârtie, unde lăsa imprimat, din puncte şi din linii, portretul unei tinere femei; portret simplificat, straniu şi prin conturul formelor, şi prin culoare. Era, fără îndoială, o *interpretare* a modelului, la asta Bogdan nu se aşteptase. Uite, îşi zise, maşina citeşte modelul şi-l interpretează! Arabella vedea geometric, prelucra funcţiile curbelor, fireşte, dar portretul făcut de ea nu mai era o simplă copie, ci părea să dovedească manifestarea unui raţionament complex, a unei personalităţi creatoare.

Bucuroasă, Eliza alergă dincoace de paravan.

— Şi tu, dragule! Şi tu! ceru ea, sărindu-i în braţe.

Bogdan înţelese că femeia voia ca şi el să pozeze computeru-lui, să i se ofere drept model. Avu o mişcare de reţinere, Eliza o interpretă drept o explicabilă lipsă de îndrăzneală, toate erau prea noi, acolo, pentru el, prin urmare nu se putea simţi decât stânjenit. Şi, în plus, mai erau atâţia ochi străini, îndreptaţi asupra lui, dar femeia voia portretul bărbatului ei, îl voia făcut de maşină. Apoi Bogdan îşi reveni, alungă ezitarea. „Doar n-o să mă fac de ruşine, îşi zise, şi de ce-aş supăra-o pe ea!” Trecu în spatele paravanului, se îndreptă spre scaunul aşezat acolo, dar privirile i se fixară de la început pe ochiul mobil al maşinii. Văzu cum instrumentul acela electronic se mişca, însoţindu-i

mersul, căutându-l, menţinându-i imaginea în obiectiv. Şi nu se simţi de-loc bine, avu la un moment dat impresia că transpirase în aşa măsură încât, în spate, cămaşa i se lipea de corp. I se părea cu totul absurd să fie cercetat cu atâta insistenţă de Arabella, care nu cu multă vreme în urmă îi amintise, printr-un ciudat reflex al memoriei, imaginea aceea terifiantă, coşmarul lui Dali.

Maşina începu să zumzăie, şi bărbatul încercă să-şi închipuie ligamentele ei electronice străbătute de curenţi. Auzi pocnete repetate, de sertăraşe trase şi împinse la loc, un vârtej păru că-l smulge de pe scaun, prăbuşindu-l dincolo de o barieră de la care nu mai putea privi înapoi şi nu mai recunoştea acolo nimic din lucrurile familiare. Întuneric mereu îngroşat, străbătut doar de zumzetul acela amplificat, de sângele impalpabil al unor cifre parcă dematerializate, concentrate, alunecând prin nervi cu o viteză care le făcea simţită presiunea. Mulţimi, unităţi contopite, răsucite cu violenţă în lanţuri, în spirale, proiectate în creier ca nişte schije fluide, alăturate altora, stârnind la rândul lor, forţând, împingând alte jeturi de fluid, mai departe, pe canale obscure. Trepidaţiile le percepea cu atâta acuitate, încât, deşi era convins că stă nemişcat, îşi simţea corpul zguduit din toate încheieturile. O infinitate de lucruri circula prin el, dar lui i se păru în clipele acelea că rămăsese gol, uitase totul, şi numai zvâcnetul continuu al pulsului purtător de informaţii ascunse îl mai făcea să creadă că nu fusese vidat de ultima picătură de viaţă. O viaţă care, totuşi, nu era a lui, nu semăna cu ceea ce trăise el mai înainte.

— Am tras o spaimă cumplită! avea să-i mărturisească, acasă, Eliza. Mi-a fost teamă, nu ştia nimeni ce ţi s-a putut întâmpla, de ce te-ai prăbuşit inert de pe scaun, de ce Arabella funcţiona în gol, ţăcănea întruna, dar nu lăsa nimic sub carul ei de imprimat, pe planşa de desen. A refuzat să-ţi

compună portretul! N-a mai făcut figura asta niciodată.

Întins pe canapea, cu comprese pe frunte, Bogdan nu răspunse, era prea slăbit, se mulţumi să ofteze. Apoi, pe măsură ce re-gândea întâmplarea, se convingea tot mai mult că Arabella făcuse totuşi portretul, aşa cum le lucrase şi pe ale altora, din linii şi din puncte. Numai că, în timp ce altora portretul le era oferit, cum cerea programul de lucru, *lui,* Arabella refuzase să i-l mai cedeze, îl închisese în ea, se înstăpânise pe propriul lui portret, furat, tăinuit, şi omul nu înţelegea încă în ce scop făcuse ea una ca asta, nici ce relaţie se stabilise între el şi maşină atunci, nici de ce fusese, dintre atâţia alţii, tocmai el alesul.

— Ţi-a trecut? Ţi-a trecut, nu-i aşa? se interesă femeia, mângâindu-i obrazul palid.

— Mă doare capul, zise el şi ceru un antinevralgic.

CALENDARUL TIMPULUI ZERO

Începu să plouă şi stropii mari răpăiau pe acoperişul ţuguiat al catedralei Notre-Dame, care-şi expunea privirii faţada împovărată de schele. Meşterii se adăposteau care pe unde găsea, abandonându-şi lucrul. „Lasă că mai e timp!” hotărâse mai-marele şi, cum ploaia continua cu grindină, celebra grindină din anul 1315, trecură cu toţii pe un culoar lateral, intersectând una din căile de acces spre compartimentul-odihnă. „Să aşteptăm aici, propuse mai-marele, lăsaţi-vă jos uneltele, dar nu vă-ndepărtaţi, putem fi chemaţi înapoi din moment în moment...” Un huruit greu răzbătea de la unul din etajele inferioare. „Ce-i acolo? întrebă mezinul, Anatole. Numai o clipă, meştere, dau o fugă să văd, acum tot am intrat pe linie moartă!” Şi se îndepărtă grăbit, nemaiaşteptând încuviinţarea, se aruncă în gol, în puţul cu pereţi translucizi, prin care circulau, de jos în sus, lumini distanţate după cum cerea codul.

„Părăsiţi canalele 6 şi 84, părăsiţi canalele!” se auzi un vuiet şi, imediat, Anatole îşi simţi frânată căderea. „Sunt pe 84”, îşi aminti şi se refugie într-o nişă, alături de un costum de scafandru, care cădea şi el, legănat, prin puţ, dar fusese împins într-acolo. „Selim al doilea pe 6, radicalii pe 84!” vui din nou comanda şi luminile care circulau prin pereţii puţului îşi sporiră viteza. Jos se iscă un foşnet, băiatul nu-şi putu învinge curiozitatea şi se aplecă în afară, nu mult, atâta cât să poată vedea vânzoleala care urca năprasnic în puţ şi abia avu vreme să-şi retragă capul din calea formelor filamentoase, din loc în loc prevăzute cu umflături, care năvăleau în sus, şerpuind într-o alunecare foşnită.

Se retrase în fundul nişei şi reuşi să prindă costumul de scafandru înainte ca acesta, insuficient fixat, să fie smuls de curent şi purtat mai departe, printre formele chemate deasupra. „Aşadar, gândi Anatole, aşa arată teribilii radicali, călăii de numere...” Şi o vreme privi în urma lor, răsucindu-şi gâtul; nu-i mai întâlnise până atunci, iar primul contact cu ei fusese dezamăgitor în măsura în care îl şi uimise. Vânzoleala se stinse, la fel şi zgomotul, aşa că meşterul cel mic îşi dădu iarăşi drumul în puţul vertical, alunecă printre nişte valve şi, lovit de una dintre ele, fu proiectat într-un alt puţ, oblic, acolo unde părea să fie o ramificaţie. Se simţi supt de un curent zumzăitor într-un spaţiu deschis, un fel de piaţă străjuită de mumii verticale, trecu mai departe, ocolind nişte enorme lanţuri care pulsau liniştit, el n-avea de unde să ştie că reprezentau structuri moleculare şi nici la ce serveau nu putea şti, de altfel nici nu-l prea intrigau descoperirile neobişnuite, se învăţase să ia drept firesc tot ce întâlnea.

„Ăsta n-are linişte nici aici, la rezervă!” îşi spuse, sărind peste modelul acidului ribonucleic şi ferindu-şi picioarele de zvâcnirile lanţului albuminoid. Ieşi într-un alt canal, dar ţăcănitul acela infernal îl asurzi, imagini şi sunete se succedau prin faţa lui cu o viteză de neînchipuit – bazalt, bazar, bază, bazin, băbeşte, băcan, băcănie şi aşa mai departe, cuvinte pe care Anatole nu le mai întâlnise, n-aveau nimic comun cu obiectele cunoscute de el, în-cât puteau fi, foarte bine, dintr-o limbă străină. Băiatul ascultă plesnetul sacadat al sunetelor, ochii îi obosiră de sclipirile unui univers de neînţeles, aşa că renunţă curând şi se întoarse pe ace-laşi drum, până când un alt curent îl smulse în sus, deasupra unui câmp vast, străfulgerat de mici explozii de bombarde. Două oşti se înfruntau acolo, cavaleria uneia şarja, artileria celeilalte încerca să reziste. „Napoleon!” vui vocea aceea autoritară, care făcea ordine în

compartimente. „Napoleon, setul complet al anului 1802...” Şi tocmai atunci micul meşter de la Notre-Dame, prăbuşit printre războinicii cu bicornuri, auzi strigăte, cuvinte cunoscute. „Ăştia-s de-ai regelui Franciei!” îşi imagină şi, ignorând pericolul, se ridică din tufişul pe care îl zdrobise în cădere, înaintă spre ei, dar gestul prin care îi saluta, fluturându-şi gluga colorată, rămase neisprăvit, pentru că vuietul izbucni din nou: „Parazit în câmpul cutare!” însemna vuietul.

Iar micul Anatole fu smuls dintre războinicii care-i vorbeau limba cu un accent ciudat şi fu aruncat într-un canal necunoscut; curentul îl purta vijelios pe sub membrane transparente, îl răsucea în vârtejuri strânse, ameţindu-l, abia putea să mai deosebească grupurile de lumini izbite unele de altele, rostogolite, închegate în mulţimi cu forme lungi, sau smulse din acestea şi împrăştiate după cum le impunea o lege secretă a curentului. Băiatul înţelese abia târziu, după ce totul rămânea amintire, că se aflase pentru un moment între numere, acolo unde se înfruntau mulţimile abstracte în cadrul unor operaţii matematice egale ca amploare celor de pe câmpul de luptă vizitat; înţelese asta abia după ce-şi aminti că radicalii sugrumători fuseseră şi ei prezenţi, mai apucase să-i vadă înfăşurându-şi victimele luminoase şi imobilizându-le.

Pe-aici, pe unde îl purta acum curentul, era toamnă, nu-şi dă-dea prea bine seama de ce, dar i se înfipsese în minte gândul ăsta şi ştia că nu putea fi altfel, cobora prin puţul cu pereţii cenuşii şi mirosea acolo a umed, a noroi, a fructe putrede, a toamnă. Vuietul de sus răzbea mai greu în fundătura unde ajunsese micul meşter. „Codicele voroneţean!” cerea de departe vocea şi pereţii puţurilor tremurau, arătând amploarea năvalei spre etajele de sus. „Centura Van Allen! Totul despre sumerieni! Canalul *a,* canalul *zet!”* răzbea ca un susur comanda care, în alte sectoare, declanşa

adevărate seisme. Începu să ningă, simţi pe obraz primii fulgi, era noapte şi nu putea să-i vadă, dar întinse mâna cu palma deschisă şi curând şi-o simţi umezită, aşa făcea şi acasă, în cătunul de pe Sena, de unde-l luase mai-marele ca să ajute la cioplirea sfinţilor împăraţi, ale căror chipuri de piatră aveau să împodobească faţada catedralei Notre-Dame. Ba nu, era o deosebire, o mare deosebire! Dacă deschidea ochii, avea să se convingă imediat că totul era diferit, până şi el însuşi. Dar n-avu vreme să se gândească la asta, că plutirea i se sfârşi într-o hală imensă, cu marginile – dacă avea cumva margini – înecate în întuneric, şi doar acolo, pe un spaţiu redus, sclipea o suprafaţă fosforescentă.

„Aici toată lumea doarme”, gândi Anatole, simţind legănarea ritmată a corpurilor de tot felul pe care le bănuia suspendate în golul acela nemăsurat. Era linişte, atâta linişte, încât Anatole se sperie, îşi aminti deodată de ceilalţi meşteri şi de treaba pe care o aveau de făcut. Notre-Dame aştepta, materializată în fluidul unuia din etajele superioare, iar el, micul meşter, ajunsese întâmplător într-o zonă inactivă. „Ce mă fac, ce mă fac? începu să se frământe. O să dau de belea cu mai-marele dacă nu ies de aici”, şi, mişcându-se, încerca să prindă vreun flux ascendent, care să-l trimită într-unul din puţurile suitoare. Se izbi de ceva dur, şi în clipa aceea întunericul se despică, străpuns de un fulger globular uriaş, orbitor, plesnit imediat în mii de scântei.

Şi, deodată, auzi urletul: „Alarmă, alarmă!” însemna urletul care se prăbuşea de sus, răvăşind făpturile adormite în beznă. „Alarmă, defecţiune la compartimentul 208 memorie tehnică, eliberaţi culoarele de acces, stop circuitul *spre,* zona intră în carantină...” Micul meşter încremeni, copleşit de semnificaţia parţial înţeleasă a curenţilor care vibrau deasupra lui, în vreme ce mai-marele tocmai îşi scosese capul din coridorul unde se refugiase cu ceilalţi şi, constatând că ploaia

încetase, le spunea: „Hai, băieţi, uneltele sus, acuşi auzim semnalul, pregătiţi-vă!”

Arabella tace. Arabella e de mai multă vreme în revizie tehnică, undeva s-a produs un scurtcircuit, se pare că în sfârşit tehnicienii l-au localizat. E vorba de o fracţiune de secundă, spune inginerul-şef, şi nu se poate abţine să nu înjure, are pungi mari sub ochi, n-a dormit mai multe nopţi la rând, la fel şi ceilalţi. „Eh! oftează cineva. Ce mare lucru, o fracţiune de secundă?!” Dar Arabella tace.

LEMNUL CEL VIU AL CREMONEI

Mai avea o singură săptămână până la vacanţă şi încă nu se hotărâse pentru ceva anume. Rămânea totuşi perspectiva eternei excursii în circuit. Nu ştia nici el în ce măsură o tentaţie reală, sau, mai degrabă, o capitulare în faţa obiceiului răspândit de la o vreme în mediile didactice de la ţară. Cu un an în urmă, când îşi luase postul în primire, colegii îi vorbiseră cu un entuziasm de-a dreptul exagerat – şi asta imediat după ce-l cunoscuseră, după ce-l acceptaseră ca „de-al lor" – despre o excursie pe care tocmai o făcuseră, în „grup organizat", pe la mănăstiri şi prin alte locuri originale, nelipsind dintre obiectivele vizitate Capitala. A fost ceva de vis, afirmau fetele, se pierduseră pentru câteva ore prin magazinele bucureştene, trăiseră o beţie roză, populată de tot felul de obiecte: pantofi, poşete, materiale de rochii, pălării, ciorapi, bijuterii, covoare, un bazar imens, multicolor, derutant, ameţitor, care pur şi simplu le tăiase respiraţia. Le zăpăcise pe bietele dăscăliţe, majoritatea suplinitoare, majoritatea ieşite dintr-un liceu comunal pentru a trece la catedră într-o altă comună.

Marcel zâmbise atunci, încercând să-şi imagineze, după licărul ochilor lor şi după freamătul din glasul cu care reînviau amintirile, cât de transportate trecuseră fetele acelea printr-o aventură estivală ce amesteca descoperiri importante cu senzaţionalul mărunt, cultivat cu deplină încântare de minţile lor înfierbântate. Candoarea rememorărilor ar fi cerut, poate, o replică ironică, dar Marcel era prea „nou" atunci şi, necunoscându-şi bine colegii, evita răspunsurile care ar fi putut provoca, dacă nu incidente, dintr-o

greşită înţelegere a intenţiilor lui, în mod precis o prăbuşire a entuziasmului colectiv: oricum, colegii se întorseseră dintr-o călătorie incomparabil mai animată, mai plină de neprevăzut decât viaţa lor cea de toate zilele. De ce să le fi stricat el plăcerea de a-şi retrăi la modul superlativ impresiile? În fond, era excursia lor, se alesese fiecare cu ce putuse şi cu cât putuse lua din ea, unii mai mult, alţii mai puţin. Se distraseră, petrecuseră pe la cabane seri de neuitat. Unuia, care preda desenul şi avea în completare nişte ore de agricultură, îi plăcea să discute în special despre chefurile trase pe ici, pe colo, şi ţi-ar fi reconstituit traseul unind cu o linie continuă o cârciumă de alta peste distanţele apreciabile ce le separau.

În fine, vacanţa aceea trecuse. Mai trecuse şi un întreg an şcolar, iar acum, în pragul unui alt concediu, cineva lansase ideea noii excursii. Se făcuseră chiar şi propuneri de traseu, vreo trei, dar părerile erau împărţite, unii preferau o variantă, alţii alta, apăruseră nemulţumiri. Argumentarea unei opinii trimitea inevitabil la excursia precedentă, prilej de noi aduceri-aminte, de noi peregrinări prin aventura consumată şi, încetul cu încetul, Marcel simţi că planul avea să eşueze. Prea le rămăsese vie cealaltă aventură, prea îi zguduise şi-i obosise – la modul plăcut, firește, dar destul încât să nu mai fie în stare să organizeze ceva nou. Ca şi cum amintirea unui eveniment uluitor, despre care fiecare avea convingerea secretă că era şi trebuia să rămână irepetabil, le-ar fi frânat iniţiativele, împiedicându-i să treacă dincolo de faza aceea de proiect controversat.

Aşadar, Marcel ar fi putut să jure că până la vacanţă planul excursiei va muri definitiv. De altfel se pomenea tot mai rar de el, poate şi din cauză că în preocupările lor deveniseră extrem de actuale, presante, problemele curente ale sfârşitului de an şcolar: încheieri de medii, ce facem cu cutare că pică la trei materii, îl lăsăm sau

nu repetent, şi aşa mai departe. Marcel se simţea obosit, în seama lui căzuse obiectul cel mai dificil, matematica, şi era singurul calificat în specialitate la şcoala de munte unde îşi făcea stagiatura. Nu era deloc uşor să „deschidă" nişte capete care, ani de-a rândul, rămăseseră opace la această pretenţioasă ştiinţă, rămăseseră aşa în primul rând pentru că la catedră se perindaseră diverşi suplinitori de ocazie, mulţi dintre ei depăşiţi de complexitatea unor probleme din manual. „Fir-ar să fie!" înjurase el la început. „M-au trimis pe mine să fac desţeleniri..." Şi le făcuse, dar cu preţul unor eforturi considerabile, aşa că intra în vacanţă aproape epuizat. „O să merg la mare", îşi propusese cândva, dar o scrisoare venită de la părinţi îl chema cu toată duioşia să revină cât mai curând posibil *în sânul familiei*, aşa că Marcel îşi amânase şi el proiectul excursiei personale pentru mai târziu. În plus, ultimele buletine meteorologice pe care le transmitea radi-oul anunţau mereu ploi pe litoral, asta însemna că apa avea să rămână rece, o vreme cel puţin.

Veni bătrâna, fosta lui gazdă, pe geam o vedea chinuindu-se să treacă podeţul aruncat până la intrarea în curte, peste albia adâncă a torentului. Uliţa strâmbă, înghesuită, coborând în pantă, urma firul pârâului, pe partea cealaltă, iar podeţul – două trunchiuri de copac fasonate grosolan şi prevăzute cu o balustradă cioplită şi ea dintr-un copăcel subţire, strâmb – sfârşea exact în poarta gardului scund. Bătrâna, cocoşată şi slută, abia ridicându-şi deasupra balustradei rudimentare capul îmbrobodit cu negru, păşea cu grijă în lungul podeţului, pipăind fiecare loc cu picioarele ei încălţate în bocanci prea mari. Marcel rămase la fereastră, amuzându-se de prudenţa exagerată a bătrânei, până când o văzu mişcând în spatele portiţei. „Oare ce-o fi vrând?" se întrebă şi, înainte de a ieşi în prag, căută într-o scrumieră nişte mărunţiş, pentru cazul că bătrâna i-ar fi cerut doi-trei lei cu

împrumut, se mai întâmplase. Se înţeleseseră bine cât timp el locuise în camera „din faţă”, cea mai bună a casei ei ţărăneşti. În ciuda urâţeniei care o făcea cunoscută peste mai multe sate, bătrâna se dovedise a fi de o bunătate exagerată şi de-o naivitate cuceritoare, încât Marcel, dacă nu s-ar fi simţit totuşi strâmtorat în căsuţa acoperită cu paie – altfel destul de îngrijită – a nanei Ana şi dacă nu i s-ar fi ivit, pe neaşteptate, ocazia să închirieze singur o casă cu mai mul-te camere, din care proprietarul se mutase la oraş, i-ar fi ţinut pe mai departe tovărăşie, înfruptându-se din plăcintele pe care femeia le pregătea ca nimeni alta. Nişte plăcinte groase de un de-get, cu aluatul copt pe o lespede înfierbântată.

Bătrâna începu să vorbească îndată ce-l văzu în prag. Vorbea urcând panta destul de înclinată a curţii, pe care cu vreo două zile în urmă o spălase viitura năpustită de sus, de pe coastă, cărând pământ în unele locuri, dar din cele mai multe spălându-l, purtându-l în albia pe unde pârâul, atunci umflat şi vijelios, îşi aruncase apele murdare la vale. Bătrâna urca printr-un mic şanţ cu fundul uscat acum, şi în care pietrele dezgolite de furia apelor sclipeau albicios în lumina soarelui. Bodogănea nemulţumită, privind cu coada ochiului urmele furtunii. Îl căina pe Marcel pentru dezastrul făcut de ape în curte.

— Vezi, dacă te-ai mutat de la mine, domnişor! îi reproşă ea, probabil sincer convinsă că, dacă nu s-ar fi mutat, de o mulţime de griji ar fi avut prilejul să scape.

Dar el o cunoştea prea bine, ştia că nu pentru a-i deplânge curtea devastată urcase bătrâna.

— Ce-ai acolo, nană Ană? întrebă, arătând plicul ţinut de bătrână în mână.

Ca şi cum abia atunci şi-ar fi amintit, femeia îndrugă nişte vorbe de scuză, în graiul ei complicat şi greu de înţeles, plin de cuvinte vechi, pronunţate ca prin partea locului, cu totul altfel de cum îi

fusese dat lui Marcel să audă până la venirea lui aici. Se amuzase copios la început, era într-adevăr ciudat să-i auzi pe aceşti oameni vorbind, îşi zicea la un moment dat că va avea ne-voie de un translator. Exagera, fireşte. Cu bătrâna conversaţia devenea şi mai interesantă: ea, care trecuse de 70 de ani fără să fi ieşit încă din sat, fără să aibă habar cum arăta oraşul, prindea greu cuvintele noi, le stâlcea, le chinuia, încercând în zadar să dea de forma lor corectă. Lui, chiriaşului, i se adresa la început cu „dom' prifosăr" în sus, „dom' prifosăr" în jos, până când el, convins în sfârşit că n-o va putea face să reţină cuvântul corect, o rugase: „Nană Ană, nu-mi mai spune *prifosăr,* că te-aude careva şi mă faci de toată minunea, aşa-mi rămâne porecla pe aici!" Iar bătrâna, într-un fel de scuză încâlcită, îi dădea să înţeleagă că „omu' bătrân îi şi fără minte", şi conveniseră să-i spună „dom' văstor". Forma asta simplificată de la învăţător suna, oricum, mai bine în gura ei decât cealaltă.

Marcel luă plicul, cercetă antetul şi ştampila, în vreme ce bătrâna, emoţionată, neliniştită, îl privea de jos, sprijinindu-şi o mână în şold, acolo unde spatele îi pornea într-o parte, deviat.

— Spune, dom' văstor, de bine-i ori de rău? întrebă ea încă înainte ca Marcel să fi apucat să desfacă plicul.

Lui îi veni să zâmbească, observând că bătrâna nici măcar nu se interesase de la cine primea scrisoarea. Ea n-o aştepta de la nimeni, n-avea cine să-i scrie, iar dacă-i venea „carte", asta cine ştie ce putea să însemne, vreo încurcătură cu casa, Doamne fereşte!, nici nu încerca să se gândească. Auzise ea că şi alţii primiseră citaţii, îi trăgeau neamurile prin tribunale şi ieşea din asta necaz şi cheltuială.

— Eu n-am nimic cu nime, nu mă duc nicăieri, poate să mă cheme cine-o vrea! mai zise, burzuluindu-se, ca să-şi facă puţin curaj, ca să fie convins „domnişorul", şi în primul rând ea, că

ni-meni şi nimic n-avea s-o clintească din hotarele între care trăise o viaţă de om. Nici măcar scrisoarea.

— Îţi scriu ăia de la muzeu, nană Ană! o lămuri Marcel, pronunţând „muzău”, aşa cum o auzise pe bătrână, asta se întâmplase după trecerea prin sat a unei echipe de etnografi.

— Ce le mai trebe? se interesă bătrâna, mai liniştită, mai uşu-rată de griji, dar încă nu de tot.

— Te întreabă dacă nu te-ai hotărât să le vinzi maşinăria aia din „şopru”, că ei îţi dau trei mii pe ea, mai mult nu pot, zic că atâta-i lasă legea! traduse Marcel pe înţelesul femeii cele scrise, pe hârtia oficială, în termeni de îngrijită corespondenţă birocratică.

Bătrâna ascultă cu atenţie şi, înţelegând despre ce era vorba, începu să-şi clatine capul într-un fel ce trebuia să însemne un refuz categoric. Îşi întinse după scrisoare mâna subţire, osoasă, cu pielea crăpată, mână de om trudit, învăţată cu lucrurile ce se cer făcute pe lângă o casă fără bărbat. Înainte de a i-o înapoia, Marcel întârzie cu ochii pe rândurile dactilografiate, cât să poată întreba:

— De ce nu le vinzi maşinăria, nană? Spune, nu ţi-ar prinde bine vreo trei mii de lei?

Bătrâna luă scrisoarea şi plicul, bodogăni ceva, nemulţumită, spuse că n-avea nevoie de atâţia bani, ce să fi făcut cu ei? Că nu-i trebuiau nici ca să-şi înceapă casă – casă, har Domnului, avea, unde să-şi odihnească oasele bătrâne. Şi să-i ţină sub perină sau ascunşi pe după grinzi, până dă cineva peste ei, iarăşi n-avea trebuinţă. Marcel păru gata s-o creadă, ştia că bătrâna nu şi-ar fi schimbat felul de viaţă, indiferent de norocul care ar fi căzut peste ea. Nu şi-ar fi luat alte haine, ar fi umblat prin sat îmbrăcată tot în straiele negre, decolorate, purtate de obicei, încălţată tot cu ghetele mari şi aproape scâlciate pe care le târa după ea în orice zi, indiferent de anotimp. Şi nici n-ar fi mâncat mai bine, ei îi ajungea puţin, ar fi

trăit aşa cum trăise o viaţă întreagă, înconjurată de aceleaşi lucruri şi făcând treburile cu care se învăţase de mică. Dar Marcel îşi zise că răspunsul ei, îndârjirea aceea cu care se încăpăţâna să refuze pentru a doua oară oferta nu putea să-şi aibă explicaţia doar în cuvintele bătrânei. „Să nu-mi spună mie, gândi Marcel, să nu-mi spună mie că nu i-ar plăcea să ţină în casă o sumuşoară, măcar aşa, ca să ştie că are banii la îndemână, ca să se bucure că-i are, chiar dacă nu ştie cum să-i folosească, chiar dacă nu se atinge de ei...” Şi, ca şi cum i-ar fi ghicit gândurile, bătrâna adăugă ceva în legătură cu maşinăria. „Cu aia-i o treabă, zicea ea, poate o să-ţi spui v’odată, da’ nu acum...” Se întoarse şi plecă, strângând bine scrisoarea între degete, cu mâna făcută pumn, şi, în acelaşi timp, atentă să nu se împiedice în pietroaiele împrăştiate de viitură prin curte.

Cu maşinăria de sub şopronul bătrânei era într-adevăr o po-veste. În linii mari, Marcel o aflase încă de când locuia acolo în gazdă. Descoperise „obiectul” la prima cercetare mai amănunţită a curţii, când făcuse, cum îi plăcea să spună, cu un termen stereo-tip rămas din armată, „turul de orizont”. Sub acoperişul vechi, cârpit pe ici-colo cu scânduri înnegrite de vreme, privirea îi fuse-se atrasă imediat de ciudata construcţie de lemn, păstrată de cine ştie când, la scuteală de ploi şi ninsori. „Ia te uită!” se mirase el, atunci; nu se aştepta să găsească la băbuţa cocoşată aşa ceva şi stătuse minute în şir lângă maşinărie, îi tot dăduse ocol, observând-o cu atenţie. Descoperirea îl nedumerise, privea trunchiul orizontal, aşezat pe nişte suporturi de lemn şi cioplit la unul din capete ca un şurub fără sfârşit, răsucise de roata care-l antrena, urmărise mişcarea greoaie a trunchiului, ridicarea şi coborârea sincronizată a unor piese laterale, acţionate de mecanismul principal, şi în tot acest timp se întrebase ce putea fi maşinăria aceea, la ce folosea sau folosise ea şi cum ajunsese

în şopronul bătrânei. Piesele erau masive, cioplite din trunchiuri, din bucăţi mari de lemn, dar lucrătura dovedea fineţe, şanţul şurubului fără sfârşit fusese tăiat cu destulă exactitate şi lemnul era acolo neted, aproape lustruit de îndelungă frecare. Lucru dovedit şi de marginile uniform rotunjite ale crestăturilor care, odinioară, trebuie că se înşurubaseră undeva, probabil într-o altă piesă de lemn, acum dispărută. Opintindu-se, învârtise roata şi într-un sens şi în altul, axul principal scrâşnise plângător în suporturile lui neunse, ca-pătul i se înşuruba în aer, fără să înainteze. Şi atunci Marcel trăsese concluzia că mecanismul era, de bună seamă, incomplet, că lipsea o parte importantă, cea care ar fi trebuit să preia mişcarea, antrenată de şurubul fără sfârşit. Cea care odinioară se mişcase nu se ştie în ce direcţie şi în ce scop, iar acum, dacă ar fi existat, ar fi lămurit îndată totul. Aşa cum arăta, mecanismul acela uimitor spunea multe, însă nimic precis despre destinaţia lui.

— Nană Ană, întrebase el atunci, de când ţii lemnele alea cu şurub în „şopru”?

Iar bătrâna dăduse din mână, ca şi cum o asemenea întrebare n-ar fi avut nici un rost.

— O, îi spusese, să fii dumneata sănătos, domnişor, de când le ştiu io acolo!...

Cu alte cuvinte, erau acolo dintotdeauna, de când lumea, probabil, ori poate că nu tocmai de-atunci, dar în orice caz ea acolo le apucase, în curte la răposatul. Că în tinereţile ei, când răposatul o adusese la casa lui, tocmai din capul celălalt al satului („că io n-am fost chiar aşa hâdă cum mă vezi, am fost odată şi io fată ficioară, tânără şi arătoasă”, îl asigura cocoşata cu jumătate de gură, bănuind totuşi că aparenţele îi făceau afirmaţia greu de crezut), chiar şi atunci maşinăria era acolo, sub un alt şopron, căruia îi putreziseră stâlpii şi-l desfăcuse răposatul, ca să-l clădească din nou. Şi trăseseră maşinăria deoparte; el, că era

voinic, ajutat de încă vreo zece oameni, rude venite în clacă, aşa cum cerea obiceiul. Şi, întrucât nana Ană se arăta dispusă să se abată atunci de la ceea ce-l interesa pe Marcel, să intre în nişte poveşti legate de familia soţului, cu care nu se prea avusese bine, tânărul profesor intervenise, întorcând-o la rândul său. Îi ceruse amănunte despre ciudata construcţie de lemn, îmbinată fără nici un singur cui metalic, dar bătrâna nu ştia nimic exact, tot ce-şi amin-tea era prea puţin pentru a trece drept o lămurire mulţumitoare. Ştia că drăcovenia rămăsese de la „ăi bătrâni„, de la nişte meşteri pe care i-ar fi avut răposatul în neam pe vremea când satul fusese abia un cătun cu câteva case împrăştiate, iar pădurea nu era ”asta de-amu, ci a’ dinainte”, în parte tăiată, în parte distrusă de un incendiu care a lăsat coastele dezgolite şi unele mai sunt şi azi, de apucă puhoaiele la vale şi îneacă satul câteodată.

Marcel îşi tot frământase mintea ca să înţeleagă la ce folosise totuşi acea instalaţie primitivă, excelent închegată, chiar dacă fusese cioplită numai din bardă. „O fi fost de la vreo moară!” zicea el, privind-o întrebător pe bătrână. „O fi fost”, răspundea ea. „Sau de la vreun teasc?” revenea el cu o altă presupunere. „Şi de la teasc!” încuviinţa nana Ană, pentru ea era bine oricum, dom’ văstor le ştia pe toate, că era învăţat. Marcel îşi întrebase colegii, aflaseră cu toţii de existenţa maşinăriei înnegrite de vreme, ştia tot satul, dar nu-i dăduse nimeni importanţă, era o curiozitate oarecare, nu folosea la nimic. Unii, dacă ar fi fost după ei, ar fi desfăcut-o în bucăţi, aşa vorbeau vecinii, şi ar fi întrebuinţat-o într-un fel oarecare; roata, bunăoară, şi o parte din trunchiul pe care era montată puteau fi aşezate deasupra unei fântâni, să înfăşoare lanţul ce slobozea şi, apoi, trăgea afară găleata. Dar bătrâna era într-o ureche, credeau vecinii, lăsase lemnăria să putrezească fără rost sub şopron. Marcel constatase însă că lemnăria nu

pu-trezea deloc şi chiar se mirase de rezistenţa materialului lucrat de meşterii din vechime.

La un moment dat venise de la oraş un microbuz cu câţiva muzeografi, se interesau de obiecte vechi, văzuseră şi ei maşinăria. Unul, mai în vârstă, apreciase de la prima ochire, fără să stea pe gânduri, că instalaţia acţionase cândva o piuă, şi lua mărturie o anumită porţiune a buşteanului central, prevăzută cu gheare pentru agăţat nişte ciocane de lemn imaginare. Ceilalţi nu se grăbiseră să formuleze alte păreri. Singurul care nu se lăsa convins fu Marcel. „Ce rol are, domnule, şurubul ăsta fără sfârşit şi ce acţiona el dacă spui că-i vorba de o piuă?" întrebase, iar străinului nu-i plăcuse intervenţia, se înroşise puţin şi, dacă făcuse totuşi efortul de a da nişte explicaţii grăbite, pe un ton ce se voia de necontrazis, asta se întâmpla din cauză că, fără s-o ştie, tânărul profesor de ţară angajase în joc tocmai prestigiul şi autoritatea directorului muzeului etnografic din judeţ, şi încă în faţa unor simpli muzeografi subalterni. Omul se încăpăţână să susţină că instalaţia era o parte din mecanismul primitiv folosit la piuă, iar ceea ce-l deosebea de alte dispozitive din aceeaşi categorie puse pe seama inventivităţii „nesecate" a meşterului anonim. Bătrâna asista năucă la discuţia străinilor, mirată de interesul stârnit deodată de drăcovenia care-i rămăsese de la răposatul. O tentaseră chiar atunci cu o mie de lei. Piesa „prezenta valoare pentru muzeu", urma să fie studiată acolo cu multă atenţie, ca să i se stabilească mai exact vârsta şi toate celelalte. Dar bătrâna, deşi uimită că i se ofereau bani pentru lemnăria de sub şopron, refuzase, aşa că străinii plecară, promiţându-i că vor vedea ei ce se mai putea face pentru încheierea târgului; oricum, „piesa" le trezise interesul şi voiau, neapărat, s-o achiziţioneze.

Ultimele zile ale anului şcolar treceau încet, apăsate de o căldură moleşitoare. Marcel îşi găsi vreme să mai aranjeze puţin curtea, deşi era

limpede că urmele potopului nu puteau fi făcute să dispară imediat. Se gândi să cheme în ajutor câţiva copii mai mari, apoi îşi aminti, la vreme, că gestul s-ar fi putut răstălmăci, „interpreta”, întorcându-se împotriva lui. „Păi bine, stimate co-leg!” i-ar fi reproşat directorul, un învăţător mai în vârstă, care şi aşa îl suspecta că-i pândeşte funcţia, temându-se deci că – dacă nu acum, la anul, sau la celălalt – inspectoratul îl va detrona în favoarea celui cu studii superioare. „Bine, domnule coleg, tocmai acuma, în pragul absolvirii, îmi iei elevii şi-i pui să dea cu târnăcopul, cu lopata prin curtea dumitale?!” Aşa că Marcel nivelă singur o parte din curte şi curând lăsă lucrul baltă, prea era cald, prea îl trăgea gândul spre concediu; după solicitările unui an întreg, nervii îşi cereau binemeritata odihnă. De altfel, nu numai cu el, ci şi cu ceilalţi se întâmpla acelaşi lucru, fetele se adunau în fiecare pauză pe o bancă aşezată nu departe de intrarea în cancelarie, stăteau acolo, cu cataloagele sub braţ, sporovăiau despre te miri ce şi nu se mai dădeau urnite după ce suna clopoţelul. Domnii profesori jucau table, prăjindu-şi spinările la soare, cu excepţia celui care, fiind de serviciu, supraveghea zbenguiala gălăgioasă a copiilor. Îţi venea din ce în ce mai greu să intri în sălile reci, era prea frumos afară, prea îmbietor! Încălcând regulamentul, câţiva începură să-şi ţină lecţiile în grădina şcolii, pe sub nuci. Marcel vedea pe fereastră copiii aşezaţi în cerc, hârjonindu-se fără să prea ia în seamă avertismentele tinerei care, cu catalogul în poală, încheia mediile trimestriale şi anuale, ascultându-i superficial pe unii dintre ei.

Într-una din aceste zile, lui Marcel i se făcu poftă de plăcinte şi-i trimise bătrânei vorbă, printr-un copil din vecini, rugând-o să-l aştepte cu „lipie coaptă pe lespede”. Seara, în drum spre casa nanei Ana, intră în prăvălioara care adăpostea un mic magazin sătesc, cumpără bomboane şi i le

duse bătrânei. Ştia că-i plac, dar nu prea se grăbea ea să arunce banii pe ele.

Bătrâna îi pregătise, într-adevăr, nişte plăcinte uriaşe. „Cu as-tea saturi un reghiment!” glumi Marcel, sfâşiind una cu degetele, în vreme ce nana Ană trăgea de după dulăpior sticla cu palincă şi bâjbâia prin rafturi după păhărele. Turnă băutura, închină pentru sufletul răposatului, duse paharul la buze, dar nu bău. „Eu dragul nanei, îs prea bătrână ca să mai folosesc”, explică ea atunci când Marcel o îndemnă să-şi golească paharul, „ca să mai prindă pute-re”. Îşi făcu de lucru la lampa cu petrol, o aprinse, mânuind cu degetele ei uscate chibriturile şi sticla afumată, apoi atârnă lampa deasupra mesei, în cârligul ce spânzura din tavanul scund al încăperii.

— Nană Ană, zise Marcel după ce se mai ameţi cu „tăria” şi, sătul de plăcintă, îşi freca de un capăt de ştergar degetele unse. Ştii ceva, nană Ană? Vinde-mi mie maşinăria din şopron, îţi dau şi eu atâta cât ţi-ar da domnii de la muzeu şi, aşa, măcar ştii pe ce mâini încape.

Bătrâna, care tocmai se pregătea să-i umple iarăşi paharul, înlemni cu sticla strânsă în mâini, lângă pieptul ei strâmbat de cocoaşă. Îl privi lung, nedumerită, mijindu-şi ochii înconjuraţi de creţuri adânci, îl privi de parcă ar fi vrut să se convingă că „domnişorul” vorbea în glumă. „Dumneata, dom’ văstor, glumeşti, nu se poate să vrei ce-ai zis mai înainte!” spuneau ochii ei pe sub năframa neagră, de care nu se despărţea niciodată. Marcel o lăsă câtva timp să se perpelească, apoi izbucni în râs, iar bătrâna, convinsă acum că propunerea n-avea în ea nimic periculos, zâmbi ştirb şi apropie gâtul sticlei de buza paharului.

— Vai, dom’ văstor, Doamne iartă-mă! zise. Tare m-ai speriat! Că doară cum să-ţi vând dumitale lemnele alea, că m-ar bate Tatăl ceresc...

Mai în joacă, mai în serios, Marcel insistă, vru să ştie de ce se împotrivea bătrâna, mereu, când

venea vorba să înstrăineze ciu-data maşinărie. Că, la urma urmei, tot nu-i folosea la nimic. Şi au dreptate oamenii cu limbă lungă: un lucru care nu-i bun la ceva nu se ţine pe lângă casă. Iar banii erau bani, nu trebuiau aruncaţi şi nici să fugi din calea lor, când îţi sar înainte. Dacă ajungeau acolo, la muzeu, piesele acelea din şopron aveau să fie puse iarăşi cap la cap, să le vadă lumea, să nu stea aşa, cum le păstra bătrâna, ascunse într-un sat înfundat în munţi, unde rar dacă intra vreun străin, mânat de cine ştie ce alte treburi. Şi, în vreme ce-i vorbea, Marcel o urmărea pe nana Ană amuzat, dar cu toată atenţia, soco-tind că venise momentul să afle ce o ţinea legată de maşinăria aceea străveche, încât era atât de neînduplecată în hotărârea ei de-a o păstra.

După o lungă ezitare, bătrâna îşi dădu drumul de pe laviţă şi, întinzându-şi mâinile disproporţionat de lungi faţă de corpul înghesuit în propria lui infirmitate, desprinse lampa din cârlig. Apoi îşi invită musafirul s-o urmeze. Peste pragul mâncat de ani, ieşiră în curte. Marcel se zgribuli: vântul rece al începutului de noapte îi reamintea că, vară fiind, munţii se aflau totuşi la numai câţiva paşi. Dintr-acolo curgeau peste stele norii răzleţi şi repezi, urmând parcă firul văii înguste.

Bătrâna se îndreptă spre şopron, ţinând lampa la piept şi apărându-i cu palma flăcăruia care începuse să pâlpâie. „Ce spui de vântul ăsta?" întrebă Marcel, cu urechea la foşnetul frunzelor în prunii plantaţi chiar în gard, însă bătrâna nu-i răspunse, era atentă la mers. Păşea cu grijă, luminând locul unde călca şi, în acelaşi timp, păzind flacăra de vânt, să n-o stingă. Lumina tremurătoare smulse din beznă conturul şopronului, carul adăpostit acolo, precum şi roata mare a maşinăriei, care-şi proiecta, asimetric, mişcat, spiţele groase pe peretele de scândură veche. Un zgomot îl făcu pe Marcel să tresară, bătrâna se opri şi ea, îi tremura mâna şi, pentru

câteva clipe, flacăra lămpii se făcu mică sub sticla afumată. Căzuse ceva, scârţâise ceva, parcă roata, parcă ciocanele de lemn loviseră în suprafeţele pe care se sprijineau, ori în gol, cele lipsite de piese de sprijin, cele care şi le pierduseră în cine ştie ce împrejurări acoperite de uitarea veacurilor. Scăpată de pala vântului, flacăra împrospătată a lămpii proiectă iarăşi lumină spre şopron şi, într-o străfulgerare, Marcel avu impresia că stâlpul orizontal, cel înzestrat cu şurub fără sfârşit, crescuse, se alungise, străpungând zidul albicios al grajdului alăturat. Dar era o simplă iluzie optică, avea să se convingă imediat, atunci când bătrâna, intrând sub acoperişul şopronului, aşeză lampa într-un colţ mai ferit de vânt, pe un butoi ruginit, răsturnat cu fundul în sus.

— Ce faci acolo, nană Ană? întrebă Marcel, mirat s-o vadă pe bătrână că-şi trăgea un scăunel lângă trunchiul gros al instalaţiei.

— Ia... de aici ascult, hârâi bătrâna. Şed pe scăuneş şi aştept să-nceapă să vorbească.

— Cine? Lemnul ăsta?! arătă Marcel spre trunchi, neîncrezător.

— D-apoi cine? se miră, la rândul ei, bătrâna.

„Asta-i bună! Uite că-şi pune urechea pe lemn!” observă Mar-cel, trecând printr-un ciudat amestec de stări sufleteşti; era uimit şi, totuşi, încă nu abandonase presupunerea că asista la o nebunie de-a babei, o nebunie nevinovată, din cele de care se râde. În colţul ei, lampa proiecta o lumină slabă, tremurătoare, falsificând contururile abia desprinse din întunericul nopţii. Cocârjată pe scăunel, ca o mogâldeaţă prăbuşită în sine, bătrâna îşi apropiase tâmpla încărunţită de suprafaţa buşteanului străvechi şi, cu o faţă în trăsăturile căreia, atâta cât erau luminate, nu se putea citi decât o serioasă preocupare, asculta. Câteva clipe mai târziu, Marcel fu convins că atenţia ei era canalizată numai spre buştean, prezenţa musafirului n-o mai interesa, aproape că-l uitase.

Trecură astfel un şir de minute. Marcel o privea nemişcat, din ce în ce mai nedumerit, mai intrigat. Se rezemase de peretele subţire al şopronului şi îşi simţi la un moment dat picioarele amorţite. Bătrâna nu se clintea, părea că înţepenise cu tâmpla şi cu palmele lipite de buştean, ţesătoare la un război fantastic, nemaivăzut, ea însăşi o arătare gheboasă, întunecată, completând parcă maşinăria cu ceea ce-i lipsea.

— Îl aud! Îl aud, domnişorule! gemu bătrâna, care nu-şi dezlipea obrazul de pe suprafaţa înnegrită a trunchiului, iar vocea îi era pătrunsă de o bucurie imensă, stăpânită cu greu în trupul mic şi strâmbat. Da' vine de departe, reluă bătrâna, îi obosit... Sau nu-i bună urechea mea, că-i slabă... Poate l-îi auzi mai bine dumneata. Încearcă...

— Pe cine să aud, nană? întrebă Marcel.

Şi, deodată, curajul îi reveni. „O să mă sperii eu acum de nebuniile babei! îşi spuse în gând. Treaba ei, dacă aude glasuri în lemn..."

— Îl doare! Îl strânge şi-l doare! murmură bătrâna, iar bucuria de la început i se schimbă în suferinţă.

Ceva, ca un ecou de vânt, o suflare prelungă, modulată de interiorul spiralat al unei scoici mari. Nu, nu o apă, chiar dacă une-ori erai tentat să descifrezi acolo o tălăzuire. Lângă fruntea lui Marcel, fibrele negre ale lemnului secular, cu crăpături numeroase, care fac mai puţin netedă tăietura de odinioară a bardei. Flacăra lămpii, pâlpâind în colţul şopronului, aruncă lumini fugare, profilează pe zidul văruit contururi greu de recunoscut. Umbra unei roţi enorme, alungită strâmb într-o parte, cum iese dintr-o altă umbră, compactă, frântă, construind din loc în loc unghiuri violente. În clipa aceea, Marcel nu mai fu sigur că roata era imo-bilă, cum o ştiuse. Îşi miji ochii şi-i văzu umbra clătinându-şi spiţele, răsucindu-se, deformându-se şi mai mult, şi imediat o vibraţie vagă străbătu fibrele lemnului de

care-şi sprijinea tâmpla. „Nu se poate, îşi zise, nu se poate să pornească singură, e absurd!” Din ce în ce mai uimit, urmărea tremurul umbrelor pe pereţi, aşteptând mişcarea trunchiului, răsucirea în gol a şurubu-lui fără sfârşit, pocnetul greu al ciocanelor, scrâşnetul celorlalte piese antrenate de roată, maiuri, frânturi de scândură putredă, fuse grosolane, butuci străpunşi de osii de lemn; piese văzute şi nevăzute, păstrate sau pierdute, reale şi imaginare, nimic nu l-ar mai fi surprins atunci pe Marcel, aştepta declanşarea întregului mecanism al meşterilor de odinioară şi aproape că fu mirat să constate, după trecerea minutelor, că totul rămânea în imobilitatea de la început, refuzându-se mişcării pe care tremurul flăcăruii o imprima umbrelor pe peretele alb-cenuşiu.

Dar mai rămânea senzaţia aceea bizară, o tristeţe profundă, insinuată de cine ştie unde, un sentiment inexprimabil, purtat de răsuflarea modulată parcă în ghioc şi în mod cert ieşită din fibrele uscate ale lemnului. „De ce sunt trist, de ce e lemnul ăsta trist?” se trezi Marcel întrebându-se şi iarăşi se sperie. „Am început să mă prostesc, altfel n-aş gândi asemenea aiureli”, îşi zise imediat. Alături, bătrânica suspina, cu capul căzut pe buştean, ascultându-i parcă vocea lăuntrică, şi tânărul se simţi deodată foarte tulburat, îi trecu prin minte că, poate, cine ştie, buşteanul acela avea într-adevăr o voce a lui, pe care cocoşata o auzea, închipuindu-şi că-i vorbea răposatul.

Îşi lipi fruntea de suprafaţa aspră a lemnului şi avu deodată certitudinea că simţea mai clar, nu auzea, nici nu vedea, *simţea* mai limpede ceea ce înainte ajungea la el în scurte frânturi derutante, neînţelese. Şi abia atunci descoperi că nu maşinăria, nu înjghebarea aceea complicată şi descompletată parţial prezenta adevăratul interes, oricâte semne de întrebare ar fi plutit deasupra ei. Era o alcătuire mecanică nedumeritoare, firește. Probabil că născocitorul angrenajului se abătuse de

la tradiţiile timpului său, îşi depăşise epoca, făcând un lucru cum nu mai fusese văzut până la el şi nici de atunci înainte. Dar mai important decât enigmaticul mecanism – şi Marcel avu acum o veritabilă revelaţie – era lemnul însuşi, trunchiul fasonat şi roata şi cuiele cioplite şi discurile tăiate din butuci pentru a fi înfipte în nişte osii mai subţiri, închipuind astfel fuse. Lemnul acela vibra abia perceptibil, ca şi cum un mesaj obscur s-ar fi concentrat pe suprafaţa lui adânc însemnată de timp.

Şi deodată Marcel simţi pădurea, avu impresia că el însuşi era pădurea, copacii, că se lăsa încălzit de soare şi răcorit de ploi, respirând prin piele, prin scoarţă, prin frunze, prin rădăcini. Pădurile de odinioară! îl străfulgeră un gând. Pădurile care nu mai sunt, dar le pomenise bătrâna, auzise despre ele de la cei pieriţi, de la cei mai bătrâni decât ea. Unde citise el despre nişte păduri gânditoare? Acum el însuşi gândea într-un fel neomenesc, ori poate că nu tocmai neomenesc, dar filtrând realitatea prin frunze. Simţi şi durerea, îşi simţi trunchiul trosnind sub tăişuri care-l crestau, îl despicau, îi retezau crengi seculare, simţi fumul astupându-i porii, focul răsucindu-i frunzele, înăbuşindu-l. Lem-nul care plânge, viorile de Cremona, amintirea unei experienţe de multe milenii, concentrată în fibrele care se învechesc, se uzează, uitând puţin câte puţin, uitând. Şi, peste toate, acel sentiment alarmant, acea conştiinţă a pieirii, a scufundării lente în neant, destinul pădurilor care, deşi străluminate de sclipirile unei stranii inteligenţe, rămâneau prizonierele propriilor rădăcini. O greşeală, o greşeală a naturii, care-şi forţase limitele într-un teren insuficient pregătit. Forţase acolo şi reuşise, dar cu ce preţ şi cu ce rezultat? Păduri gânditoare, conştiente de propria lor neputinţă, de propriul sfârşit, martori muţi, suferinţe ascunse, un strigăt prelung, un ţipăt care dincolo de scoarţă răzbate abia ca un foşnet, ori ca

un sunet curat, smuls lemnului prin vibraţia provocată de arcuş. Viori de Cremona. Topoare şi fum, topoare şi fum...

— Îl auzi, domnişor? Îl auzi cum plânge? Pesemne că nici acolo, unde-o ajuns, nu-i numa' veselie! vorbi bătrâna şi, în lumina lămpii de petrol, ochii îi sclipeau stins, mărturisind nelinişte.

ARHEOPTERIX

Eram cu Fumărel, după antrenament, abia făcusem duşul şi ne echipam amândoi sub privirile lui nea Mişu, secundul.

— Hai mai repede, băieţi! ne zorea nea Mişu, deşi ştia bine că ne enervează.

Dar aşa-i el, o să ne obişnuim până la urmă şi cu asta. Discutam cu Fumărel despre bani, el m-a întrebat încet dacă mai aveam ceva franci şi i-am zis că nu prea mulţi, s-au zgârcit al naibii, ţin banii la pungă şi ne poartă cu vorba, zic, ce le pasă lor! Noi, ăştia, care ducem tot greul, care alergăm în teren până iese sufle-tul din noi, putem să ne descurcăm şi cu buzunarele uşoare.

— Îl vezi pe ăla? zic, şi-l arăt cu capul pe nea Mişu, care stătea atunci cu spatele şi-l zorea pe Cimpoca, să iasă de sub duş. De ce crezi că face treaba asta? Ce, îl mână cineva din urmă? Nu, franţujii-s oameni subţiri, nu ne au grija, dar el, cheliuţă ăsta, ţine cu tot dinadinsul să ne arate şi aici, mai ales aici, că trebuie să zbârnâim după cum comandă el. Ai auzit ce-a zis aseară? Că, dacă nu facem tot ce ne cere, nu mai pupăm ieşiri în străinătate, îi trimite pe cei din lotul de rezervă...

— Las-o pe asta! m-a întrerupt Fumărel, fusese mai harnic ca mine şi-şi strânsese între timp echipamentul în sacoşă. Vorba-i dacă mai ai un pumn de franci mărunţei.

— Am, mărunţei am! i-am răspuns şi-mi tot băteam capul să înţeleg de ce întreabă.

— Atunci e bine, zice el, diseară vii cu mine într-un loc, am auzit de-o chestie grozavă.

Sincer să fiu, credeam că-i vorba de-o partidă de sticle, cu vi-nul ăla vestit şi ieftin, *bojoleu,* dar nu mi-ar fi convenit să mă îmbăt chiar în ajunul meciului, nu beau până după meci, de când ne-au promis că ne mătură din echipă dacă mai apărem

grizaţi pe teren. Şi ăştia nu mai glumesc, au glumit ei o vreme, dar acum încep să se ţină de cuvânt. Aşa că am vrut să refuz.

— Dacă te gândeşti la şpriţ, zic pas! i-am spus lui Fumărel. N-am chef să fac tuşa luni de zile, ca amărâtul ăla de Achim. Tu ştii ce viitor mare i s-a prezis, şi acum, de când tot aşteaptă să joace, aproape că-i descalificat, nu-i mai merge şutul şi-l lasă şi nervii. Cu el s-a zis! Nu vreau să se-ntâmple la fel şi cu mine.

— Nu fi prost, bă, m-a liniştit Fumărel, de altceva-i vorba! Ne distrăm şi noi la un film, e unul cumplit, am auzit că-l taie pe *Dracula!*

— La film vin, am acceptat eu, dar cum ne descurcăm cu limba? Cum înţelegem?

— Ce, parcă dacă te uiţi, nu înţelegi?! zice Fumărel. Totu-i să caşti bine ochii şi să legi în minte scenele.

— Bine, spun. Aşa să fie, dacă zici tu. Rămâne să vedem cum îl păcălim pe nea Mişu.

Pe nea Mişu l-am dus uşor. Ne-a însoţit la hotel, în cartierul ăla vesel, Cartierul Latin. Ne-a ţinut discursul, tot timpul cât a durat drumul cu autocarul ne-a umflat capetele cu vorbăria lui, ba şi în holul hotelului ne-a mai strâns o dată, şi avea o figură de parcă tot ar mai fi uitat ceva, parcă nu ne-ar fi spus lucrul cel mai important, de care avea să atârne de atunci încolo fericirea noastră.

— Măi, băieţi, să staţi aici, să vă odihniţi, ne-a repetat din pragul camerelor, mâine avem meci mare, meci serios, trebuie să le arătăm ce putem. O să rămân în hol toată noaptea, să nu vă prind că intraţi la bar sau la restaurant, şi alte chestii de-astea.

— Nea Mişule, zice Fumărel, de pe pat, cu aerul cel mai cuminte din lume, nea Mişule, ca să fii dumneata liniştit, n-ar fi mai bine să ne încui pe dinafară şi să iei cheile?

Îl văd pe cheliuţă că rămâne descumpănit, Fumărel vorbise în aşa fel încât nea Mişu nu-şi

dăduse seama din primul moment dacă vorbea serios sau îşi bătea joc de el.

Bătrânul, în sfârşit, s-a făcut roşu la faţă şi-a ieşit înjurând, naiba ştie unde s-a dus, că nu l-am mai văzut nici în hol, când am coborât cu Fumărel, ca să mergem acolo unde ne făcusem planul.

Pe stradă, am râs aproape tot timpul, până am ajuns la cinematograf. Povestea cu nea Mişu şi cu cheile ne-a căzut la inimă, abia aşteptam să ne întoarcem în ţară, s-o împrăştiem printre băieţii de la club. Ce haz o să se mai facă! Ne imaginam încă de pe atunci, şi râdeam, amintindu-ne figura bătrânului. Ne-am amuzat până şi de nucile de cocos pe care le vindea un negru pe marginea trotuarului, între gheretele unora care expuneau ilustrate şi alte nimicuri.

— Ia uită-te la ăsta! zicea în gura mare Fumărel, convins că in-sul n-avea cum să-l înţeleagă. Stă cuminte şi îşi vinde nucile, în loc să-l ia la palme pe frumosul de colo, care vinde negrişori de cauciuc, ca să-i atârne burghezul de oglinda automobilului...

Şi râzi mai departe, şi râzi, de desenele colorate, făcute cu creta pe trotuar, de pletoşii murdari care le vegheau cu nişte feţe serioase. Şi femeile, frumuseţile de pe bulevard, numai picioare şi sâni, cu o talie de zici că aşa ceva nu există...

— Uite-o pe-aia! mă trăgea de mânecă Fumărel. Dă-mi-o mie, nu-i aşa că mi-o dai?

— Ţi-o dau, n-ai decât să te speli pe cap cu ea! cedam eu, mărinimos, ceea ce nu-mi aparţinea, şi iarăşi râdeam, încântaţi de orice fleac pe care ni-l scotea în cale bulevardul. Pe asta nu ţi-o dau! am strigat, arătându-i o bătrână grasă care îşi oprise motoreta la stop, lângă o coloană de maşini înşirate pe patru rânduri. Asta nu-i pentru tine, asta-i pentru nea Mişu, şi-aşa n-are el motoretă, i-o dau cu motoretă cu tot!

Şi iar ne prăpădeam de râs, simţeam că ne lasă balamalele, noroc că Fumărel a găsit la vreme

colţul după care trebuia să intrăm pe străduţa aceea mai ferită, cu cinematograful.

Ne-am luat bilete şi Fumărel arăta cam veşted când socotea mărunţişul pe care i-l dăduse înapoi blonda de la casierie.

— Scumpe-al naibii! aprecie el după ce făcu calculul şi în lei. Să sperăm că merită.

— Cum, zic eu, tu încă nu eşti sigur că merită?!

— Ei, nu! o drege el. Ce, nu mai ai încredere în mine?

Şi, ca să-mi abată atenţia, îmi arată un tip osos, cu faţa în colţuri, care privea un afiş şi-i explica ceva doamnei elegante de alături.

— Îl vezi pe ăla? zice Fumărel. Pariez cu tine pe mărunţişul pe care-l ai în buzunar că-i american.

— Fugi de-aici, mă crezi nebun? Nici nu mă gândesc să pariez cu tine, ce-mi pasă mie dacă tipul e sau nu american?! Geme Pari-sul de străini, n-ai văzut? Dacă vrei, ţi-o dau ţie pe nevastă-sa! îi propun, şi ne punem iarăşi, amândoi, pe râs.

Era un film tare, începea undeva, pe o plajă pustie, cu doi în-drăgostiţi care se sărutau.

— Hai că-i ţapănă! îi şoptesc lui Fumărel.

Ăia doi se tăvăleau în nisip, zbenguindu-se fără complexe în faţa aparatului de filmat. Când, deodată, năvălesc din stânga şi din dreapta, călări, o ceată de indivizi mascaţi. Fata ţipă îngrozită, se retrage în spatele lui, el, cavaler, sare s-o apere, deşi era cu mâinile goale. Mascaţii aleargă nebuneşte în jurul lor, flutură nişte săbii încovoiate, hârşti! un braţ tăiat din cot, pe care unul din călăreţi îl prinde din zbor şi aleargă mai departe, ţinându-l în dinţi. Fata cade leşinată pe nisip, prietenul ei îşi priveşte braţul retezat şi, când nici nu te aştepţi, ciotul i se lungeşte, se lăţeşte, prefăcut într-un cleşte enorm, un cleşte de crab, greu, că şi-l târa pe plajă, ferindu-se de urmăritori. Hârşti! altul cu sabia şi-i smulge celălalt braţ, cu care frumosul încerca zadarnic să se apere. Aud suspine în sală, o femeie leşină chiar lângă mine.

— Fumărel, ce ne facem cu asta? întreb, speriat, pentru că doamna îmi căzuse moale şi grea în coasta stângă.

Fumărel se apleacă prin faţa mea, îi face semn franţuzului de lângă doamnă:

— Hei, tovarăşu'! îi zice. Fii amabil...

— Vezi, mă, că te înţelege? zic eu, observând că tipul se ridică şi, susţinând-o pe femeia care acum plângea cu sughiţuri, o ajută să iasă din rând.

Între timp, pe ecran, omul-crab reuşise să sperie un cal, care, ridicat în două picioare, îşi trântise călăreţul la pământ. Omul-crab sare în locul lui pe cal şi, gonind de ici-colo, îşi urmărea victimele, umplea ecranul cu cleştii lui enormi, presărând plaja cu cadavre. Doamne, ce zgomot de oase rupte când reteza căpăţâna cuiva!

— Ei, mă întreabă în şoaptă Fumărel, am avut dreptate? Ai mai văzut aşa ceva?

— N-am mai văzut, recunosc eu, aici e mai rău ca pe teren...

Fata deschide ochii tocmai când ăla, iubitul ei, omul-crab, taie un adversar exact în două. Zguduită, o ia la goană spre un capăt de plajă. Omul-crab o observă şi, abandonând lupta cu mascaţii, îşi îndeamnă calul pe urmele ei. Fata aleargă ca ieşită din minţi, el o depăşeşte, îi sare înainte şi, cu o voce răguşită, o imploră : *Mathilda, Mathilda, I love you!* Dă s-o îmbrăţişeze cu cleştii lui infernali, ea ţipă, se zbate, loveşte cu pumnii peste cleşti, îl respinge şi scapă cu fuga, lăsându-l singur pe ţărm, pradă deznădejdii.

În întunericul sălii lumea oftează, simt că unii respiră uşuraţi, alţii, aţâţaţi, aşteaptă aventura următoare, care nu întârzie să vină. Cu ţipete stridente, de după nişte stânci, se ridică păsăroiul acela uriaş, cu cap şi coadă de şopârlă.

— Pe asta de unde-au mai scos-o? întreb eu.

Dar Fumărel n-are răbdare să-mi explice.

— Taci şi-aşteaptă! zice el, cu ochii ţintă la ecran. Păsăroiul îşi fâlfâie aripile, îşi sticleşte

solzii de pe gât, apoi se lansează năprasnic spre omul-crab, surprins în câmp deschis. O suflare de groază trece prin sală, cranţ! amândoi cleştii se închid în gol, păsăroiul e prea deştept ca să nu le evite strânsoarea, trece ca săgeata pe dea-supra omului-crab şi, din înaltul cerului, pregăteşte un nou atac. Când ţipă, deschide un cioc enorm, plin cu dinţi ascuţiţi, acum îmi aduc aminte că am întâlnit pocitania asta, desenată într-un manu-al, dar e mult de-atunci şi nici nu cred că i-am învăţat vreodată numele, era prea complicat. Creatura atacă din nou, în picaj. Omul-crab creşte vertiginos pe plaja umedă, parează cu cleştii, dar izbitura e atât de puternică, încât îl răstoarnă în valul care tocmai i se spărgea la picioare. Învălmăşeală de corpuri şi apă şi stropi, după care păsăroiul se smulge iarăşi în sus, croncănind, în vreme ce omul-crab se ridică în picioare, clătinat, ştergându-şi de braţ sângele care-i curge dintr-o rană de deasupra frunţii. Păsă-roiul zvâcneşte din aripi în partea de sus a ecranului şi nu ştiu cum s-a întâmplat că, exact în clipa când l-am pierdut din vedere, am avut impresia că ecranul s-a bombat acolo, ca împins de o forţă cumplită, plesnind. Mi s-a părut că aud zgomotul de pânză sfâşiată, urmat imediat de un curent de aer care se abătu asupra sălii, măturând-o dintr-un capăt până în celălalt.

— Unde-i? mi-a strigat Fumărel în ureche, agăţându-se de umărul meu.

— Tu n-auzi? i-am spus. În sală, unde să fie... N-auzi cum ţipă deasupra?...

Şi recunosc că mi se făcuse frică. Ţipătul scrâşnit, repetat, umplea acum sala, era imposibil să-ţi dai seama de unde vine, îl auzeai deplasându-se dintr-un colţ în altul şi, pe deasupra, se întrerupsese filmul, aşa că sala rămânea scufundată în beznă. Am simţit o fâlfâire pe sus, ceva s-a lăsat spre noi, atingându-ne în trecere, ştergându-mi faţa cu o clipă înainte ca nervii să-mi comande automat să mă aplec, şi cred că mulţi alţii

făceau atunci la fel, aproape că intraseră sub scaune.

— Mă, Fumărel! am strigat, dar cine era să mă audă în sala aia care vuia de ţipete şi urlete.

Cineva s-a repezit peste mine, m-a călcat pe mână, apoi pe umăr, apoi a căzut peste vecinii din spate, simţeam acolo vânzoleală. Doamne, m-am gândit, cum stăteam ghemuit după spătarul scaunului din faţă, dacă mă mişc din loc şi cad peste careva, ăştia mă omoară! Ţipetele păsăroiului nu se mai auzeau, nu puteau răzbate peste urletul acela infernal, scos din nenumărate piepturi, dar se făcu o geană de lumină, se aprinse undeva un reflector, şi în penumbra lui am putut vedea, într-o fracţiune de secundă, vânzoleala din sală, forfota împiedicată a celor care se buluceau spre uşile de ieşire, forţându-le. Reflectorul bătea în sus şi se mişca, aşa am putut să văd păsăroiul, se agăţase cu ghearele într-o nişă deasupra ecranului şi, în clipa următoare, îşi dădu drumul, se lăsă în jos, pe o traiectorie care-l făcea să atingă cu aripile scaunele spectatorilor, să-şi târască printre ei coada solzoasă, în vreme ce clonţul enorm îşi rânjea dinţii, căutând în stânga şi-n dreapta. Reflectorul îi urmărea zborul planat, descoperind în penumbră şi mişcările grăbite cu care spectatorii se fereau din calea pocitaniei.

În gălăgia de-acolo n-am auzit zgomotele primelor împuşcături, l-am văzut însă pe omul care trăgea, era cel despre care Fumărel zicea c-ar fi fost american, el singur mai stătea în picioare, cu pistolul întins, şi umplea de gloanţe arătarea care, acum, plana în sens invers, vrând pesemne să se întoarcă la ecran. Reflectorul îşi poticni raza subţire pe american, apoi, imediat, se aprinse lumina în toată sala şi-am putut vedea ce era de văzut: oameni care încă se mai împingeau la uşi, corpurile celor căzuţi pe scaune şi printre rânduri, leşinaţi, loviţi, călcaţi în picioare, insul cu pistolul ridicat, aşteptând un nou atac, gata să tragă. Şi, în

sfârşit, arătarea din mijlocul sălii, de pe care o parte din adaosuri căzuseră, încât se vedea bine că era un om atârnat în nişte corzi. Se mai legăna încă, după cum îl purtau corzile, spânzura acolo, cu capul în jos, măturând scaunele goale cu o aripă, cealaltă îi căzuse şi, în locul ei, se bălăngănea o mână lipsită de viaţă.

— Ce-a fost asta? m-a întrebat Fumărel, buimăcit, ieşise şi el dintre scaune şi privea fără să înţeleagă.

— Asta a fost că l-a împuşcat pe ăla care-o făcea pe păsăroiul, hai afară, că-i groasă! am spus, trăgându-l spre una dintre uşile smulse din ţâţâni, pe când câţiva inşi, probabil angajaţi de-ai lo-calului, se repezeau spre cel atârnat în frânghii.

M-am uitat în grabă după cel care trăsese, nu mai era acolo, se pierduse şi el printre cei buluciţi pe uşi, năvălind în stradă şi împrăştiindu-se în fugă pe sub lămpile de neon, acum aprinse.

Nu ne-am vorbit până la hotel. Abia acolo, urcând treptele spre etajul unde ne aveam camerele, mi-am mai venit în fire şi, apucându-l pe Fumărel de mână, l-am întrebat :

— Ia spune, cum de-ai ştiut că ăla era american?

— Ha! a zis el, tresărind, şi-a trebuit să-l mai întreb o dată.

Iar el a dat din mână şi mi-a spus că n-a fost greu să-l descopere, tipul stătuse înaintea lui la casă şi Fumărel îl auzise cum cerea bilete.

ADEVĂRUL DESPRE HIMERE

În noaptea aceea visă.

Tresări, deşteptându-se aproape imediat, şi rămase un timp aşa, cu capul ridicat, cu degetele înfipte în perna mototolită. Privea buimac ochiul cenuşiu prin care lumea străină îşi făcea simţită, vag, prezenţa. Era atât de tulburat, încât nu putu înţelege imediat ce se petrecea cu el. Îşi asculta răsuflarea grăbită şi inima îi bătea violent în piept, simţea acolo o zbatere nebunească, iar tâmplele i se umeziseră de o sudoare rece, ca şi cămaşa uşoară, lipită de piele. Privea hubloul, pata aceea abia vizibilă în întuneric, dar atenţia îi era îndreptată *înăuntrul* său, spre nălucile care îi bântuiseră pe neaşteptate somnul şi-l făcuseră să tresară speriat, cuprins de o inexplicabilă nelinişte.

Apoi îşi reveni. Încetul cu încetul, spaima i se risipi, dominată de luciditate. Se mişcă puţin, îşi şterse fruntea, frecându-şi-o înde-lung cu dosul palmei. Îşi mută privirea de la hublou, cercetând cu o vădită ezitare formele pe care puţinele obiecte din încăpere le proiectau prin întunericul parcă slăbit de zorii apropiaţi. Ascultă atent, ca şi cum ar fi vrut să descopere în preajmă ceva, indiferent ce, un reper de care să-şi lege tulburarea. Anda! îi trecu prin minte, fără nici o legătură cu coşmarul, numele femeii şi întinse mâna, pipăind alături, însă aşternutul era acolo rece şi gol şi abia atunci îşi aminti că Anda plecase de mai multe zile şi n-avea să revină curând. Se întristă.

Şedea zgribulit, cu picioarele adunate, sprijinind cu umărul peretele lângă care se obişnuise să-şi facă în ultima vreme culcuşul. Până la răsăritul soarelui pitic, socoti el, mai rămânea vreo jumătate de oră. „Să dorm”, îşi zise, dar înţelese imediat că

s-ar chinui degeaba şi atunci încercă să se gândească la ceva, să-şi pună la lucru mintea amorţită. De fapt, amorţeala îl copleşise abia de câteva clipe, ca un reflex al momentelor de intensă solicitare prin care trecuse – cum? nu-şi dădea seama, dar era sigur că se întâmplase aşa – înainte de trezire. În străfundurile creierului i se clătina o pastă groasă, tulbure, mişcătoare, din care se alegea uneori ceva, prea puţin însă. Şi se nelinişti din nou, pentru că nu înţelegea ce se petrecuse în timpul somnului cu el, care nu visa niciodată.

Răsuci comutatorul şi rămase mai departe ghemuit, privindu-şi picioarele goale, pe care le lăsa acum să atârne pe podeaua camerei. Se frecă la ochi, apoi îşi cuprinse faţa în palme, neştiind precis dacă voia să alunge resturile amorfe ale visului spulberat de lumina izbucnită în mai multe plăci din tavan şi pereţi, sau dacă nu cumva ar fi dorit să-l realcătuiască. Talpa dreaptă îi atingea podeaua, cealaltă nimerise peste materialul aspru, mototolit al unui costum de lucru, aruncat acolo cu o seară în urmă; unul din multele semne ale dezordinii pe care bărbatul îşi permitea s-o întreţină în lipsa femeii, cu un fel de plăcere de-a dreptul copilărească. Trase mai aproape hainele şi, după încă o ezitare, hotărî să se îmbrace totuşi, convins acum mai mult decât oricând că n-avea să mai adoarmă până la ziuă şi, poate, răzbit de răcoarea prin care aparatele începeau să modeleze, în staţie, atmosfera unei dimineţi oarecare de pe Pământ.

„Poate că sunt bolnav!” gândi, în vreme ce-şi trăgea salopeta uzată. Şi îşi pipăi iarăşi fruntea, pregătit să simtă arsura febrei. Nu avea febră, dar senzaţia de greutate în cap şi neliniştea nu-l slăbeau. Dacă ar fi fost Anda acolo, i-ar fi cerut un medicament, ea mai folosea uneori. Şi numai ea ştia de unde să le scoată. „Bine, o să le caut”, îşi promise, din ce în ce mai alarmat de starea lui, şi se gândi la nişte cutii cu mărunţişuri pe care Anda

le ţinea într-un sertar al dulapului, poate că erau şi calmantele acolo.

Nu-şi găsea o gheată. Apoi o văzu înghesuită între fotoliu şi colţul dulapului şi, încălţat la un singur picior, străbătu încăperea hotărât s-o ridice. Brusc, se răzgândi şi, deschizând dulapul, îşi privi faţa în oglinda fixată pe partea interioară a uşii. Îşi cercetă cu atenţie expresia, ca şi cum asta l-ar fi ajutat să înţeleagă ce se întâmpla cu el în noaptea aceea. „Poate că *totuşi* sunt bol-nav!" îşi zise, studiindu-şi cu vădită nemulţumire trăsăturile obosite.

Se concentră, vru să-şi amintească visul, dacă vis fusese ceea ce-l tulburase pe el, care nu visa niciodată. Şi avu impresia că vârtejurile de umbre, de mişcări stranii revin, suprapuse pe imaginea din oglindă, estompând-o. Ori poate că imaginea era mereu acolo, însă el şi-o vedea neclar, i se împăienjenise brusc vederea. „Ce-o fi cu mine?" gândi şi se sperie de-a binelea. Ameţit, se sprijini de dulap, iar uşa lovită cu cotul începu să se legene, mişcându-i ritmic, cu un scârţâit stins, imaginea reflectată în oglindă.

— Mamă? gemu întrebător, înfiorându-se, când recunoscu femeia uscată, cu părul alb, despletit, care venea spre el prin ceaţa oglinzii.

Îl privea mustrător, aşa i se păru lui, de dincolo de un văl flu-turat, ori poate că de dincolo de un perete lichid care îşi schimba mereu curbura, deformând.

— Mamă?! întrebă apoi, neîncrezător, îngenuncheat lângă oglindă. Nu! Nu, nu! gemu iarăşi, pentru că fluturarea aceea ceţoasă în care stătea bătrâna se subţie pe neaşteptate şi bătrâna veni spre el, înaintă spre el, mişcându-şi corpul într-un fel cu totul neaşteptat, ca o felină.

Şi acolo, în partea de jos a oglinzii, mai degrabă simţi decât văzu mişcările gleznelor terminate cu gheare subţiri şi alunecarea ondulată a spinării neomeneşti. Faţa bătrânei se destinse, zbârciturile

dispărură într-un zâmbet chinuit, iar omul descoperi trăsăturile Andei şi i se păru că icnetul pe care îl scosese avea să-i demoleze pieptul, deşi răsuflarea lui abia reuşi să aburească un colţ de oglindă. Anda îi zâmbea trist din întruchiparea aceea ne-verosimilă, pe care bărbatul o refuza cu oroare, cu toată fiinţa lui chircită într-un protest mut şi neputincios.

— Pleacă!... Pleacă! izbuti el să ţipe, după mai multe încercări, împingând cu mâinile oglinda care îi reflecta din nou faţa schimonosită.

Apoi se smulse din coşmar şi, într-o străfulgerare, fiinţa stranie dispăru. Bărbatul tremura, ghemuit lângă uşa dulapului din care hainele Andei împrăştiau un discret parfum. O vreme, până când pulsul său îşi mai domoli zvâcnirile necontrolate, nu îndrăzni să-şi ridice ochii spre oglinda legănată, de teamă să nu reintre în coşmarul abia destrămat. Stătu acolo, mai speriat decât oricând, dominat de un dezgust căruia nu i se putea opune şi nici nu voia să încerce. Deodată, pe neaşteptate, senzaţia aceea dispăru şi rămase doar o durere vie, străină de el şi, totuşi, acut percepută. În mod surprinzător, durerea făcu iarăşi loc scârbei, era parcă materializarea extremă a acestui sentiment de care omul îşi simţi pătrunsă fiecare fibră a corpului.

Se ridică anevoie în picioare. Lovit de un gând, se apropie de hublou şi gheata din piciorul încălţat bocăni de câteva ori în po-dea, destrămând liniştea. Soarele pitic încă nu răsărise şi, din cauza luminii aprinse înăuntru, afară nu putea desluşi nimic, până când nu umbri o porţiune din geam cu palma. Şi se convinse că *himerele* erau acolo, la câţiva paşi de staţie, chiar în faţa sa.

— Să vă ia naiba! mârâi derutat, neştiind ce să mai creadă.

Numără vreo zece jivine, câte intraseră în spaţiul mai luminat din apropierea hubloului, dar în întuneric puteau fi şi altele. Se întrebă dacă nu

era cazul să-i trezească pe ceilalţi, însă picioarele nu-l ascultau, avea senzaţia că i le leagă nişte fire elastice. Vedea acum mai bine făpturile scunde, adunate acolo. Unele încremeni-seră într-o aşteptare derutantă pentru cel care le cunoştea obiceiurile. Altele îşi legănau capul ovoidal în prelungirea acelui peduncul vânjos şi disproporţionat de lung faţă de trunchiul care-l susţinea, implântat el însuşi, în partea dinainte, pe două picioare groase şi scurte. Omul surprinse mişcarea câtorva forme întunecate, dar nu era zvâcnirea înaltă şi sprintenă, binecunoscută tuturor, saltul acela de pisică speriată, posibil datorită elasticităţii corpului subţire şi a smocului de membre tentaculare care-l terminau. Nu, de data asta himerele nu dădeau semne de teamă, iar mişcările lor, încete, abia schiţate, îl făcură să creadă că *ele veniseră cu un anumit scop acolo* şi nimic nu-l îndreptăţea să presupună că se vor împrăştia curând.

Era pur şi simplu consternat de apariţia himerelor în apropierea staţiei, ştia cât de greu puteau fi ele vânate sau capturate în pădurile încă puţin explorate din munţi. Se pricepeau atât de bine să evite întâlnirea cu omul, încât adesea, la înapoierea celor plecaţi în urmărirea lor pentru câte două sau trei săptămâni, mai mult de jumătate din numărul cuştilor rămâneau goale. Şi uite că acum jivinele dădeau târcoale staţiei, unele încremeniseră în faţa hubloului, mute, altele îşi legănau capetele ovoidale, aşteptând. „Aşteptând *ce?*” se întrebă omul, nedumerit, uimit de îndrăzneala vietăţilor care nu coborâseră niciodată din pădurile alpine decât închise în cuşti.

Îşi zise că n-ar fi fost rău să-i trezească pe ceilalţi, să verifice împreună dacă nu cumva cuştile se deschiseseră în mod accidental, lăsând animalele în libertate. Se îngrijoră pentru soarta experienţelor, unele erau abia începute, altele în plină desfăşurare. Asta ar fi lipsit, ca exemplarele

capturate cu preţul atâtor eforturi să dispară tocmai când era mai mare nevoie de ele! Înţelegerea vieţii se întemeia în bună măsură pe studiul făpturilor cu aspect fabulos pe care le numiseră, încă de la prima escală, himere. Pro-gramul de cercetări al celor debarcaţi acolo prevedea mai mult decât nişte simple disecţii pentru cunoaşterea particularităţilor anatomice ale himerelor; de această etapă se trecuse şi era firesc ca lucrurile să nu se oprească aici. El însuşi urmărise experienţe complexe, testase puterea de adaptare a speciei la diferite medii, capacitatea ei de supravieţuire, rezistenţa-limită la efort şi, amintindu-şi de toate astea, revăzu în minte laboratorul metalic prin care trecea curent electric şi salturile disperate ale himere-lor, cărora li se dădea o şansă a supravieţuirii – şansa era frânghia de care se agăţau cu ghearele şi se căţărau zvâcnind în lungul ei, numai că dispozitivul fusese astfel conceput încât să scuture frânghia cu o anumită frecvenţă şi himerele cădeau, şi iar urma saltul, şi iar frânghia scuturată, până când oboseala răzbea făpturile testate şi cele mai multe îşi găseau sfârşitul acolo, pe podeaua electrizată a laboratorului, de unde erau apoi scoase şi transportate în sala de disecţie, pentru alte cercetări. Memoria calculatoarelor era plină de informaţii, de date riguros înregistrate şi interpretate. Sacrificiul himerelor deschidea, puţin câte puţin, poarta spre lumea soarelui pitic, şi oamenii se obişnuiseră să-l scuze firesc, fără emoţie, în numele ştiinţei.

Îşi simţi din nou mintea năpădită de umbre şi din nou îl încercară neliniştile şi teama, fără vreun motiv aparent. „De ce m-aş teme?” gândi el, neluându-şi privirile de la himerele de afară, în definitiv toată lumea ştia că ele nu erau primejdioase şi n-aveau cum intra în staţie, aşa ceva era exclus. „De ce m-aş teme?” se întrebă şi revăzu în minte salturile vietăţilor înnebunite de curentul electric şi mişcările zvâcnite ale frânghiei

sub trapa la care himerele nu mai ajungeau. Şi iarăşi salturile spre viaţă şi căderile şi tot aşa, până când omul înţelese că făpturile acelea care se jertfeau în laborator, sub nenumăraţii senzori ai maşinilor de calcul, împrumutau pe rând, pentru capetele lor lipsite de expresie, faţa bătrânei cărunte, sau a Andei, sau a lui Coman, şi chiar propria lui imagine, uşor deformată, după cum vălul umbrelor se subţia sau îşi intensifica mişcarea tremurată.

Zorii erau aproape, noaptea slăbise, diluată de tenta aspră prin care soarele pitic îşi anunţa de departe prezenţa. Himerele stăteau tot acolo, nemişcate, cu alcătuirea lor stranie crescută parcă din pământ. Omul le privi îndelung, lăsându-se pătruns de tristeţea aceea dureroasă, şi parcă nici tristeţea nu era a lui, aşa cum nu fusese nici visul. Se lăsă biciuit de tristeţea aceea străină şi de uimire şi de neîncredere, apoi iar de tristeţe, şi închise ochii, dar nu putu scăpa, pentru că himerele de afară se mutau atunci înăuntrul lui, obligându-l să le privească, să le suporte tăcerea.

ORA MUTANŢILOR

Uşa se deschise şi intră un băiat, după îmbrăcăminte şi după felul cum îşi purta uniforma – cam boţită, stropită cu noroi uscat pe cracul pantalonului – arăta a elev de şcoală profesională. Printr-un reflex bine consolidat în cei aproape patruzeci de ani de serviciu, Mikloş-baci aruncă o privire în oglindă, îl luă în primire pe noul-venit, îl cântări şi-i evaluă rapid înfăţişarea, şi asta fără ca mâna lui stângă (era stângaci) să-şi înceteze migăloasa trudă cu briciul pe obrazul pe jumătate bărbierit al clientului. Elevul intră, privi în jur cu un aer derutat, avu o ezitare, ca şi cum sclipirile oglinzilor mari care reflectau imagini în alb – cei patru frizeri în alb, clienţii înveliţi pe sub bărbie cu pânza albă, pe care cădeau smocuri de păr – nu i-ar fi fost deloc pe plac. „Ăsta, gândi Mikloş-baci răzând cu atenţie obrazul mare, înecat în albul gros al spumei, ăsta, decât la şcoală, ar sta cu mai multă plăcere în parc, cu doi-trei colegi, trăgând din ţigară şi spunând glume de-şucheate.” În sfârşit, decis să facă totuşi ceva, băiatul afişă o mutră care părea mai degrabă obraznică decât expresia dorită a curajului şi stăpânirii de sine. Îşi purtă picioarele încălţate în bocanci prăfuiţi spre un scaun gol şi se aşeză acolo, lângă clientul venit înaintea sa, foindu-se îndelung, ca şi cum l-ar fi incomodat hainele strâmte. Abia după vreo două minute îşi aduse aminte de chipiu; şi-l luă de pe cap şi, aplecat în faţă, cu coatele pe genunchi, începu să-l răsucească în mâinile lui lungi, cu degete nu prea curate.

— Scoateţi, vă rog, un bon de la casă! i se adresă Mikloş-baci, pe tonul blând, politicos, pe care-l folosea faţă de oricine; vorbea cu un uşor accent, dar vocea îi era plăcută, molatică, de o monotonie deloc supărătoare.

Băiatul sări în picioare şi, descoperind mica îngrăditurã în ca-re casieriţa citea, cu ochii plecaţi în poală, un roman sentimental, se îndreptă într-acolo. Maria îşi ridică ochii de pe carte, luă banii, făcu un bon şi, înainte de a-şi relua lectura, urmări mersul târşâit al băiatului. Acela se întorsese la locul său şi, aşezându-se, îşi ridică privirile încruntate, săgetând cu ele, fără nici un rost, pe deasupra buzelor strânse într-un bot îmbufnat. Maria îl mai privi câteva momente, înciudată. „Ia te uită ce nesimţit! gândi. Dacă ar fi al meu, l-aş bate de trei ori pe zi.” Şi, apreciind că-i dăduse deja prea multă atenţie, îşi reluă lectura întreruptă.

— Următorul! anunţă tânărul cu mustăcioară de la oglinda din colţ şi vântură de două ori, cu prosopul, peste scaunul abia eliberat.

Mikloş-baci frecă bine faţa ieşită la iveală de sub clăbucul luat cu briciul, apoi căută pe suportul de lângă chiuvetă cutiuţa cu pudră.

— Următorul! ceru şi celălalt frizer, ziarul fâşâi, împăturindu-se, omul se ridică, făcând scaunul să scârţâie uşurat, apoi îşi lăsă greutatea în cel din faţa oglinzii de lângă uşă.

— Să mai poftiţi pe la noi, domnu’ doctor! îşi eliberă Mikloş-baci clientul, conducându-l până la uşă, cu toată atenţia, mulţumit să audă zuruitul monedelor din buzunarul halatului.

Se obişnuise şi cu mulţumirea asta, o găsea firească şi-i părea bine că ultima monedă strecurată acolo nu fusese de un leu, ci de trei.

— Cum te tund, băiete? întrebă Mikloş-baci, revenit la postul său, unde elevul şcolii profesionale se instalase fără a mai fi poftit. Chiar aşa, de tot? se miră bătrânelul, ezitând cu maşina în mână, şi-l mai întrebă o dată, ca să nu greşească.

Apoi vârî maşina în chica băiatului, croindu-şi drum de la frunte spre ceafă. Motoraşul electric zbârnâia uniform. „Cine ştie ce năzbâtii o fi făcut ăsta la şcoală!” gândea bătrânelul, conducând cu

grijă maşina peste pielea cu mătreaţă, dezgolită pe capul băiatului, iar acesta se strâmbă cumplit, privindu-se în oglindă pe sub mâinile frizerului, suferind vizibil din cauza podoabei pierdute. Maria îi văzu faţa reflectată în oglindă şi nu se putu abţine să nu întrebe, de la locul ei:

— Ia spune, cine te-a pedepsit şi de ce?

— Nu-i treaba dumitale, răspunse cu duşmănie băiatul.

Maria se înfurie, îşi dădu seama că n-avea nici un rost să-i răspundă băiatului, dar obrăznicia lui i se păru revoltătoare, era unul dintre aceia care au darul de a te enerva chiar fără să scoată o vorbă. Era destul să-l priveşti, să-i vezi umbletul, îmbrăcămintea dezordonată, ticurile însuşite din filme proaste, expresia feţei. Un timp, casieriţa îl privi prin oglindă, înăbuşindu-şi mânia, apoi îşi lăsă deoparte romanul şi, în sertarul pe jumătate deschis, începu să-şi pună ordine între bancnote, numărându-le; simţea că în felul acesta împiedica enervarea să ia proporţii. Abia după ce băiatul ieşi, aruncând tuturora, ori poate că numai aşa, fără adresă, o căutătură cruntă, Maria vorbi, supărată, întoarsă spre bătrânul care îşi aranja în dulăpior instrumentele:

— Eu, dacă ai mei ar fi ca ăsta, i-aş omorî în bătaie! Aş scoate eu dracii din ei!

— Lasă, zise moale Mikloş-baci, că dumneata ai copii buni, nu trebuie să te superi pentru nu ştiu cine! Să se supere alţii...

Şi, oprită brusc în toiul elanului, Maria îi dădu dreptate, vor-bele bătrânului îi răspândiră căldură în suflet, aproape că uită de obrăznicătura tunsă chilug. „Da, îşi zise, aşa e, eu am copii buni, nu mă pot plânge...”

* * *

Cel mic îşi trăgea servieta, izbindu-şi-o de genunchi, şi fluiera pe sub gardurile umbrite de coroanele pomilor, fluiera cu ochii după porumbei.

Ştia bine casa cu porumbei, trecuse de nenumărate ori pe acolo, în drum spre şcoală şi la întoarcere, şi de fiecare dată fluiera, ca să ridice porumbeii în aer, să-i pornească în zbor, drept în sus, deasupra coteţelor cu intrări mici, numeroase, apoi să-i vadă rotindu-se, un stol întreg, fâlfâind din aripi pe deasupra cartierului, într-un cerc pe care copilul îl urmărea încântat, şi din când în când îşi azvârlea geanta veche în sus, ca să-i sperie şi să le accelereze zborul. Numele lui era Cornel.

Porumbeii încă n-apucaseră să ţâşnească în zbor, gungureau în paradisul lor multietajat din fundul curţii, când Cornel *percepu fluidul,* recepţionă unda aceea vagă, ştia el de la cine, şi mai ştiu imediat că acel cineva era supărat. Uită de po-rumbei şi-şi văzu mai departe de drum, nu cu prea multă bucurie însă; se simţea vinovat pentru stiloul pe care celălalt nu şi-l găsise. „Dacă mi l-a dus la şcoală – traducea gândul nervos al celuilalt – dacă mi l-a dus iar la şcoală, am să-i rup urechile!” „Ba n-ai să mi le rupi!” gândi Cornel. „Ba am să ţi le rup!” răbufni gândul celuilalt. „Şi, dacă vrei să ştii, nici nu ţi-am luat stiloul, caută-l după dulap!” gândi Cornel, amintindu-şi că, într-adevăr, cu o seară în urmă îşi scrisese compunerea cu stiloul fratelui său. Jenu ieşise până la complexul alimentar după nişte cumpărături, iar când se întorsese, ca să nu fie surprins, Cornel se grăbise şi scăpase stiloul pe jos, iar stiloul se rostogolise sub dulap. Noroc că avusese puterea să nu gândească obiectul, să nu şi-l imagineze, aşa că Jenu, deşi simţise ceva, nu putea şti exact despre ce era vorba. „Ce-ai făcut?” îl întrebase atunci, privindu-l cu suspiciune, dar cel mic refuzase să recunoască ceva. „O să te spun mamei”, ameninţase Jenu, pregătindu-se să treacă dincolo, în bucătărie, cu plasa plină de varză, două căpăţâni. „N-ai decât! răspunse Cornel, străduindu-se să pară că nu-l interesa ameninţarea. Atunci o să-i spun şi eu de Felicia...” Jenu

tresărise. „Care Felicia?” întrebase el, cu un glas şovăitor. „Ştii tu care, lasă-mă în pace!”

Dintre toţi trei fraţii, Cornel recepţiona fluidul mai uşor şi mai clar, era mândru de asta şi-i plăcea uneori să-l simtă pe Jenu poticnindu-se, încordându-se, chinuindu-se să înţeleagă ceea ce pentru el n-ar fi fost greu deloc. Fără să ştie prea bine cum, Cornel reuşea să tulbure unda, atunci când voia, s-o încarce de paraziţi, s-o slăbească şi s-o deformeze, şi făcea treaba asta întotdeauna când voia să-l necăjească pe cel mare; era mica lui răzbunare de copil mai slab şi, totuşi, mai dotat. Jenu nu pricepuse multă vreme ce se întâmpla, de ce câteodată, în toiul dialogului, gândul celuilalt se estompa, îşi pierdea claritatea, deşi îl percepuse până atunci intens şi fără dificultate. Se încorda, simţea acolo o provocare, se ambiţiona s-o înfrunte, până când îl treceau năduşelile de atâtea sforţări, dar unda nu se limpezea decât atunci când voia Cornel, iar acesta îşi amintea că mâncase o scărmăneală bună când Jenu înţelesese cum stăteau lucrurile şi cine îi făcea lui greutăţi când „asculta la distanţă”. Apoi se obişnuiseră cu toţii, cel mare acceptase – greu, dar până la urmă tot acceptase – superioritatea celui mic în jocurile lor telepatice. Avea totuşi mulţumirea că nu el, ci Mimi, pe care de fapt o chema Rodica, rămânea mereu pe ultimul loc; ea recepţiona cel mai greu, cel mai inexact, traducea gândul cu aproximaţie, şi nu de puţine ori greşea.

O dată, mai demult, Cornel făcuse o boacănă, spărsese o vază de cristal, la care maică-sa ţinea mult. „Asta-i de când m-am măritat”, le spunea ea cunoştinţelor, oaspeţii se minunau, lăudau obiectul, unii sincer, alţii din complezenţă; oricum, Maria se simţea legată de vaza aceea subţire, şlefuită pe nenumărate feţe, iar băiatul, curios, se suise pe un scaun, o trăsese afară din vitrina dulapului, şi vaza, răsturnându-se, căzuse, lovise scaunul şi se făcuse ţăndări pe jos. Cornel se

speriase. Frate-său, Jenu, era plecat atunci într-o tabără de pionieri, la peste o sută de kilometri distanţă. „Mă, prăpăditule, vai de capul tău!” îi strigase, mai precis aşa recepţionase Cornel gândul lui Jenu, ca pe un strigăt. „Să nu te-apuci să minţi, mai gândise cel mare, să nu te-apuci să minţi, cum simt că vrei să încerci!” „Ce să fac ?” scâncise Cornel, şi în clipele acelea îi venea să fugă de-acasă. Până la urmă totul trecuse cu bine, maică-sa nu-l bătuse, nici nu-l certase mai mult decât trebuia, deşi o durea sufletul după vaza de cristal. „Parcă presimţeam”, spusese Maria, şi într-adevăr presimţise, stătea în cuşca ei şi tocmai rupea din carnet bonul unui client, când o lovise aşa, brusc, gândul că se întâmplase, acasă, ceva rău cu vaza.

Cornel se întoarse la casa cu porumbei şi, vârând două degete în gură, fluieră prelung. Păsările se ridicară de pe acoperiş, vânturând cu plesnet de aripă aerul, şi trecură pe deasupra lui, cotind apoi, în formaţie compactă, spre stânga. Băiatul îşi făcuse socoteala să mai aştepte până când lui Jenu îi trecea supărarea; până la întoarcerea maică-sii îi mai rămâneau aproape două ore, iar pe taică-său nu-l mai punea la socoteală, era sigur că avea să mai întârzie, în drum spre casă, la vreun bufet. „Să se potolească ăla, îşi zise, ce mare lucru că i-am rătăcit stiloul! Tot eu i l-am găsit...” Fluieră din nou, cu ochii pe sus, urmărind porumbeii, apoi se nelinişti, era neliniştea pe care o simţea de câte ori se ivea prin preajmă o primejdie; ceva nedefinit, o tensiune apropiată, greu de localizat, dar care îi trezi toţi nervii, pregătindu-l s-o rupă la fugă. Privi în jur, văzu poarta deschizându-se şi omul care încerca să se apropie pe furiş, prin spatele lui, cu o nuia în mână.

— Când ţi-oi da una peste fund, te saturi să-mi mai zburătăceşti porumbeii! strigă omul îmbrăcat caraghios, în nişte pantaloni scurţi şi largi, şi se

opri, înţelegând că nu-l mai putea ajunge pe băiat, care zvâcnise înainte, prin mijlocul străzii.

„Ha, ha!” simţi râsul lui Jenu, era o stare ciudată, de fapt nu auzi nimic, decât avu convingerea că atunci cineva râdea de el şi-i fu ciudă. Ce „ha, ha”? îi veni să strige şi, înciudat, aruncă servieta în sus, către stolul care tocmai traversa strada, la mică înălţime. N-o mai prinse, o lăsă să cadă în praf, servieta se deschise, şi două cărţi săriră afară. Cu coada ochiului, privi în urmă, acolo nu mai era nici o primejdie, omul cu nuiaua intrase în curte, nu-l mai vedea. Îşi adună fără grabă cărţile, le vârî în geanta veche, scutură praful de pe ea şi porni, tot fără grabă, spre casă.

* * *

— Mamă, zise Cornel, Mimi citeşte cu degetele!

— Da... Sigur! exclamă Maria. Bine că nu scoate fum pe urechi.

Fum scotea uleiul, care sfârâia pe aragaz. Cu mânecile halatu-lui suflecate, Maria pregătea aluatul pentru o plăcintă, îl întindea expert, modelându-l în aer, înainte de a-i da drumul în tigaie.

— Tu nu crezi, mamă! observă băiatul, îmbufnându-se.

— Cu degetele de la mâini, ori cu cele de la picioare? mai întrebă Maria, iar aluatul căzu în tigaie, sfârâind.

— De la mâini, preciză Cornel, apoi înţelese că pe maică-sa n-o interesa ce spunea el, ea credea că totu-i o scorneală.

„Nu vezi că eşti prost!” gândi Jenu din camera alăturată.

— Mamă, Jenu mă face prost! se plânse Cornel.

Maria se enervă.

— Tu nu vrei să mă laşi odată în pace? strigă ea, înroşindu-se la faţă. Am de lucru, acuşi vine taică-tău şi plăcintele nu-s gata. Îmi arde mie de aiurelile voastre! Şi unde-i Jenu? întrebă ea,

căutând în jur. El nici nu-i aici, şi tu zici că nu ştiu ce-ţi face... Chiar azi mă superi, când v-am lăudat în faţa lui Mikloş-baci, nu mă face acum să regret!

„Ţi-am spus eu că eşti prost! reveni Jenu. Vino să sfârşim jocul", chemă prin perete, neauzit, băiatul cel mare.

Îmbufnat, Cornel ieşi din casă, se aşeză în curte pe o piatră şi privi spre cuşca din colţ. Nero era acolo, se întinse leneş, căscă şi, îndreptându-şi spinarea, dădu vesel din coadă. „Cei mari sunt proşti!" hotărî băiatul, sprijinindu-şi bărbia în pumni. „Hau-hau!" lătră Nero, încuviinţând, sau pur şi simplu vrând să se joace. „Lasă-mă şi tu!" gândi băiatul şi, şovăind întâi, câinele se retrase, intră în cuşcă, zuruindu-şi lanţul pe pietre, se aşeză pe burtă, cu botul într-o parte, şi rămase nemişcat, ciulind când şi când urechea. „Nu ştii niciodată cum să te porţi cu ei!" gândi Cornel, avându-i în minte pe „cei mari". „Aşa-i!" încuviinţă din casă Jenu, asta-l enervă şi mai mult pe Cornel. „Nici aici nu scap de tine?" întrebă el. „Nici la cinci sute de kilometri", veni răspunsul. Şi atunci Cornel începu să bruieze unda, se gândi la mai multe lucruri o dată, sări de la unul la altul fără nici o legătură. Jenu încerca să mai spună ceva, dar bruiajul mental îl împiedica să se facă auzit. „Na, aşa-ţi trebuie, să te saturi!" recepţiona el, prin zidul casei, starea de satisfacţie a fratelui său.

— Terminaţi odată! interveni Mimi, se răstise, făcând-o pe bunică să tresară din somnolenţa ei, mai-mai să scape de pe genunchi lucrul de mână.

— Ce-i, Mimi? întrebă hârâit, mirată, bătrâna. Ce te-a apucat? şi îşi privi cu nelinişte nepoata; nu înţelegea de ce începuse fata să ţipe când era liniştea mai mare.

Instalat pe canapea, Jenu ridică fruntea de pe revistă şi Mimi îl văzu zâmbind, ochii îi străluceau cu subînţelesuri. „O sperii pe bătrână!" gândi el amuzat.

Veni şi tatăl, afumat ca de obicei, mâncă în bucătărie, i se auzeau sorbiturile zgomotoase. „Ia şi plăcinte”, îl îmbie Maria, bărbatul mâncă şi plăcinte, apoi se ridică de la masă şi se îndreptă spre dormitor. „Am cărat astăzi un munte de mortar”, zise şi trecu dincolo.

* * *

Femeia era scundă şi tânără, nu părea să fi trecut de 30 de ani, îşi pieptănase părul cu coc, un coc înalt, prins în agrafe. Maria se simţi puţin intimidată. „Poftiţi în cameră, zise, luaţi loc, să dis-cutăm aici, mă scuzaţi o clipă, să vă servesc cu ceva. Nu, nu! vă rog să nu mă refuzaţi, altfel mă supăr, nici nu mă gândesc să nu vă servesc cu ceva...” Şi aduse la repezeală, pe o farfurie, nişte fursecuri, „bine că nu mi le-au mâncat pe toate!” gândi despre copii, apoi zise: „Sunteţi diriginta lui Cornel, dacă nu mă înşel?” şi zâmbi mai mult încurcată decât foarte bucuroasă, deşi nu se te-mea de ceva în mod deosebit. Tânăra se aşezase pe scaunul oferit, trăgându-l mai departe de masă, îşi atârnase de spetează poşeta maronie şi cerceta discret încăperea, într-un fel care Mariei nu-i scăpă.

Discutară despre copil, Maria se interesă de felul cum se purta Cornel la şcoală. „Bine, bine! veni răspunsul. Nu-i un elev indisciplinat”. Profesoara părea totuşi preocupată de ceva şi nu se decidea să treacă imediat la lucrul acela pe care Maria încerca să-l simtă. „O fi făcut ceva! îşi zise Maria, furnicată de nelinişte. O fi făcut copilul cine ştie ce măgărie şi de asta a venit domnişoara la mine...” Dar domnişoara venise să vadă cum stătea elevul ei, cum trăia, unde locuia şi în ce fel îşi făcea lecţiile. „Eu sunt nouă, spunea, clasa asta mi-a fost încredinţată abia de curând, aş vrea să-mi cunosc mai bine elevii. Nu-i acasă?” se miră domnişoara. „Nu, l-am trimis până la naşii noştri,

le eram datoare cu nişte bani, l-am trimis să-i ducă."

— Aş putea să-l torn! îi spuse Jenu soră-sii, în bucătărie. Aş pu-tea să le spun că, în clipa asta, ăla mic stă în fundul sălii „Victoria" şi cască gura la un *western,* e atât de transpus, că-i vine să dea din picioare, pesemne că tocmai acum se trage *pif, paf!* pe ecran. Să mă duc dincolo şi să-l torn?

— Să nu faci asta, vezi-ţi de treaba ta! îl sfătui Mimi, privindu-l chiorâş.

Jenu demontase aparatul de radio şi, absorbit, apăsa cu vârful şurubelniţei, căutând contactul dezlipit.

— Dacă mă concentrez puţin, îţi spun despre ce film e vorba, zise.

Dincolo, profesoara se mira. „N-are teză la română mâine?" întrebă ea, ştiind foarte bine că teza era programată pentru a doua zi. Maria rămase atât de surprinsă, încât uită să mai pună pe masă şerveţelele pe care le pregătise, nişte şerveţele roz, cu un mic model în colţuri. „Nu ştiu, domnişoară, să întreb!" răspunse ea şi, cu şerveţelele în mână, deschise uşa de la bucătărie tocmai când Jenu îi făcea un semn discret soră-sii, cerându-i să se ferească din dreptul ei. Maria îi întrebă dacă ştiau ceva de teza de a doua zi. Sigur că ştiau. „De ce nu mi-aţi spus?" îi certă Maria şi se întoarse spre profesoară, închizând uşa la loc. „Nu mi-a spus nimic, se scuză ea cu un aer vinovat, altfel nici nu mi-ar fi trecut prin minte să-l trimit pe el, nu înţeleg de ce nu mi-o fi spus. Trebuia să stea acasă şi să înveţe!" se supără ea, deodată, şi se puse pe ameninţări. „Dacă-mi vine cu notă rea, cum să-l pedepsesc, spuneţi-mi dumneavoastră, că-i sunteţi dirigintă şi vă pricepeţi mai bine la treburi din astea!" i se plânse apoi tinerei, care începea să nu se prea simtă la largul ei, urmărind agitaţia mamei.

În sfârşit, profesoara îşi dădu drumul. „Uite despre ce voiam să discut", zise, iar Maria se lăsă

încet pe scaun, prin urmare tot mai era ceva, simţise ea de la început că vizita aceea avea un rost ascuns şi începu să se teamă, parcă i-ar fi fost greu să audă ce avea să-i spună tânăra pe care o fixa cu ochii plini de o neliniştită aşteptare. „Alaltăieri au avut teză la obiectul meu, urmă profesoara, eu predau matematica...” „Ştiu, domnişoară”, vorbi moale Maria, „...şi le-am dat o problemă, nici prea grea, nici prea uşoară...” continuă profesoara – „dumneavoastră ştiţi ce faceţi”, aprecie Maria – „ieri le-am corectat tezele şi azi le-am discutat în clasă”, zise cealaltă şi îşi ridică privirile peste umărul Mariei, strângându-şi buzele, muşcându-şi-o pe cea de jos, ca şi cum ar mai fi avut nevoie de câteva clipe de gândire înainte de a continua discuţia. „N-a făcut bine problema!” presupuse Maria, tresărind. „Ba nu, a făcut-o! zise profesoara. A făcut-o, dar cum?”

Dincolo, în bucătărie, Jenu se întrerupse din lucru, puse şurubelniţa pe masa plină de mărunţişuri metalice, se scobi îndelung în urechea stângă şi zâmbi unui gând neştiut. Mimi nu reuşea să i-l perceapă limpede, de altfel nici nu prea lăsa să se vadă că ar fi interesată, scosese pâinea din dulap, îşi tăiase o felie şi şi-o ungea cu untură.

„Doamnă, zicea profesoara, a rezolvat problema algebric, nu ştiu dacă mă înţelegeţi...” – „înţeleg”, răspunse Maria, deşi se vedea limpede că nu pricepea nimic – „aşteptam de la el, de la toţi, preciză profesoara, o soluţie aritmetică, iar Cornel mi-a dat o rezolvare algebrică, un rezultat exact, vă rog să fiţi atentă, un rezultat exact, dar obţinut pe o cale pe care copiii n-o vor învăţa decât peste doi ani, într-a şaptea, programa şcolară n-o include decât atunci. Vă închipuiţi cât am fost de uimită, exclamă profesoara, Cornel nu e slab la materia mea, dar nici n-a strălucit, şi uite că-mi dă o soluţie obţinută algebric, acolo unde nimeni nu se aştepta!” „O fi copiat!” tresări Maria, aplecându-se în faţă. „Exclus! aprecie profesoara. N-avea de

unde, n-avea nici o carte la el, cu atât mai puţin una de clasa a şaptea, şi nici de la altul n-ar fi putut copia, pentru că nimeni din clasă n-a rezolvat problema algebric, eu susţin că-i peste puterile lor...”

Maria nu spuse nimic, nu ştia ce să spună, o privi pe tânăra din faţa ei, uitase s-o mai îmbie cu fursecuri şi se legăna doar pe scaun, privindu-şi musafira întrebător. „Doamnă, vorbi profesoara, azi am verificat tezele în clasă, l-am scos la tablă pe Cornel. L-am pus să facă problema din nou, acolo, în faţa clasei, şi a rezolvat-o pe calea aritmetică, nu ştiu dacă mă înţelegeţi, pe calea aritmetică! Adică aşa cum li se cerea, după cunoştinţele pe care şi le-au însuşit până la ora asta. Fă-o aşa ca în teză! i-am cerut, şi n-a mai ştiut să mi-o facă, mi-a zis că a uitat, atunci a ştiut s-o rezolve şi *altfel,* dar acum a uitat! Reţineţi că n-a avut de unde să copieze, prin urmare trebuie să accept că lucrurile s-au petrecut aşa cum spune el?” sfârşi ea printr-o întrebare. „E ceva rău în asta?” se interesă Maria, mai scăpată de sub apăsarea care o stăpânise până atunci. „Nu ştiu ce să zic, n-am avut prilejul să văd cum arată un geniu, zise profesoara dusă pe gânduri. O fi avut într-adevăr o sclipire... În sfârşit, o să mai văd, o să mă ocup de el îndeaproape.” Profesoara se ridică, îşi luă poşeta pe braţ, apoi îi zâmbi Mariei. „Sinceră să fiu, voiam să mă conving dacă băiatul primeşte acasă o îndrumare specială.” „Doamne fereşte! se apără Maria. Eu lucrez într-o frizerie, iar taică-său e zidar, cine s-ar putea ocupa de el, cu materiile ăstea, care-s din an în an tot mai grele?! Dar n-aţi servit aproape nimic, vă rog, vă rog! insistă femeia, agitându-se iarăşi. Uite-acum trebuie să pice şi Cornel, poate vreţi să staţi de vorbă cu el...”

* * *

Mimi citea cu degetele. Stătea într-un colţ, lângă fereastră, şi privea afară, avea un aer absent, nu se putea spune că urmărea ceva anume din curtea îngustă, în pantă, a casei părinteşti, sfârşită în împrejmuirea de zid dincolo de care se întindea linia de troleibuz. Mimi privea distrată alunecarea „coarnelor" metalice pe deasupra gardului şi, purtându-şi palma dreaptă pe carte, descifra scena amoroasă din roman. O „recitea" cu încântare, cu o oarecare înfrigurare chiar, străduindu-se să descopere acolo mai mult decât lăsase autorul să se vadă. Trăia alături de personaje, sau pornind de la ele, un sentiment nebulos, alcătuit din vis, dorinţă, plăcere ascunsă şi ruşine repede reprimată. O iubire construită pe nişte coordonate abstracte, se îndrăgostise (sau i se părea?) de tânărul acela care, în roman, făcea ravagii în suflete.

— Mimi dragă, tu nu înveţi? hârâi de lângă sobă glasul bătrânei.

Se refugiase acolo, cu fotoliu cu tot, şi stătea cu o pătură aşezată pe genunchi. Ochelarii vechi şi-i ridicase pe frunte, poate că şi-i uitase acolo.

— Ba da! zise fata, fără să-şi întoarcă faţa de la geam.

La masă, Cornel îşi scria temele, concentrat, mişcând din buze după cum înainta cu stiloul lui vechi, crăpat, pe caietul cu linii. Avea un scris lăbărţat şi inegal; toată lumea, inclusiv el, era de părerea asta.

Tatăl îşi isprăvi treaba pe afară, de altfel începea să se întunece. Ciocănise în curte, la coteţul găinilor, căruia îi căzuseră două scânduri prinse în cuie ruginite. Ciocănise, înjurând tot timpul, că adică „şi lucrul ăsta de doi bani să-l fac eu, fir-ar ai dracului de copii, că nu te poţi încrede în ei, nu te poţi aştepta să pună mâna pe ceva, pe un cui, pe o scândură! Să vin eu de pe şantier şi să intru aici în schimbul doi..." De cum pătrunse în casă, dădu cu ochii de Cornel şi-l luă în primire:

— Ia spune, mă, ce dracu' ai făcut la teză, că eu tot n-am înţeles!

Iar Cornel se făcu mic după masă, simţind mânia tatălui gata să izbucnească.

— Lasă copilul în pace, ce ai cu el? cârâi bătrâna. Du-te mai bine şi-ţi spală mâinile, şi schimbă-ţi haina aia murdară. Cum intri în casă aşa?!

Intervenţia ei îl descumpăni. Bărbatul îşi roti ochii întunecaţi în orbite, îşi privi mânecile albite de var, stropite cu urmele mor-tarului.

— Eu cu haina asta vă câştig vouă pâinea! zise, supărat, dar se retrase în antreu, să se schimbe.

— Ştii, tată, zise copilul, ca să abată de la propria sa persoană atenţia bărbatului, ştii că Mimi ghiceşte?

— Ce spui?! Ce ghiceşte, ghicitori? veni prompt răspunsul zeflemitor al bărbatului.

Dar Cornel nu se lăsă, făcându-se că nu observă dezaprobarea fetei, deşi Mimi închisese brusc cartea şi încerca în şoaptă să-l convingă să renunţe.

— Nu ghicitori, insistă băiatul. Mie îmi spune de fiecare dată când mă ascultă la şcoală şi ce subiect îmi vine la teză.

— Îi drept, tu? întrebă tatăl, pironind-o din uşă cu o privire ne-încrezătoare.

— Da... cum să nu! Vorbeşte şi el, să n-adoarmă! se apără fata.

Tatăl îşi privi fiica, neştiind ce să mai spună, o vedea îmbufnată, împurpurată în obraji.

— Ia stai, tu fată, stai să te încerc! vorbi, în sfârşit. Ia spune, cine joacă mâine meci şi cine câştigă? şi aşteptă răspunsul, gândindu-se: *„Dacă* fata ghiceşte, mai ştii?"

Îşi aminti de unul care visa din când în când numere de loto şi câştiga. „Numai o dată să mi le ghicească exact, şi-i destul, îşi zise. Să-mi spună rezultatele bune, şi-s om făcut, umflu o sumă ca lu-mea..."

Dar fata se fâstâci, încercase pentru câteva momente să se concentreze, apoi renunţase, înroşindu-se până la urechi.

— Nu ştiu, zise, nu înţeleg jocul ăsta!

— Aha! se învioră tatăl. Pe dracu' ştii ghici! Pe dracu'...

Şi intră în bucătărie, unde-l auziră o vreme cotrobăind prin vase, iar bătrâna îşi spuse, nemulţumită, că iar o să se supere noră-sa dacă prinde de veste. Mariei nu-i plăcea să-i caute nimeni în oale când nu era acasă.

* * *

Despărţirea se făcuse cu ceartă şi cu supărare. Mimi plângea. „Ia uită-te la ea, mucoasa!" gândise tatăl şi strigase la fată :

— Ce, nu ţi-e bine? De ce te amesteci tu în treburile mele, vezi-ţi de şcoala ta, că de-aia muncesc şi te ţin la şcoală, pe tine şi pe ăştialalţi! Nu te băga în treburi care nu te privesc! Ce, o să vii tu acuma şi-o să-mi porunceşti ce să fac şi ce nu... Unde să mă duc şi unde nu!

Bărbatul se enervase. Maria privea nedumerită, nu înţelegea ce se întâmplase aşa, dintr-o dată, cu fata. Apoi o mustrase şi ea, cu mai puţină asprime, dar o mustrase. Tatăl nu gândea rău, şi hotărârea lui, în orice caz, nu putea fi pusă în discuţie de către copii, aşa socotea Maria.

— Unde-o să ajungem, tu? întrebă bărbatul, revoltat. Unde-o să ajungem dacă ăştia se apucă să ne spună ei ce şi cum trebuie să facem?! Am hotărât că merg? Am hotărât! *Aşa* rămâne... Uite-al dracului!...

Mimi plângea în hohote, cu palmele la ochi, taică-său o certa şi ea plângea mai tare.

— Ce are fata asta, tu? se răstise bărbatul, întorcându-se spre Maria. Eu, dacă nu tace, îi ard două palme de mă ţine minte, auzi?! răcnise el, de data asta întors spre fată.

Maria văzuse că gluma se îngroşa, îi era milă de Mimi şi n-ar fi vrut s-o ştie bătută. Oricum, începuse şi ea să se creadă fată mare. O luase cu binişorul.

— Spune, de ce nu vrei să meargă tata la ţară? întrebase după ce-o mai linişti.

Iar fata izbucnise iarăşi în hohote, rostind printre sughiţuri:

— Mi-e frică, mi-e frică...

— Auzi, tu! exclamase bărbatul. Să nu mă duc, pentru că ei îi e frică! Ai mai pomenit una ca asta? Să las afacerea, pentru că *domnişoarei* îi e frică!

Şi trântise cu ce avea în mână, un pantof fără şiret, trântise cu el sub pat, furios.

Mimi ar fi vrut să spună că nu se temea pentru ea, de fapt nici nu ştia prea bine pentru cine şi de ce se temea. O lovise aşa, deo-dată, neliniştea şi spaima aceea, îndată ce se pomenise de afacerea cu casa de la ţară. „M-au chemat să zidesc o casă", anunţase tatăl, cu o veselie pe care rareori i-o vedeau, semn că era atunci într-o zi bună şi propunerea îi surâdea. Îi surâdeau banii, nu puţini, cu care fusese tocmit, omul ştia să-şi preţuiască meseria, iar cei care îl tocmiseră îl cunoşteau, îşi amintiseră de el, deşi plecase din sat cu multă vreme în urmă. „Bani buni, zicea tatăl, aşa ceva nu-i de lepădat, o să-mi iau concediul acum, când au ăia nevoie, şi-o să le ridic casa până la acoperiş, mai departe facă ce-or vrea, nu mă mai priveşte..." Se bucurase şi Maria, cu gândul la lucrurile care trebuiau în casă şi se puteau cumpăra cu banii câştigaţi în plus, un frigider, să scape de grija mâncărurilor care se strică vara, şi un televizor, că tot plănuiseră de mai mulţi ani să-şi ia unul nou, şi uite că nu răzbiseră. Se bucuraseră şi copiii, fiecare în felul său, chiar şi Mimi, până când, deodată, poticnindu-se în mijlocul unei vorbe, Mimi se apucase de plâns, din senin, şi de-atunci încolo o ţinea morţiş cu: „Nu pleca, tată, nu pleca". Atunci o pălise teama aceea. „Poate că fata presimte

ceva", spusese bătrâna, închinându-se pe ascuns. „Presimte pe dracu'! ripostase tatăl. O să mă iau acum după năzăririle ei, o să dau cu piciorul la bani, asta vreţi, nu-i aşa?" Nimeni nu voia asta, firește, iar Mimi nu ştia nici ea ce i se năzărea, decât că-i era teamă şi se zbuciuma ceva înăuntrul ei de câte ori îşi amintea de povestea cu casa de la ţară. „Nu pleca *acum",* încercase ea să-şi înduplece tatăl, dar lucrul era hotărât, oamenii aşteptau, nu putea el să-i ţină cu socotelile încurcate. Şi, în plus, punea prea puţin preţ pe „ghicelile" fetei, se convinsese el bine, când cu meciurile de fotbal, cât valorau. „Ăştia, conchise nemulţumit bărbatul, gândindu-se la copii, ăştia se ţin mai grozavi decât noi, care i-am făcut!"

Clădise casa. Banii îi înscrisese pe carnetul de economii, chiar acolo, în sat. „Ce, îs nebun, să-i ţin asupra mea?" gândise, nescăpând-o din ochi pe funcţionara care-i număra, uimită de atâtea hârtii, căzute toate deodată. Îşi luă carnetul completat, îl verifică şi, mulţumit, ieşi din clădirea veche, vopsită într-un galben neuniform, parcă umezit pe mari suprafeţe. Îşi aminti de scenele făcute de Mimi, pentru prima dată de când plecase îşi aminti de ea. „Vezi, mormăi cu o bucurie care i se citea în priviri, dacă ascultam de ea, unde ajungeam? Casa ăluia tot ar fi făcut-o cineva, iar banii ar sta acum în alt buzunar... De ce să nu stea la mine?!"

Se întoarse la proprietarul casei clădite de el. Ţăranul era vesel, bucuros că-şi văzuse locuinţa zidită, tocmai închina cu ţuică în curtea plină de materiale, pământ săpat, mormane de ţiglă, grinzi; se „cinstea" cu câţiva cunoscuţi. „Ăştia-s dulgherii noştri, îi spuse cu mândrie zidarului, meşterii de-aici, din sat!" Lemnarii aveau să înceapă lucrul în dimineaţa următoare, acum se însera, nu mai era când. „Până-atunci, zise omul, cercetând cerul, poate că dă Dumnezeu şi nu plouă". Ceilalţi ridicară şi ei privirile. „Sigur că nu plouă!" îl asigurară pe proprietar. „Haide şi dumneata,

meştere, îi ceru el, pofteşte la un pahar de veselie, că lucru-i gata, nu mai ai de ce să te fereşti...” Şi râse, clipind din ochi, făcându-le semn celorlalţi, ca să simtă şi să-i aprecieze gluma, ca unuia care îl ştia acum bine pe meşter, ştia cât poate duce, doar băuseră seară de seară împreună cât timp durase lucrul la ziduri. Obiceiul cere să-l îmbii pe meşter cu băutură, ca să-i meargă treaba mai cu spor, iar ăsta, zidarul, nu se lăsase niciodată multă vreme rugat. „Îi din sat şi el, de la noi!” explică gazda cu un fel de mândrie, în vreme ce dulgherii îi făcură loc pe movila de pământ săpat, unde şedeau.

Băură mult şi vorbiră de toate, din ce în ce mai aprins, din ce în ce mai transportaţi. El îşi aminti de nişte case pe care le clădise mai demult, tot în sat, a lui cutare, „ştim, ştim!” clătinară dulgherii din cap, erau mai tineri şi nu le erau prea limpezi anii aceia, dar cunoşteau casa şi o lăudară. Apoi îl întrebară despre şantier, el se îndârji, se lăudă, le povesti cam incoerent nişte întâmplări, nu puteai înţelege clar încotro bătea, de altfel şi ceilalţi ascultau cu o ureche în afară şi cu alta atentă la tulbureala pe care ţuica tare o făcea din ce în ce mai adâncă în capetele lor. Pe neaşteptate, el pomeni de copii, vorbea tare, aproape strigat, şi se foia pe grămada de pământ, parcă negăsindu-şi locul. Cineva amintise de bani. „Te-ai făcut cu bani buni”, parcă aşa spusese, cu puţină in-vidie în glas, iar lui îi plăcuse vorba aceea. Încălzit, transpirat, vânturase prin faţa ochilor celorlalţi carnetul de economii, fără să-l deschidă. „Am! striga el, mândru de sine. Am bani câţi vreau, câţi îmi trebuie. Uite, vezi, mâinile astea două, cu mâinile astea fac orice, îţi zidesc un bloc cu zece etaje dacă vrei...” Şi pomeni de copii, „am nişte copii deştepţi, mă, se lăudă el, ştiu o groază de lucruri! Ne lasă în urmă, filozofă meşterul, ne lasă în urmă pe noi, ăştia, care i-am făcut, da’ de-acum creştem în jos, în loc să mai creştem în sus. Pentru ei muncesc, pentru ei adun, ca să aibă ei tot ce le

trebuie!” Ceilalţi îi dădură dreptate, clătinând cu gravitate din cap. Gazda mai aduse ţuică, venea legănându-se dinspre şopronul unde îşi îngrămădise toată averea şi unde nevasta, la lumina unei lămpi cu petrol, încălzea cina pe o sobă de tuci. „Mă, cutare, zise cineva, unul dintre dulgheri, tu în fiecare noapte dai spectacol în aer liber?” şi râseră gros, gândindu-se la locuinţa improvizată sub acoperişul şopronului, unde omul avea să mai doarmă, cu familia, până când aveau să-i acopere ei casa cu lemn şi cu ţiglă. Trecură din nou sticla din mână în mână, sorbiră strâmbându-se. „Doamne, cât îi de rău! exclamă prefăcut cineva, un vecin de curând apărut acolo. Te şi miri că-l pot bea oamenii, ar trebui aruncat pe vale, nu băut!” adăugă, şi iar se puseră pe râs. „Auzi, mă! hohoteau dulgherii, Niculaie zice să aruncăm jinarsul pe vale, ha-ha!” Niculaie, încântat şi el de gluma făcută, întinse iarăşi mâna după sticlă, zâmbind subţire şi abia vizibil în semiîntuneric, luminat de becul care se aprinsese în vârful stâlpului de peste drum.

— Ei, zise meşterul, să rămâneţi cu bine!

Şi se ridică de pe grămada de pământ, opintindu-se, sprijinindu-se de umărul cuiva ca să poată sta drept. „Doar nu vrei să pleci, unde vrei să pleci acum, nu vezi că se-ntunecă?! se miră gazda şi vru să-l reţină până la ziuă. Îţi aştern undeva şi dormi, adăugă, până mâine îţi trece oboseala...” Spunea *oboseală,* folosind cuvântul cu un sens uşor ironic, pentru starea de avansată beţie în care ajunsese meşterul, în care ajunseseră toţi, nici chiar el, gazda, nu făcea excepţie. Dar meşterul nu mai avea răbdare. „Mă aşteaptă femeia şi copiii”, îşi amintise el. „Dar nu-i nici o cursă până dimineaţă!” exclamă cineva. „Ştiu un tren de noapte”, se încăpăţână meşterul. „Zece kilometri pe jos!” clătină din cap gazda, cu un scepticism accentuat de efectele alcoolului. „Mă plimb puţin”, zise meşterul, simţind în el puteri nebănuite,

simţind nevoia să pornească imediat, să-şi plimbe agitaţia tulbure prin aerul curat al nopţii, pe sub lună. Le strânse mâinile cu gesturi ezitante, cu gazda se îmbrăţişă, i se ură drum bun şi, petrecut de privirile chefliilor, ieşi în drumul colbuit. „Bine că nu-i noroi!” gândi, avansând pe mijlocul drumului cu paşi destul de repezi, ca să-şi învingă mersul clătinat de la început.

* * *

O zdruncinătură cumplită îl proiectă cu pieptul în volan, izbi-tura îl deşteptă exact în clipa în care aţipise. Scăpase piciorul pe lângă pedala de acceleraţie, o dibui cumva şi apăsă din nou, până la refuz, convins că acolo, în pedala aceea, îi stătea salvarea. Camionul gonea nebuneşte, hurducându-se şi izbindu-şi cu un zgomot infernal lateralele. Era camionul acela care-i apăruse în cale, umbră nemişcată, colţuroasă, staţionând în faţa bufetului. Nu mai ştia cum ajunsese în cabină, cum îl împinsese la o parte pe şoferul beat, adormit la volan, cum dăduse drumul motorului şi cum plecase, cu farurile stinse, pe drumul luminat de becuri slabe, apoi luminat numai de lună. Ieşise din sat, gonind nebuneşte, gata să treacă într-un rând peste nişte tineri care se întorceau de la televizorul căminului cultural şi umblau îmbrăţişaţi prin mijlocul drumului. „Ia te uită, ce nebun!” strigase unul din ei, uimit, abia revenindu-şi din zăpăceală, alţii înjurau din şanţul unde săriseră în ultimul moment, atunci când zgomotul vijelios de pe drum îi făcuse să înţeleagă că autocamionul n-avea de gând să frâneze sau să-i ocolească.

Prăbuşit pe dreapta, şoferul beat încă nu se trezise şi nici nu dădea semne că ar fi intenţionat să se dezmeticească.

„Scoală, mă!” striga meşterul, înghiontindu-l pe celălalt cu genunchiul, smucindu-l de haină, atunci când îndrăznea să-şi desprindă mâna dreaptă de pe

volan. „Scoală, mă!” se ruga el, înfricoşat, aproape tânguindu-se, dar şoferul mormăia prin somn, prin somnul lui greu ca un leşin, şi nici măcar izbiturile care-l purtau de colo-colo pe banchetă, după cum sărea camionul prin gropile drumului de ţară, nici măcar izbiturile acelea nu-l aduceau la realitate, şi asta-l făcu pe omul de la volan să scrâşnească de furie, ghemuindu-se, cu ochii aţintiţi înainte, la umbrele care i se legănau ameninţător în faţă. Abia acum i se făcuse teamă, la început nu-i fusese, dimpotrivă, se bucurase când descoperise camionul staţionând, deschisese uşa şi-l văzuse pe ăla culcat pe volan. „Hai, nene, şi du-mă până la şosea!” îi ceruse, dar omul era prea beat să-l poată auzi, şi atunci sclipise în mintea lui gândul nebunesc de a conduce el însuşi maşina. „Că doar n-o fi mare lucru!” îşi spusese, convins atunci că se va descurca, simţea în el o tărie şi o îndrăzneală care îi dădeau curaj. Zece kilometri făcuţi, noaptea, pe jos, nu erau totuşi o glumă, gândul acesta îl împinsese la risc, iar pe el se suprapunea celălalt, că ar putea, la nevoie, să conducă şi singur camionul. „Ce, eu îs mai prost ca el?” îşi spusese, împingându-l pe şofer la o parte, urcându-se în locul lui, la volan. Celălalt nu se trezise nici măcar o clipă, se prăbuşise spre dreapta, pe banchetă. Câteva bâjbâieli pe tabloul de bord, declicul slab al cheii de contact, manevrele pe care şi le amintea, văzute la alţii, băuse, dar cine nu bea, lui nu-i făcea impresia că ar fi fost beat, în orice caz nu atâta cât să dea înapoi din ambiţia aceea de a stăpâni volanul. „Ajung la gară, plănuise, ajung la gară şi las camionul acolo, într-o margine de drum, până se trezeşte ăsta şi se întoarce sau se duce unde-o vrea. Principalu-i să ajung la gară...”

„Trezeşte-te, mă! Scoală, mă! Te rog!” gâfâia, cu mâinile încleştate pe volan, simţindu-şi-le smulse în stânga şi-n dreapta, după cum sărea pe drum, mânat în viteză maximă, autocamionul. În câteva rânduri reuşi să evite şanţul chiar în ultimul

moment, apoi parapetul unui podeţ, pe care abia-l observase în noapte, la câţiva metri înaintea lui. Se gândi să dea drumul la faruri, dar n-avea vreme să cerceteze tabloul de bord, încercase în mai multe rânduri şi nimerise mereu aiurea, luminile nu se aprindeau. Încerca să frâneze, dar, de câte ori pipăise cu piciorul după pedala potrivită, apăsase alături, apăsase tot pe accelerator, şi maşina zvâcnea înainte, nărăvaşă, neascultându-l. Iar şoferul, trântit alături, pe banchetă, suspina prin somn, rostea vorbe neînţelese, care ajungeau la urechile celui de la volan amestecate cu pufniturile înfuriate ale motorului.

Cum privea înainte, forţându-se să distingă drumul printre pleoapele grele şi gata să cadă una peste alta, văzu deodată noaptea legănându-se, balansând scurt, şi o umbră subţire aruncată parcă spre el, tăind în diagonală parbrizul; izbitura îl proiectă în volan, a doua îl aruncă într-o parte şi, înainte de a leşina, avu impresia că acolo, în cadrul tulbure al parbrizului, deosebise între umbrele mişcătoare faţa prelungă a fetei lui, şi ochii ei măriţi, invadaţi de o spaimă imensă, şi gura deschisă pentru un ţipăt mut, şi mâinile subţiri, repezite spre faţă, mâinile care încercau să acopere ochii, fără să-i împiedice totuşi să vadă. Apoi totul se răsturnă, echilibrul nestabil al omului se spulberă într-o clipă, urmă un al treilea şoc, cumplit, care-l aruncă într-o stare de inconştienţă.

Leşinul nu dură mult, câteva momente numai. Se trezi aproape imediat, cu o durere sfâşietoare în picior. Beţia îi fugise din cap, înţelese imediat că se răsturnase, stătea aproape strivit sub cabina turtită a camionului şi cineva îl înghiontea, târându-se pe lângă el, peste el, era şoferul, nu putea fi decât şoferul, se chinuia să iasă prin parbrizul spart, pe sub motorul care acum atârna deasupra, într-o dungă, sprijinit de ciotul stâlpului rupt. Buimac, şoferul ieşi, se târî de sub camion, atinse firele căzute pe jos şi, brusc, sări în picioare,

zguduit de curentul electric, sări în picioare şi o luă la fugă, ca un nebun, peste câmp, prin ceea ce părea a fi o plantaţie de sfeclă sau de varză.

„Unde fuge ăla? gândi, scrâşnind. Unde fuge ăla şi mă lasă aici?" Durerea din picior îl copleşi, îl ameţi, îl făcu să geamă, să se vaite. Leşină din nou şi iar se trezi, încercă să se târască de sub camion, dar piciorul zdrobit îi rămânea prins şi sforţările lui îi sporiră durerea până când căzu iarăşi în leşin. Şi în leşinul acela o văzu pe Mimi, îl privea liniştită acum, îl privea cu un aer parcă mustrător, iar lui îi era ruşine, „ştiu că mi-ai spus, zicea el, nu te mai uita aşa la mine, sunt tatăl tău!" se înfurie el, apoi luciditatea îi reveni puţin, şi odată cu ea şi durerea. Auzi un foşnet prin iarbă, „s-a întors ăla!" gândi, însă nu era şoferul, şoferul urla pe malul apei, la o sută de paşi mai încolo, bătându-se cu capul de pământ. Cineva îşi făcu loc prin uşa smulsă a cabinei, se apropie de rănit şi-l privi, încerca să-l vadă mai bine la lumina tare a lunii. „Trage-mă de-aici! icni rănitul, fulgerat de durere până în creieri. Ia-mă şi du-mă de-aici, că mor!" gemu el şi aşteptă ca acela să-l prindă de sub umeri, să-l scoată de sub camionul răsturnat.

Dar celălalt nu făcu nimic, îl privea mai departe, în tăcere, se auzeau doar urletele şi gemetele şoferului, venite din direcţia apei. „De ce taci, de ce nu mă scoţi?" bolborosi rănitul şi, forţându-şi ochii tulburi, încercă să-l vadă mai bine, i se păru chiar că-l recunoaşte. „Unde l-am mai văzut, unde te-am mai întâlnit oare?" sclipi gândul lui întrebător. Celălalt nu-i răspunse, nu se mişcă, îl privi mai departe, întrebător şi el, cu un fel de nedumerire şi de neputinţă. „Scoate-mă, n-auzi?" gemu rănitul, şi în clipa aceea îl recunoscu, *se recunoscu* în cel aplecat ca o umbră deasupra sa, „ăsta-s eu!" gândi înfiorat, convins acum că aşa arăta el însuşi, dar mai tânăr, cu vreo zece ani în urmă. Şi se holbă la celălalt, uitând pentru o clipă de picior, iar celălalt îl privea mai departe cu

aceeaşi curiozitate întrebătoare şi neputincioasă, ca şi cum s-ar fi privit pe sine însuşi, prin timp. Apoi durerea ţâşni din nou, violentă, şoferul încetase să urle pe malul apei, dar tot nu venea, iar rănitul închise ochii, să nu-l mai vadă pe cel aplecat asupra lui, pe cel care îl privea de aproape, fără să-l poată ajuta. Mintea i se tulbură ca înainte de un nou leşin şi, cu un fel de uşurare, îngăimă vorbe fără şir, copiii, Maria, gara, camionul, şi iarăşi copiii. Neauzit, aşa cum venise, el, celălalt, dispăru. Iarba foşni, dinspre râu se apropia şoferul. Mergea încet, cu paşi nesiguri, privi camionul sfărâmat şi, în buimăceala lui pe jumătate risipită, încă nu-i venea să creadă că totul era altceva decât o simplă nălucire.

UCRONIA DE LA TAPAE

Înţeleptul îl urmărea cu ochi neliniştiţi pe cel care urca panta. Minute în şir stătuse aşa, încremenit între nuielele înfrunzite, aproape fără să mai răsufle, concentrat, atent la toate mişcările omului de jos. Îl observa de când acela ieşise deasupra pădurii, pe coasta cu vegetaţie pipernicită, expusă soarelui şi vânturilor, încât nu departe, în stânga, se şi dezgolea de pământ; vântul şi apele roseseră acolo fără milă, iar muntele îşi arăta piatra masivă, crăpată, alb-cenuşie, înverzită pe alocuri de muşchi. „Ca nişte oase bătrâne!" apreciase înţeleptul, asta se întâmplase cu patru zile în urmă, când, abia ajuns la grotă, izbutise să-şi tragă sufletul, să se odihnească şi, uitând pentru o clipă de primejdii, se lăsase furat de măreţia muntelui. Aşezat pe o lespede tocită, cercetase adâncurile prăpastiei, apoi versantul celălalt, pe care copacii se căţăraseră în trepte, căutându-şi cu greu locul în puţinul pământ presărat peste stânci. I se păruse atunci că muntele îşi scotea la soare oasele mucegăite, să mai intre în ele puterea. Asta, poate, şi pentru că el însuşi, bătrânul, era atunci vlăguit, epuizat de urcuşul lung şi aproape neîntrerupt, fără altă odihnă decât cea pe care şi-o putuse îngădui pentru câteva ore în timpul nopţii, în umezeala pădurii, şezând la rădăcina unui copac, moţăind acolo, cu mâinile încleştate pe bâtă. Dormea iepureşte, tresărind la fiecare zgomot făcut de micile jivine ale nopţii; o vreme rămânea apoi treaz, nu atât din pricina fricii, cât din cauză că umezeala pământului, pătrunzându-l, îi răscolea reumatismele, de care nu-l mai apăra nici cojocul de oaie. Se învelise cu el până peste bărbie, îşi îndesase căciula până la urechi, şi aşa, mai răsucindu-se, mai gemând, îşi petrecuse noaptea aceea. Uneori aţipea, dar

durerea din oase îl trezise în mai multe rânduri şi, chinuit de ea, simţise o mare nelinişte, gândindu-se la nopţile care aveau să urmeze. Şi se întrebase dacă nu cumva îndrăznea prea mult, dacă nu cumva cerea prea mult de la bătrâneţile lui, care s-ar fi împăcat mai bine cu căldura focului şi cu o cană de vin fiert, îndulcit cu miere, decât cu răcoarea nopţii şi a stâncilor. Dacă *trebuia să ceară* de la trupul lui obosit, apăsat de griji nenumărate, să înfrunte muntele şi nu numai muntele; să înfrunte viitorul, pe care îl desluşea cu totul altfel decât odinioară, când avusese impresia că vedea în el mai bine decât oricine. Noaptea grea, fără lună, care apăsa pădurea şi pământul, i se păruse atunci, în răstimpurile când nu dormea şi gândurile îl copleşeau, mult mai blândă, mult mai promiţătoare decât ceea ce avea să însemne pentru el, şi nu doar pentru el, un viitor în care nu mai credea.

Dimineaţa era încă departe când se ridicase de lângă copac şi, dezmorţindu-şi picioarele, îşi reluase urcuşul, sprijinit în toiag. Simţise apropierea zorilor şi asta îl făcea să-şi întărească încrederea în propriile simţuri; asta însemna că mai putea să se descurce într-un mediu de care înaltele demnităţi îl ţinuseră multă vreme departe. Şi l-ar mai fi ţinut încă dacă nu se întâmpla ce se întâmplase şi dacă nu fugea şi el, la vreme, din strălucita cetate. Încă nu se putea împăca, nu reuşea să se împace cu gândul că totul era pierdut, că drumul înapoi îi fusese tăiat, poate pentru totdeauna, şi, prin urmare, avea să mai vadă oraşul doar închizând ochii, în vis. La fel şi viaţa lui de până atunci – viaţa care nu fusese ocolită nici de bucurii, nici de primejdii, mai ales în ultimul timp îl copleşiseră grijile şi teama. Îl întrista că singura lui nădejde rămăsese fuga, înstrăinarea, refugiul în munţi, acolo unde putea spera să-şi recâştige liniştea, uitat de cunoscuţi şi în primul rând uitat de numeroşii lui duşmani. Departe de lumea pentru

care se crezuse făcut şi pe care dorise s-o servească pe măsura priceperii lui. O vreme chiar crezuse că tot ce-a adunat, tot ce-a acumulat din învăţătura înaintaşilor îşi găsea utilizarea ideală, începea pe mâini bune, crezuse asta atunci când încă mai vedea în Cotys mintea luminată prin care lucrurile aveau să se reaşeze în imperiu, primind o strălucire nouă, după atâţia ani de ruşinoasă decădere. Dar tânărul Cotys s-a dovedit a nu mai fi adolescentul ascultător de odinioară; cu trecerea anilor se schimbase nespus, se înrăise, contaminându-se parcă de la fratele său august. Şi chiar dacă ar mai fi vrut să ţină seama de sfaturi, de învăţături, chiar dacă ar fi vrut... acum, de unde era, de unde ajunsese, tot n-ar fi putut face nimic altceva decât să privească zbuciumul muritorilor cu ochii netulburaţi ai măriţilor zei. Dar poate că nu în Cotys trebuia să-şi fi investit speranţele.

Frământat de gânduri negre, ostenit de efort, înţeleptul urcase muntele, urmând poteci până atunci nebănuite sau tăind de-a dreptul prin păduri. Abia pe la amiază ieşise deasupra pădurilor şi, înainte de a se îndrepta spre grotă, mai stătuse câtva timp ascuns, i se păruse că era mai prudent aşa, să cerceteze întâi bine locul şi abia apoi să se aventureze prin spaţiul mai expus privirilor nedorite. Profitase de răgaz ca să-şi tragă sufletul. De la adăpostul brazilor, observase panta şi, cu toate că nu credea să fie cineva prin apropiere, hotărâse totuşi să urce mai departe pe un drum ocolit, ţinându-se pe lângă tufişurile scunde, care din loc în loc creşteau pe coasta abruptă. În cele din urmă renunţase la orice măsură de precauţie, i-ar fi fost prea dificil să urce altfel; în mai multe rânduri trebuise să se ajute cu mâinile şi cu genunchii, încât ar fi abandonat bucuros cojocul de oaie, gros şi greu, chiar şi ciomagul. Dar îşi spusese că nu se putea lipsi nici de unul, nici de celalalt; aşa grele cum erau, aveau să-l apere, cât de cât, de fiarele flămânde şi de frig. Cu atât mai

mult nu putea renunţa la bocceluţa unde nepoata Rhemaxa îi pusese mâncare pentru mai multe zile. Cu eforturi aproape supraomeneşti, bătrânul îşi trase lucrurile până la adăpostul săpat de capriciul naturii în stâncă şi, ceva mai târziu, stăpânit de imensa mulţumire dată de reuşita într-o aventură de care puţini l-ar mai fi crezut în stare, şedea pe lespedea încălzită de soare şi privea în direcţia prăpastiei căscate la vreo cincizeci de paşi mai încolo, spre stânga, socotind de la intrarea în văgăună. Băuse din apa izvorâtă destul de aproape, căzând sub forma unui pârâiaş anemic spre fundul râpei, băuse puţin, pentru că apa era foarte rece şi se temea să nu se îmbolnăvească. Îl bucura însă nespus apropierea izvorului. La vârsta lui i-ar fi fost cu neputinţă să coboare zilnic în prăpastie după fiecare gură de apă. Cu hrana avea să se descurce câteva zile, până când sclavul Clodius, singurul în care mai păstra încredere, avea să aducă provizii noi şi două sau trei capre cu lapte.

Spera să trăiască astfel până la toamnă, cu hrana săracă a unui pustnic, aşteptând liniştirea evenimentelor din strălucita cetate, dacă le era dat cumva să se liniştească până atunci. Soarele era încă destul de tare, cu toată altitudinea locului; razele îl pătrundeau prin îmbrăcămintea de in şi cânepă, îi încălzeau plăcut pielea, încât bătrânul, mai liniştit după ce ajunsese la ascunzătoare, începu să vadă lucrurile mai puţin negre şi un timp se gândi că, poate, cine ştie, n-avea să fie nevoie să rămână prea mult ascuns prin munţi. Nu pentru că ar fi crezut într-o îmblânzire a lui Oroles; a-i cere asta era ca şi cum te-ai fi adresat în acelaşi scop lupului turbat! Dar – îşi spunea atunci bătrânul, fără emoţie şi fără milă – de ce nu s-ar găsi, la urma urmei, şi pentru el un tăiş care să-l trimită la ceruri cu o solie menită să arate zeilor toată mârşăvia faptelor şi uneltirilor lui? Cine ridică sabia, de sabie piere! îşi repeta înţeleptul, mai mult pentru a-şi face curaj, ca să înfrunte cu bărbăţie

viitorul. Acum nu se mai gândea să-şi curme viaţa de teama zilelor ce aveau să vină, poate că niciodată nu luase foarte în serios această soluţie, chiar dacă încercase de ne-numărate ori să-şi imagineze moartea, iar în câteva rânduri ajunsese la un pas de ea, îi simţise răsuflarea arzându-l în ceafă. Poate că tocmai de aceea găsea acum putere să se împotrivească, deşi credinţa în zeii străvechi îi cerea mai degrabă să renunţe, să se abandoneze.

Patru zile de linişte, petrecute între cerul limpede şi piatra înverzită de muşchi a muntelui. Avusese noroc de un timp frumos, cu nopţi suportabile şi zile cu mult soare; stătea ore în şir afară, tolănit pe cojoc, ca să-l pătrundă căldura de care avea atâta nevoie. La adăpostul tufişurilor îndrăznise chiar să aprindă un foc mic, de vreascuri, dar se temuse apoi că fumul l-ar putea trăda şi-l stinsese imediat, călcându-l cu opincile mari şi grele, împrăştiind vreascurile abia aprinse. Nu era de glumit, trebuia să reziste fără foc, noaptea nici vorbă nu putea fi să-l aprindă la intrarea în văgăună, lumina lui s-ar fi văzut de cine ştie unde. Era destul să se răspândească jos, în văi, zvonul că pe munte arde seară de seară un foc singuratic, şi gărzile lui Oroles, care scotoceau acum peste tot, şi-ar fi făcut apariţia, surprinzându-l în somn, surprinzându-l oricum, pentru că, odată înconjurat, el n-ar mai fi avut puterea, şi nici unde să se retragă. Doar la marele zeu, sărind în prăpastie, ori folosindu-se în ultimul moment de cuţitul curbat pe care-l purta în teaca de la brâu. Scârbit cum era, ar fi făcut-o poate şi pe asta, ce rost mai avea să trăiască, de ce şi pentru cine? se întrebase nu o dată în ultimii ani, iar acum, după toate câte veniseră pe capul lui, după nebunia care cuprinsese strălucita cetate şi zguduia imperiul, măcinându-l puţin câte puţin, speranţele i se destrămaseră cu totul, la fel şi încrederea în puterile, dacă nu chiar în învăţătura lui. Se vedea singur, părăsit de toţi, duşmănit fără vină, pentru

simplul motiv că fusese dascălul şi sfătuitorul lui Cotys cel Tânăr, din care voise să facă un cârmuitor înţelept, speranţa uriaşului stat ameninţat cu destrămarea. El vedea asta limpede, trăise destul în tumultul evenimentelor, se lăsase antrenat de ele, dar nu fără a-şi ţine mintea trează, nu fără a judeca lucid ceea ce se întâmpla. Şi voise să facă din Cotys salvatorul imperiului zeilor slăviţi, deschizându-i ochii, arătându-i ce era de împlinit şi învăţându-l cum trebuia să-şi conducă lucrarea. Dar acela, care părea mai înzestrat pentru învăţătură şi în care bătrânul vedea un conducător luminat, aşa cum fuseseră măriţii regi de altădată, Burebista, Decebal şi cei care i-au urmat: Hyraxes, Cotys cel Mare, Beroes Ciungul, Merula... acela îi înşelase aşteptările, se dovedise şi el, ca atâţia alţii, un om de nimic, chiar dacă nu de talia turbatului Oroles. Dovadă că Oroles supravieţuia, spre groaza nesfârşită a celor care simpatizaseră cu Cotys. Dovadă că Oroles triumfa, umplând strălucita cetate cu cadavre.

Bătrânul mâncase puţin, economisind alimentele aduse cu el, abia dacă mesteca de două ori pe zi nişte brânză, rupând câte un colţ din pâinea care se învechea, se întărea, dar nu asta îl neliniştea pe el, la nevoie ar fi putut s-o înmoaie în apa izvorului. Îl neliniştea gândul că nu peste multă vreme pâinea şi brânza aveau să se termine. De fiecare dată când strângea, cu mişcări încete, ştergarul în jurul bucăţilor rămase, contempla îndelung legăturica, din ce în ce mai mică, ar fi deschis-o iarăşi, pentru încă o îmbucă-tură, dar în cele din urmă se resemna, o lua de jos, intra în văgăună şi o atârna acolo, pe o creangă înfiptă într-o crăpătură a stâncii, ca să n-o ajungă furnicile. Apoi ieşea şi, cu bâta sub braţ – era încă destul de viguros ca să nu se sprijine în ea decât atunci când obosea prea tare – cobora să-şi astâmpere setea la izvor. Apa rece îi potolea parcă şi foamea. Deasupra prăpastiei zăbovea, impresionat de măruntaiele răscolite ale

muntelui; uneori rămânea cu privirile pierdute în gol, iar prin minte i se perindau scene şi chipuri cunoscute. Câteodată se emoţiona, retrăind întâmplări cumplite, ochii i se tulburau, ca umpluţi de o pâclă, iar barba albă şi uşor îngălbenită nu-i putea ascunde tremurul buzei de jos. Vântul îi zburlea pletele încă dese, dar înţeleptul, profilat pe marginea surpăturii, părea mai degrabă o statuie uitată, din cele pe care el însuşi le văzuse, când era mai tânăr, în provincia Ellada, cioplite de sclavii greci.

Bătrânul medita la deşertăciune, în lumina experienţei lui din ultimele zile. Că nu exista fericire pe pământ, că însăşi ambiţia căutării ei era zadarnică, ştia de mult, ştiau şi strămoşii, care nu pregetau să treacă dincolo, în lumea fericiţilor zei, atunci când conştiinţa lor le dicta asta. Înţeleptul zâmbi amar, gândindu-se la contemporanii lui, văzându-i căzuţi dintre idealurile mari ale celor de demult, văzându-i stăpâniţi de corupţie şi de stricăciune ca de o boală mai cumplită decât ciuma. Sarmizegetusa, cetatea slăvită, nu-şi mai arăta splendorile decât pe dinafară, dar şi faţa aceea, care trebuia să uimească lumea, să izbească de departe ochiul prin risipă şi strălucire, nu era decât un fel de fard gros, de felul celui cu care sclavele iraniene sau femeile parţilor îşi sulemeneau chipul atunci când simţeau că prospeţimea cărnii s-a dus, înlocuită de riduri tot mai adânci şi tot mai urâte. „Poate că e în firea omului, gândea bătrânul, în firea lucrurilor ca lumea să-şi ascundă slăbiciunea sub o mască plină de trufie, iar golul din suflet sub podoabe de aur, podoabe zornăitoare...” Aşa ajunsese şi cetatea slăvită, după ce mai bine de patru secole crescuse şi înflorise, trimiţându-şi numele glorios în toate zările, până la cele mai îndepărtate hotare ale marelui imperiu dac, din Asiria şi Mesopotamia până la oceanul dinspre apus, unde insulele Britaniei, ele singure, îşi mai ţineau capul sus,

nesupuse; iar spre sud până la pustiurile mişcătoare ale Africii, în provinciile maurilor. Şi chiar dincolo de hotarele sigure, în nordul rece şi ceţos al barbarilor suevi şi alani, sau în ţinuturile muntoase ale perşilor, faima Sarmizegetusei răzbătuse, purtată de armatele imperiului, timp de sute de ani, de când acolo, în defileul de la Tapae, după bătălia istorică, Decebal îşi strânsese luptătorii, spunându-le: „Aţi învins, dar să nu uitaţi că, atâta vreme cât există Roma, poporul dac nu va avea pace şi linişte!" Aşa vorbise slăvitul, aşa vedea el lucrurile, atunci, iar vitejii juraseră moarte Romei şi se făcuseră jertfe, pe câmpul de luptă şi acasă, în cetatea care era atunci mult mai mică, mult mai neînsemnată, aproape ascunsă în munţi. Zamolxe putea fi mulţumit, mii de suflete duşmane îi fuseseră trimise în dar, alături de sufletele neînfricate ale luptătorilor daci căzuţi cu sabia în mâna pe pământurile însângerate de la Tapae. De câte ori se gândea la vremurile acelea, înţeleptul îşi simţea pieptul umflându-i-se de mândrie, istorica bătălie fusese prima dintr-un şir de lupte care dezmembraseră bucată cu bucată imperiul romanilor trufaşi, dând lovituri de moarte legiunilor şi extinzând treptat puterea regatului străbun, până când însăşi Roma, bârlogul intrigilor şi conspiraţiilor, al putreziciunii morale, nemairezistând presiunii vitejilor, căzuse. Decebal era mort de aproape cincizeci de ani, îi fusese dat lui Cotys cel Mare să intre cu armatele lui în Roma şi s-o îngenuncheze. Vitejii, cărora li se adăugaseră cetele carpilor, sarmaţii, ilirii şi o bună parte din neamurile germanice supuse în drum, defilaseră pe străzile Romei îngrozite, băgaseră spaima în învinşi, răscoliseră casele bogaţilor, goliseră vistieria, şi se spune ca însuşi slăvitul Cotys, văzând atâta avuţie, fusese adânc impresionat. Şi tot aurul acela, un munte de aur, care ar fi trebuit să întreţină pe mai departe huzurul caselor romane, fusese încărcat în căruţe şi, într-un convoi bine

păzit de armată, urmat de prizonierii-sclavi, fusese transportat la Sarmizegetusa, servind mai târziu la creşterea spectaculoasă a cetăţii.

„Aurul e sabie cu două tăişuri!” gândea adesea bătrânul, cugetând la faptele înaintaşilor. Le ştia din manuscrisele cu semne latine, cu litere împrumutate de înţelepţi, pentru graiul lor, de la romani. Ar fi fost lipsit de sens să nu se recunoască, mai ales după ce primejdia care ameninţa din partea lor fusese înlăturată, că aceia avuseseră şi lucruri bune. Ştia, de pildă, că învinşii fuseseră mai culţi decât învingătorii, că avuseseră o civilizaţie mai bine organizată, ceea ce nu însemna că nu erau vulnerabili; dimpotrivă, aşa cum istoria însăşi a demonstrat. Organizarea civilă şi forţa armată, elementele care, până la un moment dat, ridicaseră imperiul roman pe treptele gloriei, n-aveau cum să funcţioneze ireproşabil o veşnicie, cu atât mai mult cu cât, la adăpostul lor, Roma fusese cuprinsă de plaga desfrâului, obosise, îşi rumega bogăţiile jefuite altor popoare, fără s-o mai intereseze ziua de mâine, fără sa se mai gândească la ea. Victoria de la Tapae era cea mai convingătoare dovadă că renumitele legiuni romane puteau fi înfrânte. Era semnul răsturnării unui imperiu şi începutul creşterii altuia, al acestuia pe care străbunii îl lărgiseră pas cu pas, cu preţul atâtor lupte glorioase, anexând provinciile celui destrămat, una după alta. Aurul adunat de romani din toată Europa, din nordul Africii şi din răsăritul Mediteranei servise la înălţarea Sarmizegetusei. Convoaiele de sclavi fuseseră puse la muncă, după obiceiul roman, pentru că slăvita cetate numai astfel putea fi rezidită şi transformată într-o capitală pe măsura noului imperiu în continuă extindere. Uneori înţeleptul, judecând starea de lucruri la care se ajunsese în timpul său, se întreba dacă nu cumva era de vină faptul că bătrânii nu se opriseră *atunci,* imediat după Tapae, sau după incursiunile în Balcani, în

Pannonia. Dar tot el îşi spunea că, oricum, altă cale nu exista, Decebal n-avea de ales, trebuia să împingă lucrurile mai departe, din moment ce văzuse limpede primejdia, marea primejdie. Dacă măritul rege s-ar fi retras, înseamnă că fusese zadarnică moartea atâtor viteji la Tapae şi în celelalte bătălii, luptele se dăduseră degeaba, fiindcă romanul, chiar înfrânt o dată, de mai multe ori, avea să revină cu legiuni mai numeroase şi pacea n-ar fi domnit nicicând pe pământurile strămoşeşti. Înţeleptul ştia că acolo, la Tapae, se jucase cartea cea mare a dacilor. Învinşi, ei ar fi fost obligaţi să se retragă în munţi, unde duşmanul i-ar fi hărţuit, i-ar fi asediat, i-ar fi lovit fără cruţare până la stingerea ultimei urme de împotrivire, şi asta însemna căderea cetăţii slăvite, pieirea statului şi a celor mai buni viteji, stâlpii neamului dac, speranţa lui. Învingători, ei nu mai puteau da înapoi, nu se puteau mulţumi cu jumătăţi de măsură. Roma trebuia îngenuncheată pentru totdeauna, asta era singura garanţie a viitorului dacilor, şi Decebal înţelegea foarte bine ce era de înţeles. Iar pentru îngenuncherea Romei trufaşe nu exista altă cale decât deposedarea ei treptată de provincii, de colonii, strângerea celei ce-şi spunea, orgolioasă, „cetate eternă” într-un cleşte de fier, care avea să fie căutat şi găsit până la urmă. Mobilizarea bărbaţilor din provinciile altădată supuse de romani întărise puterea regatului, armata ajunsese de temut, conducătorii deveniseră mai ambiţioşi, încurajaţi de noile succese militare, şi uite-aşa se strânsese cleştele în jurul Romei, până când Cotys cel Mare îi dăduse lovitura de graţie, proclamându-se împărat în chiar inima imperiului înfrânt. Dispariţia unui imperiu se soldase cu naşterea altuia, care îi înglobase pe rând teritoriile dezmembrate. În fond, Cotys cel Mare nu făcuse altceva decât să urmeze pildele oferite chiar de romani, convins că numai aşa, păstrând totul şi luptând pentru menţinerea unităţii întregului

imperiu cucerit, sub o altă conducere însă, avea să evite destrămarea lui în nenumărate formaţiuni statale fără viitor. Pentru daci, jocul puterii se desfăşurase dramatic, fără nici o ieşire: fuseseră atraşi în el şi, nemaiputându-l evita, trebuiseră să-l ducă până la capăt. Era o condiţie a supravieţuirii.

La toate acestea se gândise înţeleptul ani în şir. Nu-i condamna pe slăviţii regi de odinioară, ei făcuseră tot ce credeau că era mai bine pentru neamul lor. Smulseseră din mâinile unor împăraţi străini, lacomi şi orgolioşi, puterea care garanta existenţa, libertatea şi prosperitatea poporului dac. Dar preţul urma să fie plătit mai târziu, şi bătrânul începea sa creadă că timpul marilor datorii sosise.

* * *

Cel care urca era încă destul de departe, prea departe ca să poată fi recunoscut, dar bătrânul era sigur acum că omul venea, cu mici ezitări necesare orientării, spre grotă. „O fi Clodius!" îşi zise înţeleptul şi, mijindu-şi ochii, *avu impresia că-l recunoştea* pe Clodius, şi ceva tresări în sufletul lui la gândul că sclavul nu-l uitase şi nici nu profitase de fuga stăpânului ca să dispară el însuşi, ori să trădeze. De încordare, ochii i se umeziră. „Ce ţi-e şi cu viaţa asta!" oftă bătrânul şi, părându-i-se că aştepta de o veşnicie, se aşeză pe iarbă, într-un loc mai spre marginea tufărişului care ascundea, cât de cât, intrarea în văgăună. Se gândise la faptul că, dintre toţi cei care îl înconjuraseră, puţine fiinţe îi rămâneau devotate, încât trebuia să se sprijine acum pe sclavul acesta străin, născut din alt sclav, iar acela din altul. Viaţa lui depindea acum de Clodius, tânărul era singurul care putea să-i aducă alimente, să colinde munţii pe la ciobani, făcând, mai rar, legătura cu nepoata Rhemaxa. Ei i-ar fi fost mult mai greu să înfrunte un drum de mai multe zile prin munţi şi, în plus, n-ar fi fost exclus ca Oroles s-o fi pus sub supraveghere, în speranţa că va ajunge prin ea la bătrân. Înţeleptul se gândise

la o asemenea eventualitate şi, de aceea, după multă chibzuinţă, hotărâse să-şi lase viaţa în mâinile tânărului sclav. Fireşte, lui nu-i spusese asta, îl chemase la el în seara de dinaintea fugii, după ce frământase în minte toate soluţiile şi găsise că grota aceea din munţi era singura ascunzătoare unde nimeni nu l-ar fi căutat. Cândva, în copilărie, o descoperise din întâmplare, însoţindu-şi tatăl – pe atunci unul dintre marii preoţi ai imperiului – într-o scurtă retragere în munţi, locuri mai prielnice meditaţiei şi comuniunii cu spiritele cerului decât cetatea suprapopulată. Ei, copilul neştiutor de atunci, fusese mai puţin impresionat de dialogul cu zeii al tatălui său şi mult mai mult de descoperirea grotei, de fapt o adâncitură în stâncă, o încăpere semiobscură de care, cu timpul, uitase, dar emoţiile de demult rămăseseră înscrise în el şi uite că îşi amintise tocmai la vreme de locul acela, unde se putea refugia în zilele de turbată agitaţie şi nesiguranţă ale strălucitei cetăţi. Spre această salvare îşi îndreptase gândul atunci când vestea uciderilor fără judecată săvârşite de Oroles ajunsese la urechile lui. Gărzile descindeau în sute de case nobile, ridicaseră pe cei apropiaţi lui Cotys, unii, care încercau să se împotrivească, fuseseră ucişi pe loc, dar se zvonea că nu numai luminaţii tarabostes avuseseră de suferit, urmăriţi de ura lui Oroles, ci chiar oamenii de rând, toţi cei pârâţi sau numai suspectaţi de simpatie pentru răposatul. Până şi sclavii aceluia, alături de trupa actorilor care-l înveseleau pe Cotys cel Tânăr la ospeţe, jucând uneori piese comice pe seama rivalului august şi subliniind, spre hazul celor prezenţi, urâţenia lui prin măşti pocite, arătându-i micimea sufletească în scene groteşti, până şi aceia fuseseră decapitaţi şi măcelăriţi, iar cadavrele lor aruncate în stradă, în faţa casei stăpânului mort, aşa se spunea. Să-i mănânce muştele şi câinii. Bătrânul prinsese şoaptele din zbor, chiar Clodius

îi relatase nişte întâmplări, alergând cu sufletul la gură ca să-l prevină. „Fugi, stăpâne! Au să vină şi-aici!” îl îndemnase tânărul, iar înţeleptul nu se îndoia de faptul că aşa avea să se întâmple, era doar o chestiune de timp, se şi mira că încă nu-i zăngăniseră armele străjii la porţi. Oroles avea să-şi aducă aminte de fiecare dintre cei pe care, stând în preajma fratelui şi rivalului său, îi socotea duşmani şi le jurase – cu ani în urmă, poate – moartea. Bătrânul îl cunoştea prea bine ca să nu fie convins că, acum, când clipa lui sosise, avea să profite de ea, scăldându-se în sângele adversarilor, sângele care începuse deja să curgă pe străzile în pantă ale Sarmizegetusei, pe treptele templelor, pe lespezile curţilor sau chiar în case, pretutindeni unde mâna înarmată a lui Oroles lovea.

„Fugi, stăpâne!” spusese Clodius, şi faţa îi era îngrozită, încât el, bătrânul, deşi ştia că nu era de glumit, trebuise să-l liniştească, vorbindu-i calm, cu glasul dintotdeauna, glasul acela cu intonaţii grave, cu care îşi convingea învăţăceii când le vorbea despre zei şi despre constelaţii. Îl trimisese pe Clodius în curtea din dos, unde-şi aveau sclavii locuinţele, iar el rămăsese în holul cel mare, gânditor, încercând să nu se lase copleşit de noua ştire, încercând să găsească ieşirea. Şi de ce s-ar fi lăsat copleşit? Ce l-ar mai fi putut zgudui după întâmplarea la care, fără voie, fusese martor în chiar dimineaţa aceea? La faptele povestite de sclav cu spaima în ochi se aşteptase, erau urmarea firească a dezlănţuirii lui Oroles. Totuşi, vestea despre începerea şi mai ales despre amploarea masacrului nu-l putuse lăsa calm; chiar dacă nu-l surprindea, îl îngrijorase peste măsură. Rhemaxa plângea.

— Dacă pleci, ce mă fac eu aici, singură? întrebase printre lacrimi. Ce mă fac în nebunia asta?

Şi arătase în noapte, unde străzile erau luminate de făclii şi de unde se auziseră în câteva rânduri

chiote lungi şi ţipete îngrozite.

— Tu îl ai pe Durras, spusese bătrânul.

Iar femeia plângea mai departe, văicărindu-se, de unde să-l ia ea pe Durras atunci, în miezul nopţii, spunea. Durras era la garnizoana din afara oraşului, cale de o jumătate de zi, iar cei din stradă, ucigaşii plătiţi de Oroles, puteau intra dintr-o clipă în alta peste ea, căutându-l pe el, pe bătrân.

— Tu n-ai nici o vină, ce să-ţi facă ţie? se mirase el, deşi nu era tocmai sigur că, negăsindu-l acasă, Oroles nu s-ar fi răzbunat pe cine s-ar fi nimerit. Şi, oricum, îl ai pe Durras, adăugase, se ştie că eşti soţia lui, iar Oroles are nevoie de oşteni, *pe ei* se sprijină, nu crede în nimic altceva decât în oşti şi oşteni. Oamenii lui n-au să se atingă de tine, ei pe mine mă caută... pe mine!

Apoi Rhemaxa încetase să plângă şi, cu mâini pricepute, împachetase de-ale gurii într-o legătură.

— Cine o să-ţi mai aducă mâncare acolo, sus? Ai să mori de foame în munţi! observase femeia, iar el, bătrânul, îi citise îngrijora-rea în ochii măriţi, sclipitori în lumina tremurătoare a opaiţului.

— Clodius, spusese el.

— Un sclav? Un roman?! exclamase ca. Te dai pe mâna unui sclav roman?

— N-am încotro, constatase el. În noaptea asta şi mâine, şi cine ştie până când, toate uşile cetăţii îmi vor fi închise. Duşmanii mă vânează, prietenii care nu-mi împărtăşesc soarta nu mă mai cunosc... Iar pe Clodius îl ştiu de când era copil, l-am hrănit în casa mea şi pe el şi pe taică-său.

„Ciudată mai poate fi viaţa!” îşi zicea bătrânul, aşteptând ca omul care venea spre grotă să apară de după o îngrămădire de stânci, era o groapă acolo şi se scufundase cu totul în ea. „Ieri l-am hrănit şi l-am pus la fel şi fel de treburi, astăzi îl aştept cu provizii, ca să nu crăp de foame lângă văgăuna asta...” El, singurul în care mai avea

încredere, deşi era sclav şi deşi cobora din neamul acela hulit cu care vitejii purtaseră războaie după războaie, până îngenunchează trufia Romei şi o obligaseră să se recunoască învinsă. „Oare ce crede despre noi?” se întrebase bătrânul cândva, urmărindu-l cu o ascunsă curiozitate pe băiatul priceput la toate, în care descoperise interes pentru tainele astrelor şi ale lumii. Dintr-o pornire sentimentală, începuse de la un timp să-l accepte în preajma lui mai mult decât pe ceilalţi sclavi şi se surprindea uneori vorbindu-i ca şi cum n-ar fi fost omul de condiţie joasă ce era, îi spunea lucruri pe care i le-ar fi spus lui Cotys, de pildă. Abia într-un târziu se oprea, brusc, amintindu-şi că nu Cotys era cel care-l asculta cu atâta atenţie, încât, ca să nu tulbure cuvintele şi dispoziţia bătrânului, aproape că nu îndrăznea să se clintească. Cotys cel Tânăr începuse să se ţină de urzeli şi de intrigi politice, n-avea vreme de învăţătura înţelepţilor, iar bătrânul, gândindu-se la asta, se cutremura deodată din liniştea lui şi se mânia şi, ca din senin, îşi revărsa uneori necazul asupra tânărului sclav, înciudat că-l vedea pe acela dornic să primească el ceea ce i se cuvenea lui Cotys, dar Cotys, ca unul ce apucase pe cărări pierdute, refuza. Bătrânul se burzuluia, îl trimitea pe Clodius între ceilalţi sclavi, în curţile din dos; apoi mânia îi trecea şi iarăşi îl primea în casa cea mare, lăsându-l să-i facă ordine între manuscrise, să le şteargă de praf şi, uneori, când se credea neobservat, să zăbovească o vreme cu nasul între literele latine care însemnau pentru posteritate gândirea dacilor. Băiatul era supus, executa ordinele fără împotrivire, bătrânul nu-şi amintea să fi fost nevoit vreodată să pună să-l bată, cu alţii însă se mai întâmplase, cu încăpăţânaţii aceia de neam celtic mai ales. Dar nu cu Clodius. Fără să fi recunoscut asta vreodată, bătrânul îl simpatiza şi, cu timpul, sclavul însuşi simţise atitudinea binevoitoare a stăpânului, încât nu se mai ferea de izbucnirile lui,

de nemulţumirile exprimate prin bombăneli şi ameninţări, ştia că toate erau focuri de paie şi aştepta liniştit trecerea lor, ca să fie primit din nou în preajma bătrânului înţelept. Cu timpul, acesta se obişnuise şi el să şi-l ştie mereu pe aproape, îi răspundea mai des la întrebări şi-i dăduse în seamă treburi de încredere. O dată îl trimisese cu scrisori şi bani până în îndepărtata Rebidava, peste munţii de la răsărit, unde mai trăia nefericitul Buro, între sarmaţii de la graniţa imperiului, exilat acolo încă din tinereţe, în urma intrigilor din vremea lui Merula al IV-lea cel Gros; intrigi purtate cu multă iscusinţă de curtezana Auraca, târfa de neam iberic care avea să devină spaima imperiului în tinereţile înţeleptului, pentru că tot ce se făcuse atunci – şi se făcuseră destule nedreptăţi şi uciderи – pornea din îndemnul acestei înfricoşătoare femei cu chip seducător. Merula cel Gros era o biată marionetă în mâinile ei abile.

Dacă se gândea bine, trebuia să fi fost cam de vârsta lui Clodius când Buro, fratele mai mare, căzuse în capcana pregătită de preafrumoasa Auraca şi stârnise împotrivă-şi mânia lui Merula. Ce se întâmplase, exact, nu ştia nimeni. Doar zvonuri şi versiuni care se contraziceau. După unii, Buro, care era atunci, prin rang şi funcţie, unul dintre apropiaţii împăratului, ar fi jignit-o pe augusta curtezană, ar fi înfruntat-o în cuvinte nepotrivite, făcând aluzie la rangul ei inferior şi dându-i de înţeles că se amestecase cam prea mult în treburile statului; asta s-ar fi întâmplat la o zi după ce Merula al IV-lea semnase un edict prin care acorda înlesniri nemaiauzite negustorilor perşi, încasând în schimb sume enorme, în aur, şi toată lumea ştia că aurul acela urma să fie îngropat în palatul atunci ridicat pentru ambiţioasa curtezană. Adevărată risipă făcută pe seama statului şi, ceea ce era mai grav, concesiile în relaţiile cu perşii fuseseră simţite de nobilii daci ca o palmă trântită în obraz, o adevărată jignire.

Merula cel Gros semnase edictul fără să se consulte cu nimeni din sfat, era limpede că hotărârea îi fusese determinată de insistenţele frumoasei aventuriere, el singur era prea slab şi prea nehotărât ca să facă aşa ceva neinfluenţat. După alţii, exilarea lui Buro ar fi avut un motiv de ordin sentimental. Se şoptea că tânărul, fiul marelui preot, o iubea în taină pe Auraca şi, la un moment dat, după repetate eşecuri în încercările lui de a-i câştiga amorul, pusese la cale un viol, de care augusta curtezană abia reuşise să scape, refugiindu-se în apartamentele împărăteşti. Iar Merula cel Gros, dacă nu-l decapitase pe Buro, condamnându-l totuşi la exil, numai din cauza firii lui veşnic nehotărâte n-o făcuse. Dar pe de altă parte, purtările Auracăi erau destul de bine cunoscute, imoralitatea ei nu o singură dată dovedită, ca să nu se întrebe cineva, pe bună dreptate, dacă nu cumva scena violului fusese regizată, ori simulată, de însăşi augusta ţiitoare, ca să scape de un indezirabil. Alţii spuneau că soarta lui Buro fusese pecetluită tocmai din cauza insistenţelor cu care de la un timp îl căuta Auraca şi că Buro însuşi, cinstit fiind, dar şi teribil de naiv, încercase să pună capăt acelei situaţii jenante, informându-l pe împărat. Spera să-l determine să renunţe la curtezana de neam iberic, să-l smulgă astfel de sub influenţa ei, dar lucrurile se întorseseră până la urmă împotriva lui şi, dacă Auraca nu-i obţinuse capul, putea să se socotească fericit, cu toate necazurile traiului între sarmaţii de la graniţă. Oricum, scăpase de luxul, de strălucirea, dar şi de intrigile primejdioase ale cetăţii slăvite. Buro îmbătrânise printre străini, murise de curând acolo, departe de familie, fără să dea niciodată o explicaţie limpede asupra faptelor în care fusese implicat, dar scriind în câteva rânduri fratelui său scrisori întristătoare, unde îşi declara de fiecare dată nevinovăţia şi-l sfătuia să ocolească, pe cât va fi posibil, treptele palatului imperial. Nici un

cuvânt despre curtezană, poate şi din cauză că se temea ca nu cumva scrisorile purtate de sclavi să cadă în mâinile ei.

„De ce nu iese de acolo? De ce nu mai apare?” se întrebă neliniştit bătrânul, privind în josul pantei, unde cel ce urca dispăruse, ascuns de stâncile prăvălite. Apoi îl văzu din nou, îi zări o clipă fluturarea mânecilor albe şi, imediat, acela apăru deasupra colţi-lor de piatră, călca atent, preocupat să nu alunece; la un moment dat îşi luă avânt, sări de pe un bolovan pe altul şi, greşind, îi scăpă un picior într-o parte, încât fu nevoit să se sprijine în mâini. Se abătuse spre stânga, ca şi cum l-ar fi interesat prăpastia, cu pereţii ei abrupţi, într-acolo mergea. Înţeleptul îşi forţă din nou privirea, încercând să distingă faţa celui de jos, şi tot nu reuşi, ochii nu mai aveau agerimea de altădată. „Parcă nu-i Clodius!” îşi zise. Clodius promisese să aducă două sau trei capre, iar acela nu avea nimic cu el, decât traista atârnată de umăr. Ori poate că nici n-avea traistă. Poate că omul de jos era un străin, unul dintre urmăritorii cei mulţi, trimişi de Oroles, poate că sclavul îl trădase cuiva, sau se dusese singur la Oroles, vânzându-l pentru câţiva arginţi. Poate că Rhemaxa avea dreptate să-l certe că-şi încredinţează unui sclav viaţa, destăinuindu-i ascunzătoarea din munţi şi crezând că sclavul, în loc să alerge după arginţii vânzării, care sunau ademenitori în urechea lui, avea să se pună la drum lung, apăsat de desagii cu provizii pentru cel ce-i fusese stăpân şi-l strunise, mai cu blândeţe, mai cu asprime, ani în şir. „Am fost un prost!” se mustră, cercetând silueta ajunsă acum la marginea râpei, ceva mai în josul pantei, profilată acolo, pe fondul verzui al arboretului. „Caută peştera! se dumiri bătrânul. O caută în pereţii prăpastiei, de asta s-a oprit acolo...” Şi se bucură că văgăuna lui se dovedea greu de reperat, pentru cei care ar fi privit, de jos, în susul pantei. Era greu

de văzut de departe, aşa cum o ascundea lăstărişul crescut în faţa ei în neorânduială.

Apoi speranţa renăscu în sufletul tulburat al bătrânului. „Dar dacă-i totuşi Clodius?” se întrebă, gândindu-se că, la urma urmei, sclavul putuse veni şi fără capre, era greu să mâni caprele atâta amar de drum şi, mai ales, în vremurile acelea agitate. Desigur, nu-l putea striga, ar fi fost riscant, atâta vreme cât nu ştia precis cu cine avea de-a face. „Şi chiar de-ar fi Clodius!” îşi zise. De unde putea să ştie el că n-a acceptat arginţii murdari ai lui Oroles şi n-a venit anume ca să recunoască locul, anume să-l întâlnească? De unde să ştie că pădurea nu era împânzită de gărzi care aşteaptă un semn ca să dea năvală... Ca atunci, asupra bietului Cotys... cu sabia trasă! Înţeleptul se înfioră fără să vrea şi se retrase lângă intrarea în văgăună, hotărât să rămână ascuns până în ultima clipă, chiar dacă l-ar recunoaşte pe Clodius în insul profilat pe marginea râpei.

— O, zei! O, slăviţilor! gemu, ghemuindu-se la intrarea în grotă. Viermele roade, roade întruna...

Îşi simţea sufletul apăsat, împovărat. Îl durea ceva înăuntrul pieptului încât avea impresia că însuşi sufletul îl doare. „De ce să mă vândă, de ce să mă trădeze? se întrebă apoi, revoltat. N-am pus niciodată să fie bătut, l-am primit în casă, l-am îngăduit între manuscrise. L-am lăsat să prindă câte ceva din învăţătura destinată lui Cotys. Să mă vândă pentru câţiva arginţi?” Şi se gândi la o întâmplare de demult, îi apăru în minte printr-o surprinzătoare asociere de idei. Era mai tânăr atunci, bărbat în toată puterea, se ocupa la curte de cercetările astronomice şi astrologice tradiţionale, în ciuda avertismentelor repetate din scrisorile lui Buro, în ciuda sfatului unora de a se eschiva, de a refuza orice funcţie. Nu refuzase pentru că nu-i stătuse în putere să refuze şi, pe atunci, nu vedea chiar atât de limpede decăderea, ruina imperiului. Faţa aurită pe care i-o arăta strălucita cetate îl

indusese în eroare. Merula cel Gros murise cu mulţi ani în urmă, dar curtezana Auraca încă mai trăgea sforile în stat, îmbătrânită, însă nu într-atâta încât să nu-l poată conduce pe copilul acela pervers şi nedemn de numele ilustrului înaintaş – i se spunea Scorillo Creţul, dar mai adesea Scorillo cel Mic, asta şi din cauza prostiei lui strigătoare la cer. Şi, de altfel, n-a domnit decât puţin timp, muri dintr-o răceală; pesemne mâna curtezanei nu era tocmai străină de moartea aceea stranie, aşa cum se zvonea mai târziu. Scorillo cel Creţ şi Mic încă nu răcise atunci când înţeleptul, ieşind din sanctuarul ce servea drept sală de observaţii astronomice şi dând să traverseze una din curţile interioare ale palatului, se oprise brusc, şocat de urletele neomeneşti scoase de un sclav gol, însângerat, bătut cu vergile şi trezit cu apă din leşinurile lui repetate, ca să poată fi bătut din nou. Împăratul cretin, aflat de faţă, leşinase şi el la vederea rănilor şi a sângelui, încât trebuiră să-l ia pe sus şi să-l transporte inert în palat. Cum incidentul întrerupsese ritualul sălbatic al bătăii, oştenii din gardă se priveau unii pe alţii, neştiind ce să facă, dacă să continue pedepsirea nenorocitului sau să-l abandoneze. Şi, neîndrăznind să ia singuri o hotărâre, priviseră în sus, spre una din ferestrele palatului, unde curtezana stătea mută, urmărind încruntată scena. Ea le făcu semn să continue, şi vergile căzură iarăşi pe spinarea condamnatului, care se sfârşi nu peste mult timp, icnind şi murmurând abia auzit numele martirului divinizat Iisus, dovadă limpede că fusese unul dintre adepţii credinţei interzise de zeii străvechi, un creştin blestemat, care nu merita decât să piară. Înţeleptul se cutremurase totuşi, de oroare, martor fără voie la acea ucidere, şi umblase apoi ca ameţit pe străzile cetăţii, rătăcind drumul spre casă; fusese de-a dreptul zguduit când aflase că sclavul murise în bătaie pentru simplul motiv că, pus de augusta curtezană să-i pieptene părul, îi

smulsese din nebăgare de seamă, cu pieptenele, câteva fire din cap.

„Cumplite vremuri mi-a fost dat să trăiesc!” gândi bătrânul, fixând mai departe silueta nemişcată de pe buza prăpastiei. Omoruri fără judecată, zeci, sute, mii, nenumărate, numai şi numai pentru a potoli setea de putere a unora, pentru a satisface vanităţile altora, pornirile neînfrânate. Destrăbălare, risipă, îmbuibare la unii, nenorociri şi nefericire la alţii, la cei mai mulţi. Strălucita cetate invadată de o plebe străină, adunată, ca la miere, din toate colţurile imperiului, scursori fără nimic nobil în suflet, gata să te atace, noaptea, să te străpungă cu pumnalele pentru câteva monede şi pentru hainele de pe tine. Zeii străvechi luaţi în batjocură, până şi de către daci, zei noi născându-se, vânturându-şi credinţele şi prorocirile prin imperiu; oameni care îşi zic sfinţi şi creştini, condamnaţi şi aruncaţi în sulițe, ori bătuţi cu pietre, ori închişi în ocnele de sare, în minele de argint. Epidemie de ciumă în Asia Mică. Răscoale şi iar răscoale, în toate provinciile. Sclavul Balbinus în fruntea răsculaţilor romani, în ciuda faptului că Roma fusese de trei ori trecută prin foc, în decursul istoriei, pentru nesupuneri asemănătoare. Arcadius în fruntea răscoalei din Tolosa, francul Arbogast lovind cetăţile din Apus. Nemulţumiri între neamurile germanice, nemulţumiri şi dezbinare până şi între carpi, sarmaţi, iliri, elita de odinioară a imperiului. Africa de Nord devenită o provincie aproape fără stăpân, la cheremul maurilor şi al unuia sau altuia dintre conducătorii de armate instalaţi acolo. Mesopotamia aproape în întregime ocupată, cu armele şi prin vicleşuguri, de perşi. Rezistenţă masivă a populaţiei din provinciile Lusitania şi Galia, refuz sistematic de a plăti impozitele cuvenite Sarmizegetusei, campanii militare, victorii de moment şi iarăşi răscoale. Bilanţul fiecărui an era parcă tot mai jalnic şi, pentru cine

avea ochi să vadă, devenise limpede că imperiul vitejilor de odinioară începuse să scârţâie din toate încheieturile. „O să pierim!” îşi spunea înţeleptul câteodată, îngrozit de propria-i constatare. Înseamnă că tot degeaba luptaseră vitejii la Tapae şi în celelalte mari bătălii, degeaba zidiseră imperiul şi cetatea slăvită. Toate aveau să cadă în paragină, în uitarea istoriei, ca şi cum nici n-ar fi fost.

„Viermele roade!” se înfiora bătrânul şi se gândea la strămoşi, îi considera fericiţi acolo, în nemurirea spre care plecaseră odată cu fumul ieşit din trupurile lor incinerate; fericiţi că nu mai puteau să se trezească acum, după sute de ani, să vadă la ce servise osteneala şi vitejia lor şi cine profita de ea. Să vadă marile primejdii dinăuntru şi marile primejdii din afară. Şi, gândindu-se la acestea din urmă, înţeleptul îi avea în vedere nu atât pe britanii romanizaţi care loveau în coastele dinspre apus ale imperiului, abordând continentul cu corăbiile lor mici şi iuţi, nici neamurile nordice, nici chiar pe vizigoţii care, sub Alaric, pătrunseseră şi se înfipseseră până în peninsula italică, unde fuseseră în cele din urmă înfrânţi, spulberaţi. Se gândea în primul rând la popoarele nomade ivite de curând din cine ştie ce pustietăţi asiatice, la triburile acelea cumplite care trecuseră ca un tăvălug peste regatul ostrogot şi se buluceau acum la graniţele dinspre răsărit, ca o ameninţare sumbră, ca o pacoste inevitabilă. Conducătorul lor părea să fie un anume Attila, şi zvonuri despre cruzimea luptătorilor lui, despre înverşunarea acelora începuseră să circule, tot mai alarmante, prin imperiu.

* * *

Se frânse un vreasc, zgomot scurt, uscat, neaşteptat, care-l fă-cu pe bătrân să tresară, să-şi întoarcă brusc capul spre stânga. Celălalt ieşise dintre tufe şi se oprise la câţiva paşi, ţinând încă o

mână pe ramura ferită din cale, ca să-şi facă loc de trecere. O clipă, înţeleptul îşi simţi inima poticnindu-şi ritmul, apoi, brusc, bătăile ei se înteţiră şi-i trebui mult timp să-şi revină, să se liniştească, mai mult chiar decât îi trebuia creierului să se smulgă din buimăceală. Ivirea celuilalt, atât de aproape, la numai câţiva paşi, îl tulburase într-atâta, încât la început nici nu-l recunoscu, înţelese doar că *nu era Clodius* şi aproape că nu-şi mai putu des-prinde privirile de pe pieptarul de piele, cu însemne metalice, care arătau, în omul ce le purta, oşteanul.

Apoi tulburarea care îi învârtejise mintea trecu, şi bătrânul putu să-l vadă mai bine pe celălalt şi să-l recunoască.

— Tu, aici?! se miră el, clipind des, ca şi cum nu şi-ar fi crezut ochilor.

Era atât de surprins, încât nu ştia dacă trebuia să se bucure sau să dea ascultare alarmei ce i se risipise în toate fibrele corpu-lui, încordându-l, semănând acolo nelinişte.

Durras lăsă să-i scape ramura care, destinsă, se clătină elastic, de câteva ori, în spatele lui. Soarele luci scurt în ţintele pieptaru-lui. „N-are coif, îi trecu înţeleptului prin minte, dacă avea coif, l-aş fi recunoscut de mult, mi-aş fi dat seama că era un oştean, mi-aş fi dat seama...” Şi, ascultând de alarmă (deşi ar fi vrut să se bucure de venirea lui Durras, chiar încercă să zâmbească), ochii lui îl urmăreau cu nelinişte pe celălalt, pândindu-i gesturile, expresia feţei. Fără să se ridice în întâmpinarea lui, bătrânul se întreba nedumerit ce căuta Durras acolo, de ce venise el în locul lui Clodius, sclavul. În cele câteva fracţiuni de timp care îi mai despărţeau, încercă să-i pătrundă gândurile, se agăţă de ideea asta ca de o plută salvatoare. Să le citească în trăsăturile chipului, cât se puteau ele desluşi de sub barba bogată, rotunjită, îmbinată cu mustăţile groase. Şi din nou ezită în pornirile contradictorii pe care le trăia,

neştiind nici acum dacă era cazul să se bucure, sau, mai degrabă, să se teamă.

— Eşti singur? mai întrebă, iar Durras încuviinţă, şi asta mai risipi din îngrijorarea bătrânului.

Dar tot nu-i era limpede de ce nu venise Clodius, ci oşteanul. Cu atât mai mult cu cât Durras nu adusese provizii, pricepu îndată că nu adusese; în traista pe care şi-o atârnase de umăr n-ar fi încăput decât hrana unui singur om pentru puţine zile. Neliniştea îi crescu. Fără provizii, fără să-i fi lăsat el vorbă, fără să-l fi chemat, ce căuta Durras acolo? Şi de unde aflase locul refugiului, pentru că venise de-a dreptul, nu mai încăpea nici o îndoială, se văzuse lucrul acesta încă de la început. Hoinărea fără vreun scop prin munţi? El, care era sutaş şi îşi avea tabăra lângă Sarmizegetusa, şi nici măcar nu fusese acasă cu câteva zile în urmă, când începuse calvarul... Îşi simţi gândurile, pripite, amestecându-se, încâlcindu-se.

— Cine ţi-a spus unde sunt?

— Rhemaxa, lămuri celălalt şi, obosit de urcuşul muntelui, obosit cu adevărat, se lăsă pe vine, apoi se aşeză alături de bătrân, cu faţa spre vale.

— Trebuia să vină Clodius.

— Ştiu. Rhemaxa mi-a spus totul.

Bătrânul îl vedea dintr-o parte, îşi lăsă privirile să alunece în lungul mânecii albe a cămăşii de in şi descoperi pumnul celuilalt pe mânerul paloşului; când se aşezase, îşi potrivise teaca înflorată alături şi mâna uitase să se desfacă, ori poate că era un gest de care oşteanul nu mai reuşea să se dezobişnuiască. Bătrânul ar fi vrut să-l întrebe ceea ce-l interesa pe el în mod deosebit, ar fi vrut să ştie ce căuta Durras acolo, dar nu îndrăzni să pună întrebarea, o mai amână, temându-se de răspuns. Privi şi el în vale, acolo unde pădurile vălureau

cocoaşe acoperite din loc în loc de nori joşi, albi, zdrenţuiţi parcă de vârfurile brazilor.

— Ce mai e prin cetate? întrebă şi se pregăti să asculte răspunsul în aşa fel încât să înţeleagă mai mult decât aveau să spună cuvintele.

— Toate bune, zise Durras.

— Cum aşa? se miră bătrânul şi, aplecându-se spre oştean, întrebă, cu un glas în care speranţa şi neîncrederea se amestecau: Oroles e mort?

Sutaşul tresări, îşi întoarse ochii întunecaţi spre bătrân, îl privi puţin speriat, era limpede că întrebarea îl surprinsese, iar glasul lui avu o intonaţie aspră când răspunse, grăbit, printr-o altă întrebare:

— De ce să fie mort?!

— Aha! exclamă bătrânul, lămurit, pentru el totul devenea limpede acum şi, pe neaşteptate, se simţi liniştit, zbuciumul acela care-l chinuise dispăru, i se risipi. Şi parcă nici nu-i mai era teamă.

Îşi imagină imediat ce se întâmplase acasă. „M-au căutat, m-au căutat în noaptea aceea, sau a doua zi", gândi bătrânul şi aproape că văzu năvala gărzilor prin curţi, auzi zăngănitul armelor prin case, cum răscoleau peste tot, încercând să-i dea de urmă. „Rhemaxa!" îi trecu prin minte şi se înfioră. Singură, cu oştenii dezlănţuiţi, înfuriaţi că nu-l găseau pe el, pe bătrân, şi-o imagina retrasă într-un colţ, privind cu ochi îngroziţi foiala străinilor în-armaţi printre mobile, răsturnând, devastând, şi-o imagina înghesuită cu întrebările: „Unde-a plecat? Unde l-ai ascuns? Minţi, nu se poate să nu ştii, blestemato, o să-ţi tăiem gâtul cu sabia asta..." Bătrânul se ghemui, străbătut de fiori reci, era pentru prima dată când se gândea cu toată seriozitatea la faptul că ne-plăcerile nepoatei puteau fi cu mult mai mari decât presupunea el înaintea fugii din cerate. Cu mult mai mari! „Tu îl ai pe Durras", îi spusese atunci, oare numele lui Durras putuse s-o ocrotească îndeajuns în clipele

de mare primejdie? Privi cu coada ochiului spre Durras, oşteanul era calm, nu, n-ar putea fi astfel dacă Rhemaxei i s-ar fi întâmplat ceva, gândi bătrânul şi se mai linişti. Probabil că totul se sfârşise cu bine pentru ea dacă Oroles îşi trimisese într-adevăr gărzile să-i răscolească locuinţa. Pesemne soţia unui sutaş mai are atâta credit încât să fie lăsată în pace, chiar dacă-i şi nepoata unui proscris. Ori, poate, cine ştie, Oroles, prea ocupat cu urmărirea altor inamici, mai activi şi mai primejdioşi, uitase de el, uitase să-l mai caute; la urma urmei se putea întâmpla şi asta. Ăsta, sutaşul, n-ar fi venit singur, ci însoţit de gărzi, dacă Rhemaxa ar fi destăinuit tuturor locul unde se ascunsese fugarul.

— Ce face Rhemaxa? întrebă înţeleptul, răsucindu-se iarăşi spre Durras; întrebase şi pentru că-l interesa soarta nepoatei, şi pentru că tăcerea se prelungea.

— Bine, răspunse sutaşul cam fără chef.

— Au fost gărzile?

— Au fost.

— Şi zici că-i bine? întrebă bătrânul, privindu-l cercetător.

— Îhî! mormăi sutaşul, clătinându-şi de câteva ori barba, dar răspunsurile lui nu-i fură bătrânului pe plac şi nici felul cum le dădea, nici tăcerea care urmă şi care-l făcu să simtă, o dată mai mult, că Durras îi ascundea ceva, tăcea ca să nu poată fi luat de niciunde, să nu poată fi apucat.

„Ce s-o fi petrecut acolo, acasă? se frământă înţeleptul. Ce caută ăsta aici? De ce stă colţos, de ce tace? De ce nu face ceva?” Se gândi să-l mai întrebe el, să-l provoace într-un fel anume, numai că vorbele meşteşugite pe care le ştia necesare într-o astfel de situaţie nu prea se înghesuiau, nu se grăbeau să-i vină pe buze şi, pe când se mai frământa încă, întrebându-se ce să-i spună sutaşului, acesta rupse tăcerea şi-i vorbi.

— Nu trebuia să pleci! zise el, şi bătrânul simţi în glasul lui un fel de îndârjire surdă.

— Nu trebuia? se miră înţeleptul şi, de surprindere, rămase descumpănit, ca şi cum n-ar fi înţeles tocmai bine vorbele celuilalt, ca şi cum mintea lui refuza să le înţeleagă.

— Nu!

Bătrânul se simţi clocotind de indignare, apoi de mânie. Ochii lui cenuşii scăpărară. Se retrase puţin, dădu să se ridice şi renunţă, rămase mai departe aşezat pe poalele lungi ale cămăşii groase şi-l privi pe Durras cu o mânie ceva mai potolită. „Ăsta", gândi el, încercând să-şi aşeze gândurile într-o matcă mai sigură, „ăsta zice că era mai bine să fi rămas în cetate, de ce să fi rămas? Ce aveam de aşteptat acolo? Sabia sau lanţurile... Pentru asta să fi rămas? Pentru asta? Durras nu înţelege? Sau face pe prostul... Sau – şi aici bătrânul avu o tresărire – viaţa mea nu-l interesează! Atunci de ce-a venit? De ce nu şi-a văzut de treabă, acolo, la garnizoana lui, vor fi având şi ei destule de făcut pe vremuri tulburi, ca acestea..."

— De ce-ai venit? se hotărî bătrânul să pună, răstit, întrebarea de care se temea atâta.

Sutaşul nu răspunse, stătea cu capul plecat, şi soarele, scăpat printre nori, arunca reflexe în părul lui lung, castaniu, fluturat de vântul înălţimilor. Se legănă de câteva ori, strângându-şi genunchii la piept, apoi vorbi, cu totul altceva decât aştepta bătrânul.

— Când m-am întors acasă, zise, Rhemaxa plângea. Te-au căutat şi nu te-au găsit, şi-au ameninţat-o pe Rhemaxa. Altora le-au dat foc caselor, cu tot ce-au avut. Fugarii şi trădătorii n-au scăpa-re în cuprinsul imperiului, şi nici rudele lor. Rhemaxa a avut no-roc până acum.

Înţeleptul se înfioră, descifrase singur, în spusele celuilalt, jumătate din răspuns.

— De ce vorbeşti tu, Durras, de fugari şi trădători? întrebă el, cu glasul sugrumat de emoţie.

— Cine a stat în preajma nemernicului Cotys nu poate fi numit altfel, zise sutaşul.

Bătrânul rămase iarăşi descumpănit, cu privirile pierdute printre ţintele care împodobeau pieptarul de piele al oşteanului. „Uite cum vorbeşte omul ăsta pe care l-am luat în casa mea şi i-am dat-o pe Rhemaxa şi voiam să-l las, după moartea mea, stăpân pe curţi şi pe sclavi... Dacul ăsta venit din câmpiile de sub munţi, ca să facă la Sarmizegetusa carieră... Şi nici măcar din neam nobil nu-i! Iar eu l-am primit ca pe un fiu şi-am crezut că, la rândul lui, vede în mine un părinte... Uite cum vorbeşte...” Şi, pentru prima dată în cei doi ani de când îl ştia, îl privi ca pe un necunoscut, ca pe un străin; părea uimit de faptul că apucase şi o asemenea zi, să-l considere străin pe cel înrudit cu el prin Rhemaxa, pe tânărul care, după legea străveche, îi devenise aproape un fiu. Bătrânul se înfurie. „Să mă facă el, pe mine, fugar şi trădător! clocoti gândul lui. Chiar dacă-s fugar, ştiu eu de ce fug! Dar cu ce drept mă face trădător, cu ce drept? Cine-i dă lui învoirea asta?” Era revoltat, uimit şi revoltat, pentru că niciodată până atunci nu simţise în Durras duşmanul. Acum îl simţea şi nu putea să-şi explice cum se produsese o asemenea schimbare, care îl răsturna pe Durras cel de mai înainte şi-i aşeza în loc un altul, necunoscut. Ori, îşi zise bătrânul, poate că nu-l cunoscuse, poate că de la bun început Durras fusese *altul,* nu cel pe care-l văzuse şi-l ştiuse el, ci unul cu faţa cea adevărată ascunsă.

— De ce spui tu, Durras, că aş fi trădător? reveni înţeleptul, cu voce înceată, şi-l privi în ochi pe sutaş, încercând să vadă, înăuntrul lui, faţa cea adevărată.

— Aşa spune Oroles, vorbi sutaşul, întorcându-şi ochii, deranjat de privirea bătrânului.

— Aha! Şi tu îl crezi pe Oroles?

— Îl cred! se înverşună oşteanul. El e împăratul şi stăpânul meu.

Bătrânul îşi lăsă capul în jos, apăsându-şi în piept barba revărsată. Asta era, deci! Nu-i mai vorbea omul cu care se înrudise, nu-i mai vorbea bărbatul nepoatei Rhemaxa, ci oşteanul. Sutaşul! Îşi îndoi umerii, simţindu-se deodată slab şi prăbuşit. „Ăsta nu m-a iubit niciodată!" recunoscu el, cu un fel de mirare. Fără să-i fi fost foarte apropiat, socotea ca nu-l lipsise pe Durras de afecţiunea cuvenită celui care îi era Rhemaxei soţ; chiar fără să fi vrut, o parte din iubirea părintească acordată nepoatei se răsfrânsese şi asupra lui Durras. Nu aşteptase de la el reacţii sentimentale, erau doar amândoi bărbaţi, unul în vârstă, celălalt oştean, amândoi învăţaţi cu greutăţile şi cu duritățile vieţii. Dar sperase să i se răspundă cu o monedă de valoare apropiată celei plătite de el însuşi, şi în nici un caz nu-i trecuse prin minte că, vreodată, Durras avea să-i devină duşman. Pentru că, oricum, dacă se gândea mai bine, dacă voia să rămână cinstit până la capăt, trebuia să recunoască totuşi că sutaşul nu-i arătase niciodată, pe faţă, duşmănie, chiar dacă nu-i vorbea prea mult, şi nici el, bătrânul, nu prea găsea că ar fi avut ce discuta împreună. Durras era omul armelor, nu-l interesau stelele şi nici calculul unghiurilor în geometrie, nu citea niciodată nimic, deşi ar fi putut; iar când era departe, în campanii, scria acasă, Rhemaxei, scrisori pline de greşeli. Ce-ar fi putut discuta împreună? Înţeleptul ştiuse de la început că nu-şi lua drept ginere un învăţat, ci un oştean, un om priceput într-ale armelor mai mult decât într-ale condeiului. Sigur, el ar fi dorit altceva, dar dacă asta fusese alegerea Rhemaxei, nu se împotrivise decât de formă, mai mult necăjit decât cu îndârjire, apoi cedase. Se bucura că Durras era mai tot timpul plecat, stătea o bună parte din săptămână în cantonamentul său şi, când venea la Sarmizegetusa, zăbovea destul de puţin. Bătrânul îşi vedea de ale lui, Durras la fel, nimic din viaţa lor de mai înainte nu părea să justifice purtarea de

acum a sutaşului, întoarcerea ne-aşteptată, duşmănia lui, pe care înţeleptul o bănuia dincolo de vorbe, sub înfăţişarea rece, încruntată a oşteanului. Nu cumva, îşi zise, nu cumva se lăsase şi el târât în noroiul ultimelor zile, în noroiul îmbibat cu sânge, care împroşca străzile slăvitei cetăţi? La gândul acesta, îşi simţi umerii scuturaţi de un fior, ca şi cum ar fi vrut să alunge de pe el o reptilă.

— Cotys era un nemernic! se pomeni sutaşul vorbind, cu o în-crâncenare crescândă. Un uneltitor, un duşman al imperiului şi al măritului Oroles, zeii să-l aibă în pază! Spune, de ce te-ai înhăitat cu duşmanii, de ce nu ţi-ai văzut în linişte de bătrâneţe, de ce-ai atras primejdiile asupra noastră, de ce, de ce?... Şi continuă să-l interogheze, ridicând tonul, încurajându-se astfel în pornirea lui înverşunată: Te-ai ascuns în munţi, zise, te-ai ascuns aici ca să nu ţi se afle urma, nu te-ntrebi ce-ai lăsat acasă, important e să scapi! Alţii pot să crape, pe alţii să-i taie gărzile, să-i ardă rugul, să plătească pentru ce-ai greşit... Rhemaxa vrea să se strecoare prin urechile acului, ea crede că toate trec, că toate se vor linişti, e o naivă! Ea crede că dacă te-ai ascuns o să scapi, o să scăpăm cu toţii... Noroc că mai exist şi eu, noroc că am doi ochi, ca să văd ce se întâmplă-n lume, şi două urechi bune, ca să aud! Toată cetatea-i cutremurată, gărzile nu pridídesc să-i adune pe răzvrătiţi, pe ponegritori, pe duşmanii turbaţi ai imperiului, cei care au uneltit moartea slăvitului Oroles pier ca muştele, *asta* se-ntâmplă în cetate, iar naiva de nepoată-ta credea că tu poţi să te ascunzi, că dacă stai ascuns noi vom putea trăi liniştiţi, asta credea... Nu-şi închipuia că, mai devreme sau mai târziu, numele meu nu va mai fi scut în calea gărzilor slăvitului, şi eu însumi, din cauza faptelor tale, mai devreme sau mai târziu voi fi suspectat şi proscris, dacă nu mai rău, ce să mai vorbim de ea, de Rhemaxa! Asta e, tu să scapi, să

fugi şi să stai ascuns, iar noi să tragem ponoasele, pentru că te-ai dat cu scursorile lumii, cu trădătorii statului dac, cu scârba aia de Cotys, blestemată fie-i amintirea, pe pământ şi la zei, pretutindeni!...

— Minciună! Nu-ţi îngădui! urlă bătrânul, spumegând, tremu-rând de indignare, simţea că nu-şi mai putea reţine cuvintele, că, dacă n-ar fi urlat, s-ar fi sufocat de atâta zbucium fără ieşire. Minciună! Orbule, zise el către cel care se oprise brusc din vorbirea-i precipitată, îndrăzneşti să mă înfrunţi? Tu?! Tocmai tu, care ai găsit adăpost în casa mea şi te bucuri de tot ce-am adunat eu o viaţă întreagă?

Durras tăcu, descumpănit de intervenţia bătrânului.

— De asta ai venit? De asta m-ai căutat până şi-aici, după ce-ai tras-o de limbă pe Rhemaxa? întrebă înţeleptul, scăpărând din ochii lui sticloşi.

— Am venit să te iau, zise sutaşul, mai potolit, dar stăpânit de aceeaşi fermă încăpăţânare. Dacă nu te-aş fi găsit, poate că zilele mi-ar fi fost numărate. Viaţa ta, aici, înseamnă sfârşitul meu, acolo! şi Durras arătă peste păduri, în direcţia Sarmizegetusei. Nu merită să mor pentru un trădător al imperiului, chiar dacă proasta de Rhemaxa îşi închipuie altfel.

— Şarpe! icni bătrânul şi, încă o dată, se linişti, ca şi cum împreună cu vorba aceea ar fi scuipat din el, afară, şi veninul.

Deci, aşa se întâmplaseră lucrurile! Acum înţelegea totul. Durras, sutaşul care-i era aproape ca un ginere, stătuse peste săptămână în tabăra lui, acolo unde mânuitorii de sabie învăţau să-l slujească pe slutul, pe tiranul Oroles. Poate că dacă şi-ar fi sacrificat mai multă vreme pentru Durras, dacă ar fi încercat să se apropie de el, ar fi aflat mai din timp ce gânduri îi umblau prin cap şi, cel puţin, ar fi ştiut să se păzească. Dar el, bătrânul, se mulţumise să-l judece ca pe un om străin de preocupările sale intelectuale, un slujbaş al

războiului, interesat doar de meseria sa. Şi uite că se înşelase, nu mult, dar destul. Uite că slutul îşi făcuse popularitate în taberele oştenilor, şi-i atrăsese de partea lui, îi convinsese că doar el, Oroles, reprezenta interesele imperiului; devenise omul lor, iar ei deveniseră oamenii lui, sprijinitorii. Poate că asta-l făcuse pe slut, în ultima vreme, atât de îndrăzneţ, sprijinul pe care îl ştia mereu în spate, în taberele oştilor. Poate că de asta îndrăznise să-şi ucidă fratele august, sărind cu pumnalul la Cotys cel Tânăr, în grădinile palatului, şi înjunghiindu-l, ca apoi să strige gărzilor că era vorba de trădare, de un complot atunci descoperit, şi să ordone arestarea, schingiuirea şi uciderea tuturor celor care nu-i erau pe plac. Acum, în mintea bătrânului se făcu deplină lumină, îl privi cu alţi ochi pe sutaşul aşezat alături. Oare nu cumva şi el? se întrebă. Oare nu cumva şi el alergase noaptea, lovind în porţi, la lumina făcliilor, oare nu smulsese oamenii din aşternuturi, ca să-i târască la picioarele sângerosului său stăpân? Oare, ca să-şi arate supunerea şi să se pună la adăpost de bănuieli, nu cumva făcuse exces de zel, lovind şi tăind, punând foc, răscolind, cu alţii de teapa lui, cetatea îngrozită? „Viermele, viermele! gândi. Ăsta ar vinde tot, dacă vine singur, în munţi, după mine, care l-am primit în casa mea şi l-am ocrotit...”

— Tu, care-ai zis că ai ochi şi urechi, prin urmare auzi şi vezi, spune-mi, eşti mulţumit de cele ce se-ntâmplă? întrebă înţeleptul, clipind dispreţuitor, cu o umbră de răutate în priviri.

Sutaşul îl cercetă câteva clipe înainte de a răspunde.

— Tot ce se-ntâmplă, zise el nepăsător, se-ntâmplă din porunca măritului Oroles. Eu sunt soldat, eu nu discut ordinele. Oroles e luminat de zei, ştie el foarte bine ce-i de făcut! Eu îmi fac datoria.

Înţeleptul zâmbi, un zâmbet dureros i se zugrăvi pe faţă, răsfrângând în afară abia puţin din tristeţea care-l năpădea. „Ăsta nu înţelege nimic!” se miră el de obtuzitatea şi suficienţa lui Durras. „Ce să mai discuţi cu el!?” Ce ştia el, orbul care se lăuda că vede, despre toate câte se petrec în imperiu? Cum să-l faci să te creadă când îi vorbeşti de putreziciune şi corupţie, de ruină, de pustiul din tezaur, cum să te creadă el, care jură că tăria stă în muşchii cu care mânuieşte lancea şi scutul? Cum să condamne desfrâul cine-va care, poate, se simte bine între desfrânaţi, cum să înţeleagă mersul spre pierzanie cel căruia mai-marii îi vâră în cap, zi de zi, că drumul oşteanului – şi, împreună cu el, al imperiului – trece din victorie în victorie? Lume nevinovată moare în cetatea slăvită; se înduioşează oare cel care izbeşte în trupuri cu sabia, convins de adevărul unui stăpân dement, fără să-şi pună vreodată întrebarea dacă face bine sau rău, mulţumit să execute un ordin? Cum să-i vorbeşti de marile primejdii ce ameninţă pământul străbunilor unuia care, fie el sutaş sau altceva, pentru a-şi păstra pâinea albă, e în stare să-şi vândă aproapele, să-şi arunce în ghearele morţii ocrotitorul, să calce în picioare adevărul sfânt şi poruncile zeilor? Ce-i pasă ăstuia, gândi înţeleptul, ce-i pasă că la graniţe se îngrămădesc hoardele lui Attila, pregătindu-se de marea năvală? Pentru el, şi pentru atâţia alţii, nomazii nu-s decât nişte cete de barbari oarecare. „Imperiul a luptat mereu şi a învins!” spun ei, orgolioşii ăştia, care nu văd că imperiul a ajuns o zidire cu încheieturile putrezite şi se clatină după cum o lovesc unii dinăuntru şi alţii din afară... O pâclă trecu peste privirea bătrânului şi îşi simţi deodată ochii înlăcrimaţi, nu plângea pentru el, nu-i mai păsa de el, se înduioşase şi suferea pentru ceea ce lăsa în urmă, pentru risipa de energie a strămoşilor, pentru risipa idealurilor lor, încăpute pe mâini netrebnice. „Poate aşa-i mersul lumii, oftă înţeleptul, poate-i

scris ca imperiile să se nască, să urce şi să piară, poate că tot ce-am vrut eu să fac, tot ce-am crezut că aş putea să realizez prin Cotys, ca să salvez moştenirea ameninţată a strămbunilor, n-a fost decât un vis fără putinţă de împlinire...” Acolo, undeva, la începuturi, în faptele slăviţilor de odinioară, stătea şi semnul măreţiei dacilor, dar şi pecetea, nevăzută până astăzi, a ruinei.

— Pentru nebuniile care îţi tot ies din gură, ai merita să te ucid cu mâna mea! zise Durras, încruntat, şi abia atunci bătrânul îşi dădu seama că vorbise tare, mormăise întruna, clătinându-şi în neştire capul albit şi barba. Ai noroc că eşti cine eşti şi că Rhemaxa-i nepoata ta, altfel n-aş sta pe gânduri, adăugă sutaşul. Ei, acum destul cu cleveteala, e vremea să plecăm, suntem aşteptaţi la Sarmizegetusa.

Durras se ridică, îşi aranjă pieptarul cu ţinte, trase puţin de teaca paloşului, potrivindu-şi-l la şold. Întors într-o parte, cercetă intrarea grotei şi, convins că bătrânul n-avea unde să fugă, slab de puteri şi zdrobit sufleteşte cum arăta, intră în grotă, descoperi legăturica moşneagului şi o desprinse din ciotul uscat unde fusese agăţată, îi păru rău s-o lase uitată acolo. De afară auzi un geamăt, urmat de horcăit. Se repezi la lumină, tocmai la timp ca să apuce zvârcolirile încete ale corpului răsturnat într-o rână, cu capul spre vale. Alergă lângă el, se încredinţă că bătrânul îşi dădea sufletul, cercetă cu nemulţumire tăietura urâtă de la gât şi cuţitul cu lama curbă, însângerată, căzut alături, pe iarba năclăită şi ea de sânge. Câteva momente sutaşul rămase descumpănit, gândindu-se la ceea ce-i mai rămânea de făcut. La urma urmei, poate că era mai bine aşa, că bătrânul murise. El, Durras, promisese că va aduce în cetate un semn, o dovadă de supunere. O va duce.

Cu dreapta îşi trase paloşul din teaca înflorată, cu stânga apu-că părul răvăşit, cu aspect de lână, şi răsuci capul palid al mortu-lui, descoperindu-i

ceafa. Dintr-o singură mişcare, îndelung exersată la antrenamente şi pe câmpul de luptă, retează. Săltă capul albit, lipsit acum de orice expresie, îşi deschise traista de la şold şi-l vârî înăuntru.

* * *

Pădurea foşnea răcoros, înecată în efluvii mirositoare, de la brazii, încă destul de mulţi, care îşi îngemănau ramurile deasupra hăţişului de jos. Ajuns la cărare, omul răsuflă uşurat, înainta acum destul de repede şi locurile îi erau cunoscute. După socoteala lui, mai avea câteva ore bune de mers până la Sarmizegetusa, întâi pe potecă, în lungul unui pârâu zgomotos, apoi pe un drum îngust, folosit de tăietorii de lemne. Dacă avea noroc să întâlnească acolo un car, spera să ajungă în cetate destul de devreme; în orice caz, înainte de lăsarea serii.

Planul şi-l făcuse imediat după moartea bătrânului; îl rumegase apoi în minte, precizându-i amănuntele, şi tot se mai trezea, din când în când, gândindu-se la el. Nu pentru că i-ar fi făcut o deosebită plăcere să-şi amintească moartea aceluia. Chiar dacă, la urma urmei, nici nu se simţea vinovat, doar nu-l omorâse el şi, de fapt, revenit în cetate, bătrânul n-ar fi avut un alt sfârşit, asta era sigur. „Tot sabia sau pumnalul!” îşi zise, amintindu-şi întâmplările sângeroase la care participase şi el înainte de-a urca în munţi, pe urmele fugarului. Îi părea bine că nu fusese nevoit să-l ucidă el însuşi, de altfel nici nu intenţionase, voise doar să-l ia şi să-l ducă la vale, chiar legat, dacă avea să fie nevoie; îşi pregătise pentru treaba asta o frânghie nu prea groasă, pe care în cele din urmă o lăsase acolo, sus, lângă cadavrul mutilat, o aruncase acolo. L-ar fi dus viu, l-ar fi târât pe străzile cetăţii, împingându-l în faţa mai-marilor, îşi imaginase chiar că va răzbi cu prinsul până la Oroles, ca să-i poată spune măritului: „Ăsta-i semnul meu de supunere!” şi să se lepede în faţa

tuturor de trădătorul care până atunci îi fusese un fel de unchi sau socru. Acelora care l-ar fi suspectat de necredinţă pentru simplul motiv că se trezise în neam cu un proscris, le-ar fi închis gurile hulitoare, ar fi pus piedici în calea pârii mincinoase; urma să fie limpede pentru mai-mari că el, sutaşul Durras, n-avea nici sângele şi nici gândurile răzvrătite ale bătrânului în casa căruia trăise doi ani şi cu care, prin Rhemaxa, în faţa lumii reieşea că ar fi avut unele legături. El, Durras, nu ştiuse nimic. Dacă ar fi prins mai din vreme de veste că unul din firele complotului se ţesea atât de aproape de el, ar fi alergat într-un suflet la măritul stăpân, să-l prevină; dar stăpânul se arătase, ca întotdeauna, vigilent şi gata de ripostă împotriva uneltitorilor, el descoperise complotul singur, fără ajutorul sutaşului Durras. Aşa ar fi vorbit sutaşul, şi dovada convingerii sale ar fi stat acolo, de faţă – fugarul cu mâinile legate, coborât din ascunzătoarea lui pitită în munţi. Trebuia să se ştie că el, Durras, nu ţine seama de neam când are de-a face cu complotiştii şi cu trădătorii imperiului, aşa cum făcuse însuşi măritul Oroles, dând o pildă strălucită când luase cu mâna lui viaţa fratelui său august, cu care împărţise până mai ieri tronul; îi luase viaţa atunci când complotul fusese limpede dovedit, chiar dacă unii îndrăzniseră să răspândească zvonul că totul era anume pus la cale pentru uciderea lui Cotys cel Tânăr, iar povestea complotului ar fi fost doar o justificare a omorului şi o manevră de diversiune politică. Durras nu credea nimic din zvonurile răspândite, el credea ce-i spuseseră mai-marii, ştia că Oroles era de multă vreme ameninţat şi aprecia că-i firesc să loveşti primul, indiferent cine-i cel ce ţine pumnalul îndreptat spre inima ta. Pentru el, pentru sutaşul lui Oroles, răpusul Cotys avea să rămână duşmanul stăpânului său şi al imperiului, iar pedeapsa aceluia mai mult decât binemeritată. Aşa ar fi vorbit, aşa urma să vorbească Durras.

„Rhemaxa e o proastă!” aprecie el, urmându-şi mersul pe poteca şerpuită a pădurii. Ea credea că, în ce-i priveşte pe ei, lucru-rile aveau să se liniştească şi dacă bătrânul ar fi rămas ascuns în munţi; ea habar n-avea cât de aproape se aflau, amândoi, de tăişul care le putea reteza în orice clipă firul vieţii. Şi chiar dacă acum, pentru moment, ar fi scăpat, evenimentele tot n-ar fi avut cum să-i ocolească! El era sutaş şi voia să rămână mai departe aşa, voia să urce, nu să coboare cu fruntea în colbul drumului, printre cei de rând, poate chiar printre sclavi. Printre cei de a căror soartă mizeră fugise şi, până atunci, reuşise s-o evite, înrolându-se, refugiindu-se în oştile imperiului, unde, cu toate privaţiunile, cu toate eforturile şi riscurile, avea drepturi în plus, trăia o altă existenţă şi făcea, cum s-ar spune, carieră. Toate acestea Durras nu voia să le piardă şi, deodată, se văzuse la un pas de dezastru, la un pas de pieire; asta din cauza bătrânului, pe care nici nu-l iubea, dar nici nu-l urâse până în momentul când îi devenise o asemenea povară. Şi poate că nu-l urâse nici după aceea, deşi faptele lui – nu ştia precis despre ce fapte era vorba, îi era însă destul că aflase de sprijinul dat lui Cotys cel Tânăr, iar sprijinitorii lui Cotys, după cum proclamase măritul, erau cu toţii nişte criminali – deşi faptele lui i-ar fi îndreptăţit, desigur, ura dacă s-ar fi străduit să le afle. Dar el nu voia să le afle: asta-i treaba altora, gândea sutaşul, „asta-i treaba mai-marilor, pentru mine e important ca faima lui proastă să nu se răsfrângă asupra mea şi asupra Rhemaxei, să nu-mi înlănţuie gâtul, ca un ştreang”. Era important să n-ajungă şi el un cadavru mutilat, aruncat în mijlocul drumului, sau printre cele clădite în afara zidurilor cetăţii, pe câmpurile de unde zi şi noapte năvălesc, purtate de vânt, trâmbe de fum şi mirosuri de carne arsă. Ce-avea el de împărţit cu bătrânul? N-avea nimic de împărţit, şi el, unul, nu i-ar fi dorit moartea. Nici măcar pentru

avere, pe care, ca militar, n-avea vreme s-o gospodărească. Poate mai târziu, dar atunci bătrânul nu i-ar mai fi pus nici o problemă, nimeni nu poate trăi o veşnicie. Acum, dacă se întâmplaseră lucrurile aşa, bine cel puţin că bătrânul îşi luase viaţa singur şi nu-l mai încărcase pe el cu un păcat. De fapt, nu era nici un păcat. Murise un complotist şi un trădător, el, ca soldat ce era, *avea datoria* să-l ucidă. Dar mai bine că murise singur. Rhemaxei o să-i spună că l-a găsit mort, ea nu trebuia să ştie altceva. Şi poate că nici nu o să afle vreodată. Ea nu vedea lucrurile în adevărata lor lumină şi cine ştie dacă nu i-ar fi reproşat moartea celui care, oricum, îi fusese apropiat. Ca un tată.

Obosit, sutaşul făcu un popas, se aşeză pe iarbă, în marginea potecii, aranjându-şi cu grijă traista alături. O privi dintr-o parte, cercetând cu dezgust pata de sânge închegat pe care se adunau muşte. Se bucură că Sarmizegetusa nu mai putea fi departe, o zi întârziere l-ar fi obligat să suporte duhoarea cărnii putrezite, pe care deocamdată numai muştele, prin cine ştie ce simţuri subtile, o bănuiau. „O să duc capul...„ îşi zise. Dacă nu-l putuse aduce pe bătrân, legat, ca să-l judece mai-marii şi să-i aprecieze ei vina, cum credeau de cuviinţă, dacă nu putuse, avea să pună la picioarele lor capul ucisului, era şi asta o dovadă de supunere, poate chiar mai bună decât prima. Mai-marilor putea să le spună că el însuşi l-a ucis, ca pe un netrebnic şi fugar ce fusese, asta o să-l ridice în ochii lor, arătându-l drept un paznic al ordinii în imperiu, drept unul care nu se poticnea în sentimente când era vorba de duşmanii slăvitului stăpân, oricare ar fi aceia. Da, gândea Durras, aşa avea să spună. E mai folositor să trăieşti, şi încă bine, decât să pieri pentru nu ştiu ce uneltiri răzvrătitoare, ca bătrânul. Şi poate că Oroles, aflând, va aprecia fapta lui şi-l va lua aproape, ridicându-l, înălţându-l în grad şi în

cinste. ”Când se iscă tulburări, unii cad, alţii urcă!” îşi zise. Poate că norocul îi surâdea, poate că norocul lui stătea acum în traista însângerată şi aştepta doar momentul în care, dezlegate fiind băierile, să iasă afară. Acolo, în cetate, în faţa mai-marilor... De ce să rămână doar sutaş într-o oaste de câmp, el, Durras, care-l servise pe măritul stăpân într-un fel atât de convingător? De ce să nu urce spre palat? Bunăvoinţa mai-marilor i-ar aduce cu uşurinţă un loc pe potrivă în gardă. Vor fi fost şi acolo inşi care ţinuseră cu Cotys şi, de bună seamă, acum nu mai sunt. Trebuie să fi rămas, după ei, locuri goale...

Durras ascultă susurul apei în pârâu, curgea la numai câţiva paşi de el, sub malul pe care şerpuia poteca. I se făcu sete – de foame nu mai ţinea seama – şi coborî, dându-şi drumul printre ramurile care acolo alcătuiau un adevărat hăţiş. Era răcoare la umbra lor nerisipită niciodată de soare, era linişte şi răcoare. Omul se lăsă în genunchi, bău, înmuindu-şi barba răvăşită în apa clipocitoare, apoi se spălă pe mâini şi îşi limpezi faţa, ochii, bucurându-se de răcoarea umedă care îi pătrundea în piele.

Când să iasă deasupra, unde-şi lăsase traista şi paloşul, auzi zgomot printre copaci, în josul cărării. Venea cineva, i se păru c-ar fi mai mulţi oameni, apoi auzi un behăit de capră şi frunzele tufişurilor se clătinară, împinse sau smulse. Sutaşul îşi apucă repede arma şi traista, le trase pe amândouă şi se adăposti sub mal, în umbră, cu răsuflarea oprită. De acolo, de la vreo cinci paşi numai, privind cu fereală în sus, văzu întâi măgarul încărcat cu desagi umflaţi, apoi trecură caprele, numără patru, urmate de cel care le mâna din urmă, strigând cu glas potolit şi îndemnându-le la urcuş cu un băţ subţire, atunci când animalele întârziau, ca să ciupească vârfurile crude ale rămurelelor din marginea cărării.

Îl recunoscu, era Clodius, de care uitase până într-atâta încât nu se mai aştepta la întâlnirea aceea. Înţelese imediat unde zorea sclavul cu încărcătura lui şi-l lăsă să-şi urmeze calea, nu ieşi din ascunzătoare decât după ce vocea tânărului şi sunetele slabe ale copitelor se stinseră în foşnetul monoton al pădurii. În cărare, pe când îşi încingea paloşul, se trezi zâmbind răutăcios, cu o lucire în ochi, imaginându-şi surpriza cumplită ce-i era rezervată băiatului la capătul drumului său. Aplecându-se, săltă de sub o tufă traista şi porni mai departe.

* * *

Nu mai ştia prea bine de când începuse să se neliniştească, poate din clipa când pricepuse că drumul era acelaşi şi, parcă, totuşi nu era. Întâi semnele de piatră, aşezate la marginea drumului, din loc în loc, semne pe care nu le ştia, ba mai mult, era convins că nu existaseră acolo, atunci când urcase în munţi; iar acum nu numai ca existau, dar păreau plantate de cine ştie când, urmele săpăturii fuseseră perfect acoperite de iarbă. „Când le-or fi pus şi cine să fi avut vreme pentru asemenea treburi?” se întrebase, nedumerit, amintindu-şi de frământarea în care lăsase strălucita cetate, cutremurată de patimi şi de suflul morţii. La început crezuse că nu era calea cea bună, că poteca îl scosese în altă parte, la un loc necunoscut. Dar unde putea fi, oare, drumul pe care el, ca oştean, să nu-l fi ştiut, să nu-l fi călcat în timpul manevrelor de instrucţie? Nu, era drumul spre Sarmizegetusa, recunoştea cotiturile şi atâtea alte amănunte, un colţ de pădure cu fagi scorburoşi, vechi de sute de ani, o despicătură stearpă între două cocoaşe făcute pe faţa muntelui, un povârniş pietros, în altă parte, urme ale prăbuşirilor mari de odinioară. Toate acestea le recunoştea, şi le întipărise bine în memorie, îi spuneau că nu se putea să fi greşit direcţia, numai

că, de când descoperise semnele de piatră, rămăsese în el ceva ca o nelămurire. Apoi întâlnise căruţa aceea care urca, trasă de un cal roşcat, scund, şi-i păruse rău că venea din sens opus, dinspre cetate; se simţea obosit de atâta mers, i-ar fi convenit să-şi urmeze drumul pe sus, aşa că stătu câteva clipe în cumpănă, întrebându-se dacă nu era cazul să profite de autoritatea sa şi să-l oblige pe cel din căruţă să întoarcă, ori să-i deshame calul şi să-l lase pe necunoscut acolo. După portul simplu, căruţaşul părea să facă parte din păturile de jos, aşa că era dator să se supună. Dacă i-ar fi cerut să întoarcă, omul trebuia s-o facă fără să crâcnească, altfel l-ar fi putut constrânge, folosind arma. Dar cetatea nu putea fi departe. Şi mai era ceva care-l reţinuse, care-l împiedicase pe sutaş, atunci, să oprească din mers căruţa: ceva din privirea străinului aşezat pe scândura ce-i servea drept capră, şi din privirea copilului ghemuit în spatele său, ceva ce lui Durras nu-i plăcuse; mai bine zis, îl surprinsese în chip neplăcut. Omul părea că uitase să-şi mai îndemne calul, rămăsese cu biciul pe jumătate ridicat şi, pe sub marginea pălăriuţei vechi, îl privea pe Durras într-un fel ciudat, ca şi cum n-ar mai fi văzut în viaţa lui un oştean, la fel şi copilul. Iar când căruţa trecuse pe lângă el, omul îşi răsucise capul şi continua să-l privească pe sutaş cu aceeaşi curiozitate şi uimire, până când căruţa, trasă încet de calul roşcat, dispăru după cea mai apropiată cotitură. Abia atunci Durras se enervase, îi părea rău că nu-l oprise pe prostănacul acela – faptul că trecuse pe lângă el fără să-i arate respectul cuvenit unui sutaş îl considera, cu întârziere, drept curată obrăznicie – şi nu-l silise să întoarcă, ori să coboare în marginea drumului, cu copil cu tot, iar el, Durras, să încalece calul, făcându-şi astfel intrarea în Sarmizegetusa. Se enervase şi poate că enervarea aceea ar fi stăruit în el mult timp încă, dacă n-ar fi apărut alte semne care să-i sporească nedumerirea: podeţul de lemn,

construit acolo unde el ştiuse că drumul cobora în albia unui pârâu, din moment ce cu puţine zile în urmă trecuse el însuşi prin albie, peste nişte pietre puse anume acolo, ca să nu-i intre apa în opinci. Acum descoperi, construit pe locul acela, un pod nu prea vechi, dar nici foarte nou, iar atunci când coborî spre apă, ca să caute pietrele ştiute şi urmele roţilor de car, adânc implântate în pământul umed, nu descoperi nimic, ca şi cum trecerea s-ar fi făcut numai peste pod de când lumea.

Dar nedumerirea cea mare veni ceva mai târziu, când ajunse la loc deschis, pe costişele unde în mod normal ar fi trebuit să întâlnească periferiile cetăţii – cartierele acelea imense, de cocioabe îngrămădite una în alta, locuinţe mizere în care trăia plebea, adunătura imperiului, scufundată în murdărie şi vicii. Aproape un milion de suflete, oameni pe care întâmplarea îi strânsese din toată Europa şi de la porţile Asiei şi-i condusese, cu ani, cu zeci de ani înainte, spre zidurile slăvitei cetăţi a zeilor daci, unde sperau să-şi dureze un rost temeinic. Mulţi s-au trezit mai apoi cu speranţele risipite şi, în locul vieţii de huzur pe care şi-o doriseră, se vedeau nevoiţi să accepte ce găseau, ce le pica de la mesele bogaţilor; în locul palatelor, unde sperau să-şi primească slujbele şi să-şi agonisească averile, mulţi rămăseseră, din generaţie în generaţie, să frământe cu tălpile goale noroiul aceloraşi străduţe periferice, să respire aerul viciat al maidanelor de gunoaie. Iar în asemenea condiţii, nu e de mirare că înfloriseră meserii dintre cele mai ruşinoase, încât era cu neputinţă să străbaţi cartierele mărginaşe neînarmat sau neînsoţit de o gardă numeroasă, fără să fii pungăşit ziua în amiaza mare, fără să-ţi fie jignit ochiul de mulţimea gălăgioasă, obraznică, zdrenţăroasă, care foia pe sub zidurile cetăţii, aşteptându-şi victimele alese dintre toţi aceia care, prin îmbrăcăminte sau avere, se ridicau, cu foarte puţin chiar, deasupra condiţiei lor mizerabile.

De-acolo, de la periferii, ochii priveau cu lăcomie hulpavă spre colinele apăra-te de ziduri, unde fiecare palat şi fiecare casă mai arătoasă era la rândul ei apărată de ziduri şi gărzi, ca să împiedice agresiunea presimţită în gloata fără stăpân; pentru că nici măcar Oroles, care conducea un imperiu, nu putea fi sigur că-i stăpâneşte pe toţi aceia altfel decât cu ameninţarea armelor. Şi nici armele nu învingeau întotdeauna, cu toate că nu era zi în care să nu pedepsească exemplar. De la ferestrele palatelor porneau, nu o singură dată, peste întinsele periferii murdare şi nesigure, priviri îngrijo-rate.

Durras mergea tăcut, urmând drumul pustiu, traversat de umbrele înserării; mergea apăsat de o nelinişte crescută, ţinându-i, în ciuda oboselii, simţurile treze. De când învăţase că pieptarul cu însemnele gradului său, dar mai ales braţul înarmat cu paloş şi gata oricând să-l tragă afară din teacă impuneau respect şi reţinere printre cei din pătura de jos, scutindu-l astfel de surprize neplăcute, nu-şi făcea griji, când umbla de unul singur, indiferent cu cine s-ar fi întâlnit. Numai că acum, când nici măcar nu întâlnea pe cineva, începu să se teamă de ceva nelămurit, în legătură cu ceea ce-i comunicau, insistent şi alarmant, simţurile lui ascuţite, de oştean stăpân pe arta orientării în teren: intrase de mai mult timp în perimetrul care trebuia să fie ocupat de periferiile Sarmizegetusei şi, totuşi, locurile păreau pustii, ai fi zis că nici nu fuseseră vreodată atinse de mâna omului! Aşa ai fi zis, dacă n-ar fi existat drumul acela îngrijit, cu semne de piatră înfipte pe margini, marcând, fără îndoială, distanţele.

Dar unde era cetatea? Unde era strălucita Sarmizegetusa, cu periferiile, cu zidurile de granit, crenelate, cu templele, cu palatele ei aurite, cu grădinile înecate în verdeaţă? Unde era lumina şi speranţa şi amăgirea acelui milion de locuitori, unde erau *aceştia,* crema şi drojdia imperiului la

un loc, unde dispăruseră fără urmă? Buimăcit, sutaşul cerceta împrejurimile, iar ele îi apăreau cu totul altfel de cum le ştiuse, şi numai simţurile lui îndelung antrenate îl făceau să creadă că se afla totuşi pe pământul cetăţii, în ciuda pustietăţii din jur. Soarele căzuse dincolo de munţi, nu peste multă vreme avea să se lase noaptea deplină, aşa că Durras lungi pasul, uitând că era frânt de oboseală. De departe, privi cu o nouă speranţă cotitura, începu să creadă că venise to-tuşi pe un drum care-i rămăsese până atunci necunoscut şi că dincolo de cotitură avea să dea, în sfârşit, peste îngrămădirile ştiute ale periferiilor, case şi oameni. „Sigur că da! îşi zise. Am fost un prost, cum puteam să-mi închipui că..." De fapt, refuzase să-şi închipuie ceva, fusese pur şi simplu şocat de lipsa unor imagini familiare. Ele trebuiau să apară însă, de bună seamă, dincolo de cotitură.

Auzi ciocanele încă înainte de a vedea ce se întâmplă acolo, sub zid şi pe zid, auzi loviturile acelea grele, repetate, purtate de vânt. Apoi văzu oamenii, vreo douăzeci, trebăluind alene la lemnăria unei porţi masive, alţii întărind structura de deasupra zidu-lui de piatră. Ciocanele loveau mai rar, după mişcările oamenilor înţelese că se pregăteau de plecare, îşi strângeau uneltele, liniştiţi, sub privirile câtorva soldaţi rezemaţi în suliţe. „Ce fac ăştia aici?" se trezi Durras întrebându-se, deşi vedea foarte bine ce se întâmplă acolo, dar nu asta-l nedumerea pe el, *ci faptul că aşezarea îi era complet necunoscută!* O cetate mică, fortificată într-un fel pe care nu-l mai întâlnise, nu era propriu strălucitului scaun al lui Oroles, de altfel totul era aici micşorat, neînsemnat în raport cu Sarmizegetusa. Şi, pe măsură ce se apropia, sutaşul începu să creadă că nu numai drumul era altul, ci şi locul unde ajunsese, totul, totul! „Am nimerit în altă parte!" îşi spuse el ne-dumerit şi mirat, neînţelegând cum de i se putuse întâmpla toc-mai lui una ca asta.

Ceilalţi îl observaseră, la rândul lor; la început nu-i dădură atenţie, apoi, pe măsură ce Durras se apropia, privirile începură să-l cerceteze cu o anume insistenţă, care nu-i plăcu. Cei de sub ziduri aveau portul simplu al neamului său, nu deosebi pe pieptul nici unuia însemnele nobleţei, păreau să fie nişte meşteri ţărani, şi sutaşul îşi zise că nu trebuia să li se adreseze lor, ci mai-marelui, dar mai-marele nu se vedea nicăieri, decât cei doi soldaţi cu feţele rase, rezemaţi în suliţe, şi un al treilea care, aşezat pe o piatră din marginea drumului, cu scutul aruncat alături, mânca din poală, tăindu-şi bucata de slănină cu un cuţit lung, a cărui teacă îi atârna la şold. Chiar şi acesta, soldatul care mânca în post, îl privi pe sutaş într-un fel ciudat şi nici măcar nu se ridică pentru salutul de onor, rămase mai departe pe piatră, cu mâncarea încă nemestecată în gură; îl urmări pe Durras cu nişte ochi măriţi de uimire, iar Durras, de unde la început se gândise să-l muştruluiască pentru ţinuta lui neregulamentară, zăbovi acum asupra îmbrăcăminţii soldatului, întrebându-se mirat din ce corp de trupe făcea parte. Şi uită să-l mai ia la rost, ori pur şi simplu renunţă. Da, până şi uniforma acelora era necunoscută: pieptar de zale, apărătoare de fier pentru coapse, coif rotund cu obrăzar de metal, toate îi erau străine sutaşului, şi instinctul îl îndemnă la prudenţă.

— Ce cetate-i asta? întrebă, oprindu-se în faţa unuia dintre străjerii care încadrau poarta întredeschisă, dar străjerul îl privi ca şi cum n-ar fi înţeles ce-i cerea, şi abia într-un târziu, după ce Durras, uşor împurpurat de mânie, repetase întrebarea, abia atunci oşteanul cu faţa rasă vorbi într-o limbă străină, care avea ceva din sunetele limbii lui Clodius.

Asta era: limba lui Clodius! şi sutaşul rămase câteva clipe descumpănit, întrebându-se uluit ce căuta acolo romanul acela în haine de oştean, era de neconceput ca poarta unei cetăţi să fie apărată

de un ins pentru care strămoşii coborâţi din zei lăsaseră un singur viitor şi destin: sclavia. Durras se întoarse brusc spre unul dintre meşterii îmbrăcaţi în portul dac şi-l întrebă pe el, dar acela, un tânăr bărbos care-şi ţinea ferăstrăul atârnat de braţ, ridică din umeri şi-i răspunse tot în limba străină, uimindu-l şi mai mult pe sutaş. „De când?” întrebă el, cu glas sugrumat de indignare. „De când poporul luminaţilor zei vorbeşte în graiul ăsta blestemat?” Şi-i veni să-i trântească tânărului un pumn în faţă, dar tocmai atunci intră în vorbă un bătrân cu faţa stafidită şi-l întrebă ce voia, îl întrebă într-un grai care amesteca vorbe latine cu vorbe strămoşeşti, dar, oricum, putu să-l înţeleagă.

— Cine sunteţi voi? întrebă sutaşul. Unde-i Sarmizegetusa?

— Asta-i! răspunse bătrânul, arătând în direcţia zidurilor.

Şi Durras îi urmări gestul, reuşind să vadă prin poarta între-deschisă casele de lemn, grupate în lungul unei străzi sau piaţete, nu putu să-şi dea seama prea bine, din cauza umbrelor serii, care se adânceau.

— Ulpia Traiana Sarmizegetusa, adăugă moşneagul, cercetând cu luare-aminte îmbrăcămintea sutaşului. Tu cine eşti şi de unde vii?

— Eşti nebun! exclamă Durras, retrăgându-se un pas şi ducându-şi mâna spre mânerul paloşului. Sunteţi nebuni cu toţii!

Castrum! îşi amintise. Castrum îşi numeau romanii cetăţile de acest fel, cetăţile cărora Cotys cel Mare şi Beroes Ciungul le dă-râmaseră zidurile şi le făcuseră una cu pământul cu sute de ani în urmă. Şi uite că-i fusese dat să vadă cu ochii lui un castru, şi încă nedărâmat, chiar aici, unde se aştepta mai puţin. Iar izmănoşii ăia, care aveau portul dac, însă vorbeau pe limba sclavilor de la Tibru, îndrăzniseră să spună că acest castru, străin de tot ce dăduse strălucirea şi slava cetăţii măriţilor

zei, purta numele Sarmizegetusei! Pomeni de Oroles. „Care Oroles?” veni răspunsul, ei nu cunoşteau pe nimeni cu un asemenea nume, şi se priviră ne-dumeriţi între ei. Strânşi roată în jurul său, îi atinseră pieptarul, însemnele, scoţând exclamaţii naive, şi Durras, cu totul descumpănit, uită că era cazul să aprecieze aceste gesturi drept o jignire. „Nebuni, nebuni!” gândea, retrăgându-se încet. „Nebuni de legat!”

Apoi se apropie oşteanul înzăuat, cel care mâncase pâine şi slănină pe piatra din marginea drumului, şi-i vorbi într-un fel care iarăşi nu-i plăcu sutaşului, nu-i plăcu tonul, fiindcă rostul cuvintelor nu-l înţelese. Dar soldatul din pază arătă traista ţinută de Durras în mâna stângă şi-i porunci pesemne s-o deschidă. Şi abia atunci îşi aminti sutaşul de solia pe care o ducea. Îşi aminti şi, cu un gest hotărât, îşi feri traista, blestemându-se pentru în-torsătura luată de lucruri, pentru simplul motiv că acela, oşteanul cu faţa rasă, stând deoparte, îl observase în tihnă, şi traista cu urme de sânge închegat îi devenise suspectă.

— Ce te priveşte pe tine! îl repezi sutaşul, dar acela insistă şi chiar îi apucă traista, vrând să i-o smulgă.

Durras se feri, aruncă mâna dreaptă spre paloş, dar nu izbuti să-l tragă din teacă decât pe jumătate, îşi simţi imediat braţele apucate pe la spate şi apărătoarea de obraz a altui soldat îl zgârie pe ceafă, acolo unde simţea mai multe răsuflări gâfâite. Se zbătu, cu muşchii încordaţi, urlă, dar nu putu să scape din strânsoarea celor care îl ţineau. Traista îi fu smulsă, cercetată, câteva exclamaţii îi arătară că necunoscuţii aflaseră conţinutul ei şi, întorcându-şi capul într-acolo, Durras îi văzu privindu-l cu o ne-dumerire plină de gravitatea descoperirii. Soldatul care ţinea traista desfăcută întrebă ceva, cu asprime, iar bătrânul dac, în-cruntat, se apropie de prizonier şi tălmăci.

JUDECĂTORII

*Nu te speria, zise unul dintre necunoscuţi, nu te agita zadarnic, nu te deranja până la telefon, în acest moment ai încerca degeaba să chemi pe cineva, jucăria asta primitivă nu funcţionează. Şi chiar dacă ţipi, chiar dacă ai chema pe cineva aici, nu cred să-ţi folosească, ei, ceilalţi, nu ne văd, noi am venit doar pentru tine. Te-ai face de râs, pentru ei suntem invizibili, privirea lor s-ar plimba prin noi şi n-ar percepe decât peretele. Au să creadă că nu eşti în toate minţile, că ai vedenii, că strigi ca un nebun. Să nu-mi spui că n-au să creadă asta! M-am documentat, ştiu ce cunoaşteţi şi ce nu, ştiu până unde merge intuiţia voastră, nu puteam veni aici fără să încerc să vă cunosc, să vă reconstitui, acesta-i cuvântul. Dar am venit doar pentru tine, altceva nu ne interesează, trebuie să discutăm, ai să înţelegi imediat de ce, trebuie să ajungem la o înţelegere, să facem un pact, parcă aşa se spune, aşa spuneţi voi. Şezi, o să ne găsim şi noi un loc, e bine că eşti singur şi putem vorbi în linişte. Eu sunt Ciprian, lui poţi să-i spui Frey, vorbeşte cu accent, a învăţat limba în mare grabă, dar asta nu contează, important e să ne înţelegem. La început va fi mai greu, bănuiesc că dumitale îţi va fi mai greu, împrejurarea e oarecum paradoxală. O să-ţi fie greu să înţelegi că, într-un fel, suntem chiar rude, într-un fel îţi sunt chiar străne*pot, nu te lăsa înşelat de faptul că par mai în vârstă decât dumneata. Chiar sunt mai în vârstă. La ora asta, când destinul ne-a adus faţă în faţă, sunt cu mult mai în vârstă, nici nu încerca să ghiceşti cu cât. Ai avut un fiu, Adrian, pardon, ai un fiu, trebuie să fie de vreo doisprezece ani acum; ei bine, pentru mine el a fost tatăl mamei tatălui meu, e de necrezut, nu-i aşa? De necrezut. Obişnuieşte-te cu gândul ăsta, obişnuieşte-te*

totuşi, altfel nu vom putea vorbi şi nu ne vom putea înţelege.

* * *

Agită îndelung eprubeta, în dreptul ochilor, privindu-i conţi-nutul incolor prin care mici bule de gaz îşi croiau drum spre suprafaţă. Făcea totul cu gesturi mecanice, părea concentrat, şi impresia asta o dădea mai întâi felul cum urmărea jocul luminii prin lichidul în continuă mişcare. De fapt, atunci era distrat, stătea cu gândul în altă parte, şi numai obişnuinţa unor lucruri de rutină, făcute identic de aproape douăzeci şi cinci de ani, îi dădea aerul acela preocupat, încât un străin ar fi avut impresia că omul priveşte eprubeta cu multă atenţie.

Dincolo de glasvand, pe coridor, telefonul ţârâi scurt, repetat, făcându-l să tresară. Cu eprubeta în mână, ieşi din laborator şi se apropie de aparatul vechi, negru, cu mai multe butoane pentru liniile interioare. Un tub fluorescent, instalat chiar în faţa uşii, lumina coridorul cu ferestrele orientate, neinspirat, spre o curte întunecoasă, mărginită de ziduri.

Ridică receptorul cu mâna stângă, cu cealaltă reîncepu să agi-te conţinutul eprubetei. Apăsă butonul cu unul din capetele receptorului, pe care îl duse apoi la ureche.

— Alo! zise şi aşteptă.

— Budulică dragă, te rog ceva: împrumută-mi un mojar pentru...

Şocat, bărbatul trânti receptorul în furcă, fără să mai asculte restul. Se schimbase la faţă, o roşeaţă uşoară îi urca în obrajii plini, până spre tâmplele cărunte. De enervare, chelia îi transpiră, primind luciu în lumina artificială a coridorului. Reveni cu paşi lenţi în laborator şi, aşezând cu o mână tremurătoare eprubeta într-un stativ, alături de altele, se lăsă greoi pe scaunul de lângă masa încărcată cu borcanele de diferite culori. Scaunul

scârţâi, revoltându-se sub greutatea corpului mătăhălos.

„Lasă că i-o coc eu!” îşi zise, gândindu-se la colegul de la etaj, îi recunoscuse vocea imediat, ar fi recunoscut-o pe a oricui din Institut, chiar dacă acela ar fi încercat să şi-o prefacă. Era furios pe cel de la etaj. „Cretinul! gândi. Ştie bine că nu-mi place să-mi spună aşa, şi tot îmi spune...” Nu-i plăcuse niciodată numele pe care îl purta şi, din nefericire, toată lumea ştia asta. „Budulău, Budulău!” îl strigau colegii în liceu, hlizindu-se ca de-o poreclă; numele părea mai degrabă o poreclă, îi scutise pe ceilalţi de un efort, nu mai trebuiseră să-i găsească una. „Fă-te încoace, Budulău, aruncă mingea, Budulău, apleacă-te, stai «capră», Budulău...”; până şi profesorii: „Şterge tabla, Budulău, treci la loc, Budulău, treci în ultima bancă!” Şi zâmbetele ironice ale fetelor cu care făcea cunoştinţă. Se prezenta întotdeauna cu numele mic: Iustin, dar nu trecea mult până când ele aflau că-l mai chema şi Budulău, urmau zâmbete şi, de ce să nu recunoască, avusese nu o singură dată impresia că eşuase într-o legătură sentimentală datorită numelui său caraghios. Era ca şi cum fetele s-ar fi sfiit, s-ar fi ruşinat să continue la modul serios o relaţie cu persoana care era dispusă să poarte un asemenea nume. În fond, puteau ele să se întrebe, ce credit ar avea cineva care se înfăţişează lumii cu o poreclă trecută în actul de identitate? Şi e mai mult ca sigur că respingeau cu vehemenţă perspectiva de a deveni doamna Budulău, în eventualitatea că în gândurile lor secrete luaseră în seamă o asemenea perspectivă, fie şi din simpla curiozitate a adolescentei care, în joacă, din amuzament, în singurătatea unei clipe de intimitate, îşi alătură prenumele de numele unui bărbat. Eugenia Budulău. Ioana Budulău. Sanda Budulău. Amuzant, nu-i aşa?

Auzi paşi pe coridor şi se răsuci spre uşa care rămăsese întredeschisă.

— Ce te-a apucat? se miră noul-venit. Trânteşti receptorul, nu mai aştepţi să-ţi spun până la capăt ce aveam de spus.

Budulău simţi că-şi iese din fire.

— Ascultă, mă, Popescu-oarecare! vorbi el înfuriat. M-am săturat de glumele tale. Te rog să-ţi vezi de treabă, eu n-am venit la tine în laborator să te întreb ce şi cum, te rog să mă slăbeşti! Dacă nu încetezi, ridic problema în prima şedinţă de lucru, îţi promit asta în mod solemn. Nu mai poate omul să trăiască din cauza prostiilor voastre!...

Celălalt rămase în prag, cu o expresie care îi trăda nedumeri-rea, surprinderea. Înţelegând că întrecea măsura, Budulău se opri brusc, se întoarse spre masa de lucru, înhăţă cu un gest nervos eprubeta aşezată pe stativ şi reîncepu s-o scuture.

— Ia nu te mai „stropşi" atâta! zise celălalt, revenindu-şi imediat şi găsind că nu strica să se distreze puţin pe seama colegului supărăcios. Dacă nu-ţi convine să fii deranjat, pune pe uşă inscripţia „Câine rău" şi-ai terminat cu grijile din partea asta.

— Ce vrei?! întrebă Budulău, răstit, străduindu-se să nu privească decât pata galbenă pe care i-o lăsase un colorant pe mâneca halatului.

— Păi... ţi-am mai spus, un mojar, că ale mele sunt toate împrumutate la alţii. Acum e rândul meu să împrumut.

— Uite-l colo, ia-l şi lasă-mă să-mi văd de treabă.

Celălalt, Popescu „oarecare", umblă într-un raft, luă obiectul căutat şi, ieşind, aruncă o privire spre masa de lucru a colegului.

— Merge, merge? întrebă ironic, şi era limpede că dorea într-un fel să-i plătească primirea ostilă. Apropo, mai zise el din prag, nu ştii cumva pentru cine descarcă ăia piatră în faţa Institutului? Se zice că tocmai pregătesc soclul unui monument.

Ieşi încântat de glumă, era ca şi cum ar fi zis: „Acuşi, acuşi o să fii urcat pe soclu, Budulău. Să se uimească trecătorii de tine...” Făcu pe coridor câţiva paşi, apoi se întoarse şi, cu aerul cel mai serios, întrebă:

— Să las uşa deschisă sau s-o închid?

— Las-o deschisă, zise Budulău, deşi în momentul acela abia se stăpânea să nu înjure.

* * *

— Stă cam prost cu nervii Budulică! povestea Popescu în laboratorul de sus şi, plimbându-se printre mese, pisa mărunt un bulgăre de culoarea varului în mojarul ţinut în mână. Nu poţi să-i spui ceva, că se şi înfurie. Puţin a lipsit să nu mă scoată afară, ce, asta-i atitudine de coleg, de om civilizat? Văd că nu i-a fost destul cu avertismentul de luna trecută, e un inconştient, asta e...

— Avertismentul ăla, observă cineva, l-a primit pentru depăşiri de termene, nu pentru scandal...

— Tocmai de aia ziceam eu că-i un inconştient! se repezi Popescu, făcând astfel manevra care-i convenea. I s-a atras atenţia, nu-i aşa? I s-a atras atenţia să predea lucrarea pe care o câcâie şi o mâcâie de atâta vreme, că, uite, eu am încărunţit de când îl ştiu că se ocupă de ea. A zis că o face, şi ce-a făcut? Un rahat mare! Nici nu putea ieşi altceva din povestea aceea... Totul e absurd, dacă stai şi te gândeşti. Să modifice proprietăţile apei, asta vrea Budulică-Burticică, asta se chinuie să facă de ani de zile, ca şi cum n-ar exista ceva mai important. Să facă din lichid un corp solid, ca şi cum apa n-ar îngheţa şi singură... Ăsta nu înţelege, poţi să-i spui de câte ori vrei, nu înţelege o dată pentru totdeauna că problema lui e o falsă problemă. Vrea, cu orice preţ, cu preţul ridicolului chiar, să fie ultimul pe baricadă. Ei bine, chiar aşa va fi, puteţi fi siguri că acolo îl vor mânca moliile, pe el, împreună cu cercetările lui! I-au dat un avertisment pentru că papă degeaba banii

Institutului. Şi cum să nu depăşească termenele, dacă n-are ce preda... Dacă n-a ajuns la nici un rezultat! Nici măcar la acela, limpede pentru toată lumea, şi anume că problema era din capul locului greşit pusă, că toate încercările lui nu sunt altceva decât praf în ochii altora, ce experienţe-s alea care nu dau nici un rezultat? Ce experienţe-s alea? Tovarăşu' coleg, spune dacă n-am dreptate! După părerea mea, războiul ăsta încăpăţânat cu morile de vânt, pe care cu un aer de martir îl practică amicul de jos – şi trebuie să admitem că o bună perioadă de timp tactica i-a reuşit de minune – nu-i altceva decât o subtilă inducere în eroare, a noastră, a tuturor. Şi dacă lucrurile încep în sfârşit să se dreagă, Budulică dă din colţ în colţ, protestează, poartă pică unora şi altora, ameninţă, trânteşte telefonul. În inconştienţa lui, are impresia că mai e în stare să ne ducă multă vreme de nas!

Terminând de sfărâmat substanţa albicioasă, aşează mojarul pe un suport de marmură şi, privind-o cu un zâmbet insinuant, de vulpoi bătrân, pe laboranta durdulie de alături, întrebă:

— Care dintre tinerele noastre colege se angajează să mai facă un rând de cafele pentru iubitorii eternului feminin?

* * *

Cercul lentilei delimitează un întreg univers. O lume îngheţată sub lumina reflectată de oglinda microscopului. Structuri grunzoase, uniform răspândite pe un câmp cenuşiu. Filamente paralele. Culori vagi, imobilizate în acest peisaj straniu, ca faţa unei planete moarte. Printr-o rotire abia perceptibilă, mâna omu-lui întăreşte lumina căzută pieziş pe oglindă, năpustindu-se apoi, vertical, asupra preparatului. Brusc, structurile grunzoase sclipesc metalic pe discul intens luminat. Culorile dispar. Dispar şi filamentele. Ochiul caută răbdător printre grămăjoarele de culoarea argintului. Cercetează spaţiile de legătură, lichidul acela viu

luminat. Acelaşi aspect, gândeşte omul. Ar fi dorit o suprafaţă mai mată.

Soneria telefonului străpunse din nou liniştea de pe coridor. *„Iar* ăia de sus!" îşi zicea Budulău şi, în primul moment, se gândi să nu răspundă. Dar soneria ţârâia întruna, aşa că se văzu nevoit să-şi ridice capul de la microscop şi să treacă dincolo de uşă. „Dacă-s tot ei, îi reclam! îşi propuse. Aşa nu se mai poate!"

— Alo, auzi glasul doamnei Budulău. Uite, dragul meu, de ce te-am chemat...

Zicea „dragul meu" cu o intonaţie nepăsătoare şi imediat şi-o imagină stând în micul hol al apartamentului, privindu-se în oglinda fixată de cuier în timp ce vorbea la aparat. Slabă, cu părul tuns scurt, proaspăt dat cu Cromoplatin nu-ştiu-cât (nu reuşise niciodată să reţină numărul soluţiei folosite de consoarta lui, prea se perindaseră multe şi cu efecte radical diferite, încât bărbatul ajunsese să le accepte ca pe o calamitate necesară), doamna Bu-dulău spunea „dragul meu" cu acelaşi glas şi cu aceeaşi intonaţie neutră oricui, exceptându-i pe copii, cărora le spunea pe nume. Într-o vreme, când era mai tânăr şi observase reţinerea asta, ca şi alte lucruri care-l puneau pe gânduri, făcându-l uneori să se întrebe dacă nu cumva greşise însurându-se cu femeia aceea, Budulău suferise destul, trecuse în câteva rânduri prin nişte sfâşieri lăuntrice neştiute de nimeni, nici măcar de Margareta, care, chiar dacă le-ar fi aflat – şi poate că le intuise, era doar femeie, dar se prefăcuse că nu dă atenţie faptului – nu s-ar fi sinchisit prea mult, arăta o fire prea nepăsătoare ca să-şi facă din asta probleme. Bărbatul se simţise apoi intimidat, „dacă nu mă iubeşte, de ce a acceptat să trăiască cu mine?" se întrebase fără să găsească niciodată răspunsul, temându-se de un răspuns, evitând discuţiile care ar fi putut să-l provoace. Cu timpul, suferinţele s-au stins, ceea ce nu însemna însă că nu rămâneau regrete ascunse, ceea ce nu însemna

că, din când în când, bărbatul nu-şi amintea înciudat de povara numelui său, văzând în ea piedica simbolică aşezată între el şi cei care-l înconjurau. Veniseră copiii, doamna Budulău se dovedise o mamă destul de atentă, împărţindu-şi timpul între serviciu (era dactilografă la o instituţie cu profil cultural), plăcerile înfrumuseţării unui chip cu care natura nu fusese prea darnică, şi nu în ultimul rând bucuriile, ca şi îngrijorările provocate de creşterea celor doi urmaşi. În sinea lui, bărbatul nu-i mai reproşa de mult nimic, nici măcar faptul că se dovedise întotdeauna mai preocupată de ideea creşterii salariului soţului ei decât de el însuşi, şi de nenumărate ori îi făcuse scene, atunci când avusese impresia că el nu lupta îndeajuns să se impună, să se remarce în Institut, că nu se zbătea suficient să pună mâna pe un post mai bine remunerat, poate chiar un post din conducere. Ca şi cum el într-adevăr nu s-ar fi zbătut. Ca şi cum posturile din conducere s-ar fi găsit pe toate gardurile şi el n-avea decât să întindă mâna ca să-l ia pe cel care-i plăcea. Ca şi cum n-ar mai fi stat în calea lui şi numele Budulău – cine şi-ar fi imaginat un şef de institut cu un asemenea nume, cine l-ar fi crezut o persoană demnă de luat în seamă, când uneori nici nevastă-sa nu părea să-i mai acorde un credit, cât de cât? Se gândise la un moment dat să-şi schimbe numele, apoi renunţase: prea era cunoscut de toţi, aşa că o schimbare în acte n-avea să aducă în acelaşi timp şi una similară în relaţiile lui cu ceilalţi. Pentru ceilalţi, colegi, cunoscuţi, rubedenii, el avea să rămână până la capăt Budulău, personaj de la care aştepţi clovnerii mai degrabă decât lucruri serioase, ins mărunt, cununat pe viaţă cu treapta de jos a cercetării ştiinţifice. Şi nu de puţine ori îşi judecase părinţii, amândoi învăţători pensionari într-un sat uitat din Crişana, amândoi foarte în vârstă acum. Trebuia să fi făcut ei pasul acela, gândea, să-i fi netezit drumul în viaţă mai mult decât o făcuseră. Apoi se gândea la

propriii lui copii şi înceta să-şi mai învinuiască – în sinea lui, firește – cu atâta asprime părinţii. Pentru ei, pentru copii, îşi zicea, el avea să facă totuşi ceva care să-i scoată pe toţi din impas. Şi, de când îşi pusese mari speranţe în ultimele lui cercetări, era din ce în ce mai sigur că totul avea sa se schimbe în cele din urmă.

— Dragul meu, zicea doamna Budulău la telefon, mai ştii ce zi e mâine? N-ai uitat, nu-i aşa? Te anunţ că Mia vrea să invite la masă nişte colegi de clasă, aşa că vom avea puţin deranj. Şi cheltuială, mai încape vorbă? Mia zicea de vreo şase-şapte. Cum adică? De ce să fie prea mulţi? De ce să renunţe? E domnişoară de-acum, nu ştiu dacă ai observat, poate că n-ai avut vreme! ironiza doamna Budulău. Vine şi băiatul ăla, de care ţi-am mai vorbit, ce spui de asta? Sau mai bine nu spune nimic, ştii doar că taică-său are o funcţie mare la judeţ, e un noroc că putem să-l cunoaştem şi noi pe băiat. Mia era foarte emoţionată, se temea să nu-i fie refuzată invitaţia. Înţelegi, deci, că n-ai ce pierde nici tu, poate că-i o nouă şansă. Tipul, ştii, tatăl băiatului, are încă destulă putere.

Ascultând pe coridor vorbele femeii, Budulău privea prin uşa deschisă a laboratorului, vedea o parte din aparatură, stativele cu eprubete, câteva rafturi pline de cutii şi borcane, un colţ al incintei care funcţiona la presiune scăzută. Pe o masă, între reactivi şi instrumente metalice, cutia cu microcapilarele de sticlă, vasele acelea fine în care aştepta – de atâta vreme aştepta! – să se declanşeze reacţia. Măcar acolo, în proporţii infime, dacă eprubetele şi retortele îi dăduseră mii de alte reacţii, refuzându-i-o însă pe cea urmărită, pe cea dorită, aşteptată cu o nerăbdare din ce în ce mai greu de stăpânit.

„La ce bun toate acestea, gândi bărbatul, dacă trebuie să fac curte nu ştiu cui, ca să ajung acolo unde vreau să ajung?” Dar imediat îşi alungă din minte ezitarea. „La urma urmei, băiatul trebuie

văzut, îşi zise, o să cer prin el o audienţă la taică-său. Dacă nu reuşesc altceva, măcar le calc ăstora, de deasupra, pe nervi."

— Cât costă? întrebă el de-a dreptul, înţelegând bine unde băteau insistenţele doamnei Budulău.

— O mie, veni răspunsul pe un ton calm, care voia să i se transmită şi soţului.

— Pentru un bairam?! Pentru o *singură* masă? se înfioră Budulău, speriat de suma care i se propunea.

— Nu uita că-i vorba de fiica ta. Şi de tine! vorbi tăios, de la celălalt capăt al firului, doamna Budulău. Mia e domnişoară. Dacă-şi serbează ziua de naştere, nu-şi poate permite să invite colegi la o masă cu meniu de cantină, ai înţeles? Şi mai e vorba de băiatul acela. Tu ce crezi, cum trăiesc ăia acasă? O singură dată îţi calcă pragul, şi vrei să-i arăţi imediat că nu eşti decât un neisprăvit oarecare...

Bărbatul se clătină sub greutatea reproşurilor, glasul doamnei Budulău era iarăşi cel din clipele ei de mânie, când părea că nimeni şi nimic n-ar fi putut trece peste prăpastia îngheţată dintre soţi.

— Mai am cinci sute rămase din salariu, îl anunţă doamna Budulău, atunci când îl simţi înmuiat. Să mai faci rost de încă cinci sute.

* * *

Dincolo de geam, zidurile curţii interioare se înălţau masive, strâmtorând lumina zilei, care pătrundea acolo cu greu, pe lângă acoperişurile mai multor clădiri apropiate. O lumină cenuşie, la fel şi peretele din faţă, de fapt spatele unei alte construcţii, de pe care căzuseră bucăţi de tencuială, lăsând să se vadă în mai multe locuri cărămida. Budulău rămase un timp alături de măsuţa telefonului; privi absent zidul cu tencuială veche, se simţea încă apăsat de gândurile stârnite de convorbirea abia terminată. Îi trebuiră câteva

minute până să se poată smulge din loc şi să se întoarcă în laborator.

Îşi privi ceasul, mai avea două ore bune până la sfârşitul zilei de muncă. „Până atunci nu pot să fac nimic, îşi zise, aici n-am de la cine împrumuta, nu vreau să cer de la nimeni aici, de ce să le dau eu satisfacţia asta? Să-i ia naiba pe toţi!” Se gândi să apeleze la o cunoştinţă care lucra în altă parte, dar nu se hotărî imediat să-şi sune omul la telefon. Ar fi vrut să amâne puţin momentul, până se va obişnui cu ideea. Revenit la masă, aruncă o privire microscopului instalat în faţa sa, îl dădu la o parte cu dosul mâinii şi începu să-şi frunzărească, aproape mecanic, carnetul cu însemnări.

La urma urmei, Margareta avea dreptate, fata lor nu mai era copil. La 16 ani o fată nu mai poate fi socotită copil, şi dacă Margareta susţinea că masa trebuia să primească un anumit fast, ştia ea de ce-o face. De altfel, de mai multă vreme Mia începuse să dea semne de personalitate, îşi aminti povestea cu ultima rochie: văzuse ea un material care-i plăcea şi-i trebuiau imediat bani, iar el o întrebase atunci, surprins, de când pierdea ea vremea prin magazine şi ce rost avea să-şi facă o rochie nouă când uniforma şcolară era încă obligatorie, iar pentru restul zilei mai avea câteva rochii, una cumpărată, dacă-şi amintea el bine, abia cu o săptămână în urmă. „Aia nu-mi mai place, n-o port!” declarase Mia şi insistase pentru cea nouă. Apoi, îmbufnată, făcuse un fel de grevă a tăcerii, care pe el îl enervase cumplit, abia se stăpânise atunci să n-o plesnească. Se certase însă cu Margareta, „asta-i politica ta”, îi strigase, „asta-i educaţia ta!” Fata voia să apară la o petrecere şcolară îmbrăcată ca nimeni alta, „de ce să fie cutare şi cutare, întotdeauna, mai bine îmbrăcate ca mine?” zicea. Iar el se mirase atunci, „ia te uită ce-i trece prin cap!” gândise, închipuindu-şi că, dacă n-o va pune la punct, urma să aibă probleme de atunci înainte. Bineînţeles că, la data serbării,

Mia purta rochia pe care şi-o dorise. „De unde ai avut bani?” întrebase Budulău, mânios. „Mi i-a dat mama”, răspunsese fata şi, în clipa aceea, Mia îi păruse atât de asemănătoare maică-sii – ceva din voce şi nepăsarea aparentă din priviri îl făcuseră să se gândească la asta – încât potopul de vorbe, pregătit să se reverse asupra ei, i se împotmoli în gâtlej, iar el, tatăl, se văzu nevoit să cedeze. Era ca o fatalitate, pesemne venise vremea să se recunoască înfrânt şi în faţa propriilor lui copii.

Rămânea invenţia. Descoperirea. Catalizatorul.

Îşi trecu privirea peste aparatele din laborator. Erau acolo mărturiile mai multor ani de cercetări, dosarul experienţelor umpluse rafturile unui întreg dulap. Însemnări luate zi de zi, date tehnice, rezultate de orice fel, notate conştiincios, prelucrate din când în când la un centru de calcul, interpretate şi anulate, sau, după cum era cazul, preluate, trecute mai departe, dacă serveau scopului final al experienţelor. Omul trudise, se ambiţionase să urmărească o himeră, convins că odată şi odată himera aceea avea să-şi dovedească tuturor consistenţa, materialitatea. Totul mergea bine la început, colectivul se arătase interesat de idee, sigur, apa putea ascunde nenumărate enigme, o ştia fiecare, chiar dacă experimentul propus de Budulău şi mai ales ceea ce credea el că va obţine păreau, la prima vedere, de domeniul utopicului. În sfârşit, se mai auzise de nişte cercetări asemănătoare; undeva, în lume, se vorbea chiar de unele rezultate care confirmau direcţia propusă, totul era secret, bineînţeles, dar zvonurile scăpate în afară lăsau să se întrevadă perspective încurajatoare. Tema fuse-se aprobată, inclusă în planul de cercetări al Institutului. „Lucrează, Budulău, arată ce poţi, Budulău, dă-le americanilor peste nas, să vadă şi ei că putem să le-o luăm înainte!” Cam aşa se vor-bea la început, mai în serios, mai în glumă, dar important era că treaba se urnise din loc, că primise fonduri şi aparatură,

atâta cât exista, şi i se permitea accesul, cu problemele lui, la utilajul electronic al centrului teritorial de calcul.

Dar timpul trecuse, nici el nu mai ştia când, iar rezultatul final întârzia să se arate. Se iviseră o mulţime de complicaţii. Cercetă-rile luminau, rând pe rând, un aspect sau altul al problemei, însă, cu cât avansa, cu atâta i se părea că se îndepărtează de ceea ce îşi propusese. Unele rezultate deschideau noi şi noi direcţii, interesante ele însele pentru cercetător. Un altul s-ar fi aventurat imediat pe una dintre ele, el însă nu, el refuzase să se lase furat de căile laterale, îşi spusese: ori totul, ori nimic! Şi în felul acesta avea impresia că dă bătălia cea mare cu numele lui păcătos, „am să te învinq, Budulău, zicea, pe tine şi pe ceilalţi". Ştia prea bine încotro se putea merge, ieşind de pe firul principal al cercetărilor lui; avea consemnat totul şi, într-o zi, de bună seamă, avea să revină el însuşi la capetele de drum neexplorate pe care le între-zărise în treacăt, se bucurase o clipă de mirajul lor, abandonându-le totuşi. Asta se va întâmpla însă numai *după* victoria cea mare, care l-ar fi proiectat în atenţia lumii. Jocul cel mare trebuia câştigat mai întâi, celelalte, de o mai mică importanţă, nu-l interesau deocamdată, nu mai avea timp şi pentru ele, „dacă mă înfund în ele, acolo rămân îngropat", gândea uneori, ca să-şi dea curajul necesar unui refuz al tentaţiei.

Tot ce realizase până atunci, tot ce intuise, mai ales, i-ar fi permis să afirme, cu deplină convingere: apa pe care o bei, apa cu care te speli pe ochi sau te bălăceşti în ea vara, sau o pui în vin ca să-l dregi ori să-l strici, apa asta e un adevărat miracol, o mare necunoscută, un *ce* plin de surprize posibile oricând. Dar asta nu era o noutate, asta n-ar fi câştigat în interesul publicului mai mult de câteva rânduri la rubrica faptului divers. Altceva urmăreau ambiţiile lui întârziate, cu altceva voia el să-şi răzbune umilinţa de care,

exagerând, era convins că avusese parte ca ni-meni altul. Acest ceva plutea în spaţiul nelămurit spre care tindeau în final cercetările sale, *exista* acolo, era convins de asta, chiar dacă de la o vreme rămăsese singur în convingerea lui. Ori poate că nimeni nu crezuse serios în rezultatul spectaculos al cercetărilor, poate că i se acceptase tema cu o neexprimată lipsă de convingere, poate că cei din laboratoarele de sus zâmbiseră pe ascuns, zicându-şi: „Lasă-l pe Budulău să se lupte cu morile de vânt, lasă-l să-şi frângă gâtul. Ce-o să ne mai distrăm!" Numai gândul acesta, că alţii aşteptau ca el să-şi recunoască înfrângerea pentru a-l bate pe umăr, într-un gest de încurajare consolatoare – ceea ce nu însemna că ar fi scăpat astfel de postura ingrată de ţintă a ironiilor, exprimate pe faţă sau, în dos, pe la colţuri – chiar şi numai gândul acesta îl făcea să se tulbure, îl arunca uneori în pragul deznădejdii. Mai ales atunci când vedea că timpul trece fără a-l apropia de ţelul propus, oferindu-i în schimb perspectiva unor satisfacţii mărunte, dintre cele care-l mulţumeau pe un Popescu, bunăoară, sau pe alţii de la etaj, acelea de care se bucurase el însuşi înainte de a fi hotărât să joace totul pe o singură carte. Apoi, de la o vreme, ajunse să vadă că încăpăţânarea lui de a experimenta într-o direcţie abandonată, pe rând, de majoritatea cercetătorilor îi atrăgea mai multe ironii decât dacă ar fi depus în linişte armele. „Budulău inventează un perpetuum-mobile!" se spunea prin Institut. „I-ai bătut pe americani, Budulică!" îi rânjea obrăznicătura de Popescu. „Ăia de mult au abandonat, tu ai rămas singurul pe câmpul de bătaie..." „Sunteţi invidioşi, asta e!" spumega Budulău, uneori înjura, se certa, jignea şi el, punând paie pe foc. Se spunea despre el că n-avea simţul umorului, poate că aşa şi era, dar de data asta nu mai voia să dea şansei cu piciorul, aşa că îşi vedea înainte de experienţe, prepara

conştiincios soluţiile, dilua prafurile în eprubete, pregătea lichidul în retorte, în vase de plastic, analiza microcapilarele la microscop, obţinea combinaţii dintre cele mai diverse şi îşi întărea convingerea că, încetul cu încetul, se apropia de marea clipă a vieţii lui: clipa aceea în care apa din vas, influenţată chimic, avea să-şi arate brusc o altă faţă, cea ascunsă până când catalizatorul îndelung căutat urma să o proiecteze deasupra, în atenţia tuturor. O apă vâscoasă, cu alte proprietăţi fizico-chimice, cu alte reacţii. Da, trebuia, cu orice preţ trebuia să obţină catalizatorul.

* * *

Încă nu-şi revenise din surpriză. Îşi fixa vizitatorii şi încerca să-şi adune gândurile. O umbră de teamă; înţelegea însă să şi-o ţină ascunsă. Necunoscuţii aşteptau, îi dădeau astfel răgaz să-şi mai vină în fire. Budulău roase, fără să-şi dea seama, un capăt de creion, apoi, deodată, luminându-se la faţă, râse uşurel. Un râs însoţit de pufnituri scurte pe nas.

— Nu cred nici *atât!* arătă el capătul creionului. Dacă nu sunteţi nebuni, atunci jucaţi teatru.

Îi trecuse prin minte că, de bună seamă, cei din laboratorul de la etaj puseseră la cale o nouă farsă pe seama lui. Se pregăti să-şi scoată afară musafirii nepoftiţi, îşi ridică de pe scaun corpul plin şi, ca să pară mai impunător, îşi împinse burta înainte. Cei doi se priviră unul pe altul, fără să se clintească de pe locurile lor.

— Va trebui să-i dovedim, zise Ciprian, adresându-se celuilalt.

Budulău îşi aşeză iarăşi greutatea pe scaun, îşi sprijini coatele de masă şi, cu sclipiri jucăuşe în priviri, provocă:

— Dovediţi!

Cel despre care Ciprian spusese că se numea Frey încuviinţă şi, înainte de a face ceva, îl cercetă insistent cu ochii săi inexpresivi. Apoi se balansă

pe scaun şi aruncă un obiect înainte. Budulău se feri instinctiv, retrăgându-se, fără a-şi ridica totuşi palmele de pe marginea mesei. Obiectul căzu pe masă şi se rostogoli lângă microscop.

O bucăţică de cretă, un vârf subţire, bine şlefuit. Nu mai lung de trei centimetri. „Nu e cretă, gândi, nu poate fi cretă...” După traiectorie şi după sunetul pe care îl făcuse, căzând pe masă, trebuia să fie ceva cu mult mai greu. Nu pricepu ce era, ce rost putea avea vârfuleţul acela alb, lustruit, fără luciul fildeşului însă. Părea mai degrabă o rocă şlefuită.

— Ce vreţi cu ăsta? întrebă, arătând cu degetul micul obiect. Ce dovedeşte ăsta?

Şi, deşi surprins, deşi intrigat, zâmbi iarăşi, cu neîncredere, aşteptând. „Vor să mă ducă! îşi spuse. Aşa cred ei, că mă duc...” Gândul că ajunsese victima unei farse nu-i mai dădea pace. Dar nici nu-l mai speria acum din cale-afară, „o să mă antrenez în jocul lor, gândi, să văd până unde merg, să înţeleg ce vor de la mine. Până la urmă găsesc eu ceva, îi pun eu la punct, îi scot eu de-aici, important e să aflu cine-s şi cine i-a trimis. Dacă i-a trimis Popescu, îl înfund, asta-i curată bătaie de joc, aşa ceva nu se mai suportă!” Se gândi că, poate, nu strica să-i încuie în laborator şi să cheme miliţia. Ce spectacol avea să iasă, ce minunăţie! „Vai de tine, Popescule! gândi. Vai de capul tău dacă eşti amestecat...”

— Este un vas acolo! spuse Frey şi se vedea că nu-i era la îndemână să vorbească limba, făcea între cuvinte nişte pauze care, ca şi intonaţia, îl trădau.

Un vas de sticlă, cu fundul întins, un fel de tavă rotundă şi destul de largă. Era uscat, dar fundul şi suprafeţele interioare mai păstrau urme de săruri.

— Ia vasul. Pune apă. Umple! ceru Frey şi, fără să se clintească de pe scaunul său, urmări, cu o atenţie care acum i se citea în ochi, mişcările lui Budulău.

După un moment de ezitare, acesta se ridică, „am să fac ce zic ăştia, gândi, să văd unde vor să ajungă”. Luă vasul, dădu drumul apei din robinet să curgă. Umplu tava de sticlă aproape până sus, apoi o aşeză pe masă. Fără să-i scape din ochi pe cei doi, reveni la chiuvetă şi închise robinetul.

— Pune, pune în vas! zise Frey şi, de data asta, arătă spre micul obiect care zăcea pe masă, lângă microscop, acolo unde se rostogolise.

— Pune-l tu! strigă Budulău, înfuriat, simţea că nervii începeau să-i cedeze. M-am săturat de prostiile voastre! Ieşiţi afară, nu vă cunosc şi nici n-am de gând să vă cunosc vreodată. Nu înţeleg ce căutaţi aici, în acest laborator se fac experienţe cu caracter secret, nu pricep cum aţi intrat, o să daţi socoteală...

— Destul! ceru Ciprian şi se ridică în picioare. Ai vrut dovezi, le vei avea. Dacă ţi-e teamă să faci azi ceea ce tu însuţi aveai să faci, singur, fără intervenţia noastră, peste puţină vreme, dacă nu vrei *acum,* dacă n-ai curajul, uite, te ajut. Te ajut să înţelegi, precizează el, este singura şansă a dialogului nostru.

Era mai înalt decât Budulău, era înalt şi slab. Veni spre masă. Budulău îl urmărea acum fără să se mai împotrivească. Pe de altă parte, instinctul îi spunea că n-avea, totuşi, de ce să se teamă şi, în plus, încetul cu încetul, în el învingea curiozitatea. Mâna lui Ciprian, o mână subţire, bronzată, ieşind din mâneca unui costum demodat – fulgerător, Budulău îşi aminti că *asta* îl intrigase încă de la început, dar abia acum deveni conştient de faptul că asemenea costume se purtaseră cu ani şi ani în urmă, chiar după război, în tinereţea lui; era limpede, recunoscu stofa, recunoscu linia croielii, lucrătura! – mâna lui Ciprian se apropie de micul obiect lustruit, cu aspect albicios, ca de cretă, îl apucă, îl ridică de pe tăblia murdară şi arsă de acizi a mesei, îl cântări în palmă, şi apoi, ajungând

deasupra vasului umplut cu apă, îi dădu drumul să cadă.

O fierbere scurtă, o bolboroseală. Valuri mici, de culoarea cenuşii, se izbiră de pereţii vasului. Apa nu mai era apă, ci o pastă vâscoasă, densă, cenuşie. Lichidul curat, limpede, transparent, nu mai exista. „Dumnezeule!" gândi Budulău, străfulgerat, cuprins apoi de o slăbiciune care-i înmuia tot corpul. „Dumnezeule! Catalizatorul..." Îşi imaginase, visase de nenumărate ori clipa aceea.

Ceva se rupse în el, ceva se prăbuşise în el, gândurile îi vâjâiau prin cap, împrăştiate, dezarticulate, fragmente învălmăşite de gând. Vedea şi nu-i venea să creadă, îşi plimba privirile de la unul la altul şi înapoi, la vasul în care parcă dospea pasta cenuşie, vasul acela umplut de el însuşi cu apă şi devenit, în mai puţin de o secundă, ceea ce urmărea el de ani întregi. „Nu, viaţa nu poate fi chiar atât de crudă!" gândea, simţindu-se deodată zdrobit, simţindu-şi marele vis sfâşiat, terminat, distrus odată cu împlini-rea lui de către alţii; demonstraţia fusese făcută. „Am muncit za-darnic", părea să spună expresia jalnică a feţei lui, cu obrajii căzuţi, „am sperat zadarnic să ies învingător aici, *măcar aici,* dar ăştia mi-au luat-o înainte!" Nu mai vedea decât vasul, cu conţinutul lui miraculos, umplutura aceea lipsită de aspect, dar care pentru el era, de la o vreme, totul. Încă ameţit, zăpăcit de neaşteptata lovitură, simţi deodată dorinţa să tragă mai aproape microscopul, să prepare o lamelă şi s-o studieze prin aparat. Ar fi vrut ca totul să fie o mistificare şi, în acelaşi timp, înţelese că i-ar fi părut totuşi rău dacă iluzia s-ar fi spulberat acum, când o ştia atât de aproape. N-avu curajul să întindă mâna după microscop.

Zâmbi strâmb, era palid şi mâinile îi tremurau.

— Patru ani! zise, cu glasul sugrumat. De patru ani alerg după catalizatorul ăsta...

— Încă n-ai înţeles? Încă n-ai înţeles? se miră cel care-şi zicea Ciprian. Este catalizatorul *tău,*

omule! Catalizatorul tău.

Budulău respiră adânc, chinuindu-se să-şi înghită nodul care-l sufoca.

— Ţi-am spus de la început cine sunt, reluă Ciprian. Ţi-am spus de unde vin. Acolo, de unde vin, catalizatorul există. Aici, unde trăieşti dumneata, el nu există pentru simplul motiv că nu l-ai descoperit. Nu l-ai preparat încă, dar asta nu înseamnă că n-o vei face, destul de curând.

Era prea mult pentru nervii chinuiţi ai lui Budulău. Bâjbâi după scaun şi, aproape ţinându-şi răsuflarea, se lăsă pe el. Pe coridor ţârâi soneria telefonului, de două ori scurt, era chemat cineva din alt laborator. Tresări, speriat, dar nu-şi întoarse privi-rea de la cei doi străini, îl fixa îndeosebi pe Ciprian; omul acela spusese că-i era strănepot, era o nebunie, desigur, dar nu mai mare decât isprava cu apa. „Să cred într-o nebunie... gândi. Şi de ce n-aş crede?" Poate că asta era şansa lui, poate că la ora aceea catalizatorul într-adevăr *nu fusese încă* preparat, poate că necunoscuţii aveau dreptate când spuneau că *el* avea să-l inventeze; în fond, nu lucra el de atâţia ani, singurul care mai credea în idee, după ce, rând pe rând, alte colective o abandonaseră? Bucăţica aceea cu aspect calcaros venea de unde venise şi Ciprian; dacă n-ar fi fost adusă de acolo, dintr-un moment *ulterior* inventării ei, cum altfel i s-ar fi putut explica existenţa? O mulţime de gânduri i se încrucişau prin creier, ordonându-se treptat, pe măsură ce el privea cu alţi ochi faptele şi-i vedea în alt chip pe cei doi vizitatori, fără a înţelege totuşi rostul acelei vizite paradoxale.

— Spune-mi! şopti. În mod precis... eu voi fi acela...?

— Da. Judecând după informaţiile noastre, nu e nici o îndoială, confirmă Ciprian. De altfel, s-a făcut destul de mult zgomot în epocă. O asemenea descoperire nu rămâne fără urmări.

Budulău simţi un val fierbinte ridicându-l, făcându-l parcă să plutească, legănat, nu-şi amintea să fi fost vreodată fericit, atunci însă era. Cum să-şi fi numit altfel starea aceea? Euforie, ameţeală, speranţă, bucurie imensă, totul se amesteca într-o trăire violentă, pentru care nuanţele nu mai existau. Ar fi vrut să ţipe, ca să scape de senzaţia că se înăbuşă. La un moment dat avu chiar impresia că nu va rezista unei asemenea bucurii copleşitoare. Cei doi îl urmăreau în tăcere. În sfârşit, îşi mai veni în fire şi, aplecându-se peste masă, întrebă:

— Dacă veniţi de acolo de unde spuneţi, probabil că ştiţi... nu se poate să nu ştiţi... ce s-a întâmplat, ce se va întâmpla cu mine, cu invenţia?

Frey se foi pe scaun, răsucindu-se spre Ciprian.

— Încă nu! îl linişti acesta, apoi se întoarse spre Budulău şi îl privi câteva secunde, într-o tăcere calmă, înainte de a se hotărî să-i răspundă. S-au făcut lucruri interesante, zise. O revoluţie în domeniul construcţiilor. Apa, mai precis pasta asta, folosită ca liant, fără adaos de materiale clasice, ciment, nisip, var... Clădiri îndrăzneţe, o arhitectură aproape fantezistă, cum nici nu-ţi poţi închipui! Insule artificiale, platforme deasupra oceanului, structuri destinate spaţiului cosmic. În orice condiţii, catalizatorul face apa să reacţioneze la fel.

— Minunat! exclamă Budulău, transportat de imaginaţie. Minunat, e mai mult decât puteam să-mi doresc. Nişte perspective de-a dreptul uimitoare... Şi când te gândeşti că puţin a lipsit până să mi se suspende fondurile necesare ultimelor cercetări! spuse, simţind cum începea să clocotească în el o legitimă revoltă.

— Acum poţi să-i arăţi, vorbi Ciprian.

Frey se întinse şi puse pe masă un alt obiect. Un tub de alamă, lung de vreo cinci centimetri. Frey îl aşezase vertical, cu orificiul capătului mai subţire în sus. O mişcare abia perceptibilă a mesei îl

răsturnă, tubul clincheti uşor, iar dinăuntrul lui se vărsă pe tăblia uzată o cantitate mică de praf cenuşiu-albicios.

— Ăsta ce-i? întrebă Budulău, privind cu ochi măriţi tubul şi neînţelegând din prima clipă rostul lui.

Ciprian luă tubul în mână.

— Uite, explică el, aici era înfipt vârful pe care cu câteva minu-te în urmă l-am aruncat în vasul cu apă, ca să-ţi dovedească reacţia... E un cartuş, un simplu cartuş.

* * *

Budulău rămase multă vreme nemişcat, cu faţa în palme, apăsându-şi ochii cu degetele, ca şi cum i-ar fi apărat de lumină. Cei doi se volatilizaseră, pieriseră într-un fel care nu mai lăsa nici o îndoială asupra originii lor. Nici dacă zidul laboratorului i-ar fi absorbit, n-ar fi reuşit să dispară mai repede. „Prea multe emoţii dintr-o dată, prea multe pentru o singură zi!" îşi zise Budulău, simţindu-se lovit brusc de o ascuţită durere de cap.

Cei doi plecaseră, se retrăseseră, cum ziceau ei, în *timpul lor*. Acum, rămas singur cu gândurile sale – dar ce gânduri! – încerca să se regăsească, să mediteze cu calm la întâmplarea stranie prin care trecuse şi să-şi dea lui însuşi răspunsul promis, răspunsul cu care se trezise pe neaşteptate dator. „Cine şi-ar fi închipuit!" gândi. Totul plecase de la glontele acela, al cărui tub încă mai zăcea pe masă, cu pulberea golită pe jumătate, aşa cum se răsturnase. Cu o oră în urmă, Budulău trăia între numeroasele lui griji, mai mari sau mai mărunte. Fără a avea confirmarea reuşitei, fără a bănui măcar momentul succesului, se ştia constrâns să tragă cu toată încăpăţânarea de firul care-l con-ducea spre ţelul său final: catalizatorul. Acum, când apucase să cunoască, anticipat, bucuria victoriei, apăruseră noi motive de îngrijorare, se

iviseră complicaţii de care, fireşte, n-ar fi avut nici o nevoie.

„Cine naiba i-a pus să se servească de descoperirea mea în asemenea scopuri!” gândi.

Ceea ce aflase de la Ciprian era grav.

— Vezi, spunea el, ce s-a petrecut în vasul ăsta se întâmplă în orice organism străpuns de glontele care îţi transportă invenţia. Nu ştiu cum se murea pe timpul dumitale, dar aşa se moare la noi, aşa se moare în unele locuri. E destul să fii zgâriat, efectul e sigur. Toate organismele conţin apă, viaţa e un accident acvatic, aşa s-a spus cândva, poate-ţi aminteşti, îţi aminteşti, nu-i aşa? E destul un glonte ca ăsta, şi corpul ţi se umple de pasta densă pe care o vezi aici, în câteva secunde eşti inert, un depozit de pastă...

— Nu se poate! exclamase înfiorat Budulău. E de necrezut!

Dar era o împotrivire provocată de şocul revelaţiei; mintea lui răvăşită de vorbele celuilalt intui imediat că tot ce-i spunea Ciprian era, la urma urmei, perfect posibil. „Te pomeneşti că ne-bunii ăia, îşi zicea, s-au apucat să facă arme din descoperirea mea!” Iar Ciprian vorbea mai departe:

— Au fost câteva războaie, amintea el, de mai mică importanţă şi în locuri destul de îndepărtate. Europa nu le-a cunoscut grozăvia, ceea ce nu înseamnă că grozăvia lor ar fi fost astfel mai mică. Zeci de mii de oameni au căzut victime acestui mic proiectil, corpurile lor nici măcar nu se mai descompun, devin un fel de fosile, un fel de mumii, care sufocă străzile oraşelor asediate, trebuind cărate apoi pe câmp, cu miile, clădite în grămezi înalte şi acoperi-te cu pământ. S-au pregătit şi proiectile mari, depozite de bombe, deocamdată lumea pare convinsă că nu se va recurge la ele, peri-colul ar fi prea mare, dezastrul ar fi total. Imaginează-ţi bombele cu pacostea asta căzând în fluvii, în oceane. Atâtea câte sunt, vor fi

destule pentru a schimba proprietăţile ştiute ale apei, pasta cenuşie se va revărsa până în străfundurile foselor planetare, sufocând orice vietate, stingând orice urmă de viaţă acvatică. Imaginează-ţi o omenire prizonieră pe continente, fără apă, fără hrană, măcinată de gloanţele acestea modernizate – armele s-au modernizat continuu, nu-i aşa? voi aveţi, sau veţi avea bomba cu hidrogen, dar ce contează bomba cu hidrogen pe lângă consecinţele invenţiei tale – imaginează-ţi toate primejdiile, toate ororile de care ţi-am pomenit şi gândeşte-te, în deplină luciditate, la po-vara pe care o născoceşti ca s-o arunci pe umerii urmaşilor.

În momentele acelea Budulău se înspăimântase de-a binelea.

— De asta am venit noi doi, de asta am fost trimişi, explicase Ciprian. Ca să te facem să vezi, să înţelegi. Timpul în care trăim noi este plin de urmele descoperirii la care munceşti; dacă n-ai făcut-o până acum, o vei face de acum înainte. Suntem exasperaţi, crede-ne! Catalizatorul ne-a luat pacea şi liniştea, ne ameninţă vieţile şi însăşi planeta. Nu ştiu dacă realizezi exact dimensiunile catastrofei, acum, când pentru dumneata descoperirea încă nu există.

— Ce trebuie să fac? întrebase Budulău, impresionat, cu vocea sugrumată.

— Renunţă! îi ceru Ciprian.

Budulău îl privi ca şi cum n-ar fi priceput sensul cuvântului.

— Renunţă! reveni Ciprian. Ăsta-i pactul pe care trebuie să-l semnezi cu noi, cu urmaşii. Cu cei care te vor judeca şi te judecă.

„Să renunţ, îmi cer să renunţ!” gândea Budulău, rămas singur, cu fruntea lui înaltă sprijinită în palme. Treptat, realiza în detalii tabloul sugerat de Ciprian, dar parcă groaza din primul moment, când lucrurile acelea i se păreau totuşi neverosimile, se risipea pe măsură ce mintea lui, mai puţin

tulburată după plecarea celor doi, revedea, concretiza în imagini mai clare problema. La început, imediat după ce se trezise singur, fusese tentat să se creadă abia deşteptat dintr-un vis urât, dar întâlnirea îi stăruia în memorie cu atâta claritate, încât n-avu încotro şi trebui să judece situaţia, aşa complicată cum era. „Trăim între paradoxuri, îşi zise, cu cât deschizi ochii mai bine, cu atât te vezi obligat să... Ăştia doi, dacă într-adevăr vin din viitor, ştiu ei prea bine... De ce să mă fi minţit, de ce să fi cheltuit energia necesară unui salt cronospaţial numai ca să mă mintă? Poate că substanţa care se alcătuieşte acum în recipientele mele va avea într-adevăr efecte neplăcute pentru ei, altele decât cele dorite de mine. Asta nu e bine!" recunoscu Budulău şi, nemulţumit, îşi roti privirile prin laboratorul încărcat de aparatură, sclipindu-şi în lumina după-amiezii suprafeţele de metal lăcuit şi de sticlă.

— Dar ce pot eu să fac? izbucni Budulău, simţind în el o sfâşie-re, un gol crescând, ameninţând să-i surpe fiinţa ca într-o prăpastie.

Se vedea ajuns la un pas de rezultatul pentru care se zbătuse ani în şir. Ciprian nu făcuse altceva decât să confirme, să-i arate cât de aproape ajunsese. Să-l pună în situaţia de a trăi cu câteva clipe mai devreme emoţia, fericirea, inexprimabilă în cuvinte, a descoperitorului. În vasul care dispăruse apoi, odată cu necunoscuţii, explodase reacţia *lui,* cataliza *lui,* totul se petrecuse aşa cum bănuia el de mult, cum bănuise parcă dintotdeauna. Se produsese miracolul pentru care suportase atâtea jignitoare ironii, mai ales în ultima vreme, când falsul optimism afişat, sau constatările sceptice de la început lăsaseră locul atacurilor directe, în spatele cărora el, Budulău, vedea ambiţiile altora, invidia colegilor, mai ales invidia. Se îndârjise împotriva lor în nenumărate rânduri, „am să vă arăt eu vouă", strigase în şedinţe şi pe

coridoarele institutului. „Am să vă arăt!” Şi iată că tocmai acum, când un singur pas îl mai despărţea de victorie, când aproape că-şi imagina privirile uimite ale adversarilor, ale celor care-l înfruntaseră până atunci cu zâmbetul otrăvit al neîncrederii lor şi-l luau drept un fel de bufon al ştiinţei – unii îi spuseseră chiar escroc – iată că acum se iviseră aceste complicaţii, încât îşi vedea ameninţat tot ce clădise, tot ce dorise, tot ce sperase în ultimii ani. „Ce să mai demonstrez? Cu ce să mai dovedesc că n-am fost aşa cum zic ei, un bufon?” se întreba Budulău, prăbuşit peste masă, privind ţintă tubul de metal răsturnat, lăsat acolo parcă anume, spre aducere-aminte. Îşi imagină feţele ironice ale colegilor, zâmbetele lor, reluate de la o zi la alta, se auzi bârfit prin laboratoare, prin birouri, nimic n-avea să se schimbe în viaţa lui, nimic. Avea să rămână acelaşi cercetător obscur, de care nimeni nu auzise vreodată dincolo de zidurile Institutului şi în reuşita căruia nici măcar nevastă-sa nu mai credea. Poate că nici nu crezuse vreodată în asemenea proiecte, cu excepţia unei scurte perioade, la început, înainte şi imediat după căsătorie, se lăsase înşelată de aparenţe atunci. „Ce-mi pasă mie de babacu’! E un fraier...” parcă îşi auzea propria fiică, poate că şi pe mucosul ăla pe care Ciprian îl va considera, atunci când avea să vină vremea, străbunic. „Taică-tău e un ratat!” aveau să-i spună colegii la şcoală, de fiecare dată când ar fi încercat să iasă în faţă, să se remarce, ori poate că nici n-ar fi încercat, poate că destinul celor cu numele Budulău era să nici nu mai încerce, să accepte resemnaţi condiţia mediocrităţii. „La vechimea ta, dacă ţi s-ar recunoaşte meritele, ai putea fi şi tu măcar şef de secţie!” o auzea pe Margareta, enumerându-şi apoi prietenele care „se ajunseseră”, îşi văzuseră soţii plasaţi în posturi bine plătite. Iar lui îi rămăseseră întipărite în minte vorbele acelea, nu protestase, nu încercase să se apere, simţea în cuvintele femeii

una din marile ei nemulţumiri, simţea şi un dispreţ care-i paraliza orice încercare de împotrivire. „Anul acesta iar nu ne-au ajuns banii pentru un concediu ca lumea!” îi reproşa Margareta; ce era să facă el, ce vină avea el dacă ea îi împrăştia pe fel de fel de fleacuri, era plină casa de nimicuri scumpe, dar reproşul femeii viza altceva, îl obliga să se gândească la un alt salariu, să se ambiţioneze. „Altul dă din coate, se zbate, tu ai fost şi-ai să rămâi un neisprăvit!” conchidea femeia, iar lui îi crăpa obrazul de ruşine şi tăcea, înghiţind noduri, întrebându-se dacă fusese totuşi iubit vreodată, o singură dată măcar. Şi era din ce în ce mai sigur că nu fusese.

„Poate că acum! gândi. Poate că de data asta... Poate, în sfârşit, e momentul...”

Ciprian îl făcuse să înţeleagă că se afla la un singur pas de marea lui realizare; de câte ori nu crezuse astfel şi totul se dăduse peste cap, în ultima clipă, dar acum sfârşitul drumului se pre-figura mai limpede decât oricând, avusese înaintea ochilor, chiar dacă numai pentru câteva minute, dovada evidentă. Cei doi, vizitatorii insoliţi, vorbeau de o revoluţie tehnică declanşată de aplicarea descoperirii lui – asta era ceva grozav, era mai mult decât îşi îngăduise să spere în cele mai ambiţioase visuri ale sale. „Va trebui să iau lucrurile aşa cum sunt, *aşa cum vor fi!”* îşi preciză, observând că începuse şi el să încurce timpurile; nici nu era de mirare, îi fusese dat să trăiască anticipat nişte momente uluitoare, să fie sigur de ceea ce urma să se întâmple în câteva săptămâni, sau luni. Sau în câteva zile. Sentimentul acesta straniu, al omului care câştigă *sigur* lozul cel mare dintr-un joc încă nejucat, încă neîncheiat, îl umplu deodată de o bucurie ne-stăpânită, îl făcu să se ridice de pe scaun şi să măsoare de mai multe ori încăperea, cu paşi rari, ezitanţi, cu privirile în podea, cu mâinile în buzunarele halatului. Îi reveniră în minte fraze rostite de Ciprian; atunci le

înregistrase mecanic, abia acum conţinutul lor îl copleşea, dezvăluindu-i perspectivele imediate ale descoperirii. „Doamne! gândi. Pentru aşa ceva se acordă *Premiul Nobel*...” Şi se cutremură, oprindu-se lângă masa pe care îşi instalase un spectroscop de serie veche, oprindu-se lângă el fără să-l vadă, deşi privea într-acolo. Gândul îl zguduise, un val de emoţie îl înăbuşi din nou, colorându-i obrajii, urcând până şi în pielea asudată a cheliei. Închise ochii şi întrevăzu perspectiva unei călătorii în jurul lumii, cu Margareta, poate chiar şi cu copiii, voiaj în faţa căruia păleau cu totul cele două excursii făcute în tinereţe, ca simplu turist, una la Budapesta şi Praga, alta la Kiev. O croazieră, o croazieră în Pacific! Şi aeroporturile... Air France, Pan-Am, Boeing 747... Conferinţe şi invitaţii... California, India, Coasta de Azur... Şi marile capitale... Şi Margareta, care va putea să-şi permită, în sfârşit, un lux după care tânjea de atâţia ani, luxul visat probabil încă dinainte de căsătorie... Şi, de ce nu, pentru el un titlu de academician, cu onorurile lui, cu toate celelalte... Şi colegii, colegii lui de acum, le şi vedea feţele stupefiate, le auzea murmurele, exclamaţiile: „Auzi, domnule! auzi, domnule, de necrezut...” „Cine aleargă după cai verzi pe pereţi?” avea să-i întrebe, strivindu-i într-un dispreţ cu care le era dator pentru repetatele lor şicane şi ironii. „Cine mă mai *lucrează* la conducere, cine îmi mai trimite anonime, cine mă mai sancţionează în şedinţe, cine mai ameninţă cu sistarea creditelor pentru experienţe, cine, cine, cine?...”

Uitase, uitase cu totul de vizita celor doi, de avertismentele lor, îşi lăsase imaginaţia să zburde printre mirajele stârnite de nişte ambiţii târzii, avea acum certitudinea că toate acele lucruri plăsmuite, dorite, sperate deveneau reale, se apropiau de el, era destul să întindă mâna şi să le apuce. Îl încerca un fel de nerăbdare, „o să-mi pierd somnul –

gândea – n-o să mai am putere să aştept”. Apoi, deodată, îşi aminti de Ciprian, şi bucuria lui începu să scadă, amestecându-se cu o undă de nemulţumire, cu o vagă nelinişte. „Cum poate să-mi pretindă cineva să renunţ? De ce să renunţ? Ce-am realizat, pentru mine, pentru ai mei, dacă renunţ? Ce altă şansă aş avea, ce-aş mai putea face de acum înainte?” se întrebă şi simţea cum creşte în el o mânie surdă, încă nu ştia împotriva cui, poate numai împotriva propriei lui slăbiciuni, împotriva unei slăbiciuni de care se temea că ar fi putut s-o aibă, lăsându-se impresionat şi renunţând la şansa, la lovitura vieţii lui. În definitiv, toate descoperirile mari au avut partea lor bună şi partea lor rea, îşi zise, căutând argumente care să-i justifice hotărârea, hotărârea pe care avea impresia că încă n-o luase, deşi ea se prefigura în mintea lui, primea contur, exista, se străduia să iasă deasupra, să i se impună pe deplin şi irevocabil. „Cine-i obligă să facă din catalizatorul meu o armă? îşi zise. N-au decât să-l folosească la altceva, n-au decât să renunţe *ei,* dacă le stă în putere. Şi chiar dacă fac arme! La urma urmei, cine se revoltă astăzi de faptul că războaiele nu sunt purtate cu arcuri şi cu pietre, ci cu armament modern, cine ar condamna energia atomică pentru că, alături de curentul electric, a produs şi bombe nucleare... Şi chiar dacă s-au produs, nu e obligatoriu să fie folosite, aşa cum bine zicea Ciprian, cu atât mai mult în cazul unor arme noi, cu atât mai mult...” Omul nu va fi niciodată atât de nebun încât să-şi distrugă planeta, gândi Budulău, şi în cazul acesta ce-l interesează pe el, pe Ciprian, că undeva se stochează bombe, că altundeva se ucid între ei câţiva indivizi, treaba asta se repetă de când lumea, instrumentele folosite sunt singurele care diferă. Nu te străpunge un vârf de săgeată, ci un glonte care produce cataliza excepţională a apei – ei, şi ce-i cu asta? Pentru cel ucis moartea-i aceeaşi. „Care ar fi, prin urmare, vina mea? Cu ce drept îmi

cer să renunţ? Şi de ce tocmai eu, de ce m-au ales pe mine? De ce să renunţ tocmai acum, de ce, de ce?!” striga Budulău, transfigurat, sufocându-se, în vreme ce mâinile lui smuceau de gulerul cămăşii, încercând să-l desfacă. Întrebările îi ieşeau printre dinţi scrâşnite, se concentrase în ele îndârjirea omului care-şi vedea dovada genialităţii risipindu-se, lăsând în loc cenuşiul unei existenţe din care avea acum, o singură dată în viaţă, posibilitatea să iasă.

Striga, întreba, învinuia şi încă nu devenise conştient de faptul că hotărârea lui era luată.

* * *

Paşi pe coridor, uşa se deschise cu violenţă, trântită de perete, omul intră grăbit, împiedicându-se de prag. Budulău, surprins, nu-l recunoscu din prima secundă, era mult îmbătrânit şi, în plus, avea faţa plină de funingine, iar costumul îi mirosea a ars; un costum ciudat, un fel de pelerină decolorată şi murdară, roasă în câteva locuri până la reţeaua de fire metalice care o întăreau.

— Vin de *dincolo*, hârâi el, îţi aminteşti de mine, nu-i aşa? Vin de dincolo de marele război, am trăit ce nu se poate imagina, am văzut cu ochii mei grozăvii ce nu se pot descrie... Asta înseamnă că pactul nostru n-a fost încheiat şi nici nu va fi, înseamnă că ai o mie de motive să refuzi, deci n-avem ce să dis-cutăm, tot dintr-o mie de motive... Eşti orb, nu vezi, nu înţelegi, sau pur şi simplu nu-ţi pasă de noi, esenţial e că refuzi să ne acorzi dreptul la viaţă, şi cu mâna asta, cu care îţi prepari soluţiile, aparent atât de paşnic şi nevinovat, cu mâna asta ne condamni.

— Bine, dar nici n-am inventat..., încercă Budulău să protesteze, moale, speriat, încă sub impresia şocantă a neaşteptatei reveniri a celui pe care îl considera retras definitiv în timpul lui viitor.

— Nu-ţi pasă! i-o reteză acela, ridicând tonul, iar ochii îi străluceau întunecat sub fruntea pe care i se lipise o şuviţă de păr sur, murdărit parcă de cenuşă. Nu-ţi pasă că arunci pe umerii noştri povara unei invenţii catastrofale, nu-ţi pasă că murim înăbuşiţi de propria-ţi descoperire, nu-ţi pasă că amintirea ta va speria somnul copiilor, nu-ţi pasă de faptul că vei fi judecat şi condamnat, ce mai contează, îţi spui, voi fi plecat de mult, ce mai contează, deci, părerea lor, revolta lor, a celor care încă nu-s, sentinţa! Ei bine, ai greşit! Un singur lucru ţi-a scăpat, sau ai uitat, sau n-ai vrut să ştii, sau n-ai crezut că vom putea să ne apărăm, cu riscul de-a schimba un viitor întreg, fiindcă oricare altul va fi mai bun decât cel pe care ni l-ai pregătit şi ni l-ai aruncat pe umeri.

Budulău vru să spună ceva, simţea primejdia plutind în preajmă, dar nu reuşi decât să bâlbâie câteva cuvinte fără legătură. Privi mâna întinsă a străinului şi-i trebuiră câteva secunde bune până să înţeleagă că obiectul pe care-l ţinea îndreptat spre el era totuşi o armă. Atunci când înţelese, tresări, desfigurat de spaimă, aruncându-şi braţele înainte, într-un gest de apărare.

— Prea târziu, murmură cel care-şi spusese Ciprian şi, în momentul următor, Budulău se prăbuşi, trăgând în cădere un stativ cu eprubete, care căzură alături şi se sparseră, împrăştiindu-şi pe jos conţinutul. Prea târziu! repetă străinul, pentru sine, privind corpul celui ucis, în mod paradoxal, de o armă pe care n-o inventase încă şi nici n-avea s-o mai inventeze vreodată.

Ascunse revolverul într-un buzunar al pelerinei, se apropie de masa la care obişnuia Budulău să lucreze, răsfoi fără grabă carnetul plin de însemnări, cercetă cu atenţie câteva pagini acoperite cu formule. Lămurit, aruncă în chiuvetă carnetul şi, negăsind ce mai căuta, se aplecă asupra mortului, înţepenit într-o poziţie nefirească între

dulap şi cuva în care zăceau câteva duzini de microcapilare pregătite pentru analiză.

Sună telefonul, străinul tresări, îşi întoarse capul si rămase aşa, aplecat, cu mâna întinsă spre mort, până când soneria îşi încetă ţârâitul. Apoi îi scotoci prin buzunarele halatului, găsi cutia de chibrituri, reveni la chiuvetă, aprinse un băţ şi-l apropie de filele carnetului. Nemişcat, privi răsucirea paginilor devorate de foc, le urmări până la capăt prefacerea în scrum.

Şi abia atunci când ultima pâlpâire se stinse peste grămăjoara de hârtie carbonizată, dispăru.

CINE-I ACOLO?

O săgeată pluti lin prin văzduhul nopţii, deviată de vânt pe sub constelaţia Cefeu, şi întunecă steaua Delta, o acoperi, preţ de o secundă, apoi trecu mai departe. Pluti pe deasupra cartierului scufundat în întuneric şi căzu încet, înfigându-şi vârful subţire într-un morman de pietriş, alături de două betoniere înţepenite.

Femeia tresări în somn, scânci de câteva ori, încet, se răsuci pe o parte, adunându-şi picioarele, şi imediat se trezi. Îşi ridică brusc capul de pe pernă şi încercă să vadă ceva în întunericul camerei, printre şuviţele de păr care-i cădeau în neorânduială pe faţă, le simţea atingerea pe frunte şi obraji.

— Ce-i cu tine? zise Bret, somnoros, trezindu-se şi el, ori închipuindu-şi că se trezeşte.

Femeia ascultă. Undeva lătra un câine, rar, cu un fel de nedumerire în sforţările lui anemice şi monotone. Bărbatul îşi ridică sub ochi încheietura cu ceasul fosforescent, privi buimac luminiţele verzi ale cadranului, „două fără un sfert”, îşi zise şi regretă că se trezise la ora aceea, până la ziuă mai era atât de puţin! Femeia se ghemui lângă el, îşi trecu un braţ peste pieptul lui păros, oftă şi, căutând cu buzele pe întuneric, îi sărută, pe jumătate adormită, obrazul.

— Am visat, zise ea.

— Ce fel de vis, urât sau frumos? întrebă el, răguşit; corzile vo-cale, amorţite, nu-i mai dădeau ascultare.

— Un vis, repetă mecanic femeia, şi în clipa următoare adormi.

Bătrânul somnambul, sau ce-o fi fost, bătrânul acela care nu putea dormi noaptea, care nu avea somn pentru că şi-l pierduse cândva, în război (fusese îngropat de o bombă şi o vreme rămăsese

cam ţicnit, unii spun că-i şi-acum, dar cert e că *atunci* şi-a pierdut somnul, aşa că de ani de zile îşi poate permite să se plimbe, noapte de noapte, pe străzi, dacă n-are altceva mai bun de făcut), bătrânul acela veni, ca în alte câteva nopţi, pe maidanul unde se construia noul cartier şi zăbovi câtva timp pe acolo, şontâcăind printre ziduri, printre fundaţii, ferind din calea lui, cu cârja, câte o bucată de cărămidă spartă, inspectându-şi, cu alte cuvinte, imperiul nocturn, al lui şi numai al lui până la ziuă. Obişnuiţi cu întunericul, ochii îl serveau excelent, niciodată nu nimerise din greşeală în groapa cu var, ocolea obstacolele, iar paznicul şantierului, atunci când nu dormea, beat, în vreun subsol netencuit, îl lăsa în pace, se obişnuise cu plimbările lui inofensive, îl recunoştea şi-l accepta ca pe un obiect din inventar, mai puţin important.

Bătrânul îşi făcea, liniştit, rondul, privind în dreapta şi în stânga, nici mulţumit, nici nemulţumit, aşa se întâmpla mereu când hoinărea prin locuri cunoscute, fără alt scop decât însăşi plimbarea. Era răcoare, ocoli cu paşi mărunţi fundaţia de curând turnată a unei clădiri, trecu pe lângă cele două betoniere moarte, cu gurile rotunde căscate într-o parte. De undeva, de sus, de la etajul al cincilea al unui bloc în lucru, veneau sclipiri puternice, o echipă îşi făcea acolo tura de noapte, se suda ceva, dar asta nu-l interesa pe bătrân; el văzu tija subţire, înfiptă în mormanul de pietriş. Se apropie fără grabă, oprindu-se lângă morman. N-avea de gând şi nici nu putea să urce acolo, aşa că privi de la mică distanţă tija, îl intrigă puţin capul umflat, ca o măciulie de mac enormă, întinse bastonul şi bătu de câteva ori în tijă, înclinând-o mult, apoi o abandonă; curiozitatea lui părea satisfăcută de cele câteva zgomote, ca de tinichea, care răspunseseră bocăniturilor bastonului. Clătinându-şi capul, legănând în el un gând de nimeni ştiut, bătrânul se îndepărtă, printre

gropile pline de sârmă ru-ginită ale imperiului său imaginar.

În urma lui, capsula se deschise, plesni cu un declic abia auzit, îşi îndepărtă petalele rigide şi eliberă *fluturii.*

Fâlfâit catifelat, ezitant, nesigur, corpuri pufoase, contopite cu noaptea. Mişcări derutate de întuneric. Pipăind timid, cu antenele, spaţiul înconjurător, fluturii aceia mari urcară pe muchiile florii de metal, îşi tremurară aripile fine, o clipă, încă una, apoi se ridicară în aerul neclintit al nopţii şi-l agitară abia simţit, cum dădeau ocol capsulei ocrotitoare, pipăind mai departe, cercetând timid şi neajutorat. Căutau lumina, alta decât cea îndepărtată, a stelelor. Alta.

O simţiră, venea de sus, de la unul dintre etajele fagurelui imens, care, scufundat în întuneric, nu le putea spune nimic, poate că nici nu-i remarcaseră existenţa, conturul mătăhălos, orbitele goale ale ferestrelor; toate astea rămâneau deocamdată dincolo de câmpul lor de percepţie, ei zburau ezitant, menţinându-se deasupra capsulei şi străduindu-se să localizeze sursa de lumină. Apoi zborul le deveni mai sigur, mai îndrăzneţ, se îndepărtară de floarea metalică, urcând oblic spre cerul întunecat din care izbucnea, când şi când, violentă, lumina.

În camera pustie, cu miros de tencuială proaspăt aşezată, omul stătea încovoiat peste piesa de fier, îi adăugase o bară scurtă şi-o suda. Odată cu jerba de scântei, arcul voltaic arunca o lumină spectrală. Atunci conturul omului se proiecta intens pe unul dintre pereţi. Omul privea prin apărătoarea cu sticlă neagră pe care o ţinea în dreapta şi mânuia aparatul cu mâna stângă, lucru rar întâlnit. Când nu săreau scântei, becul instalat în uşă, între două încăperi, abia dacă făcea vizibile uneltele, covecioara murdară de mortar, sapa de amestecat, scândurile îngrămădite într-un colţ şi toate celelalte. Contrastul era într-adevăr prea puternic.

Într-un rând, când zgomotul aparatului încetase, iar omul verifica lipitura încă roşie şi fierbinte, se auzi pe geam un scârţâit, ca şi cum cineva de afară ar fi purtat pe sticlă o periuţă aspră, sau un cui.

— Cine-i acolo? întrebă omul, întorcându-şi faţa spre geam. Nu văzu nimic, afară era noapte, şi cum el nu găsi necesar să se mişte de lângă piesă, îl strigă pe muncitorul cel tânăr din camera vecină, un adolescent: Ia uită-te, îi zise, vezi cine se joacă acum, noaptea, pe schelă!

Adolescentul veni spre fereastră cu un mers legănat. Purta o pălărie cu borurile răsucite mult în sus, avea pantalonii albiţi de var şi rupţi într-un loc, la genunchi. Veni spre fereastră şi o deschise, în vreme ce omul, aplecat peste piesă, potrivea electrodul pe şanţul încă incomplet umplut al sudurii.

Scântei. Lumina violentă a arcului voltaic. Fluturii alunecară pe lângă băiat; instinctiv, acesta aproape că se ferise din calea lor, se şi speriase de aripile lor mari, intens colorate, se vedea asta chiar în lumina artificială care falsifica nuanţele. Fluturii se năpustiseră în golul luminos ce li se deschidea în faţă şi, ameţiţi de scăpărările stranii, dansau în jurul luminii fierbinţi, tremurându-şi printre scântei aripile. „O să-i ardă!” gândi băiatul, fără să-şi fi revenit pe deplin din uimire. Prin ecranul protector, pe care omul îl ţinea foarte aproape de ochi, nu se putea vedea decât arcul voltaic.

PREMIUL KREMER

De la cabană, drumul cobora în pantă lină, de-a dreptul prin pădure. Trebuia să fi fost destul de plăcut acolo când nu ploua, numai că ei veniseră pe ploaie, cu o seară în urmă, şi tot pe ploaie plecau. Bărbatul făcu un semn de adio cabanierului, care ieşise pe mica terasă, bucuros să-i conducă pe doi dintre puţinii lui oaspeţi în acel anotimp care nu era nici iarnă, nici vară şi nici măcar a primăvară, cum arăta calendarul, nu semăna. Se apropie respectuos de geamul maşinii:

— Să trăiţi! zise el. Şi să mai poftiţi pe la noi, daţi-mi un telefon în sat, mă cunoaşte toată lumea, şi vă pregătesc camera, vă las să şi pescuiţi în lac dacă vreţi...

— Bine, dar parcă ziceai că-i zonă oprită! observă Anca, zâmbind.

— Sigur că-i oprită! răspunse bărbatul de la volan. Dar dacă spune dumnealui că ne lasă, o să mai venim.

Anca trânti portiera, maşina porni încet prin noroaie. Cabanierul se adună în pelerina lui uzată şi se retrase după zidul gălbui al casei cu etaj.

— Simpatic, moşulică, ai văzut că semăna cu Charlie Chaplin? zise Anca, aşezându-se mai comod pe scaunul acoperit cu o blană mare, de oaie.

Drumul ocolea lacul, căruia stropii mărunţi şi deşi îi tulburau oglinda, deformând imaginea brazilor crescuţi în jos, cu vârfurile înfipte în cerul reflectat acolo. Ştergătoarele de parbriz măturau ritmic apa prelinsă pe sticla uşor aburită. Maşina sălta greoi, deschizându-şi calea prin noroaiele drumului desfundat. Bărbatul conducea atent, fără crispare, căutând din vreme soluţia cea mai bună pentru a evita gropile cu apă băltită. Privea numai înainte, vorbea puţin şi, chiar atunci când

răspundea unei întrebări, chiar atunci când zâmbea, amuzat de vreo observaţie a femeii, nu-şi întorcea capul, privea înainte. Cerul pâclos, cu nori burduşiţi de apă, drumul înmuiat, cu urme vechi de care, gata să se niveleze în noroiul ce mustea la orice apăsare, împroşcând apă murdară; în dreapta, pârâul zgomotos care pornea de sub zăgazul lacului şi aluneca în salturi repezi la vale, înspumând bolovanii.

— Să scăpăm de porţiunea asta infectă, zise Anca. Mai la vale vom avea drum bun, nu-i aşa?

Urcaseră prin partea cealaltă a muntelui, trecând printr-un sat devenit aşezare forestieră, satul în care îi rugase Charlie Chaplin să-l caute când vor reveni la cabană. Case mici, bătrâneşti, dar şi câteva clădiri de cărămidă, îngrămădite într-un fel de centru cu aspect industrial, nenumărate stive de lemn tăiat, fasonat, scânduri lungi, cu miros de brad; aerul era plin de mirosul răşinii de brad. Opriseră pentru câteva minute, profitând de o pauză a ploii, şi îşi umpluseră plămânii cu mirosul acela tare, specific, aromat.

— O să trăim o sută de ani! exclamase Anca, bucurându-se copilăreşte.

Soarele străpunsese norii, îi împrăştiase în josul văii, şi arunca o lumină crudă în peisajul cu mult verde. Un verde intens, cu o strălucire întunecată, contrastând cu galbenul stivelor de scânduri şi cu vineţiul albicios al stâncilor.

Contrastul îţi violenta simţurile, te smulgea din maşină, te obliga să trăieşti câteva momente copleşit de senzaţii tulburătoare şi conştient de irepetabilitatea lor.

— Mihai, strigase ea, Mihai, dragul meu, nu-i aşa că-i nemaipomenit?

Şi alergase la malul pârâului, să arunce cu pietricele în apă.

— Să ne grăbim, ceruse el după un timp, nu cunoşteau prea bine locurile şi voia să ajungă la cabană pe lumină.

Ploaia le ameninţa drumul, de fapt îi mai surprinsese în câte-va locuri şi până atunci; de la bun început ziua nu se anunţa prea fericită pentru un *week-end,* dar ceva îi făcuse să creadă că a doua zi, duminică, timpul avea să se schimbe. La cabană ajunse-seră frământând noroiul în roţi, împroşcând apa din băltoace, cu senzaţia unei iminente pene de motor. Mihai abia reuşise să în-toarcă maşina la podeţul care-i îndruma spre terenul pietruit de lângă clădire. Ploaia contenise un răstimp, nu prea lung, suficient însă pentru ca ei să poată admira lacul, stând pe terasa de sus. Apoi mâncaseră în cameră, după ce-l cinstiseră şi pe Charlie Chaplin cu un pahar mare de ţuică, umplut până-n buză, mărinimie care-i crescu în ochii cabanierului şi li-l câştigă imediat.

— Doamne, ce lună! exclamase Anca.

Era noapte şi ploaia stătuse din nou, iar lor nu le venea somnul, ieşiseră pe terasa cu lespezi ude şi, îmbrăţişaţi, priveau împrejurimile luminate vag de strălucirea roşiatică a lunii pline. Brazii foşneau, din dreapta venea zgomotul apei care curgea din lac peste zăgazul de stânci şi buşteni, apoi Mihai găsise la radioul portativ un post care transmitea muzică şi dansară sub cerul liber, împroşcând cu tălpile apa adunată pe terasă, poleiţi de lună şi de lumina aruncată tremurat de flăcăruia unei lămpi cu petrol, pe care o aşezaseră pe balustrada largă, într-o margine îndepărtată a terasei.

Mulţumirea, bucuria lor de atunci era imensă, i se abandona-seră cu totul, uitând de oboseala drumului, a orei târzii. La urma urmei, de ce să nu trăieşti o sută de ani? gândise Mihai, amintindu-şi exclamaţia Ancăi.

— Ce-i asta? tresărise femeia la un moment dat, strângându-se la pieptul bărbatului. A trecut ceva prin dreptul lunii...

El privi, nu văzu nimic şi ridică din umeri. „Vreun liliac, îşi zi-se. Seara, noaptea, liliecii ies la vânătoare.”

* * *

Şoseaua era uscată, nimic nu amintea aici de vremea din munţi, poate, cel mult, culoarea înviorată a ierbii, de-o parte şi de alta, pe coastele spălate de ploaie cu o zi în urmă. Mihai intrase într-un şir de maşini pe care nu mai îndrăznea să le depăşească. Încercase să scape de un camion şi reuşise până la urmă, instalându-i-se în faţă, dar turismele, vreo şapte la număr, erau acum blocate de un mamut care transporta ceva de beton, nişte piese mari, în formă de inel. Mamutul gâfâia la deal, ocupând o bună parte din şosea, de sus curgeau mereu maşini, încât niciunul dintre cei aflaţi la volanul autoturismelor nu-şi asuma riscul unei depăşiri.

— Aşa, ca melcul, o să ne târâm până acasă! spuse Mihai, ne-mulţumit, când înţelese că trebuia să renunţe la ideea unei evadări din coloană.

— Nu te enerva! încercă femeia să-l liniştească. Nu suntem grăbiţi, adăugă ea, apoi întinse mâna în spate, după poşetă. Iei o ţigară?

Bărbatul, cu ochii la maşina din faţă, refuză.

— Dincolo! spuse el, observând că femeia căuta bricheta unde nu trebuia.

Anca o găsi şi, ridicând-o în dreptul ochilor, scăpără. Privi pu-ţin flacăra, cu un aer distrat, apoi îşi aprinse ţigara.

— Faci exact ca la teatru.

Anca zâmbi, amintindu-şi scena, piesa fusese jucată cu o stagiune în urmă, se dădea din ce în ce mai rar, dar ea rămăsese cu obiceiul acela, prea exersase gestul, devenise ceva mecanic, ca atâtea altele. „Ca atâtea altele!” gândi ea, amuzată şi puţin întristată în acelaşi timp. Privi pe fereastră, cercetă faţadele caselor, i se păru că recunoaşte localitatea şi, suflând cu putere fumul albăstrui, întrebă:

— Aici nu-i Floreşti?

Mihai încuviinţă, răsucind cu o mână volanul, pentru a se an-gaja în curbă.

— Imediat ajungem pe culme, aprecie el. Când ne lansăm în vale, scăpăm noi de amicii ăştia…

Arătă înainte, spre coloana care şerpuia, compactă, pe şosea. Soarele sclipi în geamul din spate al unei maşini şi-l orbi pentru o clipă.

— E o zi frumoasă! oftă Anca. Aproape că-mi pare rău că n-am mai rămas acolo, sus.

— Acolo va mai ploua vreo două-trei zile, presupuse Mihai şi, pe neaşteptate, semnalizã, apoi ieşi din coloană, virând spre dreapta, pe un drumeag de ţară.

— Ce faci?! exclamă Anca, intrigată. De ce-ai intrat aici?

Mihai opri lângă şanţul năpădit de buruieni.

— Mi-am amintit ceva, zise el.

Răsucindu-se spre Anca, văzu expresia mirată de pe faţa ei, sprâncenele uşor ridicate în dosul lentilelor mari, galbene, ale ochelarilor de soare, şi-i veni s-o sărute acolo, în maşină, într-atât îi plăcu aerul ei nedumerit, o găsi de-a dreptul încântătoare.

— Eşti „şarmantă”! îi spuse, apăsându-i uşor vârful nasului cu un deget. O să trăieşti, tot tânără, o sută de ani.

Femeia zâmbi, îi mângâie obrazul pe care barba apucase să-i crească, asprindu-i pielea.

— Sigur, dragul meu, vom tot face naveta între douăzeci şi treizeci de ani! zise ea, ca şi cum s-ar fi adresat unui copil pe care voia să-l alinte.

— Eu, unul, am depăşit limita de vârstă, aminti el.

— Nu-i nimic, pentru tine facem o derogare, tu poţi să urci până la treizeci şi cinci, continuă ea pe acelaşi ton.

* * *

Motorul se opri singur. Mihai întoarse cheia de contact şi-l porni iarăşi. Privi în lungul străduţei,

căutând ceva, apoi recunoscu acoperişul cu o mică turlă de ţiglă roşie, ieşind dintre coroane-le merilor, era a patra sau a cincea casă de la ei înainte.

— Pe aici locuia un coleg, uite colo! arătă el. Un prieten, coleg de facultate, unul Almăşan, l-am vizitat cândva şi nu mai ştiu ni-mic de el. Cum mai trece timpul, nici n-am observat cum s-au făcut de-atunci vreo doisprezece ani! Îi luă mâna şi i-o mângâie: Ce-ai zice de-o vizită, n-o să dureze mult, doar intrăm şi ieşim, hai, nu face botişorul ăsta nemulţumit, când ai spus Floreşti, mi-am amintit imediat de Lică. Avem timp destul, s-ar cădea să mă interesez de el, măcar atunci când am prilejul să-i trec pe lângă casă, nu-i aşa?

Anca strivi ţigara în scrumieră:

— Hai să-ţi vezi prietenul, acceptă ea.

— Trebuia să ies cumva din coloana aceea, adăugă el.

— Dar de ce crezi că e nevoie de alte explicaţii? întrebă ea. Ce zici, o să ne dea mere? se interesă apoi.

— Mere, mere acum? se miră el. În sfârşit, poate că mai are din toamna trecută, o să-i cer...

Opri în faţa porţii de lemn, coborâră amândoi şi portierele se trântiră pe rând, clap, clap!

— Nu uita să închizi, aminti ea, privind în lungul străzii pustii. N-aş vrea să ne dispară ceva din maşină.

Doamna Almăşan le ieşi în întâmpinare cu o faţă cercetătoare, nu-l recunoscu din primul moment pe bărbatul care venea pe cărarea mărginită de flori, însoţit de o tânără cu părul pieptănat strâns, aproape şcolăreşte, privind uşor amuzată prin ochelarii extravaganţi, cu lentile mari, două pete rotunde, galbene, armonizându-se plăcut cu tenul uşor bronzat al feţei; doamna Almăşan ieşise în prag îndată ce-i văzuse intrând în grădiniţa cu flori şi zarzavaturi, le venise în întâmpinare ştergându-şi mâinile de şorţul decolorat.

— Nu mă mai recunoaşteţi? întrebă bărbatul, amuzat de încurcătura pe care o producea.

Şi atunci, chiar în clipa aceea, femeia îşi aminti, se lumină la chip, exclamă:

— Domnu' Mihai! Şi se scuză, puţin jenată: V-aţi mai schimbat de când n-aţi mai trecut pe la noi, adăugă ea.

— M-am mai îngrăşat, completă el cu un zâmbet vinovat.

— A, nu! de ce? acum arătaţi ca un bărbat în putere, observă bătrâna. Lică al meu tot aşa a rămas, slab şi pirpiriu, seamănă cu tată-său, fie iertat, ce n-aş da să-l văd mai împlinit! Cu un gest repezit, îşi retrase mâna: Ştiţi, se scuză, eu tocmai spălam – po-meni de deranjul din casă, apoi, grăbită, se întoarse spre un capăt al curţii, strigă: Lică, Lică, ţi-au venit musafiri!

— Imediat! se auzi dintr-o baracă de scânduri glasul celui chemat.

Şi cum Lică întârzia să apară, doamna Almăşan se crezu datoare să dea explicaţii:

— Meştereşte acolo toată ziua, spuse ea, dar poftiţi în casă.

Cei doi refuzară:

— Nu prea avem timp, suntem în drum spre oraş, zise Anca.

Iar bătrâna, pesemne plăcut impresionată de musafiră, de eleganţa simplă pe care o exterioriza, îşi exprimă cu naivitate şi entuziasm părerea:

— Domnu' Mihai, aveţi o soţie frumoasa!

Mihai se întoarse spre Anca, iar Anca îi zâmbi, strângându-i discret degetul mic al mâinii stângi, de care se ţinuse, ca un copil, aproape tot timpul.

— Suntem doar logodiţi, preciză Mihai.

Dar doamna Almăşan, care tresărise puţin, nedumerită, ştiindu-l pe Mihai însurat de mai multă vreme, avu prezenţa de spirit să-şi oprească întrebarea tocmai când era pe punctul să-i scape din gură.

— Ne înţelegem minunat, adăugă Mihai, privind drept în ochii logodnicei. Am putea să trăim aşa o sută de ani.

Chiar atunci se deschise, scârţâind, uşa barăcii, şi în cadrul ei apăru, cu un cleşte patent în mână, Lică Almăşan. Îşi feri ochii de soare şi, recunoscându-şi fostul coleg, îi zâmbi de departe.

* * *

Mihai aprecie cu ochi de cunoscător interiorul magaziei, simţi chiar puţină invidie şi nu se sfii s-o mărturisească; erau acolo, într-o aparentă dezordine, sculele trebuincioase lăcătuşului mecanic şi o mulţime altele, cărora nu le ghici imediat destinaţia, fie pentru că nu le vedea în întregime, aşa cum fuseseră clădite, în-grămădite, sau vârâte pe jumătate în tocurile de pânză atârnate pe pereţi, fie din cauza unui vizibil aspect de unealtă improvizată, mărturisit de câteva dintre ele.

— Ai aici tot ce-ţi trebuie, observă Mihai, iată avantajul de a fi navetist! exclamă el, exagerând puţin lucrurile. Munceşti în oraş, stai la ţară, la nici şapte kilometri depărtare, aer curat, flori, agricultură pe plan redus şi, în primul rând, îţi poţi face un atelier aşa cum îţi place, poţi ciocăni când vrei, fără să-ţi ridici în cap întreg blocul, că se-aude zgomotul până la ultimul etaj; fără să ai necazuri cu nevasta, că i-ai umplut cămara de alimente sau baia cu sârme, ţevi şi scule. Asta de unde ţi-ai procurat-o? întrebă, punând mâna pe un cleşte din mânerele căruia, izolate cu cauciuc, ieşeau firele unui cordon electric. Presupun că-i un aparat de sudură, nu-i aşa?

Gazda, inginerul mic şi negricios, încuviinţă, îi explică funcţionarea, făcuse aparatul acela simplu pentru că-i era mai folositor decât altele, găsite în comerţ, îl putea manevra cu mai multă uşurinţă când suda nodurile unei plase de sârmă, de pildă.

— Ştii, zise el cu un aer vinovat, să nu-ţi faci o impresie greşită. După tot ce vezi aici, ai putea crede că lucrez pentru întreaga comună, n-ar fi fost rău, aş mai fi făcut ceva bani, dar n-am vreme de pierdut, o să-mi scot mai târziu suma investită în materialele ăstea. E destul de caraghios, de vreo doi ani îmi zic că ar trebui să schimb gardul, să fac spre stradă un gard frumos, de metal – „cine să-l facă dacă nu tu, care eşti meşter?" îmi spune mama, pentru ea e important gardul ăla – dar, te rog să mă crezi, n-am avut încă răgaz. Poate că de asta nici nu ne-am prea întâlnit; cum termin treaba la uzină, alerg la maşină şi vin direct aici. Mama ameninţă că o să mă mute cu totul în atelier, ce zici de asta?

Şi Almăşan râse, muţeşte, destinzându-şi faţa negricioasă şi clipind mărunt din ochii lui întunecaţi.

— N-ar fi prea plăcut, constată Mihai, rotindu-şi ochii prin magazia încărcată de materiale, sârme, bare de metal, roţi cu spiţe, tuburi de plastic, tablă tăiată, scânduri, rumeguş.

— Nu prea! aprobă Almăşan în clipa în care Mihai descoperi într-un colţ o uriaşă elice.

— Tot la premiul ăla îţi stă gândul? exclamă el, privindu-şi fostul coleg cu uimire.

— A crescut între timp la cincizeci de mii de lire sterline, zise Almăşan, şi asta era mai mult decât o încuviinţare.

Ştia ceva. „Puffin", libelula englezilor. Mai puţin de o sută de kilograme, douăzeci şi cinci de metri anvergura aripilor. „Cyclopan and Co.", toate năzdrăvăniile lumii... Biciclete antrenate de elice, biciclete cu aripi fixe sau batante, planoare şi planoraşe, jucării străvezii care vibrează pe unda adiată a vântului, gata să se desfacă în bucăţi, să-şi împrăştie piesele fine, fragile. Francezul acela, cum l-o fi chemând, care mărise anvergura aripii la vreo patruzeci de metri, un fuzelaj de fire ţesute parcă de păianjeni, doar un nebun putea să aibă

atâta îndrăzneală încât să se suie în el şi să rişte, doar un nebun... Cincizeci de mii de lire sterline, înşirate în lungul unui opt buclat, un imens opt buclat în jurul stâlpilor amplasaţi la o distanţă de opt sute de metri! Cincizeci de mii de lire sterline, o traiectorie pe care s-o parcurgi agăţat de plasa de păianjen cu ţesătura tremurătoare, lungă cât să acoperi cu ea o stradelă... „Ăsta visează de vreo cincisprezece ani!" constată Mihai, gândindu-se la Lică Almăşan. Îşi aminti de proiectele din studenţie ale aceluia, discuţii în contradictoriu, schiţe, planuri aruncate rând pe rând la coş, hârtii mototolite. S-a discutat parcă şi într-un seminar, capetele erau înfierbântate, capete de studenţi entuziaşti... Ce viteză, ce materiale, ce turaţie a elicei, ce greutate pentru întregul aparat, ca să poată fi pus în mişcare de forţa muşchilor... Utopii, utopii deocamdată, aceasta fusese concluzia asistentului, demonstrată pe tablă, cu creta. Iar ăsta, negriciosul de Almăşan, în loc să se însoare, în loc să-şi facă un gard ca lumea, îmbătrâneşte visând, în somn şi cu ochii deschişi, optul imens, cu lirele sterline înşirate pe traiectoria lui.

— Unde ţi-e planorul? întrebă Mihai. Nu-i văd decât elicea.

Almăşan tresări, surprins.

— N-am nici un planor, zise. Nu mai lucrez de mult cu planoare. Ştii, zâmbi el, cu vreo patru ani în urmă am făcut nişte încercări. Pe atunci mai credeam că o aripă e ceea ce-mi trebuie, gândisem proiectul aşa, am construit chiar şi o machetă. Un aparat redus la scară, aproape că-mi umplea curtea, veneau ţăranii la poartă şi se minunau. Am lansat modelul de pe culme, chiar din marginea şoselei, veniseră o mulţime de gură-cască din sat, ba chiar şi unii care treceau în maşini opriseră să vadă minunea.

— Prevăd sfârşitul, zise Mihai. Din moment ce n-ai apărut încă în ziare, iar banii lui Kremer mai aşteaptă un câştigător...

— Exact! confirmă Almăşan, oprit în dreptul ferestrei înguste, prin care soarele, aproape de scăpătat, arunca o lumină roşiatică pe salopeta lui murdărită de uleiuri vechi şi albită în coate. O săptămână întreagă m-am chinuit să recuperez cât se putea din materialele modelului. Mi-au zis atunci „Lică Aeroplan” şi aşa mi-a rămas numele, m-au pomenit şi într-o brigadă artistică, la căminul cultural! zâmbi negriciosul. Dacă n-aş avea umor, presupun că trebuia să mă supăr.

— Lică Aeroplan! se miră, amuzat, Mihai, jucându-se cu un ghemotoc de sârmă luat de pe masa de lucru.

— Chiar aşa, zise celălalt, redevenit serios. A fost prima şi ultima tentativă în care mă bazam pe ideea unui aparat în formă de planor. Mi-am dat seama că niciodată, cu materialele care-mi stăteau la îndemână, n-am să pot construi un planor destul de mare şi destul de uşor, încât să se ridice în aer prin forţa muşchi-lor şi să mai şi îndeplinesc condiţiile concursului.

— Bine, dar elicea?

Almăşan privi spre obiectul acela lung de peste doi metri, structură metalică fină şi trestie învelită într-o peliculă de plastic transparent.

— Cu elicea asta-i altceva, spuse el.

* * *

Aprinse farurile, banda şoselei şerpuia în curbe largi spre oraş. Mihai conducea puţin distrat, scăpându-şi privirile când în stânga, când în dreapta, după cum pendula îngrămădirea aceea de lumini care, jos, umpleau valea, închipuind o constelaţie a străzilor, cu două nuclee îngroşate în direcţia noilor cartiere. Anca îşi reluase locul în dreapta, i se distingea conturul în întunericul subţire al serii; fuma şi din când în când faţa i se lumina discret în clipirea roşiatică a licuriciului din capătul ţigării. Prin geamul întredeschis, curentul aducea o răcoare plăcută, îl simţea trecând pe

lângă ureche şi fluturându-i o şuviţă de păr. Mihai vorbea.

— Ca să vezi! se mira el. Timpul trece, dar ţicnelile rămân, uite şi la Almăşan ăsta. În studenţie, da, mai înţeleg să-ţi pierzi vremea cu tot felul de idei trăsnite, e vârsta la care îţi poţi permite să risipeşti. Energie, entuziasm, muncă, timp, ce contează că pui toate astea, atunci, în serviciul unei iluzii? Dar să-ţi întreţii iluzia ani şi ani, vreo cincisprezece, să nu mai vrei să ştii de nimic altceva, spune-mi, nu-i o prostie? Ai văzut-o pe maică-sa, crezi că-i fericită, crezi că asta aştepta de la el? Îşi toacă salariul, investindu-l în unelte străine, altele şi le face el, dar şi ălea costă, încearcă fel de fel de materiale, numai oţelurile de grosimi submilimetrice cine ştie de pe unde şi le-o fi procurat!

Răsuci volanul, ieşi din curbă şi întinse mâna după pachetul de ţigări, scoase una, iar Anca i-o aprinse.

— Poate că până la urmă ia, totuşi, premiul Kremer! zise femeia.

— Ar fi bine să-l ia, acceptă bărbatul. Dacă tot a muncit atâta, dacă tot l-a visat şi-l visează, ar fi bine să-l ia. Într-un fel, îl admir, îi admir tenacitatea, chiar dacă o văd demnă de o cauză mai bună.

— Cincizeci de mii de lire sterline nu-s de lepădat, observă An-ca.

— Da, zise el, numai că-s ai celui care îndeplineşte *primul* condiţiile concursului. Ia spune, ce se face Almăşan dacă află mâine că, în nu ştiu care ţară – în fond, sunt atâţia originali, atâţia alţii caută ce caută şi el – un oarecare a trecut proba înaintea lui? Ce se face? E „în plop”, şi încă nici nu undeva la bază, ci tocmai sus, în vârf, unde-s ramurile mai subţirele... Şi râse încet, încovoindu-se deodată asupra volanului, ca să-l răsucească mult, după cum cerea mersul şoselei. Iar mi-au trecut nişte lilieci prin faţă! observă el,

amintindu-şi zborul zigzagat al acestor vieţuitoare nocturne. Le zărise o clipă fluturarea caraghioasă, apoi dispăruseră din spaţiul luminat de faruri, zvâcniseră în sus şi pieriseră cine ştie unde, înghiţiţi de întuneric. O să ajungem pe la nouă fără un sfert, zise Mihai după ce-şi controlă ceasul. Sper să nu-mi reproşezi întârzierea, adăugă şi, întinzându-se spre dreapta, o sărută pe Anca pe obraz.

— Fii atent, să nu păţim ceva! tresări ea. Sigur că n-am să-ţi reproşez, de altfel doamna Almăşan e o pensionară nu tocmai, sau mai bine zis nu întotdeauna plicticoasă. Mă întreb totuşi de ce-ai promis că revenim dacă eşti sceptic în ceea ce-l priveşte pe amicul tău. De ce-ai promis?

— Trebuia să-l ajut, explică Mihai, adică nu eram obligat, dar vreau să-l ajut, n-o să-şi poată transporta singur „vârtelniţa" şi, ca să fiu sincer, ca să recunosc cinstit, vreau să fiu de faţă, indiferent de rezultat. Sunt sceptic, nu că n-aş crede posibilă o asemenea încercare, ci pentru că nu-l văd pe Lică reuşind acolo unde alţii, cu o tehnică incomparabil mai bună la dispoziţie, n-au reuşit încă. Sunt sceptic, dar aş vrea să zboare, nu ştiu dacă mă înţelegi, m-aş bucura să-l văd reuşind în nebunia asta a lui, şi de asta n-am refuzat să-i dau o mână de ajutor. De altfel, şi ţie ţi-ar prinde bine să fii acolo, pentru unicitatea spectacolului. Vor fi martori puţini; după păţania cu aeroplanul, Lică s-a învăţat minte şi nu mai vrea să atragă asupra sa atenţia floreştenilor. Cred că, dacă putea, nici pe mine nu m-ar fi chemat, dar avea, oricum, nevoie de-o maşină.

— Fii atent, zise ea, ce-a fost asta? Am văzut ceva în marginea drumului.

— Un hoit de câine, o lămuri el, potăile rătăcitoare mai pică din când în când sub roţi. Asta-i viaţa!

Cineva semnaliză din spate şi depăşi. Primele case ale oraşului se înşirau pe partea stângă, în

cealaltă mai stăruia câmpul întunecat. Anca se ghemui, cu bărbia sprijinită de încheietura mâinii, era concentrată, în minte îi stăruia mogâldeaţa prăbuşită în marginea şoselei, o fi fost într-adevăr un câine, îşi zise, numai că ei i se păruse, atunci, în fracţiunea de secundă cât le trebuise ca să-l depăşească, i se păruse că pe mogâldeaţă tremura ceva, ceva care zvâcnise într-o parte, ca şi cum s-ar fi speriat de lumina farurilor, o pasăre sau un liliac mare, mai degrabă un liliac. „La urma urmei, ce contează!" îşi zise Anca, privind vitrinele încă viu luminate ale străzii pe care intrase maşina. Se îndreptau acum spre centru, cotind pe lângă clădirea Teatrului Naţional. Spectacolul începuse, „ce bine că nu sunt în rol, gândi Anca, am şi eu o duminică liberă..." Nu peste multe zile, stagiunea avea să se închidă.

* * *

Un mănunchi de spiţe, un mănunchi uriaş de spiţe lungi, elastice, strânse în jurul unui ax central, un fel de tijă subţire. Cât timp turismul rulase pe câmp, cu viteză redusă, ocolind cu grijă hârtoapele, Almăşan stătuse cu capul răsucit spre geamul din spate, prin care vedea balansul firelor înmănuncheate, legate deasupra; îngrijorarea i se citea pe faţă şi, la un moment dat, Mi-hai se enervase, sătul să tot asculte rugăminţile înfricoşate ale celuilalt:

— Mai încet, te rog! Mai încet...

— Poftim, treci tu la volan! strigase Mihai, oprind între nişte tufişuri, când simţea că nervii încep să-i cedeze.

Almăşan tăcuse, înţelegând că în momentele acelea depindea de bunăvoinţa fostului său coleg, dar nu se liniştise cu totul decât atunci când maşina ajunse la locul ales. Anca îi urmărea în oglinda retrovizoare expresia chinuită, tresăririle, întoarcerile pripite spre geamul deasupra căruia se

balansa, lung, mănunchiul metalic. „Dacă se-ntâmplă ceva, ăsta face infarct!” îşi zise femeia.

Nu se întâmplase însă nimic. Din locul unde stăteau, şoseaua se vedea departe, în stânga, şerpuind printre arbori şi printre morcovii de beton care marcau curbele primejdioase. În jos, sub tăpşan, valea se adâncea spre oraşul luminat de razele târzii ale soarelui. Coborâră pe iarbă, Almăşan sări prin uşa pe care o ţinea de câteva secunde întredeschisă şi se repezi la încărcătura de deasupra, controlând-o cu înfrigurare, slăbindu-i legăturile, Anca privi spre Mihai, îl simţea nemulţumit, enervat, stătuseră o bună parte din zi fără să facă nimic. Almăşan ăla era un cretin: după ce că-i convinsese să vină cu maşina în Floreşti, îi mai şi obligase să piardă ziua în aşteptarea unui vânt prielnic, naiba să-l ia de vânt! Îşi stricaseră tot programul, după-amiaza trecea şi ei nu se mai mişcau din loc, începuseră să-şi piardă răbdarea. În munţi, la cabană, Charlie Chaplin făcuse toate pregătirile, fusese anunţat cu două zile în urmă, prin telefon, iar aici negriciosul alerga din cinci în cinci minute afară, ca să controleze intensitatea vântului, şi tot de atâtea ori se înapoiase la ei cu îndemnuri liniştitoare, „o să stea imediat, le spunea, uite ce mândreţe de soare, nu se poate să nu scadă, doar puţină îngăduinţă vă mai cer”. Ei crezuseră că totul avea să se termine repede, „o să pierdem cel mult o oră„, socotise Mihai, le rămânea destul timp să ajungă la cabană devreme. Nici nu-şi imaginaseră că trebuiau să mai aştepte şi după vânt, ”aparatul e uşor şi fragil, spunea Almăşan, ca o frunză, nu pot să risc pe un asemenea vânt, nu pot să risc...” Şi aproape că-i venea să plângă, văzându-i pe ei abătuţi, morocănoşi. Mihai nu mai avea răbdare, după patru ceasuri de aşteptare zadarnică.

— Ei, noi plecăm! hotărâse el într-un târziu, exasperat. O să venim altă dată, poate că ai atunci mai mult noroc.

Dar Almăşan insistase din nou:

— Doar n-o să mă lăsaţi tocmai acum, spunea, tocmai acum, când am toate gata! şi-i mai reţinuse o jumătate de oră, era atât de tulburat, că-ţi făcea milă, poate că şi de asta insistase Anca pe lângă Mihai să mai aştepte o jumătate de oră.

Şi măcar de-ar fi suflat un vânt serios, dar era abia o adiere.

— Uşor, uşor! gemea Lică Almăşan, împingând cu mâini tremurătoare, ajutat de Mihai, resorturile care ridicau pe axul central, în poziţia dorită, spiţele de oţel. Uşor, uşor! repeta el mecanic, cu o faţă care exprima nelinişte şi suferinţă; un clinchet vesti înţepenirea nervurilor, risipite, dispuse radiar, urcând într-o spirală dublă, până în vârful axului.

O folie de plastic, cu marginea exterioară prinsă într-un mare arc spiral prevăzut cu capete pentru fixarea ei în vârfurile spiţe-lor. Îndemânatice, mâinile inginerului alergau de-a lungul arcului astfel improvizat, potrivind, îmbucând în sute de locuri cele două piese. Mihai se temu că avea să se întunece de-a binelea până când totul urma să fie gata. Enervarea îi trecuse şi privea cu destul interes structura diafană care se alcătuia sub ochii lui. Anca stătea deoparte, sprijinită de capota maşinii; privea în tăcere, jucându-se cu nişte flori de păpădie.

— Ţine-te bine! strigă Mihai când Almăşan îşi ocupa, emoţio-nat, locul în şaua uşoară.

Anca făcu aproape involuntar un pas înainte. Mihai ieşi de sub uriaşa aripă spirală, cu senzaţia că trăia el însuşi un moment straniu, emoţia îl făcea să se simtă inundat de un fluid cald şi părea că tensiunea ultimelor minute alungase din el tot ce nu trebuia să ţină de clipa aceea, care era în egală măsură a speranţei şi a îndoielii, şi de aparatul pe care adierea slabă a vântului părea gata-gata să-l smulgă din loc, şi de zborul apropiat, care putea fi sau putea să nu fie.

— N-am să reuşesc! ţipă răguşit Almăşan, şi chipul îi era parcă şi mai întunecat, aproape desfigurat de emoţie.

Neîncrederea îl copleşise în ultimul moment, îi paraliza voinţa, omul nu mai avea curajul să facă vreo mişcare, înlemnise în şa, încovoiat peste ghidonul uşor, lucrat parcă din trestie.

— Dă-i drumul! răcni Mihai şi făcu un gest nervos cu braţul. Dă-i drumul, tare, dintr-o dată!

Almăşan îşi aţinti privirile în vale, acolo unde, cuprins de umbrele înserării, se zărea oraşul. Pedalele se urniră într-o deplasare circulară. Se mişcă, încet, rotindu-se, întreaga spirală.

— Mai repede, mai repede! strigă Mihai, încordat.

Almăşan împinse cu forţă pedalele, mişcarea lor se acceleră, la fel şi rotaţia aripii diafane. Un salt smucit, şi corpul inginerului porni în sus, urmând imensa spirală. Urcă la un metru deasupra ierbii, alunecă puţin, paralel cu solul, se clătină, odată cu întregul aparat, şi, pentru o clipă, cei doi spectatori avură impresia că totul era pierdut. „O să se frângă, o să se răstoarne!” le trecu prin minte în aceeaşi fracţiune de timp; citiră disperarea mută de pe chipul lui Almăşan, dar curentul părea să ţină cu el, elicea spiralată se înşurubă în aer şi se redresă. Antrenate în mişcare cu o energie care ieşea din frică, din furie, pedalele îşi reîncepură, din ce în ce mai repede, rotirea. Omul săltă spre cer, plutea la zece metri deasupra solului, vântul slab care vibra în folia de plastic începu să-l împingă în direcţia văii, înălţimea creştea. Mihai stătu o vreme încremenit, nevenindu-i să creadă, aproape uluit de ceea ce vedea, uluit de zborul acela neverosimil, în vreme ce Almăşan se îndepărta plutind, susţinut de uriaşa lui umbrelă spiralată, străvezie, rotită încet, înşurubată în aer şi alunecând uşor pe vânt, într-acolo unde un stol de păsări – rândunele? – săgetau în salturi repezi pe direcţia şoselei.

Mihai începu să alerge, sărind din muşuroi în muşuroi, ferind instinctiv tufişurile, alerga cu ochii pe sus, urmărind alcătuirea din plastic fin şi fire de oţel care aluneca peste câmp, legănată, poticnită uneori, ca lovită de o pală de aer. La început Anca îl urmase, dar după câţiva paşi se opri şi se întoarse lângă maşină, rămase să urmărească zborul de acolo.

* * *

Stolul trecu pieziş, se înălţă brusc, făcu o boltă sinuoasă prin aer, apoi se năpusti spre pământ; erau nişte copaci acolo, înşiraţi în lungul unui pârâu. Stolul se împrăştie, dar dinspre şosea, de dincolo de şosea, venea altul şi altul.

Ameţeala succesului încă nu dispăruse cu totul. Pe Almăşan ridicarea în aer îl surprinsese, deşi o aştepta, o dorea. Dar emoţia îl adusese la un pas de eşec, era cât pe-aci să scape controlul aparatului, noroc că primejdia trecuse şi, pe măsură ce secundele se scurgeau, pe măsură ce aripa spiralată, plutind, lua înălţime, omul se convingea că n-o să cadă şi se liniştea, dacă linişte poate fi numit amestecul tulbure de bucurie şi îngrijorare pe care-l simţea dominându-i încordarea, la câţiva metri, apoi la câteva zeci de metri deasupra pământului. „Sunt sus! Sunt sus, plutesc!” îşi repeta el, cu ochii strălucind pe faţa transfigurată de bucuria izbânzii. Picioarele apăsau cu forţă sporită pedalele, învingând rezistenţa axului central, obligându-l să se răsucească împreună cu uriaşa lui spirală de fire elastice, atât de elastice încât presiunea aerului le îndoia, boltind între ele pelicula ce alcătuia aripa rotitoare. Omul simţea şaua tresăltând sub el, urcând sau lăsându-se, după cum aripa de deasupra lui, tăind rotund aerul, întâmpina o rezistenţă mai mică sau mai mare; era o continuă balansare pe verticală, care-l ţinea mereu încordat. Nu putea împiedica rotirea care antrena şaua încălecată, însă zborul continua şi, în

imagini estompate din cauza emoţiei, înregistra vizual panorama, oraşul cotropit de umbre, şoseaua, culmea dealului, cu livezi minuscule străpunse de acoperişuri; păşunile şi iar oraşul, jos, departe; şi din nou şoseaua. Chiar dacă nu-şi putea dirija uşor aparatul, asta nu-i micşoră bucuria, important era că aripa spiralată îl ridicase de la sol şi-l purta prin aer, pe o curbă largă, abătută încetul cu încetul spre şosea.

Apoi simţi muşcătura, în ceafă, şi fâlfâirea aceea grăbită, lovindu-l peste spate şi umeri. Scăpă mâna de pe ghidonul improvizat, şi-o aruncă peste umăr şi apucă vietatea – înainte de-a o vedea, îi simţi tremurul nervos, smuciturile; capul de şoricel înfuriat, aripioarele membranoase, fluturate, desfăcute între nişte oscioare lungi – imaginea dură o clipă, pentru că în următoarea, într-un gest de dezgust, mâna se scutură, lăsând animalul să cadă. O nouă opintire în pedale, pentru a frâna căderea. Ceafa îl durea, la fel zgârieturile rămase pe mână. Vântură braţul pentru a întâmpina atacul altor lilieci, le distingea zvâcnirile prin aerul încremenit al serii. Stolul se abătu din nou, căzând dintr-o parte, omul privi în sus şi văzu folia de plastic sfâşiată în mai multe locuri, văzu ghemotoacele vii agăţate de fire, de axul central, şi păru să nu înţeleagă imediat ce se petrecea. Simţi apoi înclinarea bruscă a şeii, balansul zvâcnit, pământul venit în întâmpinare, apoi poticnirea în aer şi iarăşi balansul. Pierdea înălţime, se încordă, pedalele acţionară axul, rotindu-l, liliecii agăţaţi acolo ţâşniră în zbor, dar folia aripii se mai sfâşie în câteva locuri, străpunsă, zgâriată de ghearele zburătoarelor. O nouă durere, o nouă atingere moale, greţoasă, pe braţul stâng, dezgolit până mai sus de cot. Scutură mâna, se ghemui în şa, balans, cădere, stop, balans, cădere. „Încă o clipă!” gândi, înfiorat, pregătindu-se să sară. Axul se aplecă într-o parte, prinse pentru ultima oară aerul sub spirala lui sfâşiată, reveni la verticală, împiedicând

iarăşi căderea şi, de la câţiva metri, omul îşi dădu drumul din şa, rostogolindu-se. La câţiva paşi mai încolo, între nişte mărăcini, aparatul căzu ca un enorm fluture străveziu, căzu uşor, înclinat, culcându-se pe o parte, frângându-şi nervurile subţiri, destrămându-şi membrana aripii; firele de oţel, rupte şi destinse brusc, vibrară subţire câteva secunde. Pe cerul serii, alte stoluri fâlfâiră mut, alunecând în salturi spre oraşul abia desluşit în vale. Acolo, departe, străzile se luminară brusc.

* * *

— Ia priviţi, încă unul! exclamă bărbatul cărunt, îmbrăcat în salopetă, şi le arătă prin peretele de sticlă maşina care cobora panta, şovăind, apropiindu-se de staţia de benzină.

Locul era luminat, puteau să vadă roiul de lilieci care urmăreau maşina, unii se agăţaseră de tot ce le putea oferi un suport pentru gheare, alţii se fereau în ultima clipă de mişcarea ritmică a ştergătoarelor de parbriz; exasperat, şoferul le pusese în funcţiune, ca să scape de ciorchinii vii care i se îngrămădeau în faţă şi-i deranjau pesemne vederea.

Turismul încetini, dar nu intră pe calea de acces, îşi urmă drumul spre oraş, zvâcni deodată înainte şi pieri la vale, urmat de roiul liliecilor zburătăciţi. În colţul său, pe singurul scaun al biro-ului cu pereţi de sticlă, Almăşan gemea încet, cu faţa cuprinsă în palme. Câţiva plasturi aplicaţi în grabă îi mascau muşcăturile de la gât, nu însă şi zgârieturile de pe braţe, unele superficiale, altele acoperite de crusta sângelui închegat.

— Muşcă tare, jivinele! observă cel îmbrăcat în salopetă, oprindu-şi privirile asupra rănitului. Şi vin, tot vin, naiba ştie de unde-au apărut, unde s-au putut prăsi atâtea!

— N-aveţi un telefon? întrebă Mihai. Aş vrea să telefonez în oraş.

— Uite-l colo! zise lucrătorul de la staţia de benzină, arătând aparatul pentru convorbirile publicului, era instalat în exteriorul cabinei, şi un liliac părea că dormitează agăţat acolo, cu capul în jos, de firul îndoit.

Mihai scăpă printre dinţi o înjurătură.

Lilieci singuratici, sau adunaţi în cârduri, repede destrămate, săltau pripit prin aerul nopţii, dintr-o parte în alta a şoselei.

— O specie în explozie, zise Anca. Asta e, o specie în explozie...

Mihai se întoarse spre ea, femeia stătea rezemată de masa pe care zăceau boniere, facturi, o ştampilă aproape intrată sub şapca murdară de ulei a căruntului.

— Au trăit ascunşi, murmură Anca, s-au înmulţit în tăcere, ne-observaţi. Liliacul e un animal nocturn, care nu face zgomot, nu-i aşa? O dezvoltare explozivă, s-a mai întâmplat, am mai auzit de unele cazuri, nişte vieţuitoare acvatice, alge sau altceva, care au împânzit apa râurilor şi, sufocând prin număr celelalte specii, au transformat râurile în mlaştini puturoase... până când ele însele, ei înşişi, invadatorii, au pierit, sufocaţi de propriul lor număr imens...

— Ceea ce spui tu ţine de ecologie, observă Mihai, întorcându-şi privirile spre telefonul exterior, de pe care, cu un zvâcnet, liliacul tocmai îşi lua zborul.

— Şobolanii, aminti Anca, nu uita şobolanii! Invaziile lor repetate în decursul istoriei. Ăştia sunt nişte şobolani înaripaţi, nu-i aşa? De ce ar fi, cu ei, altfel? Stau o vreme, ani, zeci şi sute de ani, ascunşi prin peşteri, prin locuri dosnice, întunecoase. Vine apoi, deodată, o dereglare a echilibrului, o înmulţire bruscă, nemăsurată. Specia trebuie să trăiască, nu-i aşa? Cel puţin din punctul ei de vedere, trebuie să trăiască. Aşa s-a întâmplat şi cu omul.

— Cu omul e altceva, aprecie Mihai. Ce-ar fi să ies până la telefon?

— Nu te-aş sfătui, zise lucrătorul de la staţia de benzină, ăştia răsar când nici nu gândeşti, ai să păţeşti şi dumneata ca prietenul dumitale, dacă nu mai rău.

În pragul uşii întredeschise, Mihai ezită, apoi renunţă cu totul.

— Nu, cu omul e acelaşi lucru, afirmă Anca. Sau aproape ace-laşi lucru. Deosebirea stă în calitatea inteligenţei. Omul a luat în stăpânire planeta bazându-se pe forţa născută din inteligenţa lui de grad superior, cred că nu greşesc spunând astfel, nu-i aşa? Ceea ce nu înseamnă că ăştia, şobolanii zburători, n-au dreptul să încerce acelaşi lucru, din moment ce natura îi înmulţeşte, astăzi, exploziv.

— Oare ce-o fi acolo, jos, în oraş? întrebă Mihai.

— Ce să fie? zise lucrătorul, ridicând din umeri. Doar nu vă închipuiţi că-i ceva care să dureze... ha-ha, c-o să dureze o sută de ani!

— Sigur că nu, răspunse Mihai şi, trecându-şi greutatea pe celălalt picior, îşi apropie mai mult umărul de Anca.

Îşi aminti ce-i spusese ea, extaziată, în munţi: „O să trăim o sută de ani, o să ne iubim o sută de ani", îşi spuseseră.

— Ăla nu-i un om? întrebă lucrătorul, redevenit serios, arătând ceva prăbuşit în mijlocul şoselei, la vreo două sute de metri depărtare.

Îşi încordară privirile. Putea fi un om, putea fi altceva.

— Eu risc, se oferi Mihai, sar în maşină şi mă reped până acolo. Cum nu părea însă foarte încântat de idee, se întoarse spre Almăşan: Tu ce zici? îl întrebă.

Dar acela nu păru să-l audă, privea în gol şi, după expresia de suferind a chipului său, se putea crede că revedea în minte fluturele uriaş, căzând

lin, strâmbându-şi aripa spiralată, împrăştiindu-şi nervurile frânte, de pe care ţâşniseră în salturi neauzite lilieci.

CĂRŢILE EAGLE PUBLISHING HOUSE

Cărţile Eagle Publishing House pot fi achiziţionate prin librăria Amazon.com (pentru comenzi internaţionale), în format print sau versiune electronică pentru utilitarul KINDLE.

Pentru livrări în România, achiziţiile se vor face prin libraria online www.elefant.ro.

Puteţi comanda cărţile din colecţia *Seniorii Imaginaţiei* accesând www.edituravirtuala.ro şi www.imaginastore.com (românii din diaspora pot accesa secţiunea internaţională Eagle BookStore).

Pe website-ul editurii titlurile sunt disponibile pentru livrare în data de 15, la fiecare 2 luni (lunile pare din an).

IMPORTANT: Sunt livrate numai titlurile preplătite. Pentru proceduri, accesaţi paginile explicative din website.

Cod: 1|RO|SF|1976|011

Codificarea volumelor din Colecţia „*Seniorii imaginaţiei* – integrala Science Fiction &Fantasy” (Legenda):

Prima cifră: 1 - Ficţiune, 2 - NonFicţiune

Primul grup de litere: AA – antologie cu autori diferiţi, VA – volum de autor, RO – roman, NV – nuvelă

Al doilea grup de litere: FA – fantastic, SF – science fiction, FY – fantasy, PO – poezie, HR – horror, TH – thriller, ES – eseuri, CT – critică şi teorie, PS - popularizare ştiinţă, DV - diverse: interviuri, articole, biografii

Primul grup de cifre: Anul ediţiei princeps

Al doilea grup de cifre: Numărul curent al cărţii în colecţie

Adevărul despre himere, Mircea Opriţă

Eagle Publishing House, Ediţia 2010
Format: 5,5 x 8,5 inci (139.7 x 215,9 mm), 1 volum
Număr de pagini: 184
Eagle Creative Associates S.R.L.
Sediu social: Str. Berzei nr. 17, et.1, ap.2, sector 1 Bucureşti
Tel.: (+40) 755335237, Fax: (40) 318 178309
Adresa poştală: O.P. 49, C.P. 59, Sector 2, Bucureşti
Email: office@edituravirtuala.ro

Table of Contents

REFERINŢE CRITICE	4
CĂRŢILE LUI MIRCEA OPRIŢĂ	5
CUVÂNTUL AUTORULUI	6
UN TOAST PENTRU PROTEU	15
PORTRET DIN LINII ŞI PUNCTE	37
CALENDARUL TIMPULUI ZERO	48
LEMNUL CEL VIU AL CREMONEI	53
ARHEOPTERIX	71
ADEVĂRUL DESPRE HIMERE	79
ORA MUTANŢILOR	86
UCRONIA DE LA TAPAE	110
JUDECĂTORII	157
CINE-I ACOLO?	188
PREMIUL KREMER	192
CĂRŢILE EAGLE PUBLISHING HOUSE	215